

KOVAI LŐRINC

PORTA NOMENTANA

I. RÉSZ

A császár arra ébredt, hogy két mosolygó, vidám arc hajlik fölébe. Az ágy előtt a császárné foglalatzkodott. Kissé hátrább telt, kerek arcú suhanc állott. Göndör, vörösszőke haját gondosan kente be illatos olajjal. Felsőruhája szabásában - bár nem viselte a toga purát - ízlés és rafinált egyszerűség látszott. Nagy, kékesszürke szemében alázat, áhítat és őszinte szeretet volt, tiszta vidám arcán értelem és szépség. Csak a szorosan zárt, duzzadt, érdes vonalú ajka bontotta meg kissé arcvonásai harmóniáját. Szívére tette nőiesen puha, fehér kezét, és amikor látta, hogy a császár tekintete rávetődik, lányosan elpirulva, zavarában mélyen meghajolt.

A császárné ajka puha csókkal érte a császár hűvös homlokát.

- Hallottam, egész reggelig írtál... - mondta lágyan, vidáman. - Szerencséd, hogy átkergettél, te kegyetlen, a palota másik részébe, mert egyszerűen elfűjtam volna a mécesest. Hát nem érted? Ha nem kíméled magad, népeid békéjét veszélyezteted. Megint az önélettrajzodon dolgoztál? Persze... - mosolyogva bólintott. - Vitáztál önmagaddal... Te gögös! Te kegyetlen! Te rettegett... - duruzsolta lágyan, és odadörzsölte orcáját a férfi borostás állához. Tudta, hogy bármit mond önmagáról vagy fiáról, a férfi, az öreg, hétpróbás férj ösztönös, befelé forduló gyanakvásával úgysem hiszi el, és ezért csak a legotrombább hízélgéssel árasztotta el, kellemes hangja hullámlásával, szelíd, vidám arckifejezéssel, hogy ha a császár magában marad és kineveti, mégis emlékezzék a szavak hangsúlyára. Tudta, hogy később a kételkedés elhalványul, a hízélgés érdekessége, otrombasága pedig emlékké szelídül. - Már csak önmagadat tartod egyetlen méltó beszédtársnak önmagad számára? Elhúzódtál tőlünk... s tudod, milyen fájdalmas ez? Egész éjjel vívódtam, töprengtem, hogyan óvjam egészségedet... Hiszen a túlfeszített munka évekké, talán évtizedekké megrövidítheti életedet... Átmentem a fiunkhoz. Mindig megérezem, ha lecsúszik ágyáról a takaró... Láttam, még mindig ég a méces!... „Hát te, Lucius?!“ - kiáltok reá. Nem felel. Közelebb megyek, látom, könnyes arccal mered a méces fényébe. „Mi bajod?“ Sokáig nem válaszol, aztán térdemre hajtja fejét, és úgy suttozja: „Anyám, én nem vagyok méltó, hogy dicső, új atyám után uralkodjam... Mily rettentő különbség... Ő élestoplú történész, legyőzhetetlen hadvezér, bámulatosan tehetséges jogász... s én... ó, mily rettentő sors ily óriás utódjának lenni...” Letakarja arcát kezével és sír... sír... Megsimogattam fejét... Olyan a haja, mint a legfinomabb selyem... Olyan illatos, olyan gyönyörű... Nézd... - Felkelt, átölelte a fiú nyakát, és közelebb vonta. A suhanc lányosan sima arcán sűrű pír ömlött, szemét lesütötte.

A császár mély részvétellel, tapintatos, rejtett gúnnyal és az öreg férjek bölcs készségével helyeselt. A császárné sóhajtott:

- Rettentő dolog anyának lenni! Hiszen csak az anya - egyedül az anya - ismeri fiának minden értékét, minden rejtett tehetségét... Az anya előtt a fia lelke olyan, mint a tiszta vízü patak... De vajon mit lát abban a kívülálló?

Elhallgatott, a császár érezte, hogy a „kívülálló” kifejezés egy kicsit reá vonatkozik. Zavartan mormogott, és újra helyeselt. A császárné ismét sóhajtott:

- Igen, egyedül én ismerem a fiamat... Láttam fájdalmát. Könnyeztem én is. „Ne sírj, fiam. Nehéz sors egy óriás nyomába lépni... De kérd az isteneket, adjanak hosszú életet a császárnak, s te tanulmányozd gondosan és alázatos hódolattal tetteit, tanulj belőlük, alkalmazd életedben... Növeld tudásodat, és akkor... esetleg méltó utód lehetsz...”

A császár őszinte szánakozással nézte az ifjút. Lesütötte szemét, hogy a másik ne vehesse észre tekintetét, nagy fehér lábát nézte, díszes saruját. A bokájára csavart rézveretes, piros szíjakat.

- Sírni csak öregkorunkban szabad, ha megvívjuk harcainkat. Így senki sem vélhet gyávának a könnyek miatt. Főleg, ha van mit siratnunk... - szólt kimérten.

A császárné figyelmesen mérlegelte a szavak súlyát. Aztán újra hangosan sóhajtott:

- Lucius gyönyörű verset írt a legtitkosabb álmáról, melyet csak nekem mondott el - szólt teátrálisan, rejtelmes arckifejezéssel, egyre halkítva hangját. - Vágya, hogy Rómában hatalmas, gyönyörű templom álljon a Britanniát legyőző Claudius istennek, és ő e templom flamenje legyen. Gondozza az oltárok soha ki nem hunyó tűzét... Lucius, olvasd fel a verset!

Az ifjú újra elpirult. Lányosan sima, telt arcán őszinte zavar volt. Úgy érezte, anyja minden szava kellemetlen borzongást futtat a hátán. Torkában émelyítő, édeskés íz terjengett. Hóna alatt néha különös viszketés cikázott át.

- Anyám... Én csak neked... mondtam meg ezt a verset.

A császárné büszkén felegyenesedett. Kezét előrenyújtotta:

- Neked csak előttem nem lehet titkod, mert egyetlen egyszülött fiam vagy... - Hangja ünnepélyes volt. - Nekem pedig az uralkodóm, az isteni imperátor és férjem előtt nem lehet titkom... A nyíltság, az őszinteség a gyermek s a tiszta erkölcsű hitves legszentebb kötelessége... - Elhallgatott, és hangosan, élesen mondta: - Hiszen ha másképp volna... ha lelkemnek akár legrejtettebb zuga is fedve maradt volna uram, az isteni császár előtt, az alattomos rágalmazók, akik oly sok bánatot okoztak a hatalmasoknak, bármivel megvádolhatnának, s a férjem jogosan figyelne fel kígyósziszegésükre... De a lélek tisztaságában így minden rágalom szétfoszlik, s a rágalmazók megkapják megérdemelt büntetésüket, amely már oly régóta késett...

A császár elsápadt. Idegesen lesimitotta borzas, ősz haját. - A rágalmazók valóban sok bánatot okoztak... - mondotta lesütött szemmel. A császárné ovális, fehér arcán - amely most lányosabbnak, soványabbnak, valahogyan kisebbnek látszott - átvibrált az izgalom. Eddig elforgatta fejét, mert úgy érezte, a szeme alatt túlságosan mély árnyékot hagyott a szilaj éjszaka. Most egyenesen, mereven nézett rá:

- Mert a büntetésük mindig elmaradt... Vakmerőek lettek, és hálából a bizalomért rettentő bánatot s gyászt zúdítottak reád... Mit bánják ők, ha a szíved megszakad, csak ők maradjanak hatalmon, hogy bizalmadat csengő pénzre válthassák fel a Claudius isten segítségét kérő nép előtt... Jóságodon ámul Róma, s milliók szeméből a szeretet, sőt rajongás sugárzik feléd... De a csodálkozás is... Ha már nem büntetted meg azt, aki összetörte szívedet, legalább ne akadályozd, hogy ezt én, a hitvesed, én, a nagy Germanicus leánya megtegyem...

Csend lett. A császár visszahanyatlott az ágyra, és menekülő mozdulattal húzta fel a takarót. Érezte, hogy az ifjú nagy, sötét szeméből részvét és riadt várakozás száll feléje. A kertből a palota előtt hancúrozó gyermekek lármája csapott fel. Arra gondolt, hogy a gyermekeket akkor engedik a főbejárat közelében épült nagy medencéhez, ha aznap nincs hivatalos fogadás. Egész nap írhatok... - villant át agyán. Úgy rejtegette ezt a gondolatot, mint titkot.

- Minden állampolgár keresheti az igazságát... - szólt halkan.

- Minden állampolgár kötelessége, hogy elősegítse az igazságtalanság megszüntetését, sőt az abban bűnösök megbüntetését. De helytelen, ha az igazságkeresők rám hivatkoznak, mert az udvari hivatalomhoz a jog szerint figyelembe vehető feljelentés nem érkezett. - Szavai fakón

illeszkedtek össze végtelen, ködös, menekülő mondatokba. Hirtelen elhallgatott. A császárné arcán győzelem és izgalom volt. Felegyenesedett. Tömör, erős melle megremegett. Úgy csapta össze tenyerét, hogy az ifjú és a férfi is összerezzen.

- Mardos a féltékenységi! - csattant fel olyan hangosan, hogy a császár az öreg, megrugdosott férjek szokása szerint ok nélkül büntudatosan lesütötte szemét. - E fiú jobban szeret téged, mint engem. Tegnap ő egy másik reményteljes ifjúval Marcus Salvius Othóval meg azzal a kislánnyal, akit te is ismersz, szüretelni mentek Seneca szőlőjébe... Lucius egy gyönyörű szőlőfürtöt hozott. „Nekem?” - kérdeztem. „Ez a fürt szerény fiúi ajándékom Claudius istennek” - mondja. Nézd, ott van... - Az alacsony asztal felé mutatott, ahol kicsiny, díszes aranytálca gyönyörű szőlőfürt fénylett, mint mesés smaragdkszer... Intett a fiúnak, aki gyors, szinte táncosan ritmikus léptekkel sietett a tálcaért, és mikor a császár felé nyújtotta, ismét elpirult. Az ősz hajú fej megmozdult. A hosszú, sovány kar előrenyúlt, majd óvatosan vissza-visszahúzódott. A fiú kezében a ráhulló napfényben csillogva pompáztak a hatalmas, ovális szőlőszemek.

Csend támadt. Az arcokon feszültség, várakozás látszott. - Most... most az önéletrajzomon dolgozom... mormogta a férfi, és... és vigyáznom kell...

A császárné merev arccal csóválta fejét:

- Ez a szőlő tökéletesen érett és mézédese. Nem árt. - Lecsípett egy szemet. Megkóstolta. - Mézédese!... - Ujjongott elragadtatással. - Kóstold meg, kóstold meg, nézd, szegény Lucius hogy pirul az izgalomtól. Egész héten búskomor lesz, ha elutasítod ezt a gyermekien tiszta szívből fakadó, szerény ajándékot.

A császár az ifjúra pillantott. Most először néztek egymás szemébe rövid ideig. Lucius tekintében kérés és gyermekes izgalom látszott. A császár elmosolyodott. Előrenyúlt. Hosszú, rancos keze a szőlőszemeket válogatva lebegett a tál felett. A napfényben csillogó szőlőfürtökön fakó árnyék siklott. Gondosan kiválasztott egy szemet, pontosan ott, ahonnan az asszony lecsípte az elsőt. Amikor ajkához emelte, keze egy pillanatra megtorpant. Újra kutatva, merev pillantással nézett Luciusra. Láta az öröm elömlő pírját lányosan fehér arcán. Maga is elpirult. Halkan, bocsánatkérően nevetett. Átvette a tálcat, és nem nézve az asszonyra, evett. Szertartásos csend volt.

- Valóban, csodálatosan szép, ízletes szőlő. Valamikor érdekelt a kertészet - mondta végül. - Azt hiszem, a napokban mégis megvalósítom régi vágyam, és mint egykor Tiberius, elvonulok Caprae szigetére. Biztonság, nyugalom. - Szavában végtelen vágyakozás volt. A császárné arcán gyorsan megváltozott valami.

- Lehetetlen... Nem hagyhatsz itt engem ellenségeim prédájául - mondta fájdalmasan. - De különben is, Tiberius megtehetette ezt, hiszen Augustus uralkodásának biztos talapzatáról lépett a hatalomra. De mögötted Caligula és saját uralkodásod viharos esztendei maradtak, s ha eltávozol Rómából, rögtön kitör a lázadás. Mert azt hiszed, a büszke Róma s a patríciusok engedelmessé válnak egy volt rabszolgának? Én pedig, aki Germanicus leánya vagyok, s hitvesi hűséggel segítek neked, csak tehetetlenül nézném, hová vezetik a törtető, züllött nemtelenek a birodalmat, melyet te oly hatalmassá tettél.

A császár hallgatott. Rövid ideig komoran nézte a szőlőlétől ragadós, hosszú, rancos ujjait. Egy pillanatra arra gondolt, beletörli a takaró szélébe, de nem akart rossz példát adni Luciusnak, akinek arcán az áldozatot bemutató haruspex áhítata látszott.

- Mi akarsz lenni, Lucius? - kérdezte hirtelen vidáman, közvetlenül.

Az ifjú sóhajtott. Anyjára pillantott. Lesütötte szemét, és gyorsan mondta: - Költő...

A császárné bosszúsan legyintett:

- Vigyázz a szavadra! Nem lehetsz költő, mert a birodalom ura leszel. S a népnek nem versek kellenek, de rend, jólét, olykor vasvessző. Szeresd a valóságot, Lucius, s óvakodj a képzelet játékaitól. - Aztán lármásan, kétségbeesetten csapta össze kezét: - Mennyi gond van ezzel a fiúval! Mennyit, de mennyit aggódom! Reszketek érte! - Hirtelen megragadta a fiú kezét. - Menjünk. Köszönd meg Claudius istennek, hogy kegyesen fogadta szerény ajándékomat.

Hirtelen egészen elfogta a harc izgalma. Szinte futva sietett ki a teremből. Kint, a főbejárat mellett megkettőzött praetorianus őrzőjáratok helyezkedtek el. A császárné töprengve, mely megbízhatóságuk szerint osztályozott cohors katonái lehetnek, figyelte jelvényüket. Hirtelen a nagy összeesküvések izgalmától fullasztó légkört érzett maga körül. A diadal napja ez? Talán... S ez a suhanc költő akar lenni... Pedig ma este talán az a sors éri el, mint a két bátyámat, öcsémet... Esetleg éhen pusztul, mint anyám, vagy győzhetetlen légióktól körülvéve, méreg által vész el, mint az apám...

- Tehát költő akarsz lenni, fiacskám? - kérdezte, és haragosan nevetett. - Na jó, légy csak költő. Míg én melletted vagyok, addig lehetsz is. Hiszen csak addig vagyunk boldogok mindnyájan, míg anyánk védőszárnyai óvnak minket a rettentő világ ezernyi csapdájától. Igen, Lucius... A világ rettentő, az emberek aljasak, alattomosak - ismételte varázslatszerűen a mindennap elmondott figyelmeztetést. - A világ: ellenség. Csak az anya az, aki mindig szeret, mindig megvéd. Aki önzetlenül simogat, csókol, az életét is feláldozná érted, nem egyszer, de százszor is... - Odahajolt az ifjú füléhez. Nagy fehér karjával átfonta a fia nyakát. Magához vont, és gyors, forró suttogással ezerszerre ismételte: - Anyád mindenét odaadja érted... S mikor már mindenét odaadta, mikor öreg, tehetetlen lesz... - akkor egyszer jön egy nő... egy teljesen idegen... teljesen ismeretlen nő, és azt követeli tőled, menj el vele, hagyd el anyádat... S te... - hangja megremegett. Szeme figyelmesen vizsgálta fia hol sápadó, hol pirosuló arcát - ... S te... elmegy vele. Otthagysz öreg, beteges, tehetetlen anyádat... - Látta, Lucius szeméből némán ömlenek a könnyek. Megveregette az ifjú lányosan sima orcáját. - Jó, jó. Tudom, te csak engem szeretsz. Ugye, csak anyádat?...

A fiú zihálva a hirtelen kitörő sírástól, bújt hozzá. - Igen, anyám, igen. Csak téged... - Lelke sajgott. Duzzadt, de szorosan zárt ajka reszketett, összefogódzva, egymást átölelve sétáltak a nagy lila virágos bokrok között, a hatalmas kert belsejébe vezető ösvényen. Lucius érezte, hogy a nyakát átölelő karokból, a hozzásimuló csípőből, a nagy, ismerős mellekből hirtelen különös rezzenés árad. Maga sem tudta, miért, elfordult, karja lecsúszott anyja derekáról. Indokolva mozdulatát, felvetette fejét, és elragadtatással, hangosan mondta: - Milyen gyönyörű vagy, anyám! Oly szép vagy, mint még soha... Olyan fiatal vagy, mint egy lány... Múltkor, amikor a kis Poppaeával és Othóval felolvastuk egymásnak verseinket, ők ketten azt hitték, egy leányról írok. Persze róla, Poppaeáról, és úgy pirult, mint még soha. Mert mindig olyan vakmerően és tiszteletlenül beszél Senecáról. Aztán, mikor megmondtam, hogy az anyámról írtam, erre - akár hiszed, akár nem - olyan dühös lett, hogy sírt mérgében. És Otho haját cibálta... semmiért.

A császárné felfigyelt. - Azt hiszem, itt az ideje, hogy nagyobb társaságba kerülj, hiszen tulajdonképpen már viselned kellene a férfitógát - mondta, fontolgatva valamit. Arcán nyugalanság volt.

Lucius riadtan tiltakozott:

- Nem... nem... Úgy összeszoktunk... - és anyja szavát idézve, mint ahogyan olykor tette, hadarta: - Nem! A társaságban nagy a veszély. Mindenki oly irigy, gonosz, alattomos.

A császárné a ciprusoknak a napfényben sötétzölden vibráló lombjait nézte, a fasor mögött húzódó virágágyakat, melyeket alaposan felvert a gyom, és csak a kertészlak felé eső részén tarkállott ritka növények néhány gondozott sora. A kertilak fala megkopott. A kicsiny teraszra felvezető lépcsők között hosszú fűszálak nőttek. A terasz előtt, a ciprussor árnyékában - fuvalával kezében - egy nő ült. Furcsa, félig barbár, félig római ruhát viselt, amelynek szélén a virágágyak sara szürkéllett. A fuvalából néha halk melódia röppent. A császárné megállott előtte. Hallgattak. A császárné megvárta, míg a dallam elhal. Körülpillantott, és a részvét hangján mondta:

- Locusta, miért nem kéred meg Narcissust, aki majdnem tíz éve kormányozza a birodalmat, hogy javíttassa ki ezt a kertilakot? Hiszen fiatalkorotokban együtt dolgoztatok itt!

- Locusta Róma leghíresebb méregkeverőnöje volt, s egészen nyíltan üzte mesterségét az udvarban. Kerek, sima arcán alig látszott az idők múlása. Fakó, de éles szemében egy pillanatig olyan kifejezés volt, mintha a császárné részvétteljes szavain töprengene, aztán előrehajolt, és a ciprusok árnyékában lágyan hullámozó fűre mutatott, melynek zöld hullámain kék, sárga, lila virágok lebegtek...

- Ott a bokor alatt járta át a kard a caesar hitvesének szívét...

A császárné hűvös, feszült tekintettel figyelte a jósnő mozdulatlan arcát.

- Ó, rettenetes! Te láttad? És ki ölte meg?

Locusta színtelen ajka úgy mozdult meg, mintha mosolyogna:

- Ezt senki sem tudja. Úgy hallottam, öngyilkos lett, és a teste eltűnt.

Lucius, aki anyja mögött állott, izgatottan nyújtogatta nyakát.

- Sokat beszéltek arról, hogy...

A császárné megfordult:

- Ki beszélt? Mit?

Lucius elnémult. Csend lett. A császárné sóhajtott. Érezte, sietnie, rohannia kellene vissza a palotába, s mégsem mert mást küldeni Locustához.

- Egy harapós kutyát kellene elpusztítani - mondta gyorsan a megszokott formulát. Locusta bólintott, és Luciusra mosolygott, mintha neki válaszolna:

- Biztos hálás lesz neked, úrnőm, mindenki, akit csak megharapott... Az a fene kutya...

A császárné ajkán gúnyos mosoly volt:

- Szeretem, ha az emberek hálásak! Ritka erény! Én gyűjtöm a ritka erényeket, mint gyöngyhalász koromban a gyöngyöt. Ezért persze olykor veszélyes mélységekbe kell lemerülni, mégis úgy érzem, minden cselekedetem nemes, jó, hiszen a fiamért cselekszem, és van-e szebb az önfeláldozó anyaságnál?

Locusta alázatosan meghajolt:

- Az anyaság isteni hivatás. Az anya életáldozatot mutat be egyszerre valamennyi istennek. S ezért a sors a legszebb erényekkel jutalmazza meg akkor is, ha egyébként irgalmatlan hozzá. - Ruhája redői közé nyúlt. Kezében ismerős, kerek onixdoboz zöldellt. A császárné gyors, mohó mozdulattal kapta el. Egy pillanatig a legszívesebben elfutott volna, mint fiatal lány korában, amikor először kért mérget a varázslónőtől, aki azóta alig öregedett.

- A kutya gyanakvó, s csak akkor eszik, amikor a többi... Milyen ételt ajánlsz?

Locusta gondolkozott.

- Gyümölcs... De akkor nem biztos, hogy éppen azt a gyümölcsöt eszi meg a kutya, amit kell - szólt töprengve. - Talán gomba? Szép, nagy, friss gomba... Ott biztosan követni tudod tekinteteddel az étel útját. Ugyanabból a tálból ehetsz. Eloszlathatod a gyanakvást anélkül, hogy életed veszélyben forogna.

A császárné bólintott.

- Ki kért tőled mérget mostanában? - kérdezte halkan.

Locusta nevetett:

- A kutya...

- Narcissus? - szakadt akaratlanul az asszony izgalomtól szétnyíló ajkáról. Aztán hirtelen összezsápta tenyerét, és lányos szertelenséggel forgott maga körül. - Ó! Ó! Győzelem! Diadal! - Látta, hogy Lucius sápadtan, tágra nyitott szemmel, bénultan lehulló karokkal áll mellette, és hirtelen kacagva ölelte magához: - Értsd meg, te csacsi: a méreg a gyengék, a félénkek fegyvere! Narcissus félénk és gyenge! Tehát a császár nem hallgatott rágalmaira! Tehát elutasította vádjait!... Micsoda vereség ez számára! S micsoda diadal nekem! Hahaha... Úgy látszik, tudományokkal ékes hitvesem egyelőre nem akar legyilkoltatni! Túlzás is lenne két feleség a vérpadon! Ennyi asszonyt még Claudius isten sem áldozhat Narcissus barátsága oltárán... hahaha... ezért volt ma oly hallgatag, mint a gyilkos, ki áldozatával találkozik. Narcissus tehát gyenge! De ha gyenge, most kell lesújtani rá! Most! Most. De nem méreggel! Karddal és ököllel!

Egész lénye remegett az egyszerre feltörő harci láztól.

Kézen fogta a fiát, és futva rohant vissza a széles ösvényen a palota felé. Ruhája megfeszült vaskos, fehér combjain. Lányosan, karcsúan hajlott futás közben, és kihevülve biztatta Luciust, aki halászápadtan, némán futott mellette.

A palota előtt, a napfényben a praetorianusok megkettőzött őrsége sorakozott. A császárné látta, hogy a főbejárat széles, alacsony lépcsőjén Afranius Burrus, a testőrség parancsnokának atlétaalakja tűnik fel. A kardok, a lándzsák tisztelgésre villantak. A császárné lihegve lelassította futását.

- Új győzelem! Már aggódtam. Azt hittem... Narcissus is kirendelte hűséges legényeit, s így a kettőzött őrség - suttogta a fia felé, a nagy lila virágos bokor mögé húzódva. Sietve igazgatta a futásban kibomlott haját, ruháját. Szeme csillogott. Minden hűvösség eltűnt tekintetéből. Valahonnan balról ütemes léptek csattantak. Hét-nyolc praetorianus tiszt tűnt fel. Előttük Aulus Vitellius, híres hadvezér lépdelt. Csillogó tarajos sisakban magasnak, idegennek látszott. A tisztek Burrus felé indultak. Kicsiny csoportjuk szétvált.

A császárnő nőies gonddal, gyorsan igazgatta ruháját. Arca duzzadt, mozdulatlan lett.

- Narcissus... - suttogta, mintha először látta volna öreg szeretőjét. Narcissus, a császár leg-hűségesebb bizalmasa, a római birodalom kertészlegényből lett, mindenható ura, aki Claudius császár előző feleségét, Messalina Valériát hűtlenséggel vádolta, és kivégeztette szeretőjével, Silius Silanusszal együtt - megszokott, díszes ruhája helyett szintelen, porfogó himathiont viselt, mint a hosszú útra induló vándorok. Oldalán rövid kard. Kezében összehajtott papirusztekercset tartott.

- Te vagy Afranius Burrus, a palotaőrség parancsnoka? - kérdezte érdes, messzeszálló hangon. Burrus Apolló-arcán gög volt. Meglepetten vállat vonhatott, mert aranyozott mellvértje megcsillant. Ajkát gúnyosan félrehúzta. Narcissus felemelte a papiruszt tartó kezét:

- Testőrök! A caesar parancsa! Fogjátok el Afranius Burrust, a lázadót, az összeesküvőt, a gyilkost!...

Dermedt csend támadt. Afranius kardjához kapott. Narcissus hátralepett.

- Ha ellenszegülsz az isteni caesar parancsának, a hűséges testőrök itt koncolnak fel - mondta. Szava hangos, lassú, nyugodt volt. Vitellius előrelépett, és fejét csóválva fogta meg Burrus hatalmas kezét.

- Ne számárkodj, cimbora! Hát hogy is kételkedhetsz egy pillanatig is az isteni caesar jóságában és igazságérzetében?! - Sokatmondóan mosolygott. - Akad, aki pártodat fogja... Akad...

A tiszték hangosan nevettek.

- Az isteni caesar elé kísérünk azonnal. Add ide a kardodat! - Vitellius lassú, feltartóztatlan mozdulattal vette ki a testőrparancsnok kezéből a fegyvert. - Gyere... gyere - biztatta barátságosan.

Burrus körülpillantott. A praetorianusok kettős sora mozdulatlan volt. A komor katonarcokon közöny, illetve érdeklődés váltakozott. Nem szólnak bele a dolgokba! Nyomorult hímringyók! - vibrált agyán a felismerés. - Menjünk a caesar elé! - kiáltotta sápadtan a dühtől, és gyors, hosszú léptekkel, mintha menekülne a praetorianusok mozdulatlan sorainak látványától, sietett valahová előre. A tiszték kicsiny csoportja összébb húzódott körülötte.

A császárné dermedten szorította szívéhez kezét. A caesar parancsa? Nem. Ez lehetetlen. Ha Narcissusnál valóban a caesar parancsa lenne, mi szüksége volna arra, hogy Locustához járjon méregért? Hirtelen összerázkódott, és fogát csikorgatva markolt bele hajába. Vallomás kell neki! A szeretőm vallomása! Ellenem. Az éjszakai útról... Afranius? Örült féltékeny volt. Ő nem árulná el Thraxot! Ha pedig a vallomás kész... akkor ennek alapján Claudius valóban kénytelen lenne kiadni az elfogató parancsot. Hogy is mondta? Nincs feljelentés, de ha lesz. De még nincs! Meddig? Talán estig. Talán még egy-két óráig. Nincs! Se feljelentés! Se elfogató parancs. Ó, istenek! Sietnem kell... Claudiushoz? Nem, a bejáratokat már elállották a katonák. Talán a kertet is körülvették.

A gondolatok hol fellobbantak, és ilyenkor a cselekvés vad vágya didergett át rajta, hol kihunytak. Idegességében homályosuló szemmel nézett a fia mozdulatlan, sápadt arcába. Láta orcáin a könnyeket, és gyorsan, szárazon mondta:

- Ne sírj... ne sírj... Húzódjunk a bokor mögé. Haza kell jutni, hogy ne üres kézzel menjünk a cirkuszba. Gyere... gyere...

Meghajolva lopóztak a bokrok között a palota mellékbejáratához, mely a császárné lakosztályához vezetett. Az előcsarnok sarkában a hűvös, széles padon Seneca ült. Előtte a kis Poppaea feje látszott, és Otho nyurga alakja imbolygott. A császárné hátrafordult:

- Menj, ülj közéjük. Rögtön jövök.

Berontott a belső terembe. Nyomában bútorok borultak fel. Lebbent a feltépett ruha. Zörögve dőltek fel a kincsek titkos rejtőhelyei fölé állított szobrok, kicsiny díszcolonnák, az egyszerű szalmából font táskából ömlött az arany, drágakövek zuhogtak, ékszerek csörrentek. Lihegve rontott ki. Megtorpant. Az előcsarnok ajtajában Vitellius alakja tűnt fel. Narcissus szürke himathionja lebbent.

- Te vagy Lucius Annaeus Seneca, a filozófus? - hallatszott a kérdés. A császárné nem hallotta a választ. Láta, hogy Narcissus a három tanítványhoz lép, s mosolyogva mond valamit. Aztán hangosabban fordul a katonákhoz:

- Vigyázzatok, harcosok, nehogy valami baj érje az ifjakat, őrizzék őket szívélyes jószívvel. A caesar haragja csak a bűnösöket éri. Ő ártatlan. - Intett Nero felé. - De személye a béke záloga. S talán az igazság feltárásának egyik fontos eszköze. - Ezt már Vitelliusnak mondta.

A császárné látta, hogy a katonák tovább, felfelé indulnak a lépcsőn. Lélegzetét visszafojtva húzódott hátra. Besiklott az egyik földszinti terembe. Elbújt az oszlopok között. Aztán egyszerre gyors ugrással vetette ki magát a földszinti ablakon a kertbe, és futott a kerti úton a cirkusz felé.

A bajvívók délelőtti gyakorlatukat tartották. A fakardok ütemesen csattogtak az öreg, púpos Glaucus szavára, aki már húsz éve oktatta a gladiátorokat. Thrax végigpillantott a gyakorlók kétszer kettős során.

- Micsoda bandát szedtetek össze - mormogta halkan Anicetus Corfix felé. - Beszéltem velük délelőtt, majd valamennyien katonák voltak.

Anicetus, aki királyian díszes ruhában állott mellette, vállat vont. Két, vagyont érő ruha-kapcsoló vállfíbulája - az egyik gyémánt, a másik rubint - sziporkázva megmozdult.

- Persze hogy katonák. Kevés a háború mostanában. Sokat hazaküldenek. Ha olyan erős legények, idejönnek bajvívónak. És naponta kétszázat elutasítok.

Thrax megvetően legyintett roppant kezével. Láta, hogy a gyakorlók tekintete kíváncsian, félénken téved feléje.

- Hát én ezekkel nem vívok. Nem vagyok én mészáros.

Anicetus éles, értelmes rókaarcán, melyet már alaposan felszántottak a ráncok, helyeslés volt:

- Ne is öldököld itt nekem a népet, cimbora. Elég, ha csak egy-egy combdöfést ejtesz. Pénzbe kerül a jó bajvívó!

- Kidobott pénz! Katonából sohasem lesz jó gladiátor. Aki úgy tanulta meg a kardvívást, hogy a kürtjelet várja, mondom, menthetetlen. Egykettőre elvérzik. Ezt én tudom.

Anicetus komolyan nézett rá:

- Hát az biztos, hogy a gladiátor a kardvívás művésze. Nem gyakorolnál egy kicsit?

Thrax megvetőleg lebiggyesztette ökklővással kovácsolt ajkát:

- Kivel?

Anicetus mosolygott. Orcáin kétoldalt kicsiny, gyerekes, finom mélyedések nyíltak, és értelmes, éles arca egyszerre megfiatalodott:

- Azt mondják, mostanában iszol. Igaz? Nahát, tettem be neked a fürkébe abból a csodaborból, melyet az a kopasz görög hozott hazádból, Thrákiából.

A bajvívó komoran nézett maga elé. Anicetus óvatosan, élesen figyelte a gladiátor oroslán-karmokkal vésett arcát.

- Jár-e még hozzád éjszakánként az a fekete hajú papnő, akit idézel? - kérdezte szinte suttogva. Thrax hallgatott. Megdörzsölte tömör, rövid, vörös szakállát.

- Jár. Azt mondta tegnap, hogy ma fél napra császár leszek...

Anicetus alázatosan nevetett:

- Minek az neked? Nagyobb császár vagy te Rómában itt, mint akárki, aki csak ott a palotában a bíbort viseli. Vigyázz, bele ne keveredj valami zűrzavarba. - Közelebb hajolt a másikhoz, és gyorsan suttogetta: - Tíz nappal ezelőtt mesélték a cirkuszban: megöleti Narcissus ezt a feleségét is Claudiusnak. Mert hogy öregszik már ez a Narcissus, fél, hogy egy fiatalabb félretolja a császárné ágyából. Az asszony meg, ugye még hozzád is jár... Vigyázz, ha a palotába mégy, az ágyon kívül szoba ne állj vele. Majd ha vége lesz... a vén udvaronc... elmondok én róla neked valamit, hogy ne bánkódj nagyon.

Thrax ajkán gőgös, trágár mosoly volt:

- A szeretőiről? Én senkitől se félek. Ha én leteperek egy asszonyt, kiégetem a testéből a többit, akárhányan vannak.

Anicetus óvatosan elhúzódott.

- Nem. Mást mondok.

Thrax hallgatott. Lehajtotta fejét, és hosszú, nehézkes léptekkel ment be a fülkébe. Bent csend volt. Csak a porond felől hallatszott a fakardok csattogása vagy a cirkuszi aréna túlsó felén táncot gyakorló táncosok rézkorongjainak pendülése, az etetést váró oroszlánoknak a pince falától lehalkult bömbölése vagy az elefántok dühös trombitálása. Thrax becsukta a keskeny ajtót. Előhúzta a kerevet mögül a sarokba rejtett hatalmas korsót. Sóhajtott, úgyhogy a keskeny ablak kettős rácsán megremegtek a pókhálók. Nagyot húzott a sűrű, királyi borból. Fejét leszegte. Maga elé meredt. Újra ivott. Végigdobta magát a kereveten.

A folyosón gyors, lopakodó léptek siklottak. Valaki óvatosan felnyitotta az ajtót. A bajvívó behunyt szemmel hevert. De érezte az ismerős illatszert, a futásban kimelegedett asszonytest leheletét. Roppant keze küzdő fogással - mint elefántormány a tönköt - sodorta maga mellé az ajtóban megtorpant nőt. Az asszony kezéből csörrenve hullott ki egy fonott szalmatáska. Halkan, rettegve felkiáltott. Elsodródott a mozdulat hevében. Beleütötte térdét a kerevetbe, elakadó lélegzettel sziszegett. A bajvívó alakja fekete fellegetként borította be alakját, csak a vaskos, fehér combok rebbentek a félhomályban, mint hirtelen lobbanó, két fehér láng...

*

A menekülés, a rettegés, a villámgyorsan rázúduló csapások, a halálos vereség árnyéka, mindez elhalványult a vad férfibirtoklás mozdulatkavargásában. Figyelmeztetni, sírni, élesen kiáltani akart a segítségért, de a rátörés ritmusa mindent elsodort. A másik ereje lassan töltötte be lényét. Kisodorta öntudatából a gyengeség szürke ködét...

Kint a folyosón a táncgyakorlatra futó táncosnők megtorpantak. Arcukon mosoly villant. Koszorúval ékes hajuk sötéten lebbent a folyosó félhomályában. Szemükben parázna szikra vibrált. Fedetlen testük halványan derengett.

- Szegény Thrax. Az ilyen jajgatós asszonyok perzselik ki legjobban a férfierőt - hallatszott halk kuncogással.

- A nagy Germanicus leánya van nála - szállott ünnepélyesen, öblös visszhanggal a folyosó külső bejárata felől a félvak cirkuszi szolga hangja.

- Germanicus lánya? - szisszent a csodálkozás a táncosnők ajkán.

- A császárné?

- Ilyenkor?

- Világos nappal?! Úgy látszik, beleszeretett! Menjünk innen, lányok, mert még kijön és agyonvesszőztet.

- Mi az ott? Hol késtek? - szállott a porond felől a kartáncvezető kiáltása. A lányok egyszerre riadtan előrerontottak.

- Itt a császárné! - szállott a suttogás. Először csak lepkeként cikázott a táncosok, a gladiátorok, az erőművészek, a kocsihajtók, a bohócok, a cirkuszi szolgák között, aztán lassan megtorpant a tánc, nem csattogtak a gyakorló gladiátorok fakardjai, nem nyúltak az irdatlan súlyok után az erőművészek, közelebb jöttek az istálló felől az ünnepest, gögös, nyurga kocsihajtók, előbotorkáltak a torz arcú, furcsa ruhás bohócok, lassan sompolyogtak innen-onnan a közönyös, szintelen szemű cirkuszi szolgák. Anicetus - halálsápadtan az izgalomtól - topogott a folyosó bejáratánál.

- Vissza! Vissza! Minden istenre kérlek benneteket! Értsétek meg, nem igaz! Egyszerűen nem igaz! De ha igaz volna is... Azt akarjátok, hogy Thrax úgy járjon, mint Silius? Hunyjátok be szemeteket, dugjátok be fületeket. Némuljatok meg és fussatok! Fussatok!

A táncosnők, a táncosok, a gladiátorok, a színészek, a kocsihajtók, a bohócok, az erőművészek óvatosan hátrább húzódtak néhány lépést, aztán újra megállottak... Tekintetük kerülte egymást, de feltartóztatlanul szegeződött a folyosó homályába.

- Ez a vakmerő nő halálba küldi szegény Thraxot - mondta idegesen egy csodásan karcsú, olümposzian szép táncosnő.

- Hát az biztos, hogy a császár - amíg tízet számolok - megtudja, és keresztre feszítteti - vélekedett egy óriástermetű erőművész, kinek roppant izmai, ha nem emelt, lomhán, petyhüdten lógtak, mint a háj.

- Őt? - biggyesztette száját egy csinos arcú, díszesen öltözött, fekete hajú kocsihajtó. - Mindnyájunkat! Remek cirkuszi műsorszám lesz.

- Ó, mily rettentő! Ó, mily bánat! Ó, erkölcsök! - óbégatott furcsa, korgó hangon egy nagyfejű bohóc. A lányok egyike-másika nevetett. A bohóc felemelte karját: - Legjobb lesz, ha mindnyájan letérdelünk. Így... Aztán lyukat ásunk a homokba. Így... Aztán beledugjuk a fejünket. Így... És...

Anicetus hallotta, hogy megzörren a fülke ajtaja, és úgy ugrott oldalt, mintha vipera csípte volna meg.

- Ó, istenek, én semmit sem láttam! Semmit sem hallottam! Én itt sem voltam... Félre! Félre! Most megy el!

A tömeg hátrább lódult. Csend lett. A lépések közeledtek.

- Erre jön! - mordult fel valaki.

- Lehetetlen!

- Talán eltévesztette a kijáratot!

A folyosó homályából egyszerre merült fel a császárné és Thrax alakja. Az asszony könnyű, kék női tunikát viselt, mint a cirkusz táncosnői a gyakorlat előtt. Vörössesszőke haja bomlottan hullott vállára. Sárgáskék szeme most a beteljesülés után lágy, égszínkék, nyugodt volt. Nyakán nászjelek sötétlettek... Felemelte kezét. Hangja kissé rekedten csendült a dermedt csendben:

- Hozzátok jöttem, római nép kedveltjei! Hiszen uralkodótok és hívetek vagytok egyszerre. Nagy ünnepség zajából szöktem ide, hogy meghívjalak mindnyájatokat a palotába. Fiam, Lucius Domitius Nero születésnapja van ma! Rátok vár a császári birodalom ifjú, vidám örököse! Mert ünnepelhet-e a birodalom ura a nép szívének urai nélkül? Jöjjetek! Jöjjetek! Szent menetben induljunk oda, ahol már vár mindnyájatokat a lakoma, a játékok, szépségre vágyó patríciusok, a birodalom nagyjai.

- Részeg - suttogta megkönnyebbülten Anicetus mögött egy izgalomtól didergő táncosnő.

- Ha ő részeg, akkor mindenki részeg a palotában, és ha mindenki részeg, akkor nincs baj - fejtegette gyorsan, halkán a bohóc, aki most emelte ki fejét a homokba ázott lyukból.

A kocsihajtó a hivatásos szoknyavadászok hideg, mérlegelő tekintetével nézett végig az asszonyon.

- Menjünk, cimborák. Rohanjunk. Mert ha nem, akkor észreveszi, hogy észrevettünk egyet-mást, és mint óvatos feleséghez illik, felkoncoltat mint felségsértőket. Gyerünk! Üvölgessünk!

Anicetus csak most tért végleg magához. Előreugrott. - Cirkusz dicsőséggel koszorúzott népe! Kiáltuk egyemberként: Dicsőség! Dicsőség neked, Agrippina Claudia! Dicsőség az ifjú, ragyogó elméjű fiadnak: Lucius Domitius Nerónak!

Az ordítás megkönnyebbülten viharzott fel. Mindenki ujjongott, egymásba kapaszkodva tolongott, viháncolt. Agrippina alakja egy pillanatra eltűnt a feléje törő tarka sokaságban.

- Emelj fel! - kiáltotta Thraxnak. A bajvivó egy pillanatig habozott, aztán átkapta vaskos, fehér combjait, és vállára lendítette az asszonyt. A megkönnyebbült ordítás elragadtatott üvöltéssé fokozódott. A cirkusz útjára nyíló minden bejáratából, az utcáról, az ülések soraiból vidám izgalommal kiáltozó csoportok futottak. A császárné kezében felszikkasztott valami. Hulló csillagként röpített a tömegbe, mely egyszerre örvényt vetett. Thrax érezte a szeretője combjainak rezzenéséből, hogy Agrippina újra ajándékért nyúl, és rőt szakállával becézve az asszony térde hajlatát, kiáltott:

- Ne a praetorianusoknak tartogasd ékszereidet!

Agrippina szédelegve a násztól, az izgalomtól, rázta szökés, bomlott haját.

- A praetorianusok csak császári parancsra mozdulnak. Nincs parancs! Csak ha lázadás van! Nincs lázadás! Nincs ellenség! - Széttárta kezét. - A palotába, ti drágák! Ti nagyszerűek! Ti kedvesek! Ti öröm varázslói! Ti bátorság fedelmei! Velem! Ó, hogy örül majd a fiam! Teljes díszbe mindenki! Kardra, pajzsra, gladiátorok!

Thrax nevetett.

- Hadvezér lettél? Ha akarod, így viszlek végig a városon! De talán mégis ülj a hordszékbe. Ha így látnak a szeretőid, megmérgezik a...

Az asszony előrehajolt. Belemarkolt a bajvivó sűrű, rőt hajába, és éles hangon, melyben valóban orgiasztikus zengés vibrált, kiáltotta:

- Thrax! Te nagykardos! Vezesd a népedet!

A bohóc, aki hol bedugta fejét a homokba vájt lyukba, hol jajgatott, ha a többiek kezére tapostak, újra felegyenesedett, és teli torokból kukorékolta:

- Halljátok! Nagy kardos vezér! Hahaha... Nagy a kardja! Nagy?! Hahaha...

A bajvívó megfordult, és az ugrándozó, rivalgó tömegben át indult a nagy kapuk felé. A sokaság ujjongva hömpölygött utána. Azok, akik befutottak a szállásokba ruháért, fegyverért, nagy faunugrásokkal lódultak, hogy a menet elejére kerüljenek.

*

Narcissus ravasz, telt, ráncos, de mégis érdes kertészlegény-arcán jóakarát és figyelem volt. Térdére tette gyűrűkkel zsúfolt, erős ujjú kezét:

- Tévedsz, Seneca, ha azt hiszed, Silius Silanus sorsára akarlak juttatni. Nem vádolkol összeesküvéssel, de segíts nekem, hogy megszabadítsam caesarunkat olyan nőtől, aki a halált jelenti számára. - Ajkán barátságos mosoly volt. - Mióta vagy Agrippina szeretője, és mivel okolta meg viselkedését ez a gonosz hetéra?

A filozófus fejét felvetve, mozdulatlanul ült. Szürke szemében közöny látszott. Narcissus újra mosolygott.

- Persze, ez a kihallgatás csak udvariasság és tisztelet jele. Mint minden vitatható írásod és kiváló műved hűséges olvasója, természetesen nem vetlek alá kínvallatásnak. De hogy elkerüljem ezt a kellemetlen kötelességemet: előre megírtam vallomásodat... Sőt megcáfolhatatlanul hiteles aláírásod is már itt ékeskedik. - Kezében fellebbent a papirusz, és a filozófus láthatta nevének az írás alján kanyarodó betűit. Szegletes arcán egy pillanatra átrezzent a harag. Végigsimogatta öblös homlokát, köhintett. Elmosolyodott.

- Ha nem is hiteles, de megcáfolhatatlan. Ha bírak elé kerülök, tiltakozom a hitelessége ellen.

Narcissus öreges, alázatos gúnnyal hajtotta le fejét:

- Ha felolvassák neked e vallomást, egyetlen szavát sem tagadhatod, ha filozófus vagy, tehát az igazság papja. Látod, Burrus sokkal megértőbb volt - kezében egy másik papirusz zörrent. Rövid ideig hallgatott. Aztán Luciushoz fordult, aki szótlanul, különös kíváncsisággal az arcán állott a nevelője széke mögött.

- Mondd, Nero... Te tudtad, hogy anyád a nevelőd szeretője?

Lucius nagy kék szemében nem félelem, csak izgalom volt.

- Verset írtam erről...

- Mit írtál?

Lucius látta, hogy minden tekintet részegeződik, és lassú, ritmikus mozdulattal simított végig hullámos, szőkésvörös haján. Fejét felvetette, mint a szavaló színész.

- Azt írtam, anyám tette tiszteletre méltó, mert aki ily sok csodálatos gondolatot hordoz, mint Seneca, az felette áll a törvényeknek, mely ellen vétkezik. Hiszen a törvényről bebizonyult, hogy használhatatlan, ha egyszer egy filozófusnak ellene vétkeznie kell.

Egyszerre mind a hárman mosolyogtak: Narcissus elismerően, Seneca büszkén, Vitellius hangos elragadtatással.

- Vakmerő gondolat!

Lucius arcán pír ömlött.

- Az ember akkor szolgálja legjobban az isteneket, ha vakmerő gondolatokat hordoz lelkében.

- Narcissus apró, éles, fekete szemében töprengés látszott.

- Mégis, Nero... a becsület úgy kívánta volna, hogy te megvédd annak a házáat, akinek hatalmat, kincset, egy egész birodalmat köszönhetsz, s ezért mindent mondj el Claudius istennek...

Lucius telt, lányosan sima arcán büszkeség ömlött el.

- Éppen a becsület kényszerített arra, hogy hallgassak. Mert tehet-e becsstelenebbet ember, ha a legönfeláldozóbb, a legtisztább anya akarata ellen cselekszik?

Narcissus hallgatott. Hosszan, figyelmesen nézett az ifjú arcába. Aztán félrehajtotta fejét.

- Lucius Domitius Nero - szólt halkán, ünnepélyesen. - Az értelmed és a te nagy szereteted egykor életed rettentő bukását okozza majd. Ha valaha uralkodni akarsz, s nem elégszel meg a báb szerepével, akkor vagy anyád öl meg téged, vagy te őt... Ha ő öl meg téged, akkor jól jársz, mert lelked tiszta marad, s a boldogok elíziumi mezejére jutsz. De ha te ölöd meg őt, akkor elköveted valóban a legnagyobb bűnt, melyet csak ember elkövethet. Lelked kihuny, s egymás után követed el könnyű szívvel a legrettentőbb bűnöket, hiszen azok mind kisebbek lesznek, mint az első... a legnagyobb...

Csend lett. Lucius telt, tiszta arcán az elszántság heve lobbant.

- Ha bármit tesz anyám, én százszor elmondom: ő a legszentebb, ő a legjobb... ő a legönzetlenebb... Míg élek, csak őt, egyedül őt fogom szeretni, mert ő megmondta: Ha bárki iránt szeretetet érzek, azt az érzést tőle veszem el, őt fosztom meg attól. Mert minden szeretetem az utolsó lobbanásig az övé. - Hangjában a szavalóművész igaz pátosza és a mélységes, egész lelkét betöltő, őszinte, tiszta szeretet csendült.

Mindnyájan figyelmesen, áhítatosan vagy elragadtatottan néztek rá. Narcissus sóhajtott.

- Igen... látom, engesztelhetetlen ellenségem leszel. De mégis most, hogy téged hallottalak, döntöttem. Még ma Messalina sorsára juttatom anyádat. Most látom, milyen mérhetetlenül gonosz. Hiszen a legnemesebb érzések által kergette a fiát a legnagyobb bűnbe, a legmélyebb züllésbe. Ily gonoszságra még a démonok sem képesek... csak anyák... S vádat emelek ellened is, Lucius Domitius Nero!

Seneca most sápadt el először.

- Mivel vádolhatod?! - kiáltott félig felemelkedve ültéből. Narcissus szomorúan elmosolyodott:

- Anyaszeretettel... Mert a szeretet, mely természetesnek véli a szeretett egyén bűneit, maga a bűn. Nem vagy méltó a császári bíborra, Lucius Domitius.

Az ifjú arcán nem látszott megdöbbenés. Összefonta a mellén karjait, és felvetett fejjel kiáltotta:

- Császári bíbor?! Kevés! Nagyon kevés! Én költő akarok lenni, s máris az vagyok!

Vitellius hangosan, de elismerően nevetett. Seneca szemében szeretet csillogott. Átkarolta az ifjú nyakát, és megcsókolta kihevült homlokát, Narcissus újra szomorúan mosolygott.

- Remélem, gyönyörű versben szidalmazol, és felvésed nevemet a gonoszok emlékezetének sötét márványára.

Seneca gúnyosan felvonta szemöldökét: - Te is költő vagy? - és halkán, csak maga elé mormogta: - Csodálom... A felszabadított rabszolgák között kevés a költő. Kapták a szabadságot, mástól kapták, és nem karddal vívták ki. De az államvezetés gyakran költészet, mely mindenestre azzá lesz, ha több mint egy évtizede gyakorolja az ember. Megyek a császárhoz. Önéletrajzát írja, és gyakran nagyon izgatott állapotban van. - Olaj a tűzre, csak legalább jól

égjen most a tűz - gondolta. Felkelt. Intett Vitelliusnak, aki az izgalomtól bénultan állott az asztal mellett, hogy őrizze a foglyokat.

Kint zene pendült, fuvolák búgtak, morajlott a dob, sípok rikoltottak. A palota előtt tarka tömeg hömpölygött. A menet élén hordszék lebegett négy erőművész heraklészi vállán, és gladiátorok villogó, szárnyas sisakos, díszpajzsos csapata lépdelt.

- Evoééé! Evoééé!!! - harsant fel a kiáltás. A hordszék megállott, lassan a földre ereszkedett le. Narcissus látta, hogy a szétnyíló függönyök mögül Agrippina alakja merül fel. Mellette egyszerre feltornyosult két gladiátor óriás alakja. Előtte - mint tűzhányó mélyéből feltört ércycyclops - tetőtől talpig aranyozott páncélban lépdelt a vörös szakállú Thrax. Régi, taréjos, szárnyas sisakjában két fejjel emelkedett ki a tömegeből.

- Vitellius, álljátok el a kapukat! Valaki fusson a palota főbejáratához, hívja a testőrséget!

Kint vidám zaj, kurjongatás csapott fel, aztán egyszerre félszáz hang harsant:

- Dicsőség Nerónak! Dicsőség! Dicsőség! Sokáig éljen! Ave! Ave! - Vitellius hallotta az előcsarnokba betóduló sokaság vidám kacagását, a lányok sikolyát, a gladiátorok ércesen csörrenő lépteit. A kijáráthoz ugrott.

- Már késő...

Narcissus kitekintett. Arcán sápadtság ömlött. Az elő csarnokban a kis Poppaea és Otho körül álldogáló, őrizetnek kirendelt három praetorianus meglepetten nézte a viháncoló tömeget. Narcissus megfordult.

- Vond ki a kardodat, Vitellius s ti is... - intett a tisztnak. - Beszélek vele. Ha egyetlenegy is fegyvert emel reám, döfjétek le ezeket. - Lassú, szertartásos mozdulattal intett a két fogoly felé. Felvetette fejét. Szélesre tárva hagyta maga mögött az ajtót, és kilépett az előcsarnokba vezető lépcsőre. Agrippina, aki mezítláb haladt két bajvívó között, most tekintett fel. Arcán egy pillanatig aggodalom rezzent, düh izzott fel, aztán iskolázott, kifogástalan arcjátékkal húzta mosolyra ajkát:

- Ó, Narcissus, te hűséges barátunk! Hát te is eljöttél, hogy köszöntsd Nerót, az ifjút, a ragyogót?

Széttárta kezét. Thrax, aki egyedül tudta a valóságot, úgy meglepődött, hogy roppant alakja botladozva megingott, aztán mint ércfelleg húzódott oldalt. Agrippina egyik kezét a hatalmas udvaronc vállára tette. Rövid ideig hűvös izgalommal néztek egymás arcába. Az asszony félig hátrafordult:

- Híveim! Ti nép kedvencei! Íme, a palota hatalmas embere: Narcissus, a hűségesek között a leghűségesebb nevében hívlak mindnyájatokat soha nem látott lakomára. Mily öröm nekem, hogy itt látlak... itt üdvözölhetlek a palotában.

- Evoééé... Evoééé... - zúgott fel ujjongva. Narcissus, aki mozdulatlanul, kifejezéstelenül, de mégis sápadtan nézett az asszony arcába, hozzáhajolt:

- Ha egyetlen bajvívód fegyvert fog reám, fiadat hasonló sors éri!... - kezével a nyitott ajtón át mutatott a szobába. Agrippina mosolyogva bólogatott:

- Igen... igen... jöjj... beszéljünk. Ez ünnep oly sok intézkedést kíván. Olyan váratlan ünnep. - Vidáman integetve hátrafordult az előcsarnokban nevetgélő sokaság felé: - Míg megkezdődik a dús lakoma, az ünnepelt énekel nektek, cirkusz fejedelmei! Valami szépet, szerelmeset, ti nép szívének birtoklói! Kérjétek meg őt!

Egy pillanatig csend volt, aztán olyan tapsvihar csattant fel, hogy a csarnok megtelt mennydörgésszerű morajjal.

- Éneket! Éneket!

Narcissus hátrábbhúzódott.

- Nero! Nero! Nero! - hallatszott ütemesen, mint a cirkuszbán. Vitellius, aki kezében kardja markolatát szorítva, nehezen lélegezve állott a két fogoly mögött, látta, hogy az ifjú előrelép.

- Uram, a császár parancsa... - kezdte. Hangjában egyszerre könnyörgés és fenyegetés volt. Lucius elvörösödött, most először, feltörő haragjában.

- Énekelni akarok! Nem hallod, hogy hívnak?! - A tömeg ütemes kiáltása átbizsergett rajta. Könnyű, mámoros izgalom töltötte el. Mindenről megfeledkezve, halk dúdolással próbálgatva hangját, köhintett.

Vitellius kétségbeesett tekintetet vetett Narcissus felé. A hatalmas udvaronc ismét közelebb húzódott a nyitott ajtóhoz. Egy pillanatra csend lett. Lucius haragosan dobbantott lábával. Arcán méltatlankodás lobbant.

- Látod, elhallgattak! - rivallt rá kezét rázva Vitelliusra. - Megölhetsz, de nem tilthatod meg, hogy énekeljek.

Vitellius arca szürke volt az izgalomtól.

- Csak onnan a küszöbről... S csak egy dalt... - hadarta. Keze megmozdult a kard markolatán.

- Ne - ro! Ne - ro!! Ne - ro!!! - csattogott az ütemes kiáltás. A taps újra visszhangosan mennydörgött fel. Lucius megállt a szoba küszöbén, Szemében nem halálfélelem, de izgalom volt. Orcái kipirultak. A taps és az elragadtatott kiáltások zúgva harsogtak feléje.

- Nero! Az ifjú, a ragyogó!

- Énekelj!

- Énekelj!

Lucius felemelte kezét:

- Mit énekeljek? - kiáltotta kellemes, csengő hangon.

- Jaj de szép ifjú! Jaj de gyönyörű hangja van - ámuldoztak egyszerre vagy félszázan. Thrax, aki nem vette le szemét Vitelliusról, mintha hozzá szólna, mélyen konduló hangján mondta az utcadal nevét, melyért közel egy éve bolondult egész Róma:

- Hét nász éjszakáját...

A feltörő ujjongásban dionüszoszi orgiák döngése vibrált.

- A Hét nászt... a Hét nászt!

Agrippina összecsapta kezét:

- Nem! Nem... Ez lehetetlen! Az én tiszta fiam... Mást! Mást!

A tömegben a féktelen vidámság kacagása harsogott:

- De igen! Ezt akarjuk! Hahahahahaha!...

Lucius kissé lábujjhegyre állott. Mögötte félig kicsúszott a hüvelyből Vitellius széles kardja. Lucius hátravetette fejét, kidüllesztette mellét. Ajkáról lágyan, forrón szállott az együgyű, de mindenki fülébe csendülő dal:

*Hét nász éjszakája izzik előttem,
A szent holdtöltét várom én...
Bomlik dús hajad, ajkadon mámor,
Táru a tested felém...*

Hirtelen elhallgatott, mintha csak most értené meg a szavak értelmét. Arca lángvörös lett. A sokaság egy pillanatra elnémult, aztán elragadtatott, harsogó kacagással hullámszórt közelebb. Narcissus intett. A tömeg megállott, előzönölve a lépcső tetejét. Lucius ajkáról tovább zengett a dal. Erős, kellemes, ifjú hangja betöltötte a csarnokot.

*Nem fedí csípőd sem a kicsi fátyol,
Mily forró az öled, leány!...
Révület köde borítja a forrást
A szent téboly, a szent este hajnalán...*

A dallamban már a nász előtti türelmetlenség lüktetett, lobogott. Az összeborulás heve. A tömeg lecsendesedett. Az arcok kisimultak, vagy feszültek lettek a felrajzó emlékek csillogó vagy bánatot rejtő árnyékától. Lucius akaratlanul átlépett a küszöbön az ének lendületében, de a mögötte álló praetorianus kardja nem röppent ki a hüvelyből. Vitellius arcán zavar és őszinte áhítat volt. A dal tovább zengett, és száz meg száz lélek rebkent meg lágy fuvallatában:

*Szárnyas csodapárducon jön Eiréne
Aranytűz fergetegén...
Titok szirma hull le a kerevetre,
Zengi! Evoé... Evoé...*

- Evoé!... Evoé!... - Harsant száz meg száz torokból. A dobok felmorajlottak, a sípok felujjongtak. Lucius újra előrelépett. Egyszerre száz kéz nyúlt feléje üdvözlésre. Elsápadt. Előresodródott az erő hullámában, és a tömeg zaján túlcsapó hangjába már dionüszoszi viháncolásként keveredett a disszonancia...

*Meztelen, mint a holdsugár, tested
Nyugtalan tűzként perzsel...
Derekad ível, őrzöng a csípőd,
Asztarté most veled ölel...*

- Veled... Veled... Evoé! - A tömeg előrelendült mindent elsodró, ujjongó örömeiben. Agrippina látta, hogy Lucius alakja gladiátor vállán emelkedik a sokaságból. Dermedten felkiáltott, de Lucius vörösseszőke feje fölé nem nyúlt villongó penge. Narcissus némán, összeszorított ajakkal sodródott mellette a tolongásban. Hirtelen - anélkül hogy egyikük is szólt volna - túljutottak az oszlopok során, és megállottak egy kicsiny, üres emeleti teraszon. Agrippina halálsápadtan lihegett.

- Nem ölték meg... Nem ölték meg... - ismételte szédelegve.

Narcissus látta, hogy jobban megőrzi hidegvérét, mint az asszony, és fakó arcán gög tűnt fel:

- Majd megöled te, ha valóban uralkodni akarsz. Vagy ő téged...

Agrippina kiegyenesedett.

Sápadtsága elmúlt.

- Nem baj. Csak uralkodjék - mondta, és halkán nevetett: - A túsod kiszabadult.

A férfi a palota főbejárata felé intett:

- De két szeretőd pompás vallomást tett... Már átküldtem Claudiusnak.

Agrippina gondolkozott:

- Még nem kapta meg, mert ilyenkor, befejezve az írást, fürdőbe megy... De miért tetted mindezt?

Narcissus érezte, hogy most a látszólagos őszinteség meggyőzőbb, mint a legravaszabb érv.

- Beléd szerettem öregkoromban. El akartam pusztítani szeretőidet.

Az asszony nevetett.

- S mellesleg engem is, mint Messalinát...

Narcissus nyugodtan nézett a palota felé, ahol a főbejáratnál a praetorianusok megkettőzött őrsege állott. Soraik csillogtak, mint kettős aranyküszöb.

- Nem, erre nem gondoltam. Én csak szeretőd ellen támadtam. Ha most megölnek gladiátoraid, akkor holnap téged öl meg Claudius. Hiszen mindenki tudja, miért tenné.

Agrippina sóhajtott. Lassan, fokozatosan - nehogy a másik félremagyarázza - hozzálépett, és átölelte vállát:

- Bolond vagy... öreg, féltékeny bolond. Értsd meg, itt a birodalomban csak te tudsz helyesen kormányozni. Csak te! Hát véletlen, hogy Claudius így hallgat rád? Vagy talán én a szeretőd lettem volna akkor... régen, ha nem látom: a barátságod az ésszerű uralkodás első feltétele? Nem, Narcissus, te nem véletlenül vezeted a birodalmat immár tizedik éve. Én csak védekeztem most, és sohasem fordultam ellened. Emlékszel, azt mondtam, hogy a döntő küzdelemben melletted leszek. - Hangja elhalkult: - a döntő küzdelem órája elérkezett. Ma két hatalom van az udvarnál: én és te. Miért törjünk egymás ellen nappal, ha éjjel oly hosszú ideje megértettük egymást. - Hangjában trágár nevetés csendült.

Narcissus elmosolyodott. Pillantása kutatva szegeződött az asszony már nyugodt arcába.

- Kétségtelen, hogy Claudius egymás ellen játszott ki bennünket - szólt végül engedékenyen -, de mi a biztosíték, hogy te nem játszod ki Claudius ellenem az első alkalommal, ha - oly ritka esetben - mint férfi közeledik hozzád? Ilyenkor nagyon engedékeny...

Agrippina újra átölelte a férfi vállát. Összesimulva állottak az oszlopok mögött.

- Mert ha most nem cselekszünk... mi ketten, akkor később esetleg késő lesz. Ő nem ölhetett meg engem; mert szüksége volt reám ellened. De ha egyszer megteszi, akkor rajtad is kitölti régen sajtó, titkos bosszúját Messalináért. Tudod, miért nem alszom vele? Mert minden este végigcsókolja Messalina ruháit, a szőnyeget, amelyre lépett, és lefekteti ágyába.

Narcissus elkomorodott:

- Mit? Az ágyába?

Az asszony arcán komor, feszült kifejezés volt:

- Igen... Imákat mond. Aztán úgy csavarja le különös, furcsa mozdulattal a takarót, hogy én mindig azt hittem, Messalina ott fekszik. Később észrevettem, hogy valóban ott is van... Persze, a szelleme... Gondolod, hogy mindennek nem lesz következménye?

A palota felől kürtjelek harsantak. Az őrsváltás látványos mozdulatai kanyarogtak. A sasos hadijelvények lebegtek a sisakok felett. Narcissus lehajtotta fejét.

- Engem Claudius leghűségesebb emberének tart a szenátus és a nép. Ha bármit teszek ellene, mindenki felháborodik, és bosszúra gondol. Hogyan vehetem akkor a vállamra a császári bíbort?

Az asszony sokáig hallgatott. Két szeme hűvös, irgalmatlan volt.

- Menj el még ma valahová. Mondjuk, Campaniába. Ott jó a víz, s te itt golyvát kaphatsz, mert hajlamos vagy rá. Aztán tudod, hogy férjem Messalina birtokán állítólag szobrot állított neki. Nézd meg, úgy hírlík, szép szobor. Holnapután visszajössz... és először együtt kormányzunk a fiam helyett. Aztán a feleséged leszek, és te társuralkodó. Persze, mindehhez idő kell. De te tudsz jól kormányozni, és én is megtanulok melletted...

Narcissus sokáig hallgatott.

- És mégis mit akarsz csinálni? Ne feledd, a férjgyilkosság legalább olyan népszerűtlenné tesz, mint a feleséggyilkosság. Egy felszabadított rabszolgából lett császár és egy férjgyilkos nő mint császárné túl sok még Rómának is... Mindenesetre Galbának, az Augustus-rokonnak ez lesz a véleménye, s a légiónk hallgatnak reá.

Az asszony bólintott. Arca gögös volt. Megrázta vörössesszőke haját. Kezével rácsapott a korlátra. Ruhája félrecsúszott kék foltos, erős, fehér válláról.

- Felesleges figyelmeztetés. Kellemes, gyors, biztos megoldást akarok. Hallod, megint Lucius énekel... Te ismered engem, én mindent, mindent csak a fiamért teszek. Menj, intézkedj még a lakoma ügyében. És rendeld vissza küldönceidet a vallomásokkal.

A teremben Lucius kellemes, lágyan zengő hangja szállott, és elragadtatva tapsolt a sokaság.

Narcissus hallotta az asszony távolodó lépteit. Figyelte, mint csap fel a császárnét üdvözlő zaj. Sokáig nézte a palota főbejáratánál sorakozó praetorianusokat. Éles, érdes, értelmes arcán úgy rezzenek meg a ráncok, mintha láthatatlan ujjak játszanak a ráncok húrjain a gondolatok dallamát.

- Vitellius... - szólt anélkül, hogy hátrafordult volna. Az oszlopsor mögül egyszerre merült fel Vitellius és még három praetorianus tiszt alakja. A hatalmas udvaronc még most is úgy nézett a messzeségbe, mintha nem látná a másikat. Arca nagyon öreg lett. Szeméből nagy, vizes könnyek csordultak. Lassan, reszkető kézzel vette ki melléből, a tógája alól a két vallomás papiruszlapjait. Kiterítette. Visszatartotta lélegzetét, és ráncos arca egyszerre kivörösödött. Másik kezében kerek, zöld onixdoboz tűnt fel. A betűkre festékszárítóhoz hasonló, zöld por hullott. Óvatosan - sarkánál fogva összehajtotta a papiruszt. Lepecsételte. Aztán letette a korlátra, és sokáig dörzsölte ujjait tógája sarkába. Hátralépett. Elfordította fejét. Mélyet lélegzett.

- Csavard be valamibe... Vidd a caesarnak - mondta gyorsan, röviden, és még egy lépést tett hátra.

Vitellius dermedten nézett rá. A hatalmas udvaronc gyerekesen szipogva törölgette szemét.

- Vigyázz... Két napra kezedbe adom a birodalom sorsát. Ha átadod a levelet, siess a praetorianusok táborába. A hetes cohortához. A heteshez! Mondd meg, hogy a császárné megmérgezte a férjét. Ha betörtök a palotába, a fia maradjon életben. De persze még jobb lenne, ha a táborba csalnátok a császárnét. Vágjátok darabokra. Soha még egy vipera sem érdemelte meg úgy, hogy eltapossák, mint ő...

Vitellius szédelegve nyúlt homlokához.

- De... de uram... Te, aki a császár leghűségesebb embere vagy... te!?

Narcissus sokáig hallgatott.

- Mi lesz, ha a császárné mint győztes nem öli meg Claudius, hanem ellenem fordítja? Hiszen engem sokkal kevesebb kockázattal pusztíthat el, mint a férjét... Persze ahhoz, hogy a praetorianusok beavatkozzanak a mi kettőnk ügyébe, császári parancs kell. Vagy császárhalál. - Felvetette fejét, és ünnepélyesen befejezte: - a birodalom érdeke, Róma üdve nagyobb, tisztább igazság, mint bármi más. Siess, Vitellius. Néha azt hiszem, a sors fényes jövőt szánt neked. Fényesebbet, mint nekem, de vigyázz! Kormányozni csak én tudok. Ki mellettem van, uralkodik, biztonságban van... Nélkülem a hatalombirtoklás minden perce csak rohanás a vég felé. A campaniai úton, a hetedik mérföldkőnél, Claudius régi birtokán várom jelentésedet. Soha, sehol se hivatkozz rám. Csak az erkölcsre! A tisztességre, a becsületre. Remek segítőtársak, melyek úgy fedik el az embert, mint hegycsúcsot a csillogó fellegek. Ha a táborba érsz, a hetesek veressék meg az acherusdobokat, menjen küldöttség a palotába, kitudni a valót. Várj a csapással, míg biztosan lesújthatsz, mert az elhamarkodott döfés éppen úgy fél vereség, mint a késedelem. - Oldalt lépett, kezét kitárta: - Íme a birodalom, Vitellius... íme a hetvenkét nép... a szép csatatér... Menj, küzdj, gondolkozz, győzz...

Vitellius vaskos keze reszketett, mikor a papirusztekercs után nyúlt. Szeme homályos lett. Hirtelen átcikázott rajta a különös vágyakozás a mesésen nagy, csodás hatalom után, mely ott, Caligula hálósobája előtt egykor régen töltötte be először lelkét. Intett a tisztéknek, és szótlanul indult a kijárat felé.

*

Claudius feltekintett írásaiból:

- Miféle zaj ez, katona? - kérdezte anélkül, hogy Vitelliusra tekintett volna, aki teljes vezéri, díszes páncélzatban állott meg előtte.

- Úgy tudom, az ifjú caesar születésnapját ünneplik - mondta gyorsan a másik. Amíg az utat az imperátor szobájáig megtette, minden pillanatban várta, hogy Agrippina gladiátorai rávetik magukat, és most olyan ernyedés fogta el, hogy a térde meg-megremegett. Kezében billegett a lepecsételt levél. Claudius csak most fordult feléje. Kérdezni akart még valamit, de úgy érezte, tudatlansága tulajdonképpen tapintatlanság családja iránt. Hirtelen észrevette a levélen Narcissus pecsétjét. Szótlanul feltörte. Hosszúvás, ráncos arca megváltozott. Némán hátrébb-intette a katonát. Elfordult. Színtelen ajka néha megrándult:

„Én, Afranius Burrus, az isteni caesar kegyéből a palotaőrség parancsnoka, szabad akaratomból és csakis lelkiismeretem szavának engedve, ezennel, bár ajkam alig tudja kimondani a szörnyű vádat, mégis kimondom - évek óta bűnös viszonyt folytattam Agrippina Claudia úrnővel már röviddel második házassága előtt. Ez pedig a következőképpen történt...”

Az első izgalomhullám elsuhant. A hosszúvás, ráncos arc hűvös, figyelmes lett. Félrehajtotta az első vallomást, és mozdulatlan arccal nézte a másikat: „Én, Lucius Annaeus Seneca...” Ó, hát Narcissus újra győzött... Sietnie kell, sietni... különben a nyugalmat adó küzdelmük végleg eldől, és a nevető harmadik feleslegessé válik. Sajnálom Luciust, Nerót, milyen derék kis fiúcska, az a szülő nagyon édes volt... Talán valóban rám gondolt akkor, hisz költői lélek, a szeme is más, mint az anyjáé... Pedig mindkettőjüké egyformán sárgáskék...

Gondolatai furcsán széthullottak, aztán újra tömörültek. Cselekedni kell. Villámgyorsan cselekedni.

- Katona! Parancsold be a testőröket, és jelentsd Agrippina Claudia úrnőnek, hogy hívatom.

A lázas cselekvésvágy átcsapott rajta. Néha dideregve hajolt a jelentés fölé. Hallotta a parancsnokló centurio halk rendelkezését, a helyezkedő praetorianusok fegyvereinek érces csörrenését. Feltekintett. Végigpillantott az óriástermetű, fényes páncélos katonák komor, barna arcán, és évek óta először fogta el a hatalom, a biztonság, az erő régen tapasztalt érzése. Felkelt. Magas, ősz hajú alakja most szokatlanul méltóságteljesen emelkedett a praetorianusok sora előtt.

- Centurio! Ha intek, fegyveres őrizetbe viszed a palota pincéjébe Agrippina Claudia úrnőt! - szava lassú, méltóságteljes volt. A praetorianusok arcán átrezzent a gonoszkodó férfikíváncsiság.

- Rég kellett volna! - mormogta valaki a sor végén. Az előszobából vidám nevetés hallatszott. Claudius ezekben a gyors, könnyű léptekben nem ismerte fel a felesége egyenletes, szilárd járását. Agrippina kipirult arccal állott meg a terem közepén.

- Siess... már régóta látni akarnak a vendégek... Hát nem tudod, hogy Lucius születésnapját ünnepeljük? Oly népszerű, kedves ez ifjú, mindenki rajong érte. Csak az, akinek megjelenését szegény fiam olyan izgatottan várja, nem tud egy percet sem szentelni az ilyen kedves, bensőséges családi ünnepségnek.

Claudius nem nézett rá.

- Narcissust hívatom - szólt röviden a katonák felé. A sor szélén álló praetorianus erős, dobbanó lépéssel lépett ki. Agrippina mosolyogva intett:

- Ne siess, katona. A hűséges Narcissus néhány órával ezelőtt Campaniába utazott gyógyulni.

Claudius arcán ámulat ömlött.

- Elutazott? - kérdezte, és hirtelen elvesztette nyugalmát. Agrippina vállat vont. A díszes, fekete bársonyruha könnyű hullámokat vetett arányos, tömör alakján.

- Igen... Megjelent Nerónál. Jókívánságait fejezte ki születésnapja alkalmából és elutazott. Ez a római víz árt neki. Fél, hogy a golyvája nő... - szélesen, érdesen, diadalmasan nevetett. Erős, fehér foga harapósan villogott. Kék szemében a bor vagy valami mámor gomolygott. Claudius elfordította fejét. Tehát közben történt valami... Talán mégis ő győzött... Agrippina mosolyogva nézte.

- Miért rendelted be az őrseget? - kérdezte halkán, és közelebb lépett. - Egyszer már megöletted a feleségedet... Úgy tudom, megbántad... Gondold csak: két feleség a hóhér kezében?

Claudius hirtelen felvetette fejét. Fakó szemében rettegés lobbant. Az asszony ajkáról szinte szóról szóra olyan szó csendült, amit Narcissusnak mondott utoljára. Egyszerre bénító tehetetlenség fogta el.

- Látom, a borok kitűnőek... - mormogta, és szeme káprázott. A centurióhoz fordult: - Majd a lakoma után jelentkezz, katona. - Szerette volna jelentéktelenné álcázni szavait: - Hát... ami engem illet... Már megyek is, de csak pár percre. Vissza kell jönnöm, néhány légióparancsnokkal akarok beszélni, akik érdekes jelentéseket hozták északról. - Sután, kapkodva igazgatta tógáját, és nem nézve a feleségére, indult előre.

- Ave caesar imperator! - harsant az előcsarnokban. Szórakozottan intett, fogadva a köszöntést. Melyik cohors lehet megbízható? Vagy kevésbé az? A praetorianus cohorsokat a besúgók aprólékos jelentései szerint osztották rangsorba, és Claudius úgy figyelte a hangulati árnyalatokat, mint a kocsiverseny-eredményeket a cirkusz fogadói. Hátratekintett. Az előcsarnokban, félkörben az oszlopok mentén egymástól különböző fegyverzetben gladiátorok sorakoztak. Claudius töprengve ráncolta homlokát. Gladiátorok? Hirtelen eszébe jutottak Narcissus szavai Agrippina útjairól a cirkuszba... a gladiátorszeretőjéhez.

Az asszony gyorsan, vidáman beszélt:

- Az egész cirkusz itt van, a leghíresebb táncosok, táncosnők, kocsihajtók, erőművészek, és persze, a gladiátorok is eljöttek, hogy ünnepeljék Luciust... Nem csoda, hogy pompás hangulatban van a fiam, délután még énekelt is nekik. Narcissus is végighallgatta.

Csapidába csal... Hívom a praetorianusokat Még nem késő. Öldököljenek le mindenkit... mint...

- gondolta, megtorpant, nem merte végiggondolni: mint akkor. Lépése elnehezült. Ajkát mintha ólompecsét zárta volna le. Nem... Nem... Lehetetlen... A második feleség...

A lakomaterem bejáratánál tarka sokaság tolongott... Bent zsúfolt volt minden. Egy-egy lakomakereveten, amelyen máskor csak két vendég kapott helyet, most négyen-öten heverték egymás mellett. Feszült a gladiátorok izma. Meztelenül derengett a táncosnők combja, háta, nyaka, a rézdíszekkel alig fedett melle.

- Ave caesar!! - zúgott fel. A terem megtelt mennydörgő tapssal, részeg, ujjongó kiáltozással. Claudius érezte, hogy minden tekintet rászegeződik. A praetorianus tisztek azután felsorakoztak mögéje, kíváncsisággal vegyes megvetéssel és csodálattal vizsgálgatták a hullámozó, féktelen vendégsereget.

Claudius fakó mosollyal lépett a császári tricliniumhoz. Hirtelen szomjúság fogta el.

- Csak egy kis bort kérek - intett Agrippina felé, aki a szolgáknak rendelkezett. Az asszony nevetve csóválta vörösesszőke fejét:

- Miért nem eszel? Senki sem mer majd enni, ha te nem...

Claudius lassan emelte ajkához a félig telt kelyhet.

- Majd később valami könnyűt. Mindjárt visszamegyek dolgozni. - Agrippina melléje heveredett a tricliniumra, szokatlanul nyílt kedveskedéssel, amely talán csak ilyen különös vendégsegreg előtt látszott megengedhetőnek, átölelte nyakát, és orcáját orcájához dörzsölve dorombolt:

- Könnyűt... Könnyűt... de hiszen már csupa csont vagy... Könnyűt! Mi lehet az? - töprengett. Arca hirtelen felragyogott. - Ó... hát várj csak! Lucius, mit hoztál ma haza?

Lucius, aki lázasan az ének sikerétől, hevesen vitázott általános figyelem között, csak másodszorra hallotta meg kérdését. Lesiklott a kerevetről, és a császár elé állva, széttárt karokkal, zengő hangon, mintha énekelne, mondta:

- Gombát... gyönyörű gombát...

Mindenki kacagott. Agrippina rosszállóan rázta fejét:

- Ez a gyerek lázas lett, megrészegetett. Igaz, annyi tapsot kapott, mint a legjobb énekesek.

Claudius újra a kehelyhez nyúlt. Most nem találta rokonszenvesnek Luciust, akinek szemében valami ismeretlen, kihívó gőg csillant.

- Talán mégsem kellett volna megengedni, hogy cirkuszi bohócok előtt énekeljen - mormogta homlokát ráncolva. - Hiszen mégiscsak a birodalom ura, caesar lesz egykoron.

Lucius kiegyenesedett. Égő tekintetét a férfi fakó arcára szegezte, aztán különös, egyforma pillantással nézett az anyjára.

- Én nem leszek caesar. Nekem nem kell a birodalom. Én költő és énekes leszek.

A hangos üdvívalgás és a mennydörgő taps betöltötte a termet. Agrippina bosszúsan legyintett:

- Kinek hoztad a múltkor a gyönyörű szőlőfürtöt? - kérdezte élesen, mint a tanító a vizsgázó tanítványát.

Lucius arca megváltozott. A siker láza alábbhagyott. Az anya szigorú arca kijózanította.

- Claudius istennek - mondta gyorsan, alázatosan.

- S tegnap a gombát... Ki szedte? Hol? Miért?

Lucius közelebb lépett a császár kerevéthöz.

- Tegnap Othóval és a kis Poppaeával gombát szedtünk. Ott, a kert túlsó végén, a kertilak veteményein túl. Sok szép gomba volt, de az egyik... az egyik... egészen gyönyörű. „Ezt Claudius istennek ajánlom” - mondtam Poppaeának, aki sírva fakadt, mert nem neki...

- Hahaha... - a termen átviharzott a nevetés. Agrippina is nevetett, de a szája széle furcsán rángatódzott. Claudius érezte, hogy az asszony nagy, fehér karja furcsán hűvös lesz a nyakán. Hogy szenved, ha kinevetik a fiát... - gondolta a mostohaapa titkos, régi kárörömével.

- Na, hol a gomba, Lucius? - fordult az ifjú felé, aki hirtelen nem tudta, tréfás mondása sikerének vagy gúnynak tekintse a kacagást.

Agrippina lesiklott a kerevetről. Arca fakó volt.

- Lucius, menj, te nyújtsd át Claudius istennek ezt a szerény ajándékot - ismételte gyorsan, lázasan az intést. Lucius gyors, ritmikus léptekkel futott a főeunuch elé, akinek kezében aranytálcán valóban pompás gombák halmozódtak valami különleges, párolgó mártásban. Átvette a tálcat. Csend volt. Mindenki úgy nézett rá, mintha színészek játékát figyelnék.

- Neked ajánlom e szerény ételt, Claudius isten - hallatszott Lucius kellemes, dallamos hangja. Ritmikusán, ruganyosan úgy hajolt meg, mint a táncosok. Előrenyújtott kezében csillogott a domborművekkel ékes aranytányér, amelyen geometriai pontossággal szétrakva három kisebb és egy különösen szép gomba látszott.

- Ó, de kíváncsian! - csendült fel Agrippina hangja. - Hadd kóstoljam meg...

Egy pillanatig összehúzott szemmel, feszült arccal meredt a gombára, aztán átvette a saját tányérjára a szélen levő kisebbet. Claudius követte mozdulatát. Aztán Luciusra nézett. Tekintetük találkozott. Lágyan, kíváncsian néztek egymásra. Lucius elmosolyodott, és kecsesen újra meghajolt. Az öregember ősz hajú feje köszönetet intett. Az ételhez nyúlt.

- Vigyázz! - szállott a kiáltás a vendégek tömegéből. Claudius feltekintett. Az arcok, a vállak, a fejek összefolytak tarka hullámmá, melyből mintha fehér tajték csapott volna fel. Nyúlánk, éjhajú, alabástrombőrű asszony állott előtte. Duzzadt ajkán ismerős mosoly. Nagy sötét szemében kékes szikra vibrált. Gyöngyragyogó-mellein pirosan izzottak a mellbimbók. Felemelte hosszú, lágy, nyugtalan karját, és zengő kacagással újra kiáltotta: - Vigyázz! Az istenek eledele...

Claudius reszkető szájjal nézett a kiáltozó felé.

- Te... Te élsz? - suttogta akadozva.

- Igen... Csak nem hitted komolyan, hogy meg tudsz ölni? - Messalina hangjában vidám kötekedés volt. Claudius hosszú, sovány alakja vad vágyakozással rázkódott meg. Ősz feje remegett.

- Várj... Várj... Hozzád megyek... Hozzád... Várj... - A szavak gyorsan, szaggatottan, rekedten hullottak elfeketedő, fakó ajkáról.

- Siess... siess... - zengett vidáman a válasz.

Az arcok, a mellék, a fejek, a ruhák távolodtak, újra összeolvadtak, hullámmá váltak, mely elsodort képet, vonalat, gondolatot.

- Mi van veled, hisz alig ettél? - zizzent mellette élesen Agrippina hangja. - Egyél... egyél... Ne bánts meg szegény Luciust. Nézd, milyen izgalommal figyel, ízlik-e a gomba. Siess... siess... mert kihül, és rosszul lesz...

Claudius gyorsan bólogatott. Evett.

- Valóban kitűnő gomba... kitűnő... - fordult Lucius felé.

- Főleg a mártás ízletes...

- Éneket! Éneket! - követelte ütemesen a vendégsereg. Lucius felegyenesedett, mint egy fiatal kakas. Szemében szenvedélyes vágyakozás csillogott.

- Anyám, hadd énekeljek! Engedd, hogy énekeljek - könyörgött Agrippina felé. Az asszony hamuszürke arccal meredt maga elé, nem merte követni tekintetével Claudius mozdulatait.

- Valóban ízletes, felette pompás... Istenek eledele... - mormogta a férfi. - Kérek még bort...

Agrippina csak most mert odapillantani a tányérra. A tányér üres volt, csak a szélén hevert egyetlen megmaradt, kisebbik gomba.

- Ezt nem eszed meg? - kérdezte, és sikoltani szeretett volna a várakozástól, a rettegéstől, a diadaltól. - Jó... jó, ezt már nem kell... - eltolta a tányért, és odaszólt a szolgáltnak: - Bort!

Claudius ivott.

- Éneket... Éneket! - követelte a vendégsereg. A táncosnők könyörögve nyújtották karjaikat Agrippina felé: - Ó, hadd énekeljen Nero, az ifjú, a ragyogó!

Agrippina érezte, mint árad el rajta az ernyedés.

- Jó... jó... - mormogta, és Claudius hosszú, sovány kezét nézte, melyben most remegett meg először a boroskehely.

- Megengedte! Megengedte! - harsant az örömrivalgás.

- Állj fel a tricliniumra - biztatták Luciust a gladiátorok, a táncosok, a színészek, a kocsihajtók.

Lucius lassú, betanult mozdulattal végigsimított haján. Kissé inogva felegyenesedett. Egy táncosnő könnyű hárfát nyújtott feléje. Átvette. Rámosolygott. Az elragadtatás újra kitört:

- Jaj de gyönyörű, ha mosolyog! Milyen gyönyörű a mosolya!

- Ó, te sugárzó mosolyú, ifjú isten! Ó, te új Orpheusz - szállott száz ajakról! Lucius ujjai végigfutottak a hárfán.

- A Hét nászt! A Hét nászt! - rivallt a tömeg.

A kerevetek meginogtak, mint viharban a csónakok. Lucius meghajolt. A hárfán már hevesebben, szaggatottabban pendült a dallam. Az ének lágyan siklott a sokaság felett.

*...Hét nász éjszakája izzik előttem,
A szent holdtöltét várom én...*

Claudius érezte, amint ínyét alig észrevehető, kesernyész íz éri. Ivott a borból. A kellemes, lágy ének nyomán emlékek keltek. Megtelt étellel, színekkel, érzésekkel, vágyakkal. Milyen csodás holdtölte volt akkor, amikor először cipelte eléje két kertészlegény a dús, fekete hajú leányt... Hogy csillogott alabástromteste az ezüstárban, s éj sötét szemében a tovalebbent perzselő három nász mámorának kéken villanó szikrája rejtőzött.

*...Bomlik dús hajad, ajkadon a mámor,
Táruul a tested felém...*

- zengett a dal a csendesen figyelő teremben. Claudius letette a kelyhet. A bor megszokott kábulatán túl valami könnyű, szürke árnyék rejtőzött, és lassan-lassan borított el mindent a szeme előtt, csak az emlékek világítottak át rajta, mint a csillagok a könnyű párán.

...Már hanyatlott az óriás hold, mikor kibomlott a hollófekete haj a lombsátor fekhelyén, és feléje tárult a mohó szeretők ölelésével perzselő s mégis a legszilajabb mámorok féktelen szomjúságában izzó leánytest...

Pengett a hárfá. A kezek lassan nyúltak a kelyhek után. Áhítatosan figyeltek a halálra szánt gladiátorok, akik talán már holnap vérükkel öntözik a cirkusz porondját, a nyugtalan derekú táncosnők, a gúnyos bohócok, a gögös színészek, a hányaveti kocsihajtók.

*Nem fedi csípőd sem a kicsi fátyol,
Mily forró az öled, leány!...*

Claudius ősz haja csapzottan hullott nedves homlokába. Nem fedte az éjszakában lobogó fehér lángként sodródó leány heves csípőjét a könnyű fátyol... Öle, melyet a bajvívó, a költő, a filozófus ölelése kínzott meg, tépett fel, és töltött be férfierővel, forrón, mohón, birtokolta az ő suta rátörését... A szent téboly, a szent est hajnalán volt-e ez vagy holdnyugtakor?

A gondolatok összefolytak. Egy pillanatig. Vagy talán hosszú időre mindent elborított a szürke fátyol. De mintha távolodott volna, aztán közeledett... Úgy harsogott, mintha dionüszoszi menet közeledne, s roppant fekete párdúcán a Legszilajabb, a Legtitkosabb, a Legmeztelenebb Szerető suhanna az alázatosan leboruló, világbíró Róma felett. Ritkán mondta ki az avatatlanok ajka a legtitkosabb istennőnek, a Hajnalcsillag Asszonyának nevét, és a vendégek arcán most izgalom rezzent.

*Szárnyas csodapárducon jön Eiréne,
Aranytűz fergetegén...*

Valóban, néha talán akkor is fellobbant az aranyos tűzbolygó lángja, ha ő tört nászra alabástromtestű asszonyával... Úgy érezte, roppant szárnyak suhognak felette, és testén láthatatlan lángok kúsznak. Titkok... igaz titkok... fekete szirma nyílik most, és hull a kerevetre...

- Evoé! Evoé! Evoé!... - A sokaságból százszoros visszhanggal szállott az ének utolsó sora.

A láthatatlan szárnyak suhogása közeledett... A képek élessé váltak, megteltek étellel...

Meztelen, mint a holdsugár, a tested...

Nyugtalan tűzként perzsel...

Derekad ível, őrvöng a csípőd,

Asztarté most veled ölel...

A roppant szárnyak suhogása átperzselt testén. Feje hátracsuklott. Tekintete felcsillant és kihunyott.

- Evoé! Evoé! Evoé!... - zúgott az énekes után a tömeg. A haldokló ajkán mosoly játszott. Fülében egyre halkulva, egyre távolodva suttogott, sziszegett, leheletként szállott: Evoé... Evoé... Evoé...

A császári kerevet körül nyugtalanság mozdult. Agrippina megnyugtatóan intett. Hamuszürke arca lángolt az izgalomtól.

- Mulassatok csak... Hiába, öregembernek nem való az ital! - kiáltotta szokatlan heves, részeges kitöréssel. Mohón, gyorsan ivott. Odahajolt Claudiushoz, és sokáig, némán nézte mozdulatlan, színtelen arcát, lehajló állát.

- Hordágyat! Vigyék a szobájába... Én is megyek. Hiába, az ilyen embert már csak az asszonyának kell hordoznia! - intézkedett hangosan, lármásan. Két szolga piszkos hordágyat cipelt valahonnan.

- Ez a hordágy... - kezdte nehézkesen valaki. Agrippina némán intett. A két rabszolga óvatosan nyúlt a tricliniumkereveten heverő császár testéhez.

- Eh! Hát bátrabban! Sohasem láttatok még részeg? A részeg - ha részeg -, az egyforma, akár szolga, akár caesar!

- Akár a halott - szólt valaki a tömegből. A teremben hideg fuvallat siklott. Agrippina nevetett. Szürke arca furesán rángatózott.

- Mulassatok csak... Mulassatok! Majd én életre keltem. Igaz, Thrax?! Gyere, segíts a hordágyvivőknek! Ha a férj alszik, minden óra aranyat ér! Hahaha...

A teremben felharsant a kacagás.

- Micsoda vakmerő asszony! - ámuldoztak néhányan. Thrax roppant rézpáncélos alakja feltornyosult a hordágyvivők mögött. Claudius ősz feje tehetetlenül billegett jobbra-balra, ahogy a nem éppen józan szolgák neki-nekimentek a tricliniumkerevetek szélének, vagy vidáman szitkozódva botladoztak egy-egy földön heverő részegen vagy titkos nászban összefonódott páron.

Thrax megvárta, amíg beérnek a csarnokba. Előrehajolva nézte a hordágyon heverő öregembert.

- De hiszen ez halott! - szólt az asszonyhoz fordulva. Agrippina nem válaszolt. Bent, Claudius dolgozótermében szélesen, siváran tárult a kerevet.

- Jaj, hát még nem vettem meg az ágyat! - kiáltott fel Agrippina, és hangjában most egy pillanatig őszinte kétségbeesés csendült.

A két szolga óvatosan emelte ki a hordágyból az öregember hosszú, vékony testét.

- Csak oda... csak a párnákra! Úgy... Ilyenkor kényelem, puha ágy, nyugalom kell. Nyugalom... Hozzatok csak neki még egy kis bort - fordult a kerevetnél álló két szolga felé, és kutatóan nézett az arcukba. A két hordágyvivő összenézett.

- Minek? - kérdezte komoran az egyik. - Erre a gombára nem iszik bort senki!

Agrippina rövid ideig figyelmesen nézett rájuk.

- Thrax... Menj le a palota pincéjébe. Hozd fel Burrust, hozd fel Senecát is. Ezt a két fickót csukd be. Megérdemlik, hogy néhány napig ott kuksoljanak, amiért olyan gondatlanul vitték a hordágyat. - Lassan odalépett a kerevethez, és lassú, nyugodt, de kíméletlen mozdulattal húzta le a férfi hosszú, már-már merevedő ujjáról a nagy császári pecsétgyűrűt. Látta a körülötte állók megdöbbsent, riadt tekintetét. Lényén olyan diadal viharzott át, hogy káprázva behunyta szemét. A rettegés, a belső vívódás, a fel-feltámadó kétségbeesés szétfoszlott a győzelem, a zsákmány sose érzett, mámoros örömeiben. Körülpillantott, mintha az egész óriásbirodalom ott hevert volna előtte mint elejtett, irdatlan fenevad.

Roppant kincseskamra két vaskapuja dőlt le, és a holnap kincse töltötte lelkét kozmikus csillogásával, óriás energiaörvénnyé változtatva minden gondolatát. Lénye szétömlött a három világrészen, és Britannia zöld rétjeitől Líbia homokos sivatagjáig, a fagyos Szküthia partjaitól a forró Aithiopia őserdejéig birtokolta a teret. Csodás változás pillanata volt ez. Látta, amint a halott állá ismét lecsuklik, és torkából mintha hangtalan nevetés áradna a kerevetravatálnál álló asszony felé. Agrippina arca most újra gögös, merev lett. Csak néha, szinte lopva pillantott le a kezére, melyen ott sötétlett a hatalom nagy, fekete köves pecsétgyűrűje...

A terem közepén léptek csörrentek. Thrax ércpikkelyes, roppant alakja előtt Afranius Burrus lépdelt. A testőrparancsnok Apolló-arca sokat öregedett a fogság alig néhány órája alatt. Rettegve, hogy a császárné mindent tud a vallomásáról, sápadozva kerülgette az asszony pillantását. Agrippina figyelmesen nézett rá. Hát annyira ostobának gondol, azért szabadítottam ki, hogy szemrehányásokkal tegyem ellenségemmé? - gondolta hűvös gúnnyal. Mind a hárman hallgattak.

- Halott? - tört ki végül a praetorianus vezér ajkáról a döbbsent suttogás.

- Nem, csak részeg. Igaz, Thrax? - az asszony szava hűvös, nyugodt volt. Elfordult, és szótlanul indult a terem ablaka felé.

Az éjszaka csendjében ütemes, tompa moraj szűrődött. Néha elhalkult, aztán újra felroppent. Ütemesen vibrált, mintha a láthatárokon dalolna valamely láthatatlan táncos ütemesen toppanó lába. Agrippina érezte, hogy ez a tompa, messziről szűrődő, ütemes moraj beleevődik agyába, és nyugtalanító, gondolatsodró hullámmal csap át agyán.

- Hol dobolnak? - kérdezte. Szerette volna, ha a zaj a palotának ebből a szárnyából áradt volna, ahol a cirkusz népe üdvözölte Nerót. Burrus közelebb lépett hozzá. Rövid ideig hallgatózott, aztán komoran mondta:

- A cheruxdobokat verik a táborban. Aligha a hetesekre jött rá a bolondóra.

Agrippina kék szemében, amely a zsákmányolt hatalom hideg révületében csillogott, felmerült a nyugtalanság. Tudta, hogy a hetedik cohorsot a rhenusi légiók kiválogatott harcosaiból alakították, hogy a nagy Corbulo, a soha még nem szűnő határmenti háborúk évek óta diadalmas hőse, hadvezére, Narcissus pedig elérte, hogy Claudius alig néhány héttel ezelőtt a praetorianusok közé sorolja. A hetesek „petyhüdt selyemfiúk”, így gúnyolták Rómában már

régóta őket, és amikor valaki tréfából ellopta hadijelvényükről a rettegett germán vezér levágott szakállát, végigverték az egész tábor.

Burrus sóhajtott.

- Menjünk a táborba. Hogyan verik a cheruxdobokat! Gondolom, valaki ellenünk ingerelte őket. Talán azt híresztelték, hogy a császár halott... És ha késlekedünk, ellenünk zúdíthatják a testőrség mind a kilenc cohorsát.

Agrippina most feléje fordult.

- S ha felkoncolnak? Ha csapdába kerülünk?

A praetorianus vezér - tapasztaltan - tagadólag intett: - Ott vendégük leszel, úrnőm - szólt. Hirtelen nem tudta, beszélhet-e nyíltabban Thrax jelenlétében. - S ha a hetesek ránk támadnának, a többi talán megvéd. A két varázspálca: a kincseskamra és a borospince kulcsai, minden esetben a kezünkben van. Ha a hetesek megtámadják a palotát, a többi aligha mozdul, hiszen nem volt császári parancs. A táborban már... Ott a többiek szeme láttára történik minden, ezért mondom, jobb, ha mi megyünk hozzájuk.

Agrippina szeme elé emelte a hatalom fekete gyűrűjét, amely olyan volt nagy, fehér kezén, mint erős, rövid ujjára szállott éji lepke.

- Még mindig Tullus Longimanus és a Germánölő Probus a cohors vezérei?

A praetorianus komoran bólintott.

- Tíz nap alatt tizenkétszer próbáltam oldalunkra állítani ezt a két vadkant, de mindig félholtra verték embereimet a pénzeszsákukkal a cohors színe előtt... Végül már az egész tábor rajtam röhögött, mert hiába ordítottak szegény barátaim. Én persze nem mentem segítségükre, hiszen nem vallhattam be nyíltan a vesztegetést. A kettesek és a nyolcasok talán velünk lesznek, ha nem támad nagyobb verekedés.

Agrippina összehúzta szemét. Félrehajtott fejjel figyelte a barbár dobok moraját.

- Igen... hallhattak valamit... De mit? A császár él... Igaz, boros álmát alussza. De él... S addig élnie kell, míg a testőrök pártunkra nem állnak. Menni kell... Menni kell... A szenátus a testőrség viselkedését figyeli. S ha a praetorianusok nem állnak mellénk, könnyen ellenünk fordulhat. Főleg ha a köztársaságpártiak szítják a tüzet... Menjünk... - Megállott a szoba közepén. Mérlegelve valamit, hosszan, élesen nézett a halottra.

- Ültess fel őt, Thrax, de úgy, hogy az arca árnyékban legyen. Adj kelyhet a kezébe. Hívasd be a bohócokat, énekeseket, táncosokat, súlyemelőket, mindenféle vidám népet. Állíts őrséget az ágya elé, a terem ama részére, ahol a vidám nép bemutatja a császárnak művészetét. Hogy senki se tolakodhasson a kerevethhez. Nevettetéssel, zenével, tánccal üzzük el a szomorúságot a császár lelkéből, varázsoljanak mosolyt húséges, igaz férjem ajkára. Hívd a hordszékvivőket, Burrus. Magammal viszem a bajvivókat, a borostömlőket vivő szekereket, a pénzesládákat... A fiam is velem jön...

Lehajtotta fejét, és szótlanságban indult az öltözőbe.

Az ablakon át behallatszó dobpergés mintha erősödött volna. Az asszony gyorsan, gondosan öltözködött. Úgy tette fel karjára, homlokára a csodás ékszereket, mintha őrséget helyezne el egy erőd falán. Hallotta Lucius, a kis Poppaea és Otho egyre közeledő, vidám hangját. Gondosan igazított övét és kilépett. A vállára boruló, fekete bársonypalást alól, mint láng a fekete fellegekből, vöröslött bíborselyem ruhája. Tekintete találkozott Lucius pillantásával. Az ifjú nagy, kék szeme homályos volt.

- Anyám, azt mondják, Claudius isten...

Agrippina keskeny, ápolt szemöldöke megrezzent.

- Igen... Még mindig a beborozottak álmát alussza. De nekünk mennünk kell. - Felvetette fejét, és szótlanul indult le a széles lépcsőn. Lucius zavartan köhintett. Gyerekesen hátrainteggett a másik kettőnek, és szótlanul sietett utána.

Kint a caesarok hatalmas hordszéke olyan volt, mint aranyból kovácsolt oltár, melyen lángokként lebegtek a fáklyák szélvert fényében a tömör aranyoszlopokon lebegő bíborfüggönyök. A császárné beült. Maga mellé intette Luciust. A hordszék körül csoportosuló fáklyavivők, a kivont kardú gladiátorok megindultak. Az elől haladó két kürtös hosszú ezüstkürtjéből a caesar menetének jele zendült. A hordszék felemelkedett. Lucius riadtan kapaszkodott az anyja kezébe. Thrax és Burrus jobbról-balról haladtak. A praetorianus vezér néha a gazda tekintetével pillantott hátra, ahol már különös, mély bugyborékoláshoz hasonló hangokat hallatva, locsogott az óriástömlőkben a bor, és ércesen csörrent a rögön zörgő szekereken, a pénzesládák mélyén a caesari kincstár aranya.

A cheruxdobok moraja egyre közeledett. Az utcákon némán verődtek össze a kürtharsogásra, a fáklyafényre a házakból előjövő csoportok.

A tábor erődfalán, melyet még Tiberius építtetett, úgy lobogtak a jelzőtüzek, mint ellenséges támadás idején, de a kapuk tárva-nyitva állottak. Bent egyetlen tömeggé verődtek össze a katonák. Kiáltások harsantak. Középen, a táborparancsnokság díszes épülete előtt tizennégy dobos pergette a nagy, öblös, medvebőrös cheruxdobokat, amelyeket még a nagy Germanicus diadalmas előretörése idején zsákmányoltak valamely testőrséggé előlépett cohors legionáriusai. A dobok tompán peregtek. A dobpergés néha egyenletes ritmussá, hullámzó zúgássá olvadt össze, néha széthullva, érdesen úgy csattogott, mint tusakodó erdei óriások fabuzogányai, vagy dübörgött, mint a láthatatlan kőgörgeteg. Körös-körül a dobosok mögött hadirendben, nyílegyenes sorokkal egyetlen cohors sorakozott fel. Jelvényeiken a széttárt szárnyú római sas alatt egy réztáblán tompán csillant meg a hetes szám.

A rendetlen tömeggé zsúfolódó katonák sokaságán lüktető mozgás hullámozott a hetesek körül. Burrus előrelépett, és - hogy túlharsogja a dobpergést - kiáltotta:

- Hé, legények! Miért verődtetek össze? Utat a borosszekereknek! Utat a pénzesládának! - a sokaságon most már erősebben csapott át a mozgás. Néha meglepett, határozatlan kiáltás röppent. A dobok elnémultak. Egyszerre olyan csend lett, hogy hallani lehetett a fáklyák sercegését. A dobosok sora mögül három praetorianus tiszt lépett elő. Az egyik széles vállú. Hosszu keze szinte a térdéig ért. Felsőteste izmokból font, rövid fatöknék látszott, de a lába ismét hosszú, izmos volt. A másik arányos termetű, könnyű, gyors mozgású centurio. Mögöttük Vitellius haladt. Az elől haladó felemelte hosszú karját, és odalépett a hordszék elé, Burrus körül csoportosuló praetorianus tisztek elé. A díszes testőrvért helyett egyszerű legionárius bőrpáncélt viselt, melyen a szív felett valami harci emlékként őrzött, soha be nem varrt hasadás húzódott. Hangja rekedten beleharsant a csendbe:

- Én vagyok Tullus Longimanus! Az egész légiónk legjobb dárдавetője! Hetven germán vezért sújtottam le pilumlándzsával! Hetven elesett vitéz ellenségem lelkére esküszöm: megbosszuljuk a gyalázatos gonosszággal megmérgezett Claudius caesar halálát, és bosszút állunk a gyilkosokon!

A tömeg újra felmorajlott:

- Halál a gyilkosokra! - zúgott messzebből. Egyszerre száz meg száz kard villant. Burrus komoran nézett maga elé:

- A császár él...

Tullus hátravetette fejét, és teli torokból, gúnyos, nyerítő nevetéssel billegtetette felsőtestét.

Az arányos termetű, különös, gyors mozgású centurio hosszú, hanyag léptekkel lépett a testőrparancsnok elé. Megvetően félrehúzta száját. Tekintetével sorra mérte végig a Burrus körül álló praetorianus tiszteket. Derekára tette kezét, és halkán, de mégis úgy, hogy még a messzebb zsúfolódó, feszülten figyelő katonák is meghallották, mondta:

- Én vagyok a Germánölő Probus. Én azt mondtam: petyhüdt selyemfiúk vagytok! Gyáva, züllött hímringyók! - köpése sercegve hullott Burrus ragyogó rézdíszes vállvértjére, amely minden lépésnél úgy villogott, mintha a praetorianus vezér tűzben gázolt volna.

Csend lett. A centurio karddal vésett arcán megvetés volt:

- Nem hallottátok, ti cifrálkodó kitarítottak? Azt mondtam: züllött hímringyók vagytok! - Megvárta, amíg a fegyveres tömegből felharsan ezrek elégedett, kárörvendő hahotája, aztán újra kiköpött, és halkabban fejezte be: És persze, gyilkosok is...

Kicsit várt, és amikor aztán a tömegben felzúgott a megvetés, csodálkozva csóválta fejét:

- Nem látod, hogy leköptelek? Nem rántasz kardot, Burrus?

A testőrparancsnok halálsápadt arccal hallgatott. Tudta, ha pengéje megvillan, a hetes cohors hadrendben ront előre. És látta, hogy a tömegben szorongó híveit nem tudja maga mellé csoportosítani. Keze hangtalanul csúszott a kardmarkolatra.

- Várj! - zendült fel egyszerre. A leereszkedő hordszékből egy asszony lépett ki. Vörössesszőke hajában drágakövek villogtak. Arányos, erős alakján fekete bársonypalást lebbent.

- Harcosok! - kiáltotta, és egyszerre mély csend lett. - Harcosok! Férjem, az isteni Imperator et Triumphator, Claudius valóban beteg volt. De meggyógyult! Értesült hűségetekről, és engem küldött hozzátok, hogy míg ő fogadott fia születésnapját üli, ti itt a táborban is érezzétek az isteni császár kegyének életető melegét.

Széttárta kezét, és táncos, erős mozdulattal úgy, hogy a fekete palást fellelként kavargott alakja körül, kiáltotta:

- Jöjjetek! Íme a bor! Töltsétek meg sisakjaitokat! Igyatok az isteni Claudius teljes gyógyulására s ifjú fia, Lucius Nero tiszteletére!

Tullus Longimanus maga elé emelte két természetellenesen hosszú, izmos karját:

- Se borral, se arannyal nem mosod le magadról a férjgyilkosság rettentő bűnét!

Mély, dermedtő csend támadt. Most harsant először a császárné szemébe a vád, amely viharként kavarta fel a tábor. Aztán egyszerre vad düh fekete hulláma rázkódtatta meg a tömeget. Száz széles pengéjű kard emelkedett, rőten villanva a fáklyák fényében.

- Vágjátok darabokra! Tépjétek szét! Méregkeverő! Hetéra, orvgyilkos, kitarítottjaival gyilkol-tatja meg férjét! Pusztuljon!

A hordszék előtt széthúzódott katonák sodrából egyszerre heten-nyolcan ugrottak ki. Thrax roppant rézpáncélos alakja egyszerre könnyed, gyors, hosszú lépéssel lendült az asszony elé. Anélkül hogy kardot rántott volna, félig meghajolva, birkózófogással nyújtotta ki roppant karjait. Az imbolygó fényben úgy látszott, titáni izmain könnyű ruhaként gyűrődik fel a pengét kicsorbitó mellpáncél.

A villogó kardok, a vad dühtől hirtelen torzuló arcok, a praetorianus pajzsok már-már a hordszék felé omló görgetege megakadt. Thrax öklelővassal vert ajkán felcsendült a híres, érces, vidám nevetés, amelyet mindig százezer torokból visszhangzott a cirkusz.

- Halljátok, legények! Csak azt mondom nektek, mint az ostiai utcalány: Egyszerre csak fél század jön!

Valahol nevetés harsant, szitok. Dühordítás. Néhány pilumlándzsa döféshez emelkedett. Thrax hirtelen arra gondolt, hogyan tépték húsát, izmait a szaggató lándzsák, akkor ott, az éjfélete hajú, alabástromtestű, izzó ölü papnő kerevete előtt a nászáldozat szent éjszakáján. Úgy érezte, hogy a lándzsák átverik szívét, s a szeretője alabástromteste egyszerre felmerült előtte. Vidám halálvágy fogta el.

- Hé, gyerekek, ne bomoljatok! Ez itt az oroszlánölő Thrax, a vörösszakállú! - ordítottak hátrább néhányan, akik társaik vállára kapaszkodva figyeltek a hordszék felé. A Germánölő Probus a hetedik cohors felé fordult:

- Kard ki! - harsogott a parancs. - Decuria prima! Decuria secunda! Decuria tertia! Decuria quinta! - úgy rikoltotta a tízes szakaszok nevét, mintha rohamra vezényelne, aztán sarkon fordult a hordszék felé: - Körülvenni a hordszéket!

A cohors soraiból könnyű, egyenletes futással váltak ki a szakaszok. Burrus kardját kirántva húzódott az asszony felé. Az a négy-öt praetorianus tiszt, aki a parancsnok mellett állott, és a vita alatt húzódott el, egyszerre elsodródott a tömegbe.

- Öld meg őt! Döfd le a férjgyilkos hetérát! - ordítottak néhányan. Agrippina kiugrott Thrax és Burrus mögül. Fejét felvetette. Vörössesszőke hajában koronaként összeilleszkedve villogtak a gyémántos ékszerek. Nagy, fehér kezét ökölbe szorítva rázta Tullus és Probus felé.

- A császár él! Értsétek meg, bolondok! A császár él! Az ő parancsára jöttem ide, hogy borral és pénzzel jutalmazzam meg hűségeteket és tiszteletre méltó aggodalmatokat!

- A mi hűségünk nem eladó! - vágott a megvetés a Germánölő Probus ajkáról. - Mi mindenki ellen megvédjük a császárt!

- Még a méregkeverő hitvese ellen is! - rázta öklét Tullus Longimanus, aki a tízes csoportokat irányította, melyek vasküszöbként vették körül a hordszéket.

Az asszony felvágta a fejét. Egy gyémántékszer villanva hullott ki egyszerre a homlokáról lekanyarodó, felborzolódott, szőkésvörös hajfürtjeiből.

- Még ellenem is! Ó, hogy a germán farkasok tépjék ki a lelket! - hangja élesen, sivítva vágódott a tömeg felcsapó morájába, aztán rekedt rikoltással, trágár, táborbeli gúnnal csapódott a centurio felé: - Ó, de hűségesek vagytok! Tán még az ágyban is közénk feküdnél, hogy segíts a férjemnek? Nem? Csak éppen azt nem tudom, melyiket választanád?

A tömegből egyszerre harsant fel a nevetés. Zúgó, recsegő hullám ömlött el a kaszárnya udvarán.

Vitellius, aki eddig a dobosok mozdulatlan sorai mögött húzódva figyelt, hirtelen megragadta a Germánölő Probus kardszóját:

- Döfd le! Most döfd le...

Probus határozatlanul félig kihúzta kardját. Burrus, mintha nem vette volna észre mozdulatát, húzódott előre, és eltakarta páncélos vállával az asszonyt.

- Vigyázz, Germánölő! Ez itt a nagy Germanicus lánya! Együtt járt az apja seregével. Egykettőre úgy letorkol, hogy csak hápogsz...

A Germánölő kardokkal összeszabdalt arcán határozatlanság látszott. Nagy, furcsa sebhellyel barázdált homlokát dörzsölte baljával, s anélkül hogy Vitellius felé fordult volna, mormogta:

- Hátha mégsem halt meg Claudius... Aztán éppen ő ütteti le a fejünket...

Vitellius sápadtan meredt reá.

- Hát gyerünk a palotába! Két szakasz őrségen kívül egyetlen fegyveres sincsen ott.

A két centurio összenézett. Probus a hetesek sorai felé fordult.

- Menethez készen! - csattogott a parancsszó. A cohors nyílegyenes sorai úgy mozdultak, hogy a katonák tömegén egyszerre önkéntelenül áthullámozott az elismerés moraja. Tullus Longimanus felemelte kezét:

- Katonák! A palotába megyünk! A saját szemünkkel győződünk meg az igazságról!

Agrippina dühtől lobogó arcán előmlött a hideg nyugalom. Szeméből eltűnt a harag sárgás árnyalata. Tekintete hűvös, éles lett.

- Jól van, hetesek! - hangja gögösen, méltóságteljesen csendült. A trágár tréfákat rekedten kiáltozó tábori lány eltűnt lényéből. Ismét a caesar hitvese állott a katonák előtt: - Tisztelem a hűségteket! De miért fosztana meg benneteket két centuriótok a bortól és a jutalompénztől. Ha az egész testőrség részesül benne, éppen a ti torkotok maradjon szárazon és a ti zsebetek üresen?!

Tullus és a Germánölő egyszerre léptek hozzá.

- Szállj fel a hordszékbe! Míg az igazság kiderül, őrizünk...

Agrippina körülpillantott.

- Őrizetek! Ez kötelességetek! De ne akadályozzátok meg, hogy megjutalmazzam a császár testőreit. - Hangja hirtelen felcsapott:

- Praetorianusok! Hagyjátok, hogy a hetesek két centuriója kifosszon benneteket?

A tömeg felmorajlott. Egyszerre zúdult előre. Az asszony odaugrott a borosszekér elé.

- Ide a sisakot! Ide... ide... - Gyors, gyakorlott kézzel felrántotta a tömlőt záró fadugót. A sűrű, nehéz bor feketén, ércesen villanva freccsent az alája hajló sisakok mélyébe. - Aki kapott, félre! - Aztán gyorsan, lázasan rendelkezett: - Pénzt ki!

Thrax és Burrus fellendültek a másik szekérre. A ládák fedele zörrenve tárult fel. Thrax roppant tenyere elmélyedt a csörrenő sestertiusok között, aztán rőten villanva a fáklyák felkígyózó fényében, pendülve a sisakokon, a vállvérten, zuhogott az aranyeső.

A praetorianusok vasba öltözött tömegét egyszerre mintha földrengés szaggatta volna. Százan hemperegtek kapkodva a guruló pénz után. Vad kavargás sodort el mindent.

- Mondtam: Döfd le! - ordította Tullus Longimanus fülébe Vitellius. A centurio sápadtan sodródott az ellenállhatatlanul kavargó tömegben. A vad tolongás leszorította kezét. Torzult arccal átkozódott. A borostömlő előtt szorongó katonáktól nem juthatott közelebb az asszonyhoz.

- A palotába! A palotába! - harsogta fogát csikorgatva. De a híres dárdavető hosszú karjait egyre szorosabban fogta le a mind sűrűbben zsúfolódó tömeg. Agrippina nevetve, káromkodva lökdöste félre azokat, akiket rásodort a tolongás. Látta, hogy a hátul állók nem jutnak borhoz. Hallotta vad szitkozódásukat, és éles, parancsoló hangon kiáltotta:

- Körbe a sisakokat! Mindenki csak a felét ihatja ki! - Kikapta a két oroszlán jellel ékes sisakot egy vaskos, erős praetorianus kezéből, aki már másodszor tartotta a tömlő alá és előre-nyújtotta:

- Körbe! Körbe! Hé, hetesek! Ezt őrizzétek! Aztán a palotába!

Tullus érezte, hogy valaki ajkához nyomja a sisakot. Megrázta fejét. - Siess, hé! Mit rázod a fejedet? - A vaskos, erős praetorianus talán félreértve a mozdulatot, látva, hogy a másik nem tudja megmozdítani karjait a tolongásban, úgy nyomta a centurio szájára a borral tele sisakot, hogy a sűrű, édes ital kétfelé csorgott a mellpáncélján.

Tullus fuldokolva nagyot nyelt. Újra és újra. Szeme előtt egyszerre felgomolygott a színes köd. Az asszony gúnyosan nevető arca mintha közeledett volna.

Thrax és Burrus úgy dobálták a pénzt, hogy a tömeg egyszerre ellenkező irányba lódult. Agrippina látta, hogy a hordszék körül üres tér támad, és felsiklott az ülésre.

- Siessetek! - a hordszék felemelkedett. Agrippina érezte, hogy valaki erőltlenül hajlik feléje. Belenézett Lucius szintelen arcába és nevetett: - Ne félj. Így van ez sokszor a táborban.

A tömeg rivallva özönlött a hordszék után, amely úgy sodródott a sisakok, pajzsok, mellvérték, pilumlándzsák özönében, mint érchullámokon lebegő bíborvitorlás csónak. Agrippina hátrahajolt.

- Dobokat!

A cheruxdobok felmorajlottak.

- Kürtöket!

A hordszék előtt haladó kürtösök ezüstkürtjeiből a császári menet díszjelzése harsogott. Agrippina csak most vette észre, hogy a hetedik cohors katonái viszik a hordszéket. Tullus és a Germánölő Probus jobbról-balról közvetlenül mellette haladt, Burrus és Thrax után. Az ércesen csörrenő fegyverekkel előrehömpölygő tömegből szilaj dal harsant:

*Ha pajzsomat összevetem
Jobb és bal cimborámmal...
Ha a lándzsám felemelem
Jobb és bal cimborámmal...
Nem törnek át! Nem törnek át!
A cheruxok a pajzssoron át...*

Agrippina kihajolt a hordszékből. Vörösesszőke haja között szikráztak az ékszerek.

- Hé, hetesek! Hát az apám dalát tudjátok-e?

A hordszék körül vonuló katonák egyszerre néztek fel. Barna arcukon már átgomolygott a nehéz bor gyorsan lobbanó jókedve.

- Melyiket, úrnő? - kérdezte egy délceg, fekete hajú tribunus militum, aki meghajolva hajtotta vértés vállát a hordszék rúdja alá, mert a két előtte haladó társa jóval alacsonyabb volt. Agrippina végigsimított a katona arcán.

- Hát a Germanicus-dalt! Arról, amikor a teutoburgi gyász után győzelmet arattunk, és eltemettük az elesett hőseinket! A nagy diadaléneket!

Felugrott, félresodorta a függönyöket. Hangja csengve hullámozott át a sisakok tengere felett:

*Itt fekszenek ők negyvenezren,
Sírjukon zúg a rengeteg...*

Az arcok kipirultak. A százak méltóságteljesen felhullámozó éneke egyszerre hátrább sodorta a lármás rikoltozást, és a kétszáz torokból felzúgó dallam felett - mint holdfény a sisakokon - cikázott az asszony hangja.

*De hős Germanicus hadának
Nem állhat ellen senki sem...*

A dal hullámozott, zengett. A dobok elhallgattak, s csak akkor morajlott fel pergésük, mint a germán fenyőrengeteg zúgása, mikor magasra szárnyalt az ének. Az ezüstkürtök fel-felrikoltottak, mint a rettentő vereség mezeje felett immár diadalmasan szárnyaló légiós sasok.

A palota kapui tárva-nyitva állottak. Végig a főbejáratnál most hosszú sorban lobogtak a nagy bikafejű rézurnáknak a nagy ünnepeken apró, rézszerű golyókkal fénylő aranyszínre festett lángjai. A palota minden ablakán, termén fény vibrált. Az ünnepre az őrség nélkül hagyott kapukon betódult kíváncsiak már összevegyültek a cirkusz népével. Fuvolák zengtek, sípok rikoltottak. Pendült a rézkorong a nyugtalan derekú lányok kezében. A bokrok között itt is, ott is borostömlős szekerek állottak. Körülöttük lármásan kacagva tolongott a nép.

- Ave! Ave! Diva Agrippina Claudia! - zúgott fel a kiáltás. A praetorianusok tömege egyszerre előzőnlötte a palota előtti teret. Agrippina kihajolt a hordszékből.

- Íme, katonák! Íme, apám hűséges, öreg veteránjai! Ti, kik valóban karjaitokon hordoztatok engem s mindegyik meggyilkolt testvéremet! Nézzétek! Nézzétek! A császár nagy gyógyulását ünnepli az egész palota. S ott a táborban férjgyilkosság rettentő bűnével vádolt néhány, gaz rágalmozóktól megtévesztett tisztetek! Íme, hetesek! Látjátok! Nem gyász, de öröm háza ez!

- Igaz! Örömház! Örömlányokkal! - harsant Vitellius hangja. - Tudjátok-e, katonák, hogy ez a nő a cirkusz népe előtt énekeltette fiát, akit jogtalanul a birodalom urának szánt, mielőtt férjét meggyilkolta volna?

A láрма egyszerre viharzott fel. Tullus és Germánölő Probus komoran, némán állottak tisztjeik között. A hetes cohors katonái beleolvadtak a tömegbe, amely gyorsan áradt a bortömlős szekerek felé. Újra összeverődött. Beomlott a palotába. A nagy lakoma orgiasztikus ritmusa ott lüktetett a katonák agyában. Agrippina a tömegből feltörő zúgásra figyelt. Ajka szélén mosoly rezzent.

- Énekelt, mert kedve volt énekelni! - kiáltotta hetykén. - Ti talán nem énekeltek? - Intett a fiának, hogy maradjon, és egyedül siklott ki a hordszékből.

- Thrax, szólj, hogy a szolgák járják végig az összes kocsmákat! Hívják ide a leányokat! - sziszegett foga között a parancs. A bajvívó mosolygott.

- Már itt van a csinosabbja! Őrség nélkül maradtak a kapuk.

Az asszony nevetett. - Gyertek! - intett a két centuriónak. - Győződjetek meg... a saját szemetekkel, hogy a rágalmozók megtévesztettek benneteket.

Felemelt fejjel indult előre. A két centurio szótlanul indult utána. A tisztek csillanó fegyverzettel, páncéllal zörögve lépdelték nyomukban.

Végig az oszlopcsarnokon, a két oszlopos sor között párok suttoztak. Néha dal röppent. Halk nevetés, vidám sikoly.

- Vigyázzatok! Nem akarom, hogy felizgassátok drága jó férjemet csak azért, mert hűségtekben ellenem törtetek. Önfeláldozó, jó felesége voltam mindig. Most is elhallgatom sérelmeim, a halálos veszedelmet, mert a gyógyulás nagy-nagy örömét nem ronthatom el. - Végigpillantott a praetorianus tisztek komor, feszült arcán. Láta szemükben a rejtett zavart. Elmosolyodott. Nagy, fehér keze előrelelendült. Félrehúzta a függönyt.

A terem közepén két bikafejú, nagy bronzurnában mereven felnyúló, aranyosan sziporkázó tűz égett. A két urna között nagy fejű, görbe lábú, torz arcú bohócok lökdösődtek. Rikoltva vágódtak hanyatt vagy hasra. Nyivákolva ugráltak fel, huhogva kapkodtak egymás felé. Rajtuk túl, a széles kerevet előtt barna testű táncosnő kigyózott a ritmus szédületében. Fáradhatatlan dereka úgy hajlott, hogy sötét viharfellegként gomolygott éjfekete haja. Elsurrant a köpadlón, és fekete lángokkal égette térde hajlatát. Nagy, sötét szemében úgy villogott az urnák tüze, mint a Legszilajabb és a Legtitokzatosabb Istennő bolygó, aranyos lángja. Tömör, barna mellein ékszerek sziporkáztak. Hasizmai aranylemezekként feszültek. Öle érdes, koromszínű, sötét bolyha között mintha éjszínű szikrák gyúltak volna, valahányszor láthatatlan szeretője ölelése elé tárulva ívelt hátra a tánc révületében.

A sarokban fuvoláslányok ültek. A fuvoladallam lágy fuvalatként lebbent. Néha dob dobbant, sívított a síp. Ilyenkor a lágy dallam lehullott a ritmusról.

Claudius félig ült, félig feküdt a kerevetén feltornyosult párnákon. A takarón elnyúló kezében félig telt kelyhet szorongatott, ősz haja féhéren csillogott az urnák fényében, de arcát elfedte a feje súlya alatt behajló párnák árnyéka. Tágra nyitott szemében - ha oldalt lebbent a lángok csapkodásában az árnyék - a feléje csapó fény csillanása vibrált. Félig nyitott szájából mintha hangtalan kiáltás szállott volna a lármázva tülekedő bohócok, a csodás, barna testét eléje feszítő táncosnő, a fuvoláslányok, a zenészek, a szétnyíló függöny előtt csoportosuló komor, kardszabdalta arcú, rettentő erejű praetorianus tisztek felé.

Agrippina lassan újra összehúzta a függönyt.

- Láttam, amint felénk pillantott - suttogtá, és aggodalmasan csóválta fejét. - Ha valami felizgatja, könnyen elájul. Ha a zenészeket és a bohócokat elinti, úgy hajnal felé még egyszer eljövünk hozzá. Most szeretném, ha ti mindnyájan megfogadnátok, hogy támogatjátok fiamat, Nerót, ha egyszer az ő vállára kerül a császári bíbor.

A tisztek mozdulatlan arccal meredtek maguk elé. Egyikük sem nézett a másikra. Agrippina észrevette ezt és elmosolyodott. Hűvös, kék szemében már nem sötétlett az aggodalom.

- Jöjjetek a kertbe. Úgy látom, a palota már tele van hívott vagy hívatlan vendéggel, de hogy megkönnyítsem a dolgotok... veletek is...

A főbejárat lépcsőjén lárma hullámozott, tömeg szorongott. A hatalmas ezüstkelyhek kézzől kézre jártak. A praetorianusok sokaságában tarkán lebbent a lányok ruhája. Az óriás város kettőszázhetvenhárom nyilvános házának elismert szépei lobogtatták dús fürtjeiket, és könnyen lebbenő ruhájuk alatt mohó férfikezek zsákmányolták a mellek asszonyiságát, a bőr selymét...

Lucius, aki eddig riadtan, némán húzódott a hordszék bíborfüggönye mögé, észrevette anyját. Leugrott. Szinte futva sietett eléje. Agrippina ajkán mosoly volt.

- Nézzétek, katonák! Nehezebb a sorsom, mint a Gracchusok anyjának, ama Corneliának, aki egykoron mondotta, gyermekeire mutatva: „Íme, az én ékszereim.” Mert csupán egy fiam van, és annak is caesarnak kell lennie.

Lucius hirtelen görcsösen átölelte az anyja nyakát. Agrippina sokáig szótlanul simogatta fia haját, kívárta, hogy a katonák komor arcán valami meghatódáshoz hasonló érzés jelenjen meg, aztán fájdalmas mosollyal nézett Tullus Longimanusra.

- Hogy sírt volna szegény fiú, ha te...

A centurio zavartan dörzsölte állát hatalmas, szinte természetellenesen hosszú kezével. A Germánölő Probus töprengve lehajtotta fejét. Vitellius hátrahúzódott.

- Engem nem bántanak? - hullott Lucius ajkáról a didergő félelem.

- Engem? - ismételte Agrippina hangosan, aztán mosolyogva nézett a praetorianus tisztek arcába. - Majd még beszélhetünk erről. Messze még a hajnal. - Kivette a szolgál kezéből a hatalmas ezüstkupát. Lassan ivott. Megtörölte száját. Aztán a hosszú kezű Tullus felé nyújtotta.

- Igyál, Longimanus. Igyál az igazságra. Arra, hogy teljesüljön caesarunk akarata. - Látta a katona sebhelyes arcán a habozást és nevetett. - Nem mérgezett! Igyál, barátom!

Tullus zavartan ráncolta homlokát. Hosszú, inas, dárdavető karja megmozdult. Az asszony hirtelen megfogta kezét, és ujjai közé nyomta a kelyhet. A férfi arcán suta mosoly rezzent. Megrázta fejét. Óvatosan megkóstolta a bort.

- Hát... Ez aztán... - mormogta elismerően - nemhiába istenek a caesarok.

A többiek nem néztek rá. Agrippina kivette kezéből a kelyhet, és Probusnak nyújtotta át. A Germánölő szótlanul ivott, aztán elködösült szemmel nézett maga elé. Az asszony lassan felvetette fejét, és átpillantott a fejük felett.

- Vitellius - szólt hangosan -, te nem kapsz bort. Beláthatod, hibáztál. A hajnal még messze van. Tedd jóvá, amit vétettél. Látom, van bátorságod, s van eszed is. Büntesd meg azt, aki halálos veszélybe kényszerített.

Vitellius szótlanul elfordult. A kertben, a borosszekerek körül felharsant a dal:

*Ha pajzsomat összevetem
Jobb és bal cimborámmal
Nem törnek át, nem törnek át
A cheruxok a pajzssoron át...*

A belső teremben összefogódzva, vidáman, kacagva, sikongva, felrikoltva férfiak és nők csapata táncolt. Fejükön gyorsan font koszorúk tarkállottak. Egy nagy, fekete hajú lány, akinek vékony derekába két suhanc kapaszkodott, kígyózva megrándult ölelésükbe, aztán egyszerre előreugrott:

- Nero! Nero! Énekelj!

A vidám csapat megtorpant:

- Nero! Énekelj!

Lucius némán húzódott az anyja mellé. Arcán még a táborban rávetődött halálfélelem sápadozott. Lent, a kert fáin, bokrai között megmozdultak a vidám csoportok.

- Nero, énekelj! - harsant innen is, onnan is. Aztán ütemessé válva csapott át a kiáltás:

- É-ne-ket! É-ne-ket... A Hét nász éj-sza-ká-ját!

A lányok sikongtak. A katonák a nehéz bortól mámorosan, hangoskodva követelöztek.

- Nero... A cirkusznak énekeltél? Nekünk nem?

Lucius kerek, telt, lányosan fehér arcán előmlött a pirosság. Nagy, kék szemét behunyta, a főbejárat előtt iszogató fegyveres, lándzsás sokaság között - több, kevesebb rendben - összeverődött a hetes cohors néhány decuriójának tízes csoportja, most, hogy a két centurióját ott látta a császárné mellett, közelebb sodródott. Lucius dermedten nézte az egyre közeledő lándzsásokat. Agrippina kivette Tullus kezéből az ismét színültig telt nagy ezüstkelyhet, és a fia ajkához érintette.

- Igyál - mondta. Lágy hangjában biztatás volt. Megvárta, amikor a fia lányosan piros ajkát megnedvesíti a bor, s ismét mondta: - Na még...

Lucius telt, puha, fehér ujjai görcsösen kapcsolódtak a kehelyre. Behunyta a szemét. Érezte a bor királyi ízét, illatát. Életében először ivott így. Eddig minden hang rettegést, fenyegetést jelentett, most hallotta meg a sokaság zajában a féktelen dionüszoszi vidámságot.

- A Germanicus-dalt énekeld el nekik... - Az anyja szava mintha messziről szállott volna... Felvetette fejét. Messzebb, a kertilak felé, a hatalmas ciprusok kékesfekete fala felett nagy, kéken fénylő csillag sziporkázott... Ez a fény megnyugtatta. Bátorságot adott. Előrelépett. Baljával görcsösen szorongatta anyja kezét. Érezte ujjai rezzenésében a biztonságot. Mélyet lélegzett. A tömeg felett halkán, dallamosan, aztán erősödve szállott a régi, diadalmas ének:

*Itt fekszenek ők negyvenezren,
Felettük zúg a rengeteg...*

A katonák bortól izzadó arcán újra átrezzent az emlék. Homályosodó szemük előtt felmerültek a teutoburgi rengeteg roppant fenyői alatt vagy a mocsarak szélén heverő elesettek eső-, hómosta, fehér csontjai, rozsdás sisakok, tört fegyverek. Néhány rekedt kiáltás szállott, mint a csonthalmokból felröppenő, fekete szárnyú varjak.

Lucius érezte, hogy a tömegből áradó emlék sötét fátyolként hull lelkére. A dal hullámozott, egyre erősödött. Már nem a vereség fájdalma vibrált dallamában, hanem a nagy, diadalmas előretörés dicsősége harsogott ércesen, férfiasan. Már nem félt a fáklyafényben villogó lándzsa-hegyektől, a sisak alatt sötéten, rőten felmerülő, irgalmatlan kemény arcoktól... A dal felcsapott a tömegből is, harsant a bokrok felől, és Lucius úgy érezte, a bokrok hatalmas, fekete tollas madarakká válva, rikoltva kapják fel az éneket...

A cheruxdobok fel-felperdültek, mintha diadalmas légiók lépte dobbanna a cohorsok ekéjével egészen messze az Elbáig felszántott germán földön. A hosszú ezüstkürtök hangjában is a diadalmenetek fenséges győzelmi mánora harsogott...

Lucius elhallgatott. A feltörő taps dübörgése elvegyült a dobok morájában, a kürtök harsogásában. Érezte, hogy ez a dübörgő taps betölti agyát, és lelke úgy remeg, mint viharban vibráló, de egyre fényesebben lobbanó láng.

És mint mesés csatatér zengett a caesarok roppant kertje. A tömeg egyre áramlott a bokrok közül, sűrűn borította be a főbejárat széles lépcsőit. Hatalmas körben vette körül az énekest. Egy vörös hajú, rettentő széles vállú, sánta centurio nagyot húzott a körbevándorló nagy ezüstkehelyből, és magához szorítva medvemancsaival két sikongó utcalányt, mély, reccsenő hangon rákezdte:

*Thusnelda, a szép szőke cheruxnő
Fogolyként Rómába került...*

A tömegből kacagás csapott fel:

- Úgy van! A Thusneldát énekeld!

Lucius felnevetett. Egy pillanatra habozva megtorpant. Lehetetlennek látszott, hogy anyja jelenlétében énekelje ezt a mindenki által ismert utcai dalt. Aztán úgy érezte, hogy a hatalmas anya jelenlétének árnyéka mintha szétfoslott volna, és igyekezve, hogy a hangja átzendüljön a tömeg énekén, tovább dalolt:

*Thusnelda, a cheruxnő
Ágyába sok férfi ledőlt...*

A játékos, gúnyosan vibráló dallamban most a legyőzött győztesek tehetetlen mosolya vibrált:

*S míg északon ott
A mi Druzusz atyánk
Germán földre oly mélyen betört,
Itt a gyönyörű délen
A hatalmas Róma
Thusnelda-rabságba jutott...*

- Germán rabság ez! - ordított közbe a vörös hajú centurio.

Agrippina, aki Tullus és a Germánölő Probus között állott, úgy érezte, a dalból a hangos, furcsa, halálízű éjszakában forró fuvallat árad.

Ajkához emelte a kelyhet, amely a katonák között vándorolt. Homályos szemmel nézett a két centurio komor, zavart arcába, és most tudta először, amióta elindult a praetorianusok kaszárnijából, hogy nem páncélba öltözött örök, de férfiak állanak mellette... A dalban trágár emlékek keltek. Félresimította a homlokába hullott vörösseszőke fürtjeit, úgyhogy egy pillanatra eltakarták a fejék sziporkázó gyémántjait, és baljával a Germánölő vállára támaszkodva nyújtotta előre jobbját...

- Ezt akkor énekeltük a táborban, amikor apám harmadszor kelt át a Rhenuson...

Rekedtes hangja egyszerre bevágott a zajba. Mindenki elhallgatott. Az asszony bortól nedves szájából úgy rikoltott a trágár dal, mintha most a sátrak között énekelne a diadalmas csatára a rettegett Arminius ellen szedelőzködő harcosoknak:

*S míg északon ott fent Arminius kardja
Kicsorbult cohorsunk pajzsán,
Itt a gyönyörű délen Thusnelda szép combján
Elhullt, aki győz a csatán...*

Mindenki énekelt. Az asszony érezte, hogy a két centurio jobbra-balra imbolyog körülötte. Nevetett. Hátrahajlott. Vörösszőke haja bomlottan csapongott a vállán. A néha keményen, keskenyen összeszoruló szája most nagy, pirosan duzzadó, nedvesen csillanó lett. Két szeme homályosan csillogott. Vaskos, de arányos teste remegett a tombolva kavargó erőktől.

Középen, a főbejárat előtt már tábortűz égett. Körülötte vértjeiket ledobálva, négy egyforma óriási termetű, szőke északi harcos táncolta a rengeteglakók haditáncát. A ruhák le-lehullottak irdatlan vállaikról. Kezükből nagy, hosszú, kovácsoltvas pallosok lendültek. A tömeg ütemesen tapsolt. A borostömlőket vivő szekerek körül összefogózva keringtek a meztelen, bomlott hajú utcalányok s a fegyvereiket eldobáló praetorianusok.

- Evoééé! Evoééé! Evoééé!!! - szállott a kiáltás. A tánc már a lépcsőn hullámozott. Beviharzott a palotába. Az óriás épület döngött.

A kiáltások, a sikolyok elváltozva, zengve, visszhangosan szállottak az ablakokból, az oszlop-csarnokok mélyéből. Az asszony kezében rézkorong pendült. A bíborruha ráfeszült nagy, tömör melleire. Hajfürtjei vadul kígyóztak a forgás hevében. Az ékszerek villanva hullottak le.

Tullus és a Germánölő kiáltozva, biztatva imbolyogtak körülötte.

- Ha e szép szőke... ágyába befekszem... - csattogott a parázna, szilaj, vidám katonadal. Az asszony érezte, hogy valaki mereven, különös csodálkozással nézi. Nem látta, ki az, de tudta, Lucius tekintete mered rá.

Zihálva úgy hanyatlott hátra, hogy a két centurio egyszerre kapott feléje. Egy pillanatig mozdulatlanul feküdt.

Hirtelen olyan erővel ragadta meg karjukat, hogy a két férfi arca egyszerre elhalványult. Agrippina néha felvetett fejjel meredt előre. Tekintete átsiklott a téren. A halott hosszúkás, sárga arca felmerült a tíz vörös hajú táncosnőnek az oszlopok során vibráló árnyékából. Agrippina előreleandult. A két férfi szótlanul sodródott vele.

Fent, a császári hálóteremben halódva csapott fel a középen álló két bikafejű urnából a láng, és a kerevet körül a roppant árnyak néma tánca kavargott. Mély csend volt. Csak a sarokban csókolózott össze-összefonódva egy részeg pár, és suttogásuk olyan volt, mint árnyszárnyak halk lebbenése. A caesar éppen úgy ült, hátravetett fejjel, a feltornyosult párnák gátján, mint akkor, de a takarón elnyúlt kezéből félig kicsúszott a borral teli nagy aranykehely, és az ital szélesen, vérvörösen ömlött a kerevet oldalára. Hosszúkás, szürke arcát sötét, rőt szemfedőként fedte az árnyék. Ősz hajában is rejtőzött valami rőt árnyalat.

Az asszony tekintete megtorpant a kerevet előtt. Arcán újra előmlött a készséges, féktelen diadal, a szilaj szabadságvágy reszkető révülete.

- Kivégeztettem... őt... Kivégeztettem. Hahaha! - érezte, amint az emlék átrepben agyán. - Kivégeztettem. - Hirtelen megfordult. Átkapta erős, fehér karjával a Germánölő nyílsúrolta nyakát, és vad, tébolyult győzelmi csókkal borult a férfi riadtan szétnyíló ajkára. Erős, vaskos teste úgy ívelt hátra, hogy a hetven halálos párbajban edzett centurio arányos, könnyű mozgású alakja egyszerre lehanyatlott a széles kerevet túlsó felére.

Egy pillanatra mintha minden megdermedt volna. Aztán halk horkantás csapott fel, mint amikor a germán rengeteg nagy, szürke, mitikus farkasa vergődik az ügyesen vetett csapdában.

Tullus, aki dermedten, halált osztó harcostársai babonás rettegésével meredt a halott hosszúkás, szürke arcára, felkiáltott. Hátralépett. Látta, mint bukkan fel a félrelebbenő fekete palást alól a Germánölő ércvéste csípője mellett a vaskos, fehér asszonycomb. Előrerontott. Válla nekifeszült a Germánölő vállának. Kezében széles pengéjű kardja villant.

- Hé... Odébb! - mordult fel vicsorogva. Hangja elhalt. Erős, fehér asszonykéz fonódott lándzsával kivésett nyaka köré. Szilaj, rekedtes, lihegve el-elfülő nevetés csendült. Tullus kardja csörrenve hullott a földre... Két vasizmokból font, természetellenesen hosszú keze vad birtoklással tépte a fekete palást bársonyát, az erős, arányos asszonytesten feszülő bíborselyem ruhát. A bársony füstként szakadozott... A vörös selyem tépett lángsziromként szerterepülő foszlányai alól diadalmasan, féktelen, győztes erővel fehérlettek fel a nagy, tömör mellek, a rázkódó vállak, a hónalj rőt pelyhe, a csípők fehér hulláma...

Úgy emelkedtek új és új nászra a kereveten a praetorianus szeretők, mintha láthatatlan erők hullámai sodornák őket a nyugtalanul tomboló asszonycsípőkre. Agrippina érezte, hogy néha egészen elmerül a tűzhullámokban, néha felettük lebeg a mozdulatok izzó tajtékában. Messziről olykor énekhang szűrődött feléje a terem ablakán. Az agyát elborító szikrafergetegben néha egy név merült fel. Elporladt. Újra felmerült.

Kint ütemes taps csattogott, pajzshoz vert kardok érces csobbanása hullámozott, aztán száz meg száz hang követelt:

- A Hét nász éjszakáját! - Egy pillanatra csend lett, aztán messzehangzó kiáltással kérdezte valaki:

- Quem vultis Romani?

A kiáltások harsogássá váltak. A harsogásból lassan merült fel az ütemes kiáltás:

- Neronem dulce canentem... Neronem juventem lucentem!...

A halál hűvös nyugalmaival teli teremben lágy, kellemes, de mégis férfiasan zengő énekhang szállott:

*Hét nász éjszakája izzik előttem,
A szent holdtöltét várom én...*

Valahonnan kintről léptek közeledtek. Burrusnak az öregkor ráncaival megrepesztett Apolló-arca merült fel az asszony előtt a beteljesülés tüzes kavargásában.

A nász új erővel viharzott fel felette. A mámor már szét nem oszló, gomolygó tűzköddé vált, mely befedte testét.

A tűzkavargásból Thrax arca emelkedett. Védekezve nyújtotta előre karjait. Erőtlen meneküléssel lendült oldalt. Feje hátracsuklott. Ajkai mozdulatlanul nyíltak. Szemgolyója felcsúszott a tágra nyitott szemhéjak alá, és szeme fehérje borostyántűzben villódzott. Aztán az aléltság ernyedését felperzselt a lobbanó tűz. Lassan emelkedett az öntudat felé. Thrax arca fokozatosan rajzolódott ki előtte, mint tükörkép az aléltság fekete tükrén. A tükörkép megtelt izzással, a hűvös köd szétfoszlott. Az ismerős arcvonások egyszerre élesebbek lettek. Betöltötték lényét. Elnyújtottan kiáltott...

Nem tudta, meddig hevert eszméletlenül... Hűvös fuvallat érte lényét. Agyában nem vált gondolattá az alaktalan sejtelem, de mégis tudta, hogy a halál közeledik feléje... Furcsa kíváncsiság fogta el. Valaki megállott az ágya előtt. Tágra nyitott szemmel hevert a kereveten, holtabban a holtánál, de ebben a halálnál mélyebb megsemmisülésben még ott lebegett a feltámadás kicsiny, olthatatlan szikrája. A vonalak fokozatosan illeszkedtek felfogható fogalmakká. Előtte arcvonások derengtek. Hirtelen megrázkódott. Barna, kerek arc meredt rá. Csapzott, őszülő hajának néhány fürtje barázdálta a homlokot. A tágra nyitott szemekben az utolsó kihunytt érzés: a csodálkozás. A fakó, keskeny ajkak széle gúnyos mosollyá vagy fájdalomfintorrá tor-

zult. Narcissus... - merült fel egy pillanatra a név - ...ó, de hiszen annyiszor, sokáig, pompásan haltam meg az éjjel... mint aki...

- Úrnőm, íme a feje... - A szavak mintha elhaltak volna, aztán újra ismerős név sodródott a jelentés gyorsan, diadalmasan pergő mondatai között: - Messalina Valeria szobránál érte utol a kardom... A Claudiusoktól bitorolt, ősi birtokon... „Győzött a nép ügye?” - kérdezte ő. „Igen...” - mondtam, s kardom a nyakára sújtott...

Agrippina csak most látta, hogy a fej testetlenül ott lebeg előtte. Vitellius karja elmosódott a félhomályban. Sokáig hallgatott. Anélkül hogy fejét megmozdította volna, oldalt pillantott... A Germánölő Probus ott hevert közöttük és a halott császár között. Kezüik összekeveredett a mély nász utáni álomban... Tullus a kerevet végén nyúlt el. Burrus, aki a padlón tarkálló szőnyegekben feküdt, nem látta a mellette alvó Thrax roppant vállaitól.

- Ébreszd őket, Vitellius. Mutasd nekik meg e fejet s szólj: Parancsom: mire a nap felkel, új, ifjú caesart ünnepeljen Róma...

Hallotta Vitellius lépteit, az ébredők mormogását. Érezte, mint billeg a kerevet a feltápáskodók mozdulatai alatt. Valahonnan messziről nagy-nagy, szikrázó, borzongató öröm közeledett. Mintha irdatlan, nem emberi magasságban állana, s egyszerre látná a roppant birodalom minden országát, minden városát. A hatalom tudata újra betöltötte lényét. A fáradtság szétfoszlott. Fáradhatatlannak, frissnek, titáni erősnek érezte magát. Csak mozdulni nem tudott. Ajkáról suttogás szállott:

- Thrax, hívd Anicetus Corfixet. Mondd meg, fáklyásmenetek induljanak szerte a városba, és ünnepeljék az új caesart. Burrus, küldj hírvivőket a praetorianusok táborába. Izenem: a küzdelem eldőlt, s a bölcs tartózkodással visszamaradtak vagy a közönyös hallgatók jöjjenek. Várom hódolatukat. Tullus... ha van még a cohorsodban, aki lábra tud állni, sorakoztasd a bejáratnál. Kiáltások minden negyedórán háromszor: Ave! Ave! Ave Nero caesart. Burrus, küldj hírvivőket a praetorianusok táborába. Izenem: özvegyi fájdalom mérhetetlen. Csak az öröm tart életben. Ellenségeim ne számítsanak kíméletre, de a barátaim tétlenségét kegyetlenebbül büntetem...

A nyitott ablakon megsokszorozódva, ütemesen szállott a kiáltás:

- Nero! Nero! Nero!

A lágy nyári éjszakában ezernyi torokból zengett századszorra, ezredszerre az ujjongás:

- Evoé! Evoéé!!! Evoééé!!!

Agrippina érezte, hogy a halál, a tettvágy, a győzelem fellüktet lelkében.

- Burrus... Thrax... segítsetek fel - szólt rekedten. Szédelegve felegyenesedett. Lesimította magáról a bársonyfoszlányokat.

- A köpenyedet, Burrus! - szólt a testőrparancsnokhoz. A férfi gyors, alázatos mozdulattal kanyarította az asszony vállára a bő praetorianus vezéri köpenyét. Agrippina halvány, megifjult arcán gög volt. Szeme alatt mély árnyék sötétlett.

- Ez az éj örök titok. Az árulkodó nyelvét vágatom ki - szólt halkán, hűvösen. Látta, hogy Vitellius elszörnyedve érinti meg Claudius vállát, és elmosolyodott. - Őt nem ébresztetted fel, Vitellius... az álma megérdemelt, és azt hiszem, mindnyájunk életének igaz záloga. Menjünk.

A többiek vezéri vértjeiket, kardjaikat igazgatva, komoran kerülve egymás homályos tekintetét, indultak utána.

A palota főbejáratánál már tengerré növekedve szorongott a tömeg. Agrippina felpillantott. Messze keleten világos csík jelezte a virradatot. Lucius a fáradtságtól szédelegve, de izgatott, örömtől csillogó szemmel énekelt. Agrippina odalépett hozzá, és vállára tette kezét.

- Elég a bohóckodásból, Lucius. Még egy kis dolgod lesz itt, aztán menj aludni. Én őrzöm álmodat.

Lucius elnémult. Arcán olyan kifejezés volt, mintha kellemes álomból ébresztették volna fel. Agrippina erősen szorította össze csípője körül a praetorianus köpenyt. Bomlott, vörösseszőke haja meglebbent a hajnali szélben.

- Szólj csak - intett Thraxnak. A bajvívó hangja kürtként harsant:

- Quem vultis caesarem, romani? - és hogy a nemrómai származású praetorianusok is értsék, azon a keverék barbár nyelven, amelyet gall, germán, illír egyformán értett, ha csak néhány napig a városban katonáskodott, ismételte: - kit akartok caesarnak, rómaiak?

Egy pillanatig dermedt csend borított el mindent. A beszéd, a vidám zaj hangjai egymás után hunytak ki valami fekete, hűvös hullámban. Aztán újra, először halkán, aztán egyre erősebben csapott fel a moraj. Kiáltások szállottak, majd ütemesen csattogott a válasz:

- Neronem! Neronem! Neronem! Dulce canentem! Neronem juvenem lucentem!

Agrippina átölelte a fia nyakát.

- ...Férjgyilkos! - sivitott valahonnan a hátsó sorokból a kiáltás, de az asszony nem sápadt el.

- Oly rettentő! Claudius halott! A bölcs, a jó, a tudós Claudius! Ó, mi csapás - hallatszott innen-onnan, aztán minden beleveszett a harsogásba. - Nerót, a dalosszavút. Nerót, az ifjút! A ragyogót!

Dobok perdültek, kürtök harsantak.

- Ave caesar! Ave caesar!

Lucius az ámulattól szédelegve meredt előre, de ez csak egy pillanatig tartott. Az, hogy az egész éjjel őt ünneplő, neki tapsoló tömeg most caesarnak üdvözlí, szinte természetesnek látszott. Aztán mégis megrázkódott. Szeméből könnyek ömlöttek. Dideregve húzódott össze.

- Ó, mily nemes szívű. Nézzétek: sír! Milyen csodálatos lelki tisztaság - ámuldozott a tömeg. Agrippina végigsimította fia arcát.

- Menj. Siess aludni. Ma még sok a tennivaló.

Lucius megfordult. Szótlatlanul, fáradtan - mint nehéz lecke után - sietett át az előcsarnokon. A kis melléklépcső aljában, amely szobájába vezetett, két katona aludt. Óvatosan átlépett rajtuk. Bement a szobájába. Végighevert az ágyán. Magára húzta a takarót. A változás tudata - mint hangtalan görgeteg - egészen betöltötte öntudatát.

Kint komor hírek, hátborzongató pletykák, susogó mendemondák lázában ébredt a roppant város. A Via Sacra felé fáklyásmenet kanyargott.

- Nerót, az ifjút! A ragyogót! - csattogott Anicetus hangulatébresztő tapsolóinak iskolázott, ütemes kiáltása. A boltok, a műhelyek, az oszlopcsarnokok előtt egyre nagyobb csoportok verődtek össze.

- Ave Nero caesar! Ave Nero! - szállottak őszinte örömmel a kiáltások, és ugyancsak őszintén jajdult a fájdalom: - Ó, mi lesz most? Hát ki lehet olyan bölcs, oly tudós, mint Claudius... az öreg Claudius. Kár volt kivégeztetni első feleségét, bár a második... Ó, a második.

- Nerót akarjuk! Nerót, az ifjút, a ragyogót... - dörgött a fáklyavivők kórusa.

A caesarok kertjéből egyre újabb és újabb fáklyásmenetek tűzkigyói kanyarodtak a város belseje felé.

Lucius az ágyán hevert. Az utóbbi órákban néha kábító izgalom fogta el, néha fáradtság ömlött el rajta. Megállott a küszöbön. Az ismerős szoba fokozatosan egyre kisebbnek, keskenyebbnek tűnt fel, az ágy alacsonynak, szürkének. Távolabb, az ablak előtt, az asztalon felhalmozódott kéziratkeercseken már átderengett a hajnal fénye. Szokatlan, ideges mozdulattal visszaintette az előlopakodó álmos, közönyös arcú szolgálókat, a fáradtság hirtelen mindent elporlasztó hulláma ömlött reá. Lelke mintha kihunyott volna. Ruhástól ledőlt az ágyra. Behunyta szemét. Különös, lágy gomolygás vette körül. Nem köd, nem kép, nem az energiák rezgése, talán csak gondolatná nem vált érzések ritmusa volt, amely elsodorta az ébrenlét logikai képzeit és az álom nyugalmaát egyaránt. És ismeretlen hullámok vitték őt a végtelenség felé. Lénye úgy fogadta be a mérhetetlen hatalom fogalmát, mint kicsiny felleg a minden parányi párárszt átjáró napsugarakat. Emberi öntudata messzi viharként fogta fel önmagát, átalakulását. Halkan mormogott. Nyelvével nedvesítette száraz ajakát. Néha arcok merültek fel lehunyott szeme előtt. Egyszerre érezte mindazt, amit a lényét elárasztó hatalom energiarezgése jelentett: a roppant világbirodalom minden piciny rögét, erőrezgését, minden város minden követ, minden agy minden gondolatát, minden képzet minden színét, minden minőség minden vetületét, minden fogalom minden lényegét... A szellemkörnyezete úgy csapongott körülötte leleplezve, feltárva, mint mikor hirtelen fény lobban az addig sötét világítótornyban, és a nagy szárnyú éji madarak bódultan a fénytől bukkannak fel az éjszaka védő homályából.

- Kik vagytok? - kérdezte gondolatrezgéssel, és a különös arcok úgy vallottak, mint a varázsszóval megbénított vádlottak:

- Mi a te szellemkörnyezeted vagyunk... az asztrálatomrendszer. Mi küzdünk ellened, hogy ne sugározd ki erődöt, mert minden visszamaradt erőd a mi birtokunk lesz, ha kilépsz a halál szilárd szigetére az élet viharzó tengeréből... Mi vagyunk a kiegyenlítőrendszer. Te, ki az anyagi életet éled, olyan vagy, mint a Nap... s mi a bolygók. De gazdáid is vagyunk egyúttal. Biztatunk, hogy lényedből energiák sugározzanak, de vigyázunk is, hogy ezek az energiák a mi zsákmányunk legyenek. Óvnak a mélybe hullástól, úgy tartva lényedet, mint a kozmosz bolygói a Napot vonzásuk által, de vigyáznak, nehogy a Nap üstökös legyen, s kitörjön e bolygók köréből... Hisz akkor széthull az asztrálatomrendszer, s mi energiazsákmányunktól megfosztva sodródánk külön-külön egy másik asztrálatomrendszer energiaatommagja körül...

Lucius arca mozdulatlan volt, mint az alvóké. Ha teljesen ébren lett volna, sok mindent nem értett volna meg az egyetlen időn kívüli pillanatban leleplezett asztrálkörnyezet kikényszerített vallomásából. Így mindent felfogott, mindent átvett. A válasz továbbrezgett lényén. Nem cselekedhetsz mást, mint amit mi akarunk... Nekünk egyszer ilyen, máskor olyan energia kell. Ezért gyúlnak ki agyadban először olyan, máskor ilyen gondolatok, amelyek akaratodat irányítják. Mi küzdünk a legnagyobb tett nagy energialobbanása ellen, mert akkor az általad lényedből gondolatban, érzésben, alkotásban kisugárzott erő már oly minőségű, hogy csupán te magad birtokolhatod... Mi küzdünk a végtelenség, a halhatatlanság fogalma ellen, mert a halálad után fennmaradó, általad el nem használt energiád a mi birtokunk... Az tör be közülünk az anyagi síkba, aki a legtöbbet zsákmányol belőled...

Lucius agyán kérdés rezzent: - De hát sohasem szabadulhatok meg tőletek? Az arcok köréből újra szállott a válasz: - Miért akarnál szabadulni? Mi óvjuk lényedet a vak kozmikus energiák hullámverésében, hiszen gyenge vagy. Ezért szeretjük, ha gyenge maradsz, hisz így nem ürítheted ki az anyagi élet kelyhéből az energiák titánná tévő italát, s így mi osztozkodunk

rajta. De mivel osztozkodunk, sohasem leszünk titánok. Ha pedig valaki meg akarja bontani az eszmélés, emlék egyensúlyát, ellene fordulunk. Védjük az életedet, míg nekünk sugároz erőt, s halálba kergetünk, ha csak önmagadénak vallott energiákból kovácsolod lényedet. Építünk téged éltető sugárzásunk által, s romboljuk mindent elsodró kitöréssel hullámaid... Cselekedj a mi akaratsugárzásunk szerint, s ha másként teszel, kioltjuk agyadban a szellem-bolygórendszerünket széttörő, vakmerő gondolatot... Vigyázunk, hogy vágyakozás keljen szívedben, de vigyázunk, hogy ne váljon tetté, így szellemi energiát sugározol nekünk. De ha ez alkotássá válnék, akkor már a te tulajdonod lenne... Építs így számunkra gondolatot, képzetet, fogalmat... mint szorgalmas rabszolga a palotát. Mi bölcsen jutalmazunk, és kegyetlenül büntetünk. Mi megtehetjük ezt.

A gomolygásból lassan merült fel az álom, mint párákból a súlyos, tömör felleg. A szellem-környezet sok arca hol túl éles lett, és belevésődött agyába, hol hármas fekete spirállá vált, melyek egyre rezgéssé válva, egyre szorosabban fonódtak össze.

Lucius mélyet sóhajtott. Agyából kérdés sugárzott: - Ti vagytok a gonosz démonok és a jó szellemek?

A szellemarcokon mosoly volt: - Végtelen a változatok sora. Vannak közöttünk, akik olyanok, ahogyan a mesék a rossz szellemet elképzelik, olyanok is, ahogy a jó szellemeket a templomok falára vési a művész. De lesz idő, amikor megszemélyesült vagy meg nem személyesült energiaörvénynek nevezik majd el. Örvények között jársz. Örvényből örvénybe jutsz. Energiát veszítesz, és energiával telsz meg. Minden gondolatod kíméletlen küzdelem vagy ravasz szövetség eredménye közöttünk s közötted: minden vágyadat mi gyűjtjük vagy oltjuk el. Küzdünk egymással s veled - melletted vagy ellened - minden energiamorzsaért, amit a tested erejének minden megnyilvánulása jelzett. Máglya vagy, üllő és kalapács egyszerre... Nem mindenki él sok életet. Csak aki erős élettel gyűjt erőt az új megtestesülésre... A szellemkörben küzdve határozd meg a következő életedet. S végig ismered ennek minden változatát. Hisz itt nálunk egységes egész, ami nálatok széthull a múlt, jelen, jövő fogalmára...

Lucius megmozdult. Csak most vette észre, hogy a saruszíja szorítja a bokáját, és a lábujjai közé mélyed. Az ébrenlét közeledett.

- De hogyan? Hogyan jutok erőhöz?

A szellemarcok hirtelen elhalványultak az új erőhullámban. Halk zengés áradt. Lucius látta, hogy Eiréne Asztarté karcsú, erős alakja merült fel az aranyos bolygótüzek lepkerájában. A Legszipalajabb, a Legtitkosabb Szerető hosszú pillás, furesán változó szemében vidámság volt:

- Miért kérdezed tőlük, kik félnek a titáni erőktől? Hisz szétszóródnak más asztrálrendszerek felé, ha titánként törsz ki közülük... Keresd a legnagyobb mámor aranyos bolygótüzét!... Kovácsolj olyan alkotást, mely gúlaként túlnyúlik az időn, és az idő fenyegetése megszűnik számodra... Hordozd a legvakmerőbb gondolat kozmikus kincsét, mert ne felejtse: mit ér az élet, ha nem hordoz gondolatot?

Lucius érezte, mint önti el lelkét a lágy boldogság. Elmosolyodott.

Valaki megrázta a vállát.

- Rajtam nevetsz? - kérdezte hevesen, sértődötten egy leányhang.

- Nem... - mondta Lucius, és majdnem sírva fakadt.

- De igen - ismételte a másik makacsul. - Nyitott szemmel feküdtél és mosolyogtál.

Az ágy előtt nyúlánk, fekete hajú leány állott. Ovális, barna arcán bosszúság látszott. Finoman hajlott orra, szépen rajzolt szája, sima, értelmes homloka és még a kicsi, ékszerszerű füle is sértődöttséget, bosszúságot fejezett ki azok számára, akik ismerték a másoknak észrevehetetlen jeleket. Nagyot csapott a levegőbe vékony, barna kezével úgy, hogy apró, hegyes mellein megrezzent a ruha.

- Mindenki azt mondja, caesar vagy. De én tudom, csak szájalmas báb leszel anyád kezében.

Lucius egyszerre felült.

- Én? Báb? Soha! Igenis, szeretem anyámat, mert ő a legjobb, a legnemesebb, a legokosabb, a legtapasztaltabb, és most tudom, hogy a legbátrabb nő is a világon. Senki... senki sem hasonlítható hozzá. Nem természetes-e, hogy csak reá hallgatok, és minél hatalmasabb vagyok, annál inkább csak reá hallgatok. Te pedig, Poppaea, hiába gonoszkodsz, mindent anyámnak köszönhetsz, s mégis mindig ellene áskálódsz! Tudod, milyen jellemtelenség ez? - Puha, rövid ujjú kezével hevesen csapkodott maga körül. Poppaea kicsit hallgatott, aztán hangosan kérdezte:

- Mondd csak, hogyan halt meg Claudius isten?

Lucius kerek, telt arca egyszerre elszürkült a szomorúságtól:

- Ó, rettenet! Ó, szörnyűség! Valóban... valóban... hiszen meghalt... - Hirtelen csak most, többé-kevésbé kipihenve jutott eszébe, hogy ma egész nap caesarnak szólítják majd, és az egész óriási birodalom minden részében millió meg millió ember mondja ki nevét kíváncsian, reménykedve. A lélegzetelállító öröm és a szomorúság összekeveredett. Úgy érezte, mondania kell valamit hangosan, inkább önmagának, mint a leánynak, hogy önmagát nyugtassa meg elsősorban.

- Egy caesar számára a halál csak hatalmas fekete kapu, amelyen át az istenek megaronjába léphet. Nem elmúlás tehát, hanem a halhatatlannak élet a halhatatlanok között.

Poppaea kékesfekete szemében szájalom és gúny keveredett.

- Miért szomorodtál tehát el az imént, ha ilyen jót tettél neki? - kérdezte, és még vékony, de szépen ívelő, friss, üde csitriajka keményen szorult össze. Lucius egész másra gondolva szónokolt, hullámos, vörössesszőke haját simogatva. Aztán a gondolatai lassan torpantak meg Poppaea szavain, amelyek valahogy megtorlódtak fülében.

- Jót? Én? Éppen ellenkezőleg, ő tett velem mérhetetlen sok jót. Ő és persze anyám... - habozott, aztán halkán, óvatosan, mert sejtette, hogy a leány ugratni akarja, úgy kérdezte: - mi jót tettem én neki?

Poppaea vékony szemöldöke megmozdult. Hosszú, finom, hamvasbarna keze felröppent:

- Istenné tetted. Hogy színészmódra ismétljem szavaidat. Megnyitottad előtte a halhatatlanság kapuját. Az istenek megaronjába vitted.

Lucius megtorpanva nézett rá:

- Én?

Poppaea bólintott. Sűrű, enyhén göndörödő hajtincsei remegtek tiszta, értelmes homloka felett.

- Te... hiszen azt a gombát nyújtották neki, amit én magam... vagyis te, Otho és én szedtünk az előző napon...

- Na és?

- Utána halt meg. Megette és meghalt.

Poppaea könnyedén hajlott jobbra-balra. Két apró, hegyes, asszonyosodó csitrimelle felett félkör alakú ráncokban ívelt és ércesen tömör mellbimbókon megakadt a ruha.

Lucius egy pillanatra elsápadt. Lassan homlokához emelte a kezét. Aztán megkönnyebbülten sóhajtott:

- Szörnyű, milyen gyanakvó és rosszindulatú vagy. De hiszen a katonák látták, hogy él... miután megette a gombát, amit én nyújtottam át neki. Rengeteget ivott, és... részeg lett. A hálóterembe vitette magát. Egész éjjel a táncosok, a bohócok mulattatták. Csak reggel felé halt meg. Lassan, nyugodtan elszenderült...

Poppaea felkelt. Hallgatott. Feltekintett.

- Aki a hatalmasokkal vitázik, kockát vet önmaga felett - szólt fölényes fintorral. - Persze, ma nem jöhetsz halászni. Tudod, oda a Tiberis szigetére... Nem baj, akkor Othóval megyek.

Lucius megtorpant.

- Mit? Te és ő? Azt már nem. - Rövid ideig habozott, aztán bizonytalanul kimondta: - Megtiltom.

Érezte, hogy ez a szó, melyet először mond ki, határvonalat jelent. Úgy torpant meg előtte, mint Julius Caesar a Rubiconnál, aztán újra, most már határozottan kimondta:

- Igen... megtiltom!

Poppaea néha furcsán villanó, kékesfekete szemében rejtett öröm volt. Lehajtotta a fejét. Látszólagos sértődöttséggel összeszorította ajkát. Hegyes körtemelle makacsul még jobban felfeszült a rafináltan egyszerű női tóga alatt. Könnyű özlába úgy mozdult meg, mintha mindjárt elfutna, vagy Lucius nyakába borulna.

A kopott, tarka függöny, amely elválasztotta a hálószobát a nagyobb, díszesebb teremről, amelyben a patriciusifjak verseket, epigrammákat olvastak fel, vagy filozófiai vitaestélyeket rendeztek, meglebbent.

Magas, sovány, ovális, barna arcú ifjú állott meg a szoba közepén. Színpadias elragadtatással széttárta karjait, és nagy, sötét szemében őszinte elragadtatással ütemesen kiáltotta:

- Neronem dulce canentem!... Neronem juvenem lucentem! - aztán előreugrott, táncos, szertartásos mozdulattal lehajolt, és nagy, tiszta homlokához érintette Lucius ruhája szegélyét. Egy pillanatig csend volt. Poppaea össze-összehúzott ajka szélén gúnyos mosoly vibrált. Láttá; hogy Lucius, ahelyett hogy elnevetné magát, komoran, öntelten nézi a másik ifjú lehajtott göndör fejét, és alkalmazkodva balettszerűen ritmikus mozdulataihoz, kiegyenesedett, lábujj-hegyre állott, aztán zengőn kiáltotta:

- Kelj fel, Marcus Salvius Otho! Mert nem tudod-e, hogy a térdhajtás: a proszkinézisz gyalázatos szertartása, még halála előtt elpusztította ama Macedonai Alexandroszt, aki pedig a világ ura volt.

A göndör hajú fej lassan felemelkedett. Otho nagy, sötét szemében nem látszott gúny, de arcán mégis rejtőzött valami, csak a leánynak észrevehető vidámság.

- Ó, mily megható a nép bárgyúsága! Pedig szolgálalkúságával tönkretelheti a legjobb uralkodó lelkét is. - Kiegyenesedett. Senecát utánozva, kézfeje külső részével dörzsölte állát. - Komolyan, Lucius, ha meggondolom, milyen förtelmes, vérengző zsarnokká változtathat téged az a talpnyaló csürhe, kedvem volna egy jól irányzott törszúrással megszabadítani téged önmagadtól...

Lucius a leányra tekintett. Kerek, telt, gyermekesen tiszta arcán az ifjúság harmonikus szépsége derengett:

- Én mondtam az anyámnak, hogy nem akarok caesar lenni, csak költő.

Otho helyeslően bólintott:

- Én sem lennék caesar, ha törrel kényszerítenének is. Filozófusnak születtem, és az is leszek. - Ökölbe szorította kezét, és ajka elkeskenyedett. - Ó, hogy összezúgom Seneca minden tanítását! Hogy megcáfolom minden egyes szavát! Vitáinkról évezredek múlva is beszélnek majd mindazok, akik a filozófusok dicső, szabad rendjét választották küzdőtérnek a legvakmerőbb gondolatért. - Férfiasan érdes, az ifjúság hamvával ékes, tiszta, latin arcéle most úgy rajzolódott az oszlopok között behulló napsugarakban, mintha alakja mindjárt a fény felé sodródna gondolathordozó hevében. Sóhajtott. Lehajtotta fejét.

Poppaea szorosan összevonta két hosszú, kerek, barna karját:

- Én... én caesar akarok lenni. S leszek is!

Csend lett. A két ifjú összerosolygott. Otho széttárta kezét:

- Nem lehetsz caesar, Poppaea, mert az istenek nem áldottak meg oly önfeláldozó anyával, mint Luciust.

Újra hallgattak. Otho derekára tette kezét, és hátát az oszlopnak támasztva vállat vont.

- Igen... akad anya, aki oly sokat áldoz a fiáért, hogy az már a leggonoszabb önzés...

Lucius kék szemében meglepetés és a megszokott csapda sejtelme volt.

- Miért?

- Mert minél tökéletesebb egy anya önfeláldozása, annál becsületesebb, tisztább lelkű lesz a fia. Hiszen az önfeláldozás látása úgy tisztogatja a lelkeket, mint a gyémánt csillogása a szemet. A nemes szívű, önfeláldozó anya tehát teljesen maradéktalanul birtokolja tiszta lelkű gyermekét. Ha pedig valakit maradéktalanul birtokolnak: az rabszolga. De ki nem tudná, hogy a rabszolgaság zülleszt. Az anya tehát - akarva-akaratlanul - új és új börtönöket emel. Kifosztja gyermekét önzetlensége által. Megsemmisíti! Hiszen mellette minden más ember gonosz, durva. Megrémült fia tehát újra és újra, mint rabmadár a kalickából, menekül vissza az anya puha, ölelő karjaiba. - Felemelte kezét, és a magasba mutatott: - Márpedig a rabmadarak félnek a viharoktól, villámoktól. Soha... Sohasem ismerik meg a fellegek hús ízét, az ormok olümposzi csendjét, a magasságot, amely nélkül az élet csak a hangyák futása a rögön.

A palota udvara felől léptek hallatszottak. Fegyver csörrent. Valaki tisztelgő parancsot kiáltott. Lucius szokatlanul komoran nézett Otho vidám gúnnyal csillogó szemébe.

- És mit tehet a fiú, hogy mindezt elkerülje? - kérdezte gyorsan, mert úgy hallotta, hogy a léptek lassan közelednek. Otho csüggedést jelezve, lehajtotta fejét.

- Semmit! - szólt végül. - Semmit... A pusztulás biztos. Mert ha eltaszítja magától a jó, nemes, önfeláldozó anyát, akkor oly vétket követ el, amely összezúzza erkölcsi lényét. Hiszen a legnagyobb gonoszsgot követte el. Ha pedig továbbra is anyja mellett marad, akkor lemond a nagykorúságról, a férfiületről, a nagy tettekről, amelyek mind a magányos erősek osztályrésze. - Közelebb lépett, és megsimogatta Lucius hullámos, vörössesszőke haját: - Szegény barátom, vagy soha nem leszel caesar, vagy olyan gonosz caesar leszel, hogy évezredek múlva is rettegetve ejtik ki nevedet Róma polgárai... Anyád alaptermészete a szeretet s az önfeláldozás. De a nagyobb szeretet mindig megöli a kisebbet. Hiszen ő nem tudja megosztani szeretetét, hanem egyetlenegyre pazarolja. - Fejét csóválva tette hátra kezét, és a másik kettő tudta, hogy

most ismét Senecát utánozza. - Hogy szerette anyád Claudius... s hogy ízlett a gomba Claudiusnak. Gondoltad-e, Lucius, amikor szedted, hogy ez a gomba százhárom nép sorsát javítja meg? Igen... igen... megjavítja, biztosan, hogy megjavítja... Hiszen te nyilvánvalóan kevesebbet cseleksz majd népeid boldogításáért, mint Claudius, s így nyilvánvalóan boldogabbak lesznek. Mert a boldogság útja mindig önmagunkból indul ki, és önmagunkba tér vissza. Ha más akarata vezet minket, akkor a boldogság helyett csak telt jászolt lehet kapni vagy más effélét.

Lucius megtörölte homlokát. Egyszerre egy árnyalattal sápadtabb lett.

- Úgy vélem, Marcus Salvius, ti összebeszéltetek - mormogta rekedten. - Miféle gomba?... A lakomán rengeteg ételt szolgáltak fel. Dicső és bölcs nevelőatyámnak mindig rossz volt a gyomra. Most túl sokat evett-ivott, s ezért senkit hibáztatni nem lehet. Narcissus hívei persze mindenféle pletykákkal igyekeznek ártani anyámnak, mert tudják: ezáltal engem gyöngítenek...

Otho újra letérdelt eléje, s félrehajtotta fejét. Félig behunyt szemmel emelte ajkához Lucius ruhája szélét.

- Caesar... Ó, isteni caesar! - kiáltotta, és elragadtatottan rázta fejét. - Lelked tisztasága napfényt sugárzik reánk. És mi is megtisztulunk tőle.

Lucius elvörösödött. Keze ökölbe szorult.

- Azt hiszem, Otho, mindjárt alaposan megcibálom a hajadat. Remélem, tudod, azt, aki visszaüt... azt...

Két hatalmas páncélos kéz úgy rántotta félre jobbra-balra a függönyt, hogy két rozsdától zöld rúdkarika csillogva hullott le. Vaskos, erős, de arányos termetű asszony állott a küszöbön. Válláról fekete bársonypalást ömlött alá. Hajában gyémántok szikráztak. Hűvös, kék szemében minden mozdulatot felértékelő figyelem volt.

- Marcus Salvius... ha még egyszer engedelmem nélkül a kötelező tiszteletnek meg nem felelő módon nyilvánítod véleményedet fiam előtt, akkor el kell hagynod az udvart!

Otho sápadtan kiegyenesedett. Szótlanul húzódott hátra. Agrippina vékony, éles szemöldöke a leány felé ívelt.

- Poppaea, ha a palotaőrség parancsnokának engedelve nélkül lépsz be fiam lakosztályába, oly találgatásokra adsz lehetőséget, melyek nem egyeztethetők össze a még ifjú caesar méltóságával... Remélem, nem akarsz ártani fiamnak?

Poppaea összehúzott szájjal, egyszerre mereven nézett az asszony telt, barna arcába.

- Nero caesarnak engedelmeskednem nem elegendő?

Agrippina hallgatott, mint kockajátékos a dobás előtt.

- Hogy Nero caesartól engedelmet kérhess, ahhoz belépésre jogosító engedély kell. Váratlan látogatásod súlyos ellentmondásokba keverheti őt önmagával. Vagy tiszteletlen lesz egy ilyen csinos, bájos leánnyal, mint te, vagy megbontja napirendjét. Ez utóbbi az egész birodalomra káros lehet.

A vörössesszőke hajfürtjei között szikrázó gyémántok nagyot villantak. Mögötte zörögve húzódott jobbra-balra a függöny. Lucius csak most látta, hogy az anyja mögött Afranius Burrus Heraklész-termete rajzolódott ki és Seneca áll. A filozófus ajkán rejtett, jóságos mosoly csillogott.

- Igen... Lucius, azt hiszem, hogy a régi, gondtalan, vidám ifjúságodnak vége. Vedd fel ifjú válladra a dicsőséges uralkodás aranypalástját, s vezesd biztos kézzel a birodalom tündöklő diadalszekerét. - Egy kicsit hallgatott. Érezte, hogy kellemetlen csend támad, és gyorsan hozzátette: - a legnemesebb, a legtisztább anya bölcs irányítása mellett...

Agrippina bólintott. Lassan odalépett Luciushoz, és megsimogatta a fejét.

- Ne félj. Seneca csak ijesztget. Számomra mindig gyermek maradsz, mindig az én riadt, félénk, kicsi fiam. Míg élek, melletted leszek, és mindent elkövetek, hogy ez a kegyetlen élet ne tépje szét idő előtt gondtalan ifjúságodat. Énekelj! Szavalj! Írj verseket! - keze lassan felemelkedett: - Csak egyre emlékezz: az én fiam vagy, általam lettél caesar. Oly ajándékot adtam neked, melynek értéke mérhetetlen. Ezért jogom van a szeretetedre, a szívedre, s én soha sohasem osztozok veled senkivel! - Tekintete a leány felé vágott.

Poppaea ovális, barna, üde arcán elragadtatás ömlött. Felegyenesedett. Hosszú ujjú, finom kezét úgy szorította melleihez, hogy a hegyes mellbimbók egyszerre átpiroslottak szűziesen fehér, könnyű ruháján. Lucius elé lépett, fejét lehajtotta, szemét lesütötte.

- ...Sohasem felejttem el, milyen csodálatos tisztasággal csillant meg előttem e percben a legfenségesebb, a legtisztább anyai szeretet. - Halk hangja néha akadozott. Vékony, szépen rajzolt, üde csitriajkán olykor elnémult a szó. - Vakított ifjúságod, lángelméd, caesar, de most... de most... amikor te és a legtisztább, a legszeretetre méltóbb anya így egyesültök a legszentebb érzésben, mint két fénylő láng... most értem meg... sorsod nem is lehetett más, mint a legfénylőbb sors, hiszen az anya óvott, őrködött feletted, kinek léte nagyobb gazdagság számodra, mint a birodalom minden kincse. - Csend lett. Seneca, aki izgatottan várta, mikor akad el a végtelen körgondolat során tanítványa, megkönnyebbülten sóhajtott.

- Milyen értelmes leány - mondta Afranius Burrus, és a hivatásos udvarlók szakértelmével nézte Poppaea hódolatteljesen előrehajló alakját. Agrippina arcán habozás volt.

- Menj! - intett a leány felé, de hangjában már nem csendült a hűvös anyai féltékenység. A leány még egyszer meghajolt, és úgy lebbent hátra, mint megriasztott lepke. Lucius össze-rezzen. Egyszerre mindkét karjával nyúlt előre. Leányosan fehér arca elvörösödött, úgyhogy még a vaskos, puha nyakát is egyszerre elborította a pirosság.

- Poppaea... - mondta rekedten - talán... maradj még... - A szavak oly váratlanul törtek különös, feszült tartásban összeszorított ajkáról, hogy maga is megrettenve, szája elé kapta kezét.

Mindnyájan hallgattak. A leány vékony, barna lába megtorpant, mintha nekiütközött volna valami láthatatlan küszöbnek. Lassan, ritmikusan megfordult. Egy pillanatig lesütött szemmel állott.

- A szenátus vár, caesar. A birodalom százhárom népét tennéd szerencsétlenné, ha visszatartanálak uralkodói kötelességed teljesítésétől.

Lucius látta, hogy a leány vállában a távozás rezzen. Felegyenesedett. Magán érezte az anyja hűvös, figyelő szemét, Seneca vidám, jóakarató pillantását, Otho gúnyos tekintetét. Látta Burrus kíváncsi, várakozó arcát.

- A külön engedély felesleges... Én megadom... - Telt, sima, gyermekesen tiszta arcán újra és újra áthullámozott az izgalom. - Poppaea Sabina mindig akadálytalanul léphet be hozzám.

Burrus látta, hogy Agrippina most feléje fordul. Homlokához emelte kezét.

- Ne felejtse, ifjú caesar, hogy tisztas államférfiak, nagyhatalmú fejedelmek követői, seregged felette vitéz hadvezérei is mind hozzád jönnek tisztelgésre hűségüket nyilvánítani, vagy éppen a birodalom népét fenyegető sürgős ügyekben. Mit gondolnak majd, milyen uralkodó vagy, ha egy leány, aki még csak nem is rokonod, egyszerűen megelőzi őket. Vagy - talán akaratán kívül, mint most is - visszatart téged? - Hangosan sóhajtott, mint a felnőttek, ha szomorú mesét mondanak a gyermekeknek. - Elősegíthetem-e én, kinek legszentebb feladata testi épséged megvédése, hogy új és új ellenségeid támadjanak, akik érthetetlenek, szeszélyesnek, lustának mondanak majd a nép s a sereg előtt, vagy éppen... az erkölcsi tisztaságodat vonják kétségbe? Ha ezt kívánod tőlem, parancsold meg inkább, hogy kardomba dőljek... meghalni könnyebb, mint ellened véteni.

Érezte Agrippina szemében a meglepődést, és halkán, megkönnyebbülten sóhajtott. A hosszú, udvariaskodó udvaroncszónoklat kimerítette. Lucius rövid ideig mozdulatlanul állott. A leány árnyékát figyelte az oszlop tövében. Poppaea lesütött szemmel is látta ezt. Hangtalanul mozdította meg felsőtestét. Az árnyék megremegett. Lucius mélyet lélegzett.

- Ha bármikor, akár egyetlenegyszer is... elhanyagolnám kötelességemet miatta - kezét fogadkozva emelte fel -, én magam mondom le... - Azt akarta mondani: „róla”, de érezte, hogy máris túl sokat árult el. Hirtelen arra gondolt, hogy ha ez a könnyű léptű leány kilép szobájából, valami szürke erő elragadja, és elsodorja a messzeségbe. - Én magam intézkedem.

Otho, aki eddig némán, lehajtott fejjel figyelt, hirtelen színpadias kétségbeesés kitörésével tárta szét karját, és odahajolt Lucius füléhez:

- Caesar... - suttogta, mintha csak Luciushoz szólna, de úgy, hogy mindenki hallja - caesar... szobádba bejelentés nélkül egyes-egyedül csak a fénylő elméjű, a legisztább anya léphet be.

Lucius hirtelen lobbanó dühvel kapta fel fejét. Tekintetük találkozott. Lucius hirtelen megértett valamit.

- Marcus Salvius Otho! - mondta ünnepélyesen. - Tudom, mindig istenítő áhítattal szóltál anyámról. Úgy méltatad minden tettét, mint költő a harcosok hősi küzdelmét. De az én anyám úgy szeret engem, mint soha senki, s ha tiszteletteljes kéréssel borultam térdeihez, ő sohasem utasított el engem.

Agrippina komoran figyelve nézett hol reá, hol Othóra. Amikor megszólalt, hangja érdes, hűvös volt.

- Rómáért és a birodalomért élünk, Nero... S nem a boldogságért. Minden hetedik napon lépjen be akár engedély nélkül is ez a leány a szobádba, ha tisztas társaság tartózkodik nálad, s ezt hírneve kockázata nélkül megteheti. De hat nap a birodalomé. Rómáé és... az enyém.

A leány könnyedén, ritmikusan meghajolt. Látta Seneca mosolyát. Lesütött szemmel, bizonytalanul visszamosolygott, és kisietett a szobából. Csend volt. Agrippina türelmetlenül intett:

- Siess, Lucius. A szenátus tisztelni akar előtted, s később a hadsereg.

Lucius bólintott:

- Megyek, anyám - mormogta engedelmesen, halkán. Minden hetedik nap - villant agyában. Úgy érezte, talán életében először mégis kicsiny győzelmet aratott azzal szemben, akit a legerősebbnek érzett, aki teljesen birtokolta lényét, és alázatos, szeretetteljes rettegés töltötte be lelkét. Hogy rejtse rémítő, kellemetlenül hűvös örömét, még alázatosabban lehajtotta fejét, és gyorsan követte anyja parancsait, amelyek most - talán hogy rejtse engedékenységet a másik előtt - gyorsan hullottak megfellebbezhetetlenül röpködve feléje.

Poppaea gyors, könnyű léptekkel kisietett a kertbe. Most először érezte, hogy minden szó mögött, amely elhangzott, ott rejtőzött a birodalom minden kincsének kábító csillogása, de valami szürke árnyék is, amely olykor - mint felleg az ismeretlen messzeségbe sikló hullámok csillogását, takart el mindent. Habozva nézte a hatalmas, lila virágos bokor színes árnyékát, amely a szélben vibrálva hullott a széles, alacsonyabb márványpadra. Háta mögött léptek zörrentek, de nem fordult meg.

- Ostoba voltál és ügyetlen - hallatszott a háta mögött érdesen, szinte megvetően. - Azt hiszed, a császárné nem látott át rajtad?

A leány megfordult. Kékesfekete szeme ellenségesen és mégis örömmel szegeződött a magas, göndör hajú, szép arcú ifjú arcába, kinek nagy, asszonyosan lágy szeméből egészen más érzés látszott, mint ami a hangjában csendült.

- Természetesen átlátott rajtam. S ha igen, láthatta, nem leszek ellensége, sőt szívesen engedelmeskedem neki.

Otho hosszú, vékony keze a virágok felé nyúlt.

- Ha engedelmeskedsz neki, akkor távoznod kell az udvartól, s elveszíted Nerót. Ha pedig Nero nem véd meg... pillanatok alatt utolér Claudius sorsa.

Hallgattak. A leány gyors, ritmikus mozdulattal háritotta el Othónak a virágok felé nyúló kezét.

- Ne tépd le. Micsoda barbár pusztítás! Nem látod, mennyi harmónia árad egyetlen virágból? A színek, a szirmok, még ahogy rezzen a szélben, az is csupa összhang, és te letéped. Ha filozófus akarsz lenni, bármilyen ifjú is vagy: tudnod kell: ez nem méltó gondolatot hordozó emberhez.

Az ifjú nevetett. Szabályos, szép szája vonalában ott rejtőzött valami suhancos diszharmonia. Hátracsapta kezét. Vállat vont.

- Írd fel ezt a bölcsességet. Seneca biztosan megdicsér. Ajánlom, olvasd el a halálról írt értekezését. Felette érdekes. Időszerű. Láttam a császárné arcát... Azt hiszed, azért sújtotta le Claudius és Narcissus, hogy egy ilyen ifjú, bölcs csitrinek engedje át a fiát, vagyis a birodalmat?

Poppaea oldalt húzódott a nap elől, a bokor mellé. Két nagy virágos ág csodás, lila színű koszorúként nyúlt sötét hajú, kicsi feje felett, a homloka előtt. A szirmok néha csiklandozva érték apró fülét.

- Nerót! Csak az anyja kezéből kaphatom meg. Valóban. Ehhez szükséges, hogy Agrippina gyengének, félénknek és engedelmesnek lásson.

Az ifjú nevetett. Sűrű, fehér foga kivillant, ahogy szép férfiszája kinyílt. Ajka egyszerre suhancosan szabálytalan, duzzadt, mohó lett. Fejét csóválva elfordult. Szép, tiszta, latin arcélének árnyéka könnyű domborműként hullott a márványpadra.

- Ha kiderül, hogy valóban gyenge vagy, Agrippina nem osztozkodik veled, hiszen megmondta.

Poppaea gömbölyödő, de még csontos csitriállán fölény rezzent.

- Ha valóban nem akart velem osztozkodni, semmit sem szólt volna. De mert mégis megemlítette az osztozkodást... ha az ő számára ez előnyös, mégis kapok valami kis részt. Ha rajtam uralkodik, akkor kétszeresen uralkodik a fián.

Otho arcán sápadtság ömlött.

- Hát mégis Nero felesége akarsz lenni?

A leány apró, csontos válla újra hetykén megmozdult.

- Érintetlen vagyok. Tiszta. Bárki felesége lehetnék. - Látta a másik arcán a megszokott rettegést. Elmosolyodott. - Nem leszek Nero felesége. Ne felejtse, Nero költő, és a házasság oly irgalmatlanul összetör minden költészetet... Ha valaha a felesége lennék, nem osztoznék mással. Így hát meg kellene ölnie engem, mihelyt Nero megunt.

Az ifjú megkönnyebbülten sóhajtott.

- És... már gondolkodtál arról, kihez még feleségül? - kérdezte riadtan, együgyűen. A leány nevetett. Arcáról vakmerően kivirágzott ifjúság sugárzott.

- Nem tudom... Valószínűleg a császárnétól kérek ajánlást.

Otho hideg, suhancos dühvel csapott a lila virágokba.

- A császárnétól? Megörültél? Valami szörnyű, kopasz, öreg szeretőt ajánl.

Poppaea tekintete a messzeségbe szállott. Már nem törődött a csapás nyomán a kert széles ösvényére hulló nagy, csodásan illatos, lila szirmokkal.

- Mindegy... csak ajánljon...

- De miért?... miért?... - rikoltott a másik. Poppaea habozott.

- Na jó, megmondom - szólt végül halkan, aztán egyszerre, mintha bánná, hogy kimondja, befejezte -, mert ha ő ajánl nekem férjet, akkor szembekerül a fiával, s akkor számára nincs út visszafelé. Mindnyájan ismerjük természetét. Minél inkább ragaszkodik ahhoz, hogy az ő jelöltjéhez menjek feleségül, annál inkább fordul ellene Nero, s hanyatlik hatalma a fia felett. Nem érted, Servius? Nekem Agrippinához kell menekülnöm Nero elől. S ha Agrippina közénk áll... Nero lesújt.

Otho fejét csóválta.

- Lucius rajong az anyjáért. S ha Agrippina észreveszi, hogy ellene cselekszik... - elhallgatott, vállat vont - nem tudom, van-e oly tett, amit ne követne el, ha ezzel megmentheti a hatalmát. - Most óvatosan, halkan beszélt: - Nero művész. A hatalom kormányzása túl unalmas számára. Persze, olykor azért ezt a szerepet is eljátssza. Több-kevesebb sikerrel. De egyébként minden hatalom az anyja kezében lesz.

Poppaea sóhajtott.

- Igen... az anyja, illetve Agrippina szeretőinek kezében. - Finom, hajlott, kicsi orrát fintorgatva tüszentett. - Milyen kár, hogy nem vagyok férfi. Azt hiszem, hogy Nerót megkaphassam, kénytelen leszek az anyja valamelyik szeretőjéhez feleségül menni. Így vélhetem, általa uralkodnék a császárnén. S általa - kétszeresen a fián...

Otho suhancos szertelenséggel jelezve, hogy szédeleg szavaitól, roskadt le a széles márványpadra.

- Bölcs csitri vagy, Poppaea. Egészen kivételesen bölcs csitri. Ha nem volnék filozófus, csak emberbarát, most azonnal megfojtanálak. A birodalom legfőbb üdve, legszentebb érdeke nevében. De mondd csak, ha mondjuk, én... Marcus Salvius Otho... én lennék Agrippina szeretője, akkor hozzám is feleségül jönnél?

A leány újra egy virághoz nyúlt. Hosszú, finom ujjával lassan tapogatta a nagy, illatos szirmokat, és keze olyan volt, mint a virágra szállott lepke.

- Természetesen. Ha értelmes szerető lennél, aki tudná, hogy kétszeres feladat előtt áll... Először Agrippinát kell kormányozni, és megtalálni a helyet mellette a többi szeretők körében. Másodszor: kormányozni kell a birodalmat úgy, hogy a többi szerető higgye, ők kormányozzák. Egyébként nem ajánlom, hogy engem végy feleségül, mert férjemet Nero rögtön megöleti, mielőtt nem követ el hűtlenséget anyjával szemben.

- De hát kivívhatja-e valaha is... hiszen magad mondtad, hogy nem törődik a kormányzással. - A másik a fejét csóválta. Izgatottan csillogó, nagy, barna szemében gondolatok siklottak. Poppaea a virágok közé rejtette arcát.

- Ő maga nem...

- Hát akkor?

- Agrippinát csak szeretői buktathatják meg, ha megunják. Nero ebben csak eszköz... vagy szövetségesük.

Otho felkelt. Ő is a bokor illatos virágai közé rejtette arcát, de úgy, hogy orcája a lány hamvas, barna, üde orcájához érjen.

- De miért lenne szövetségesük? Miért fordulna az anyja ellen, ha nem akar kormányozni?

Poppaea lassan elhúzta fejét.

- Mert művész. S a művésznek szabadság kell. Ha nem volna művész, szép csendesen hagyná, hogy mások bölcsen vezessék a birodalmat, de... így... csak lehetőség kell, s fellázad az anyja ellen. Miért ne legyek én... ez a lehetőség?

Otho vékony keze a leány derekára kúszott. Füléhez hajolt.

- A világ legnagyobb gonosztette volt, hogy egyes nők több értelmet kaptak a kelleténél. Hiszen a nők a szülés által már be is töltötték földi hivatásukat. A többi csak fényűzés. Az értelmes nő olyan lelkiismeretlenül él értelmével, hogy az már magában is döntő bizonyítéka értelmetlenségének.

Poppaea elmosolyodott.

- Írd meg Senecának, vagy csinálj e gondolatból csípős epigrammákat Nero számára, hogy szavalja el, hátha eszébe jut: milyen félelmetesen értelmes asszony az anyja. Nem... ne csókolj meg. Nézd, ott az ablakból figyelnek. - Hajlékonyan kisiklott oldalt. Vékony, hosszú, lágy, üde csitrinnyakán - mint parázna nászjelek - három lila virágszirom ragadt.

- Lehet, hogy egyszer valamikor a császárné hivat téged... gondolj arra, amit elővigyázatlanul elmondtam, s viselkedj úgy, hogy segítségemre lehess.

*

Kellemes, tavaszi alkony előtti csend borult a caesarok kertjére. Az ősrégi olajfák ágai között itt is, ott is százféle apró madár kergetőzött. A levegőben násztáncuk örvényében piciny lepkék kavargtak. Az asszony kinyitotta a papirusztekercset. Arányos, tömör alakját megifjította a hatalomadta szabadság, szerető férfiereje. Haja az utóbbi években megváltozott, szőkébb lett. Arca lesaványodott, leányosabbnak látszott. Olykor töprengővé vált kék szeme alatt az árnyék csak fehérebbnek mutatta a hűvösebb évszak alatt megvilágosodott bőrét. Ajka megduzzadt, nyaka megvékonyodott. Nagy, rugalmas melleit alig észrevehetően elernyesztette az alázatos

szeretők mohón birtokló keze. De a ráncok sehol sem törték össze arcát, kezét. Nem rejtőztek a szája szegletébe, a szeme sarkába. Lassú, könnyed léptekkel sétált a ciprusok sötét sora felé. Néha odapillantott a kinyitott papirusztekercsre, és félíg lehunyt szeme mintha imádkozna, szavalta a nem éppen illedelmes szavú, kedvenc görög költőjének valóban remekbe szabott verseit. Messze balra, a roppant kert túlsó végén megcsillantak a praetorianus őrző siskái. A máskor tükrökként villogó pajzsokon csak lágy villanásokat gyűjtött a könnyű párákba hanyatló nap fénye. Elöl, a ciprusok sötét során túl, a kicsiny kertilak előtt egy nő hajlongott a régi virágágyak között. Agrippina elfordult. Hallotta, hogy a kis mellékösvényen úgy zörrent valami, mintha riadt madár röppenne fel. Összehajtotta a papirusztekercset, és halkán ízelve a vers ritmusát, nézett fel.

Valaki halkán felkiáltott. Eléje hullott Agrippina térde körül erős, vékony leánykarok fonódtak. Az asszony megtorpant. Vékony szemöldökét felhúзва, figyelmesen nézett le. Fekete hajú, kicsi leányfej alázatos szolgálódolattal hajlott térdéhez. A császárné látta, hogy a leány hátán át-átrezzen a sírás. Elmosolyodott.

- Már régen vártam a támadást, Poppaea. De nem gondolod, hogy a túlzott színpadias megjelenés általában rontja hitelünket azok előtt, akiket szeretnénk megtéveszteni? - Szinte akarata ellenére örült, hogy így térdéhez borulva láthatja a leányt, és hangja akaratlanul is vidám volt. A leány feltekintett. Hosszú pillás, kékesfekete szemében nagy, csillogó könnyek harmatoztak. Ajka rezzenésében kétségbeesés volt.

- Ó, úrnőm... ha csak a legkisebb reményem lehetne, hogy megtévesztelek... Soha... soha - hangja elcsuklott. Az asszony a másik hangját figyelte, aztán mosolyogva bólintott.

- Ilyen tökéletes színjáték akkor is figyelemre méltó, ha támadást rejt. - Nem emelte fel a leányt. Kemény, összeszorított szájjal nézte, mikor kel fel, de Poppaea háta újra megrázkódott a sírástól. Ha valaki mindezt képmutatásnak értékelné, éppen olyan ostobául cselekszik, mint aki minden érzélem megnyilvánulásunkat igaznak véli - gondolta, és nyugodtan kérdezte:

- Mit akarsz?

A leány karjai lecsúsztak az asszony térdéről. Szemet törölgette. Hangosan szívgva térdelt a friss, zöld fűben.

- Védelmet - suttogta hangosan. - Tanácsot... segítséget... - Felkelt. Agrippina a kézirat-tekercsrel félrehessegette a feléje csapongó lepkéket.

- Mit tettél, Poppaea, hogy védelemre van szükséged?

A leány könnyes szemében őszinte gyűlölet lobbant.

- Küzdöttem ellened. Küzdöttem, de hiába.

Agrippina bólintott.

- Ha ellenségeinket rákényszerítjük, hogy őszinték legyenek hozzánk, ez valóban komoly eredmény - szólt halkán. Poppaea mereven nézett rá. Szemében már nem csillogtak a könnyek. Tekintete égő, gyűlölködő volt.

- A fiad üldöz. A fiad tisztességemet akarja elrabolni - szólt halkán -, de nekem nem kell. Nem... nem... Védj meg tőle!

Agrippina arcán most ömlött el őszinte meglepetés. Nem a szavakon csodálkozott, amelyek bármilyen más szándékot is takarhattak, hanem a hang gyűlölettel teli, hideg csengésén.

- Te gyűlölöd a fiamat? - csúszott ki szinte akaratlanul a kérdés.

- Tőle csak félek - hallatszott érdesen -, de téged... téged rettenetesen gyűlöllek. Úgy, ahogy... ahogy csak én tudok.

Az asszony halkán nevetett. Úgy nézte a leányt, mint kalickában vergődő, dühös kis ragadozót, amely fújva, vicsorogva, tehetetlen dühvel vergődik a rács mögött.

- Én szeretem, ha gyűlölnek. Ez erőt ad nekem. A nyílt gyűlölet egészséges, tiszta érzés. - Aztán még mindig mosolyogva, nőies kíváncsisággal kérdezte:

- De hát miért?

Poppaea sóhajtott:

- Mert mindig csak a te nevedet hallom az ő ajkáról. Mindig csak a tiedet!

- Nero ajkáról?

- Nero csak a tied. Én félek tőle, mert félek tőled...

Agrippina a leány mellé lépett és átkarolta.

- Hát ki az, akitől beszélsz?

Poppaea arca komor volt. Az ifjúság sugárzó belső fénye mintha kihunytt volna.

- Marcus Salvius Otho.

Hallgattak. A ciprusoknak a párákban ezüstzöldnek látszó sora felől csapongó madarak raja rebbent. A leány a kertilak felé nézett.

- Megfizette a szolgákat, hogy jelentsék, mikor sétálsz erre. Ilyenkor délután leskelődik. Aztán visszamegy oda a kertészlakba, és verseket farag rólad.

Agrippina kíváncsian felfigyelt.

- Szép verseket?

A leány vállat vont.

- Ő filozófus és nem költő.

Az asszony hangosan nevetett.

- Rómában, amióta a legyőzött görögök ilyen alaposan meghódítottak bennünket, minden valamirevaló értelmes férfi vagy filozófus, vagy költő. Csakhogy sajnos, a filozófusok mind költők. S a költők csak filozófusok, így nagyon kevés valóban jó verset olvashatunk, s még kevesebb jó filozófiai munkát... Szóval, kicsi Poppaea, parancsoljam meg Nerónak, hogy hagyjon békén, és parancsoljam meg Othónak, hogy vegyen el feleségül?

A leány komoran nézett a kertilak felé.

- Parancsold meg Othónak, hogy szeressen engem!

Az asszony habozva csóválta vörösesszőke fejét.

- Hogy szeressen? Ó, ez már nagyon, nagyon nehéz dolog.

Poppaea elmosolyodott. Szemében vidámság volt.

- Ó, milyen jó vagy mégis. Pedig azt hittem, démonian, fenségesen gonosz vagy. Igen, parancsolt meg Othónak, hogy szeressen. Te... egyedül te még ezt is megteheted, hiszen neked nemcsak birodalmak és népek engedelmeskednek, de az isteni caesarok is. S ha nem engedelmeskednének, lesújtánád őket.

Agrippina szemében egy pillanatra elismerés csillant, aztán gyanakvás terjengett.

- Mire gondolsz?

Poppaea ismét olyan mozdulatot tett, mintha újra lábaihoz akarná vetni magát.

- Arra, amiről a nép beszél: hogy istennő vagy... holott nem tudsz erről. Mert lehet-e földi nő akkora hatalom birtokosa? Hiszen a hatalom nagy varázslat, amely megváltoztatja a lelket. Ha nem volnál istennő, hogy hódolhatott neked Claudius isten? S vajon Nero, az ifjú, a ragyogó, teljesítené-e olyan dicséretre méltó készséggel akaratodat, ha nem volnál az? Ezért és csakis ezért borultam lábaidhoz. Míg kételkedtem istennő mivoltodban, csak gyűlöltelek, de amikor megértettem a dolgok lényegét, alázatosan és bizalommal jöttem hozzád.

Agrippina szőke feje úgy mozdult, mint az iskolamestereké, ha a jól felelő tanítványokat hallgatják.

- Hol van most Marcus Salvius Otho?

Poppaea csak a szemöldökével intett.

- A kertilakban leskelődik reád, úrnőm. Míg sétálsz... Aztán te elmegy, én pedig a kertilakba megyek, és mint máskor, most is veszekedni fogunk. Ne nézz oda, mert észreveszi, hogy róla beszélünk, és elfut. - Látta az asszony ajkán a mosolyt, és sóhajtva, újra könnyessé vált szemmel mondta: - Tőle hallottam először, hogy istennő vagy, s mindazt, amit elmondtam.

Az asszony arcán könnyű pirosság ömlött. Hangosan, vidáman nevetett.

- Mit csinálsz most, kis Poppaea? - kérdezte vidáman.

- Menekülök - hallatszott röviden, komoran. - A fiad üzente, hogy ma éjjel meglátogat. Fogadjam őt caesarhoz illően, s ne makacskodjam, mint eddig. Ha övé leszek, nekem adja az egész birodalmat.

Agrippina ajkáról újra kitört a nevetés.

- Az ártatlanok meglehetősen nagyra értékelik mások ártatlanságát. De egy leány szüzességéért egy egész birodalmat? Dionüszoszra... Ez pazarlás! Caligula bátyámat a pazarlása ölte meg. Vigyázni kell. Menj haza. Megvédelek. S ha lehet, boldoggá teszek. Az emberek arannyal s az istenek boldogsággal fizetnek. Szeretném bizonyítani, hogy nem tévedtél. Távozz. S ne leskelődj. Tudod, hogy büntette meg Diana a leskelődőt?

Megvárta, amíg a leány könnyű, gyors léptekkel eltűnik a palota irányában. Kibontotta a papirusztekercset. Csak néha pillantva le, került a kertilak felé. Köszönt Locustának, aki a virágágyaknál dolgozott. Szinte lopakodva fordult be a kicsiny udvarra. A terasz előtt, a padon egy fiatalember írt. Néha lassan vésett fel egy-egy görög szót a viasszal bevont táblákra, aztán az íróvessző lapos végével törölgetve, lepillantva nézett maga elé. Olykor saját gondolataira válaszolva, rázta göndör hajú fejét. Meglátta az asszonyt, és különösebb meglepetés nélkül, tiszteletteljesen felkelt. Agrippina mosolyogva nézett rá.

- Mit csinálsz, Marcus Salvius? - kérdezte halkan. A fiatalember nagy, nőies, csillogó, barna szemében a kitüntetés öröme volt.

- Érdeklődésed oly megtisztelő, úrnőm, hogy alig talállok szót - mormogta talán valóban zavartan, aztán gyorsan magyarázta: - Senecával vitáztunk a halál lényegéről. S ezt szerettem volna versbe foglalni. Meg akartam írni, milyen más a férfi, és ismét más a nő halála. A nő az életet hordozza. Mi, férfiak csupán az élet csiráját. Ezért a nő halála tökéletlenebb, mint a mienk. Ha pedig a halál tökéletlenebb, akkor minden, ami utána következik, ugyancsak tökéletlenebb, mint ahogy kevésbé termékeny földön kevésbé dús a növényzet.

Agrippina felfigyelve nézte az ifjú barna, tiszta, latin arcát.

Ilyen lehetett ifjúkorában Scipio Africanus... - gondolta. - De hát miért ne lehetne abból, akinek értelme oly kitűnő, nagy hódító vagy nagy államférfi? Milyen szép szeme van. És... igazi férfi már. Én mindig gyermeknek tekintettem eddig... Mélyet lélegzett. A lány tavaszi levegőben forró, hívó hullámok áradtak. Úgy nézte az ifjút, mint a szobrász a márványt, amelyből remekművet alkot. Valóban fel kellene karolni ezt az ifjút. Hisz oly kitűnő nevelést kapott... Embert teremteni! Úgy elindítani egy ilyen félsuhanc útját, hogy szerte az egész birodalomra áradjon az az erő, amelyet csak ide sugároz, a viasszal bevont táblákra. Köhintett, és körülményesen, teátrálisan kerülgetve valamit, ami már ott lüktetett benne, mondta:

- Azt hiszem, Marcus Salvius, itt az ideje, hogy te, ki oly régi, hűséges barátja vagy fiamnak, jobban végy részt a birodalom ügyeinek intézésében. Ha egyszer időm lesz, üzenek érted.

Otho egyszerre úgy elpirult, hogy az asszony arca piros pontok kavargásába veszett előtte. Megszokott, egykedvű nyugalma, a leányokat lenéző fölénye eltűnt.

- Igen... úrnőm... igen... én minden módon... mindenképpen... teljes erőmből...

Az asszony vörössesszőke fején alig láthatóan megcsillant a lenyugvó tavaszi nap lány sugara... Nem fordult hátra. Ahogy ment, nézte az itáliai tavasz pompájába boruló roppant kertet, és úgy érezte, mindaz, ami a parázna hellén versek ritmusában megpendült, valósággá válik előtte. A gondolatok úgy szállottak a lüktető, forró erők kavargásában, mint a lepkék a bokrok felett... Nevetséges, hogy Luciusnak még mindig nincs neki való, csinos, tiszta, előkelő szeretője. Mit ér egy ifjú caesar, ha nem ragyognak körülötte Róma szépei. Meggyűlölhethet engem. Zsarnoknak tarthat. Persze, a nagy szerelem veszélyes dolog... De hiszen éppen ezért olyan szerető kell neki, akit kézben lehet tartani, aki elég értelmes ahhoz, hogy felfogja, milyen veszélyes, ha nem engedelmeskedik nekem... Igen... Nekem kellene kiválasztani az ilyen szeretőt. Kiválasztani és kézben tartani. Esetleg irányítani Nerót. Ez tapintatosabb, mintha közvetlenül teszem. De hogyan tarthatom kézben a leányt vagy asszonyt, akit választok?! - Hirtelen elmosolyodott. - Ha például valamelyik szeretőm felesége lenne az ő ágyasa... Igen. Így nemcsak a félelem által, de egyébként is... Többszöri kötés... De hát ki, ki lehetne... Persze nemcsak feleség, de szerelmes feleség. Ezért engedelmeskednék a férjének, aki viszont nekem engedelmeskedne. Nero néha olyan furcsán viselkedik. Nem néz rám. Talán gyűlöl? Nem, ez teljesen lehetetlen... Vagy zsarnoknak tart? Egyre férfiasabb lesz, egyre komorabb... Milyen bánatos verseket ír. S ha szavalja, sír. Ez a leány... és Salvius Otho... szép házaspár lenne... De ha Poppaea megtudná, hogy én és a férje... Az ám, de mégiscsak nekem köszönheti ezt a házasságot. Jobb, sokkal jobb, ha Poppaea lesz Nero szeretője, hiszen nem szereti őt. Tehát a viszony terhes lesz számára. Márpedig a szerelmi csalódások mindig az anyák közelébe kergetik ifjú fiaikat... Ezt a leányt ismerem. Tudom irányítani. Védekezni is ellene. Marcus Salvius Otho... Eh, nem csoda, hogy beléje bolondult ez a leány... Milyen mesésen finom a bőre...

- Vigyetek fel virágokat a szobámba - szólt a szolgáknak, és megindult a széles márványlépcsőn, amely Nero lakosztályára vezetett.

Lucius két egyforma, telt arcú, testes énekmester között ült. Bal kezében hárfát tartott. Jobbjával néha heves, ritmikus mozdulatot tett. Rövid, puha ujjai ráhullottak a húrokra. A szobában fájdalmas pendülés szállott, aztán felcsendült Lucius kellemes, lágy, de mégis már férfias hangja:

*Szép a halál a harmatos réten,
Ha kél a Hold a felleg mögül...*

Agrippina szótlanul megállott a küszöbön. A két énekmester egyszerre egyenesedett ki. Lucius, aki maga elé meredve hajlott a hárfára, bosszankodva felvetette fejét.

- Mi ez? Hová? Hová?... - Most vette észre az anyját. Elhallgatott. Lesütötte szemét. A két énekmester lábujjhegyen sietett ki. Csend lett. Agrippina nagy, kék szemében a kísérletező mágus figyelme volt.

- Ma délután a szenátusban vártak - szólt halkán. - Azt hiszem, ilyenkor helytelen énekkel tölteni az időt. Nem szeretem, hogy túl sokat vagy hozzád méltatlan társaságban. A bárgyú tömeg nem becsüli, sőt megveti a művészetet. S megveti azt is, aki elfelejti nagy és szent kötelességét a hárfapengetők kedvéért. Tudod, milyen ügyesen használják fel minden tetted ellenségeid? Galba? Corbulo? A köztársaságiak?

Lucius lehajtott fejjel hallgatott. Aztán ujjai lassan végigsiklottak a húrokon. A szoba megtelt fájdalmas zengéssel. Agrippina elrejtette mosolyát.

- Néha kétségbeesem. Nekem egyre nagyobb teher a hatalom. Megvisel, hogy mindent nekem kell intézni! Minden hibád következményeit csak én és újra én hárítom el. A halál valamikor elragadhat. S te úgy viselkedsz, mintha örökké élnék. Nem... nem... nekem pihenés kell. Fáradt vagyok, nyugodtan akarok élni. Meddig törődjek még dolgaiddal? Mikor veszed le vállamról a kormányzás rettentő terhét?

Látta, hogy Lucius arcán újra előmlik a megszokott ijedtség, a sápadtság. Várta, mikor pillant fel teátrálisan, mégis őszinte könyörgéssel... De az ifjú caesar hullámos, vörösesszőke feje nem emelkedett fel. Agrippina közelebb lépett.

- Nem mersz a szemembe nézni? Megértelek. Aki félénk szüzek ártatlanságát akarja elrabolni, s egész Róma előtt egyszer és mindenkorra tönkretenni saját jó hírét, az valóban nem méltó arra, hogy becsületes nyíltsággal tekintsen az anyja szemébe.

Lucius megremegett.

- Ha ő nincs velem... Minden olyan homályos, színtelen... Ha ő jön, fénybe borul minden - szólt tompa, fájdalmas hangon, és az asszony nem tudta, verset idéz-e, vagy saját szavaival válaszol. Odalépett hozzá. Keze lágyan siklott fia fején. Lehajolt, és puhán megcsókolta homlokát.

- Az ügyetlenség nagyobb bűn a legnagyobb hibánál is - szólt halkán. - Miért nem mondasz el nekem mindent őszintén? Kivel beszélhetsz bizalmasan, ha nem anyáddal, kinek mondhatod el minden bánatodat? Hiszen egyedül... egyedül csak anyád érthet meg igazán.

Lucius sután vonogatta vállát.

- De hiszen te parancsoltad, hogy csak minden hetedik napon jöjjön ide. Csak minden hetedik napon... Tudod, milyen hosszú a hat nap? - mormogta, és hirtelen végigcsapott kezével a hárfa húrjain. A pendülés olyan volt, mint hívó, hangos kiáltás. Agrippina kiegyenesedett.

- Nem teheted tönkre egy leány becsületét. Mit szól a szenátus? A hadsereg? A nép? Méltó felháborodásuk még a hatalomtól is megfoszthat, s akkor utolér a sors, amely eddig mindenkire lesújtott, akinek vállát érintette a császári bíbor.

- Hát mit tegyek?

Agrippina hidegen nézett rá.

- Ha Poppaea asszony lesz, akkor mindenki természetesnek veszi, ha férje társaságában bár, de akár egész nap közeledben lesz...

Lucius kezéből kihullott a hárfá. Felugrott. A teátrális szavak, amelyek a született színész igaz pátoszával törtek ki ajkáról, egyszerre elfogytak.

- A férje mellett? A férje mellett? - dadogta sápadozva. - A férje?...

Agrippina a hangszerre mutatott.

- Vedd fel gyorsan a hárfát! - rendelkezett hűvösen. - Nézd meg, nem szakadtak-e el a húrok. Nem szeretem, ha nem vigyázol arra, ami a tied.

Lucius összerezzen. Reszkető kézzel nyúlt a hárfá után. Megtorpant.

- Vedd fel! - csattant a kiáltás.

Felvette. Úgy szorította kezébe, mint gyermek az elrontott játékszert. Arca sírósan remegett.

- Látni akarom... Látni szeretném... Hol van?

Az anya kivette kezéből a hárfát.

- Látod majd. Rengeteget látod. De nem úgy, hogy a városban suttogjon a pletyka, és súgjon a botrányhír. Oly férjet választottam neki, aki megértő lesz. Mert a legjobb barátod, s tudja, hogy a caesar boldogsága a birodalom érdeke. Igen... aki értelmes, aki tudja: az önfeláldozásnak, városunk szeretetének néha szokatlan formái is vannak.

Lucius elfedte kezével arcát.

- A legjobb barátom?

- Igen... A legjobb barátod, aki megőrzi a titkot és a leányt is számodra.

Lucius állá reszketett. Torkából gyermekesen hangos sírás tört. Haja felborzolódott. Kapkodva törölgette könnyeit.

- A férje?? A férje...

Agrippina elmosolyodott...

- Persze. Hisz te nem lehetsz a férje. Felesleges, hogy kimondjam, miért. Én azonban lehetővé teszem számodra, hogy mégis együtt lehess vele az erkölcsi törvények nyilvános - tehát részedre igen veszélyes - sérelme nélkül. - Újra elmosolyodott. Milyen nevetséges számunkra a mások ilyenfajta bánata... s milyen rettentő a mienk - gondolta. Megkönnyebbült. Lelkét régen érzett vidámság töltötte be.

- Na jó... most csak sírj néhány napig. Olvass fájdalmas verseket. Beszéljess Senecával a halálról, aztán majd ha mindent elintéztem, Poppaea érintetlenül vár reád nászra.

Lucius elvörösödött.

- Hogyan? - szipogta, és nyitott szájjal nézett maga elé. Agrippina hozzálépett. Ruhája szélével törölte le könnyeit.

- Hé, szolgák! - hangja élesen csendült. - Öltöztessétek fel caesarotokat! - Aztán megcsókolta fia orcáját, és gyorsan rendelkezett: - Siess... A szenátus ülése ma késő estig eltart. Még odaérhetsz. Már alig várták, hogy ezerszerre is ünnepeljenek.

Megfordult, és kilépett a széles lépcsőre. Agyában gyorsan röppentek fel új és új gondolatok. Hirtelen türelmetlenség fogta el. Kint a bejárat előtt már égtek a fáklyák.

- Burrus! - intett az éjszakai őrséget ellenőrző praetorianus vezérnek - parancsom: Marcus Salvius Otho egy órán belül jelenjen meg előttem! - Látta a testőrparancsnok arcán fellobbanó nyílt féltékenységet, és elmosolyodott. - Éjfélkor idekíséred Poppaea Sabina úrnőt...

Az éjszakai őrségváltást jelző kürtök felrikoltottak. Az asszony lehajtott fejjel indult a hálóterme felé. A hatalmas, bíborral borított kerevet úgy lebegett a nagy, félhomályos teremben, mint varázsgálya. Agrippina leült. Megigazította az asztalon álló mécsest.

- Bort! - intett a virágokkal elősiető szolgálknak. Töprengve nézte a nagy, csodás művű aranykelyhet, mely egyszerre csillogó virágként emelkedett az asztalon a Platón, Seneca és Arisztipposz műveit tartalmazó pompás, díszes papirusztekercsek között. Ajkába harapott. Új szeretőm lesz... - zendült át testén ifjúságot gyűjtő varázsként a gondolat. A harcokban, a gondolatok elmerengésében, nászban kipróbált, régi szeretői szoros küszöbként fogták mindenfelől, elnézték egymás jelenlétét, hallgatólagos megegyezéssel nem versengtek, nem törtek egymás ellen, de egy új szerető felbukkanása bizonyára megbontotta volna ezt az évek óta kialakult gyűrűt. Az asszony erre gondolt most. Jó lenne széttörni ezt a kört - jutott most újra eszébe. - Csakhogy egy erős férfi kellene... Ha leváltanám Burrust, persze akkor Tullus Longimanust vagy a Germánölő Probust kellene helyébe tennem, s ők? Talán még türelmetlenebbek lennének... így megleégszenek havonként két-három éjszakával. De ha itt lennének mind mellettem, meg kellene ötletnem őket. Lehetőleg egymással. De még így is lehetséges lenne egy praetorianus lázadás... Sőhajtott. Erre a fiúra talán mégsem lennének féltékenyek. Filozófus. Nem akar hatalmat, magas hivatalt. Nem tör az ő bevált helyükre... Igen... ez a házasság engem is megvéd. Megvéd... Igen, a házasság néha felette bölcs dolog. Fed, véd, óv, ment, utat nyit, szabadságot ad. Máskor leleplez, tönkretesz, veszélyt zúdít, mélységbe lök. Börtön. Rabság. Különös... különös... de ebből látszik, hogy tulajdonképpen az istenek akarat, az istenek ajándéka vagy büntetése. Az isteneké, hisz emberi ésszel egyszerűen érthetetlen, miért házasodik minden nép az egész világon... Újra megnedvesítette borral az ajkát. Fejét rázta.

- Hívattál, úrnőm... - hallatszott lágyan, halkan, félénken. A küszöbön magas, göndör hajú, barna arcú ifjú állott. Nőiesen csillogó, nagy, barna szemében izgalom. Tiszta, erélyes latin arcán az ifjúság pírja. Olyan gondosan felöltözött, mint vizsgára induló diák. Agrippina kezében könyvtekercset tartott. Ujjain gyűrűk csillogtak. Agrippina érezte az illatos olajok halvány, könnyed, kellemes leheletét.

- Ül le, Marcus Salvius - szólt halkan, parancsolóan. Megvárta, míg az ifjú szerényen, bizonytalanul leült, és feléje nyújtotta a csodás művű aranyos kelyhet. - Ezt egyszerre hajtsd fel.

Otho suhancos riadozással nézte a kelyhet.

- Ez... talán... sok... - hebegte és elpirult. Az asszony megrázta a fejét. Vörösesszőke hajának nyugtalan fürtjei homlokába hullottak.

- Nem sok. Ilyenkor így kell - Elmosolyodott. Otho átvette a kelyhet. Mélyet lélegzett. Félig behunyt szemmel emelte ajkához a kelyhet. Komoly arccal ivott. Agrippina látta, mint ömlik el arcán a pirosság. Hallotta, amint a kehely túl hangosan csörrent, mikor bizonytalan mozdulattal tette le az asztalra, és könyvtekercsre mutatva mondta:

- Mit hoztál?

Otho nőies, nagy, csillogó, barna szemében most gomolygott fel a bor gőze.

- Gondolatokat - szólt lassan, aztán belenézve az asszony arcába, hozzátette: - Úgy mondják, azért kedveled Senecát, úrnöm, mert oly értelmes gondolatokat hordoz az agyában.

Az asszony bólintott. Felvette az üres kelyhet. A kerevet felé pillantott. Zavarba jött, és halkan nevetve mulatott a saját zavarán.

- Valóban... De ilyenkor csupán a gondolat éppen oly kevésbé ad teljességet, mint csupán a test.

Otho suhancos bölcselkedéssel helyeselt:

- Igen... igen... De mégis szerettem volna, ha az elmém tiszta marad még néhány percig. Senecának válaszoltam ebben a kéziratban. Ő a rabszolgaság ellen írt. Ez támadás a szabadság ellen. Ha nem lennének rabszolgák, akik elvégzik a közönséges, megalázó munkát, ki gondolkodna akkor? S ha az emberek nem gondolkoznának, a szolgaság általános lenne. Aki tehát megszünteti a rabszolgaságot, megszünteti a gondolat szabad röptét. Én úgy szeretem a rabszolgákat, mintha krisztianosz lennék, de azt sohasem tenném, hogy helyettük csirkét etessek a majorban, vagy trágyát hordjak a mezőre. Ki írna akkor? Mondjuk, verseket? Ki törné elméjét a világ értelmén? - Egyre gyorsabban, hevesebben beszélt. Néha többször ismételt egy-egy szót.

Agrippina felkelt. Szavában parancs csendült:

- Úgy látom, fáradt vagy, Marcus Salvius?

Otho is felkelt.

- Ha így látod, csak így lehet - szólt kissé bizonytalanul. Az asszony szavában, mozdulatában újra parancs rezzent.

- Ott a kerevet. Pihenj le. Így jobban tudsz gondolkodni...

Otho arcán előmlött a pirosság. A kerevethoz lépett. Habozott. Aztán - mint a vízbe ugró - ügyetlenül nyúlt el a szélén. Az asszony nevetett.

- Látszik, hogy még nagyon fiatal vagy. Az ágyba szállás külön művészet, nézd így...

Megkerülte a kerevetet. Tömör, de arányos teste szinte ritmikusan, hangtalanul ereszkedett a párnákra. Aztán vidám, úszó mozdulattal siklott a másik felé. Úgy tette rá nagy, fehér kezét Otho mellére, mint tigris a zsákmányára. Halkan, vidáman felmordult. Aztán rátapasztotta száját az ifjú meglepetten szétnyíló ajkára...

- Te írtad rólam... hogy a caesarok hajlanak meg a hatalmam előtt? Hogy isten vagyok?

Otho nagy, nőiesen csillogó szemében áhítat és rettegés volt.

- Én... Én?... - suttogta, s valahányszor egy-egy ruha lesiklott az asszony izmos, fehérén feléje hajló testéről, szemére mintha mindig új és új csillogó fátyol hullott volna.

Kapkodva emlékezni próbált mozdulatokra, fogásokra, amit csak hallott, ha trágár titkokat suttogva hajlottak össze a fejek a Seneca szavát hallgató ifjak termeiben. De minden homályos volt... csillogó... lázat gyújtó...

A császárné... a rettegett, a caesaroknak parancsoló... aki megöli a leghatalmasabbat is, ha ellene szegül... Olyan ujjongó alázat fogta el, hogy behunyta szemét.

Az erős, érdesen hullámozó asszonytest, amely tömörnek, olykor zömöknek tűnt volna ruhákban, most fedetlenül, tiszta arányaival harmonikusnak látszott. Az erős mellek, a tömör csípők között a derék leányosan, karcsúan mozdult. A másik úgy érezte, hullám sodorja... Görcsösen kapaszkodott a sima vállakba. A nagy, kék szemekből a tompán csillogó aranyos gomolygás mögött eltűnt a gög hűvössége... Én adok neki mámort... én... én a rettentőnek, a caesarokat letiprónak... - villant át a férfi agyán. Lélegzete elállott. Ujjongás csapott át lelkén. Aztán egyszerre ernyesztő félelemfuvallat siklott át rajta. - De hát én... Hát adhatok-e neki mámort... Én, a vörös szakállú Thrax, a legerősebbek, a legszilajabbak szeretőjének?... Érezte ágyékán az öl érdes bolyhának ritmikus érintését, a meg-megrezzenő asszonyizmok perzselő forróságát. Teste hallgatott, lenyűgözve az elmére omló emlékek, arcok, nevek varázslatától.

- Félek... - dadogta lehunyt szemmel. - Félek... úrnóm... Ők olyan erősek, és én...

A türelmetlenül meg-megvonagló asszonyajkáról halk, becéző suttogás siklott. Otho látta, mint gomolyog erősebben fel a nagy, kék szemekben a csillogó köd, és érezte a táulás ívelésében a mámorra szomjas, szilaj szerető birtokló odaadását. A diadal öröme hirtelen tébolyként lüktetett át lelkén.

Az asszony ajkán újra mosoly rezzent. Halk sziszegés szállott. Hetéraelismeréssel, különös párdudorombolással dörzsölte orcáját az ifjú alig bolyhos melléhez. Hirtelen Otho leányosan lágy nyakába mélyesztette fogait. Halkan kacagott, hogy nem mozdult a beteljesülésben elhullott szeretője.

Az ifjú félaléltn hevert. Életében először perzselte fel ilyen teljesen, maradéktalanul az, aki nászra tárult előtte. Lényük összeolvadt. Lelke egyszerre megváltozott, mint varázsló hatalmával festett láng. Elméjében kihunytak a gondolatok, de a hatalom fogalma alaktalanul - mint a homályban feltornyosult piramis -, gondolat nélkül emelkedett öntudatában. Aztán fokozatosan - mint csillagfényben a piramis magasba következő lépcsői - merült fel a valóság. Ha birtokolom ezt az asszonyt, birtokolom a birodalmat... jobban, mint Nero, jobban, mint bármely caesar. Tehát hatalmasabb vagyok a földi isteneknél. Hatalmasabb vagyok annál az asszonynál is, aki megdöntötte a leghatalmasabb földi lény uralmát. Hol e hatalom határa?... Ahogy behunyt szemmel elmosolyodott, érezte ajka előtt a kemény mellbimbók édességét. S mily mélységbe zuhan az, aki ily magasból bukik le?... Hallotta fülénél az asszony szívének egyenletes, nyugodt dobbanását. De ha valaki hagyja, hogy ilyen magasból lesodorja valami erő, nem méltó-e, hogy elnyelje a legsötétebb mélység? Milyen nyugodtan dobog a szíve... Nem... nem... lehetetlen, hogy az, amit ő tett, bűn legyen. Lehetetlen, hogy egy férjgyilkos asszony szíve ilyen nyugodtan dobbanjon...

Valahol könnyű léptek zörrentek. Surrogva lebbent a függöny. Újra felzörrentek a könnyű léptek. Egyszerre ismerte meg a lépteket. Vergődve felemelte fejét. Az asszony karjai összeszorultak vállain, ajkán halk, diadalmas nevetés csendült.

Az ifjú érezte, hogy a könnyű mozgású, nyúlánk leány ott áll a kerevet előtt. Hirtelen minden megremegett benne... A nagy, fehér kezek ölelése engedett. Az asszony félig felemelkedett. Szőkésvörös hajfürtjei homlokába hullottak, de nem simította félre. Egyik kezére támaszkodva, a másikat széttárt ujjakkal tette a dermedten oldalt ívelő férfi hátára. Tekintete az előrehulló vörösesszőke, érdesen csillanó hajfürtök között vágott Poppaea felé.

- Íme... a férjed, leány...

Csend volt. Csak a mécses sercegett. Poppaea kékesfekete szemében fellobbant, aztán kihunytt valami. Sötét hajú, kicsi fejét meghajította, mert a nászlátás vakította szemét. Hangja halkan surrant:

- Bárhogyan jelenik előttem akaratom, úrnőm, tudom, lényege: a bölcsesség és a jóság. - Látta, hogy Otho szemében most csordultak a könnyek, és előrelépett. - Miért méred emberi törvényekkel az isteneket? A valóságul nézd, s ne a bárgyú tömegek fecsegését.

A másik dermedten hevert. Csak behunytt szeméből csordultak gyorsan, hangtalanul a gyermekesen ömlő könnyek. A fehér karok szorításában szilaj hívás volt.

- Örömkönnyekek ezek... bár másnak gondolod - suttogta akadozva, válaszolva a néma parancsra.

Az asszony most simította félre arcáról a haját. Lesiklott a kerevetről. Erős, nászban edzett, arányos testének parázna asztartái pompájában állott. A lehajtott fejű leány, a behunytt szemmel síró ifjú egyaránt erőtlennek, legyőzöttnék látszott mellette.

- Lásd, íme a feleséged, Marcus Salvius Otho - szólt halkán, és hangjában a határtalan olümposzi hatalom komor, minden törvényen áttörő fensége volt. Az ifjú szípgöngyözve szemét törölgette, s kapkodott a ruhái után. Felkelt.

- Ez a leány azt mondotta, hogy te istennőnek neveztél engem, és ifjú rakoncátlanságodban utánam leskelődtél - kezdte lágyan. - Íme, álmaid valóra váltak. - Aztán lassan fordult Poppaea felé. Szemében ott bolyongott a beteljesülés, az új szerető birtoklásának izgalma, de pillantása mégis éles volt.

- Te azt mondtad, őszinte vagy. Én is az vagyok. Jobb, ha most látod a valóságot, s így határozol.

Poppaea kicsi feje felemelkedett. Hosszú, vékony, barna kezét úgy nyújtotta előre, mintha oltárnál állana.

- Ez a nász nem földi emberek ölelése, és nem mérhető emberi törvénnyel. Aphrodité szállott le Anchiseshez. Csókokod, mely férjemet éri, örök, csillogó emlékként ékesíti a lelkemet. Mily öröm oly férj hitvesének lenni, aki istennők mámorát szolgálja...

Agrippina tekintete most már éles, hűvös volt. Széles, asszonyos mozdulattal csípőjére kanyarította az ágy végénél összegyűrve heverő ruháját, aztán tovább nézte a meghajolva álló leányt. Köhintett. Töprengve félresimította ismét a homlokába hulló haját.

- Úgy érzem, a leghelyesebb mégiscsak az lenne ha... most rögtön megfojthatnád a siketnéma schyta hóhérommal...

Poppaea látta, hogy az asszony oldalt fordította fejét, és alig észrevehetően elmosolyodott.

- Ha ezzel megmentesz Nero elől, ez is kegyelem - suttogta maga elé. - Szívesen halok meg, hiszen boldognak láttam őt - intett Otho felé. Hirtelen úgy érezte, hogy bár Nero nevének említés helyes volt, mégis túlzásra ragadtatta magát. Elhallgatott.

Agrippina odalépett a halottmozdulatlansággal heverő ifjúhoz. Előrehajolt. Figyelmesen nézte sápadt arcát, melyen a verejték vagy a könnyek cseppjei látszottak.

- Azokra gondolsz, akiket megölettem, Marcus Salvius? - hangja ünnepélyes volt, mintha idézné a holtakat. Helyesen teszed. - Kezét felemelte. - Okulj, de nem a halálukból, hanem az életükből. Ne félj tőlem... Itt mondom neked, ifjú hitvesed előtt: nehéz jó szeretőt találni. A jó

szeretőt nevelni kell, faragni, edzeni a násszal, mint a kardpengét. Leperzselni róla mindent, ami felesleges, teljes összeolvadással. - Felvetette fejét. Belenevetett Poppaea arcába: - Így tégy te is, leány, a szeretőddel... s utad a magasba visz.

Poppaea a kereveten még mindig halotti mozdulatlanságban heverő Othót nézte. Az, hogy rajta keresztül befolyást gyakoroljon erre a fékezhetetlen, démonian vakmerő és fenségében gonosz asszonyra, oly gyermekes álomnak tűnt fel előtte, hogy sápadva arcához emelte kezét. Így... így vesztettem el végleg Nerót... De hát hogy is hihettem egy pillanatig is, hogy így tarthatom meg. Oly félénk, oly tiszta... szólni sem mer más férfi - még hozzá a legjobb barátja - hitveséhez...

- Talán mégis meg kellene várni néhány rokonom visszatérését Galliából - suttogetta szédelegve a hideg dühtől és a csalódottságtól. Agrippina arcán vidámság ömlött. Most látta először a leány igazi, megcáfолhatatlan gyengeségét. Ez a düh nem volt tettetés.

- Ha a szeretők egymásra találhatnak, vidáman kacag a világszép Aphrodité - szólt mosolyogva -, ne vessen hát a legszebb istennő...

*

A terem közepén hét aithiopiai varázsló táncolt. Az apró kézi dobok tompa moraja átcsapott a lakomakereveteken heverők kacaján, vidám lármáján. Servius Sulpicius Galba amióta Provincia Africából visszajött, először vett részt az udvari ünnepélyen. A hét varázsló az ő hajóján jött Rómába. Most öreges kíváncsisággal figyelte a vendégek arcát, mellette, a tricliniumkereveten egyszerűen öltözött, gyönyörű, fiatal leány hevert. Galba csak annyit tudott róla, hogy szülei Rómában laknak, és a leány Athénban tanult négy éven át zenét, költészetet és filozófiát. Megvárta, amíg a dobok moraja elhalkul, a vendégek feltörő tapsa elhal, aztán a leányhoz hajolt:

- Hogy tetszenek, a varázslók, Epycharis?

A leány Aphrodité-arcán elismerés volt. Nagy, szürke szeme egy pillanatra kutatva szegeződött az öreg hadvezér hosszúkás, éles patríciusarcába, keresve a szavak mögött az ízlését, művészi felfogását kutató csapdát.

- Csodálatos a ritmusérzékük. És ha valaki így arcán hordozza az éjszakát, az csak igaz varázsló lehet - mondta udvariasan. Nyugtalan atlétakezével a kehely után nyúlt. Sokáig nézte a domborműveket, melyek Ió és Jupiter nászát ábrázolták, aztán visszatette a kelyhet anélkül, hogy ivott volna.

- Szeretném, ha valaki, aki régi erkölcsű, igazi római, megkérdezné tőlem, hogy tetszik ez a... köztársaság.

Galba ravaszul mosolygott.

- Akad, aki nem tartja Rómát respublikának, bár államformánk hivatalos elnevezése ma is ez.

Epycharis tiszta, hellén arcán gúnyos vidámság látszott.

- Athén ma valóban köztársaság, s hasonlíthatatlanabban szabadabb a római uralom évszázadai után, mint a hódító, hatalmas Róma. A szenátus mindig oly férfiakat küld proconsulnak Hellászba, kik talán lelkesebb hellének, mint maguk a görögök. Első dolguk, hogy építkezzenek, gyakran a saját költségükön. Ismertem olyat, aki olyan szenvedéllyel építkezett Athénben, hogy tönkrement.

Galba bólintott. Keskeny, ravasz szemében ifjúkori emlék csillant.

- Igen, Athén a római birodalom igazi ura. Mert Rómánk csupán új talapzat, melyen az örök Hellász szellembirodalma nyugszik. Róma igazi hivatása, hogy megvédje mindazt, amit Athén adott.

A nagy, szürke szemű görög leány Aphrodité-arcán meghatódás látszott.

- Valóban tiszteletre méltó veszély - szólt, és ahogy bólintott szép fejével, fülcimpáján kékesen sziporkázva megmozdultak a hosszúkás drágakő fülbevalók. Az öreg hadvezér gúnyosan elmosolyodott.

- Én nem helyeslem a hellén világnézetet. Mi valamikor kemény markú parasztnép voltunk, s akkor zúdult reánk minden baj, amikor Hellász szép, szabad, de parázna istenei bevonultak a mi egyszerű, szigorú, tiszta Rómánkba... Nem tudtuk megvédeni a mi szabadságunkat a hellén szabadsággal szemben... S ezért... - habozott, aztán kimondta: - Ezért oly nagy a különbség ma Róma és Athén között. - Vállat vont. - Bár itt nálunk is valójában mindig a szenátus kormányozza a birodalmat, sőt a birodalom már olyan nagy, hogy önmagát kormányozza... Így a szabadságunk nem olyan megnyirbált, amilyennek elméletben látszik.

A nagy, szürke szemű, gyönyörű görög leány szélesen, lemondóan intett. A vállkapcsoló fibulák sziporkázva villantak, zárt szirmú virágnak látszottak vállán.

- Tehát a zsarnoki önkényuralom csak elmélet?

Galba oda tekintett, ahol Agrippina és Nero között a fiatal pár ült.

- Ha a zsarnok lángeszű államférfi, akkor a gyakorlatban is valóság, de ha a zsarnok jelentéktelen egyéniség, akkor csupán jelentéktelen hátrány az egység birodalom fenntartó erenye mellett. Ilyen jelentéktelen zsarnok legfeljebb néhány hivatásos, törtető udvaroncnak kellemetlen.

Epycharis nagy, szürke szemében latolgató figyelem volt.

- Én mindent megbocsátok Rómának, amit más provinciákban láttam, mert bárhogyan dermeszt is az önkény, eddig mindig megvillant a zsarnokölők töre, dicső, bár véres hagyomány. Záloga a büntetésnek s a szabadságnak.

Galba hosszan dörzsölte izmos mutatóujjával ráncos homlokát.

- Caligula halála előtt vissza akarta állítani a köztársaságot, de sajnós, le kellett sújtani reá. Én mint rokona Augustus istennek, nem engedhettem meg, hogy új polgárháború dűljön fel a birodalmat. - Sóhajtott. Lassan ivott. - Nincs igazi, tősgyökeres római, ki ne kívánná vissza a régi, tiszta, szigorú, szabad köztársaságot, és nincs oly állampolgára a birodalomnak, aki kívánná, hogy vetelkedő hadvezérek zsákmányra éhes katonái fosszák ki az évszázadokon át a barbároktól annyi vérrel, hősiességgel védett városainkat. Aki köztársaságot akar anélkül, hogy előbb népet kovácsolna, mely alapja lehet az új, erős, romlatlan Rómának: az veszélyes képzelődő. Caligula vidámsággal, folytonos ünnepekkel próbált új népet teremteni... Nem sikerült. Mikor az államkincstár kiürült, az álom a boldogok országáról szertefoszlott. Caligula akkor oly eszközökhöz nyúlt, amelyek megszüntetik minden boldogság erkölcsi alapját. Vérral és fosztogatással soha senki sem tudott boldogságot teremteni... mert minél több a vér és a fosztogatás, annál kevesebb a boldogság.

A leány sokáig nézte Lucius vidám, tiszta arcát.

- Sokat hallottam erről az ifjú tyrannusról Athénben. Azt mondják, lángeszű művész, kiváló énekes, ritka tehetséges zenész és költő is. Ellenben az anyja... Az Athénben tanuló római republikánusok mindig mondogatták, hogy ez az asszony éppen úgy megöli, mint a férjét.

Galba elvörösödött. Körülpillantott. Körülöttük mindenki lármázva ünnepelte az ifjú párt. Egy kopasz szenátor most fejezte be üdvözlő beszédét, amelyben hízélgések áradatát zúdította főleg Agrippina felé.

- Sok vakmerő hír kering - szólt kimérten Galba -, hanem azért vigyázz! Ne beszélj így. Ez nem Athén.

- Igen... pedig hiszem, érzem, hogy Róma új, hatalmas Athén is lehetne. Ó, miért is nem vagyok férfi! Oly nagy, vakmerő tetteket vinnék véghez!

Galba elmosolyodott.

- Egy szép leány vakmerősége hatalmas mámorok záloga. A szépség éppen olyan kiválasztott rend, mint a régi pythagoreus filozófusoké. Csak sokkal kellemesebb és szabadabb. A tör pengéje rövid, és mindig a szó árulja el a hőst a tett előtt. Ezért csupán az sújt jól, aki a tyrannus közelében otthonos. Én Calpurnius Piso társaságát ajánlom. Kitűnő hellén műveltségű férfi... Ha Nero énekel, ő kytharán kíséri. Vidám, kissé hóbortos művészlélek. - Hangja egyre fojtottabb lett. Hirtelen vidáman felmutatott: - Nézd, hogy irul-pirul a mi énekeshangú, ifjú caesarunk ott a szép menyasszony mellett. S a férj milyen szomorú...

Epycharis nevetett.

- Persze, alighanem mind a ketten tudják a jövőndőt. Ehhez nem kellene aithiopiai varázslók.

Poppaea mintha megérezte volna, hogy róla beszélnek. Feléjük pillantott. Szép kicsi kobrafeje zsúfolva ékszerekkel, diadémokkal, csillogó virágként hajlott jobbra-balra, Otho vagy Nero felé. A hatalom közelléte mámorító lüktetéssel érte lelkét... Úgy érezte, a lakodalmi ünnepség vidám lármáján túl nagy, fénylő titok lappang.

*

A nagy hálóterem négy sarkában alacsony rézoszlopokon virág alakú mécsesek égtek kicsiny, tömött, szinte mozdulatlan lánggal. Poppaea csitriarcán sápadt feszültség volt. Sötétbarna hajfürtjei között a sziporkázó fejük drágakövei más-más, tompa szikrákkal lobbantak. Kicsit homályosan látta Lucius türelmetlenségtől lobogó, kék szemét, Otho idegesen meg-megmozduló száját. Agrippina úgy állott a kerevetnél, mint papnő az oltárnál. Kezét lassan felemelte. Hangja halkán csendült a teremben.

- Ilyen ifjú leány minden éjszakán úgy rejt a mámort, mint fekete tó a varázslók kincsét. Légy bőkezű, Poppaea. Add meg a caesarnak, ami a caesaré, és a férjednek, ami a férjedé...

A leány csitriállása felhúzódott. Apró, hegyes mellei megrebbentek. Magán érezte az asszony éles, hűvös tekintetét, és lesütött szemmel, apró, könnyű léptekkel húzódott Otho felé. Az asszony felvetette vörösesszőke fejét.

- Mennem kell - szólt halkán. - Marcus Salvius... Elkísérsz?

Otho úgy meredt a leányra, mintha nem hallotta volna szavát. Poppaea most pillantott fel. Örömtől csillogó szemében hűvös, dühös parancs lebbent. Otho megértette. Ingadozva, mintha vaskapsok szorítanák lábát, a császárné felé fordult.

- Ha nyomodba léphetek, úrnőm, lelkem megtisztul a legfenségesebb anya jelenlététől.

Hangja didergett. Lucius hirtelen térdre borult, és ajkához szorította a császárné nagy, fehér kezét.

- Anyám, milyen végtelenül jó vagy! Milyen tiszta... milyen csodálatos erős...

Agrippina elmosolyodott.

- Nincs olyan dolog, amit meg ne tennék érted. Hisz a fiam vagy. - Lehajolt, és megcsókolta Lucius izgalomtól verejtékező homlokát.

Otho szótlanul húzta félre a függönyt. Arca merev volt. Poppaea idegesen, bosszankodva csapott a levegőbe.

- Ha távozol... üdvözlöd a caesart!

Otho megvárta, amíg az asszony kilép a folyosóra.

- Tettemmel úgy üdvözlöm az ifjú caesart, Nerót, a ragyogót, mint talán senki a Divus Imperator udvarában. - Ajkán már mosoly rezzent. Láta Poppaea szemében az elismerést, és minden erejét összeszedve, valóban mosolygott.

A függöny összecsapódott. Poppaea előrehajolva állott. Aztán hangtalan ugrással vetette magát Luciusra, hogy egyszerre hátrahuppant a kerevetre. Kerek, telt arcán ujjongó rettegés rezzent. Lucius belekapaszkodott a leány derekába. Ahogy Poppaea vékony, erős keze görcsösen fonódott a nyaka köré, elvörösödött. Lihegve kapkodott a levegő után.

- Írtam... írtam rólad egy verset - dadogta, aztán a leány melléhez szorította fejét. - Hát csakugyan egyedül vagyunk? Csakugyan elmentek?

Poppaea gyors, szeles csitricsókokkal borította be arcát.

- El, el... Ó, milyen kegyesek a halhatatlanok... Az anyád is...

Lucius mélyet sóhajtott.

- Olyan kimondhatatlanul hálás vagyok neki, és... és szégyellem magam, mert úgy örülök, hogy elment.

Poppaea a füléhez hajolt.

- Nem mehettek messzire... megláthatnak. Hiszen a férjem ment el. Ez ügyetlenség. Én... jaj, jaj, olyan jó férjes asszonynak lenni, ha te itt vagy.

Lucius riadtan forgatta fejét.

- Akkor vigyázni kell... hátha leskelődnek.

A leány kicsiny kobrafeje újra a füléhez hajlott:

- Nem leskelődnek. Ha arra kényszerítenék férjemet, hogy leskelődjön, talán el is veszttem. Ezt nem teszi. Nagy kudarc volna.

Homlokát ráncolva töprengett, melyik a legparáznább mozdulat, amit csak tud. Aztán rántott egyet Lucius vállkapocs ékszerén. A másik nagy igyekezettel oldalt fordította fejét.

- Ezt akarod?

A leány némán bólintott. Lucius remegő ujjakkal vette le a vállkapcsait. Tógája lecsúszott válláról, ügyetlenül kapott utána, hogy visszasegítse. Százszor látták egymást fürdésnél, testgyakorlatoknál félmeztelenül vagy ruha nélkül, de most mindketten zavartan fordították el fejüket. Nem mertek egymás szemébe nézni.

- Jaj, azt hiszem, senki előtt sem szégyellném magam, csak éppen előtted...

- S én is. Nem értem... hiszen igazán teljes jogú férfi vagyok. Alaposan ismerek mindent, de előtted szégyellek levetközni. Talán maradjunk egy... - mondta elvörösödve Lucius. - Felolvasom neked a versemet.

A leány arcán hűvös, kíméletlen kifejezés volt.

- Nem, mert jöhet a férjem. Én érintetlen vagyok. Veled... csak veled... Siess... add ide a tógádat!

- A tógámat?

- Persze, minek az ágyba a tóga?

- Jó. De fordulj el.

- Te is fordulj el. Ha szégyelled, majd hajolj le úgy az ágy mögé, mint én, és így vedd le a tógád. Aztán így letről egyszerre be a takaró alá.

Poppaea hangja didergett. Minden, ami oly természetesnek látszott, hihetetlenül bonyolult, félelmetes, titokkal teljes lett. Hallotta, mint zörren az ágy Lucius súlya alatt, és gyors menyétugrással siklott a hatalmas kerevet másik oldaláról a takaró alá. Némán figyelték egymást. A leány előresiklott. Az ezüstdíszekkel átszőtt takaró csillogó hullámot vetett vállaik felett. Lucius elvörösödve nevetett. Előre akart kúszni a leány elé, de már késő volt. Mohó kezek kapaszkodtak beléje... Hűvös, csontos test simult kígyózva mellére...

- Milyen világos van... Minek ennyi mécses... - hallatszott a takaró alól a leány hangja. Lucius megmozdult. A vékony, izmos karok úgy ragadták a párnák közé, mint fuldoklót az örvénybe. A takaró átcsapott a feje felett. Minden homályba borult. A homályban érzések lobbantak. Lihegés áradt.

Hirtelen csapott át egyszerre mindkettőjükön a forró hullám. A takaró ezüstdíszének csíkjai, dús, aranyozott ázsiai virágai megteltek a sarkokban álló mécsesek fényével, minden mozdulattal úgy kígyóztak a pecsételő nász szegletes, túl heves vagy megtorpanó küzdelmében, mint fokozatosan felizzó máglya szélverte lángjai. A leány kicsi arcán szűzi rettegés sápadozott. Táguló szemében félelem és elszántság csillogott, de arányos, érett teste feszülésében szűzies menekülés vibrált...

- Ne csapkodj... - hördült fel fogcsikorgatva Lucius. A leány eltorzuló ajkán halk, rémült kiáltás roppant. Ösztönös, kígyózó mozdulattal menekült... A másik érezte, hogy lobban ki mámora. Hűvös fuvallat érte testét. Halkan, kétségbeesetten átkozódva megtorpant... Csend lett. A leány halkan szipogott. Hirtelen arra gondolt, hogy ez a furcsán, az ismeretlenségig megváltozott ember, aki máskor mindig olyan szelíden énekelt, olyan alázatosan, zavartan kér, most elkergeti... És a vakmerő cselszövés, a birodalom birtoklása, minden álma szétfoszlik. Nem mert megmozdulni.

Lucius behunyta szemét, de nem mert elfordulni, nehogy a másik észrevegye szégyenkezését. Poppaea kicsiny, leányos, rémült arccal nézett körül.

- Adj egy kis bort... Nagyon félek. Olyan más vagy, mint... mint eddig...

Lucius örült, hogy elfordulhatott. Bosszúsága elfeledtette szégyenét. Felült. Teste lágy vonalú, de mégis férfiasan izmos volt. Lesütött szemmel nyújtotta a leány felé a kelyhet. Poppaea borzas kicsi fejét előrehajtva, vékony csitrinyakát kinyújtva, anélkül hogy a kelyhet kezébe vette volna, úgy ivott, mint a tavaszi menekülésben fáradt szarvasűnő az erdei patakból. Apró füle körül minden nyelésnél remegtek az udvari borbély hajviselet remekéből kitörő, csiga alakú fürtök. Vékony szemöldöke felhúzódott. Finoman hajló kicsi orra hegye nedves volt a bortól. Kiegyenesedett. Rózsaszínű orrcimpái megremegtek. Tüszentett. Finom orra hegyéről lesiklott a borcsepp. Visszahanyatlott a párnák hullámai közé. Kellemes lágyság ömlött el rajta. A félelem elhalványult. Nyíltan, vakmerően nézett a másik arcába. Észrevette, hogy az nem

mer a szemébe nézni, de a mozdulatok tettett gondtalansága mögött ott lebegett az új rátörés harsanó ritmusa. Lassan, fokozatosan hajolt a leány mozdulatlan teste felé...

A leány arca eltorzult. Apró fogát csikorgatva vetette oldalt kicsi kobraféjét. Hosszú csitri-nyakán kidagadtak a vékony, finom, kék erek. Hirtelen maga elé kapott. Keze nekifeszült a másik ziháló mellének.

Luciusban ismeretlen, fullasztó, hűvös düh lobbant. Fogát csikorgatva mélyesztette körmét a leány csontos csitrivállába. Rázta nyúlánk, arányos, könnyű testét. Poppaea feje rázkódva billegett vékony nyakán. Szemében szégyen és rémület volt. Ajkait harapdálva szipogott.

- Ne haragudj... nem tudtam, hogy ilyen gyáva vagyok - suttogta leverten. - A másik érezte, hogy ez a küzdelem forráságot áraszt reá, de egyben fáradtságot kelt benne. Lihegve törölgette homlokát. Hirtelen reménytelenség, bénító levertség fogta el. Heve elszállt. Maga elé meredve hallgatott. Nem akarta látni a leány apró, tömör körtemellét, melyet oly sokszor látott álmaiban. Hirtelen arra gondolt, hogy az idő múlik. A terem függönye mögött mintha megmozdult volna valaki. Félelem lobbant. Poppaea nem mert ránézni. Érezte, hogy a birodalomért, a hatalomért küzd, de valami hűvös, sötét hullám újra kioltja a fellobbanó trágár bátorságát. Ajkába harapott. Ha itthagylak... végzek magammal... - rebtent fel agyában a reszketős kétségbeesés... - Így... így, a diadal küszöbén... én magam... én magam. Lassan felült. Lucius sóhajtott. Borzas, szőke haja a leány csípőjét érte.

- Érzem, hogy nem szeretsz... - mondta egyszerre tisztán, szinte nyugodtan. - Ezért... ezért... Én ismerem a nászt. Nem vagyok sem gyenge, sem ügyetlen... de érzem... érzem, hogy nem szeretsz...

Poppaea lehajtotta a fejét. Arca komor, szinte öreges volt.

- Kötözz meg... Esküszöm... hogy felvágom az ereimet, ha... cserbenhagysz... Nekem semmit sem ér az élet, még ha olyan fiatal vagyok is... Ismersz...

Lucius sápadt arcán a vereség bénulása látszott.

- Én... én Róma caesarja vagyok, és megkötözzelek? Nem... ez bántja a hiúságomat... Ezt nem!

A leány kapkodott a párnák között, mint a vízbe fúló. Belekapott a takaró ezüstoffonál díszébe. Az ezüstszegély nem engedett. A leány előrehajolt. Apró menyétfogával úgy tépte le a díszet, hogy ínyn érezte megkarcolt ajka vérét. Kezében zsinórok, szalagok lebbentek.

- Siess! Ó, mily nehéz asszonynak lenni... - Teste végignyúlt a párnák felett. Apró kezével az ágy fején csillogó domborműveken dobolva rendelkezett:

- Oda a kezemet... Ne sajnálj... ne sajnálj, mert megölöm magam. Még hajnal előtt... Ó, átkozott félelem... - Érezte, hogy a másik először lomhán, aztán egyre gyorsabban mozdul körülötte, és behunyt szemmel suttogta: - Asztarté édes... Asztarté drága, te Mámortadó, te Mindigdiadalmas, te Törvénytörő, adj bátorságot, adj nászt... Neked ajánlom szüziességem perzselő tüzeit. Eiréne Asztarté... Eiréne Asztarté... - Kicsi arcán halálmegvető elszántság volt...

- Asztarté Eiréne... te Mindigdiadalmas - suttogott a leány ajkán az ősi himnusz. Félig behunyt szeme előtt aranyos láng lobbant...

- Hogyan kívánhatsz mámort, ha csupán a hatalom hűvös csillogása vonz? - hallatszott halkan, és a Hajnalszallag Asszonyának hosszú pillás, rejtelmesen változó szeme feltűnt az aranyos csillogásból. Poppaea lelkén nyugalom ömlött. Mélyet sóhajtott.

- Én... én... szeretni fogom őt... Csak az övé akarok lenni - suttogta alig hallhatóan. Az arany csillogásból lassan merült fel Eiréne ízes, piros ajka.

Ne félj tehát - szállott a leány lelkén az akaratrezgés. Különös, lágy fuvallat simította el a félelem gondolatbénító, mérges szennyét. Érezte, mint kapaszkodik belé sohasem tapasztalt vad erővel, gyümölcsöt tépő tolvajfogással a férfi keze. A leány torkában nem a fájdalom, de az ujjongó megkönnyebbülés kiáltása tört. Az ezüstszalag - mint a szűziesség megtört bilincse - kigyózott a takarón.

Poppaea táguló szemét nem a mámor köde, de a felszabadulás öröme homályosította el. Egy pillanatra megrémült, amikor a másik szinte élettelenül hevert. Óvatosan két tenyerébe fogta fejét, és száz zavaros dicséretet suttogva, ügyetlen csitricsókkal becézte szétnyíló ajkát, lecsukódott szemét, verejtékes homlokát.

A kertből a madarak éjszakai dala zengett. A terem kiugró teraszának oszlopai között csillagok sziporkáztak. Lent, a széles ösvényen könnyű léptek zörrentek. Nevetve kiáltott valaki. A praetorianus őrjárat fegyverzete csörrent.

Mozdulatlanul heverték. Poppaea úgy látta, mintha a bejáratot elfedő függöny megmozdult volna... Maga sem tudta, miért, türelmetlen lett.

- Félek, hogy a férjem. - Először mondta ki ezt a szót. Lucius néhány pillanatig mozdulatlan arccal úgy feküdt, mintha semmit sem hallott volna, aztán anélkül hogy szemét kinyitotta volna, suttogva kérdezte:

- A férjed?!... - Ebben a szóban a diadal, fenyegetés, intés a távozásra és hívás is volt. Sójajtott. - Milyen különös megoldás. Az anyám valóban...

Poppaea rövid ideig úgy gondolkozott, mint játékos a kockadobás előtt. Az anyád: férjgyilkos... - akarta mondani, de ehelyett lezárta a férfi ajkát hosszú, vékony mutatóujjával, és feddően suttogta:

- Vigyázz... vigyázz... Kétségbeesnék, ha egyetlen méltatlan szót ejtenél a legtisztább, a legjobb anyárról. Mindent, mindent neki köszönhetek.

Lucius mormogva fintorgatta arcát.

- Mindent, azt is, hogy a férjed idejön. Hogy férjed van, és az nem én vagyok. - Hirtelen elképzelte, amint Otho törrel kezében lopakodik a függöny mögött. Nyugtalanság fogta el. Csak most, amikor a mámor utáni nyugalomban minden gondolat tisztán, túl élesen merült fel előtte, értette meg, hogy mindezek dacára mégis más felesége ágyában fekszik most, s minden diadal múló villanás a férj állandóságával, sok ezer éves jogaival szemben.

Poppaea soha nem tanult, de kifogástalan mozdulattal bújt a mellére. Odaszorította fülét, ahol a férfi szíve dobogott. Átfonta erős, vékony combjaival, és gyorsan suttogta:

- Ne morogj. Ne lázadozz, az anyád minden, te semmi sem vagy mellette. - Egy pillanatig megrémült, hogy túllépett a célon, és halkán nevetett: - Ez persze nem igaz. Róma csak téged szeret igazán. De arra kérlek, vedd fel holnap, amikor a consulválasztás lesz, a császári bíborsarut, úgy, ahogyan az anyád megparancsolta. Szörnyű lenne, ha engedetlen lennél. Még engem okolhatna. S akkor bizony te sem védhetnél meg.

Érezte, hogy Lucius karja bizonytalanul megmozdul derekán, és elhúzódott.

- Menj... most menj... Az anyád akarta, hogy Otho felesége legyek. Vigyázz, tiszteld akaratát! Ő nagyon szeret, de nem ismer irgalmat azokkal, akik ellene tesznek. Menj... menj... Nézd, úgy hallom, jönnek...

Lucius érezte, hogy szavai hűvösen hullanak lelkére. Igen, menni kell... menni... Persze... anyám akarata... Csak neki van akarata. Nem osztozkodik senkivel. De mi lesz, ha én nem osztozkodnék senkivel? - a gondolat szédítően vakmerő volt. Olyan vakmerő, hogy még jobban összeresztette. Szótlanul felült. Felvetette fejét.

A folyosón valóban léptek közeledtek. Lucius köhintett.

- Valóban, okosabb, ha nem tesszük próbára felesleges találkozással Otho barátunk dicséretre méltó türelmét - szólt, igyekezve hidegvérűen, fölényesen, de enyhe megvetéssel beszélni arról, akitől most félt először életében. - Holnap délután úgyis átjössz, ugye?

Poppaea gondolkozott.

- Kora délután még nem jössz vissza a consulválasztásról. Talán úgy estefelé. Érezte, hogy ez a közvetlenség, ez a fölény, a tudat, hogy egymáshoz tartoznak, természetes, megokolt. Az öröm újra elfogta. Lucius lassan kanyarította magára az összegyűrt tógát.

- Akkor délelőtt gyere. Segíts az öltözködésnél. Míg a szolgák öltöztetnek, felolvasod azt a tilos verset a legmohóbb hetéráról meg a legerősebb gladiátorról. Jó?

Poppaea gyorsan rázta kicsiny kobrafejét.

- Ilyen verset nem olvashat fel egy tisztességes férjes asszony, méghozzá a szolgák előtt. Még kimondani is szörnyű, idegen férfinak. - Örömmel látta, mint fordul meg az „idegen” szóra a másik, és gyorsan csapkodva mindkét kezével igyekezett enyhíteni szavát.

- Még a férjemnek sem... Igaz, én ugyan csak földi nő vagyok, de te isteni caesar vagy. Persze, vigyázni kell, hogy anyád meg ne hallja, mert azonnal kikerget. - Felemelte ujját: - ha kikerget, nehogy egy szót is szólj, tudod, milyen rövid ideig él, aki ellene cselekszik...

Lucius sóhajtott. Szeretett volna lázadó, vakmerő dolgot mondani, és szokatlan, dacos mozdulattal feszítette előre állát.

- Hát én pedig holnap nem veszem fel azt az átkozott császári sarut, mert a szíja a múltkor is, amikor azt a hadiszemlét kellett végignéznem, úgy feldörzsölte a bokámat, hogy sántítottam, mint egy gályarab, aki most kelt fel a gályapadról. - Úgy hallotta, a lépések megtorpannak a függöny mögött. Elmosolyodott. Gyorsan megcsókolta a leány apró fülét, és lábujjhegyen kisurran a teraszra, melyről lépcső vezetett a császári lakosztályhoz.

Poppaea figyelt. A függöny mögött minden csendes volt. Csak a szolgák lehettek - gondolta, és hirtelen csalódás fogta el. Oldalt siklott az ágyon, úgy lebegve a párnák hullámain, mint ezüsttestű najád, aki most merült fel a hűvös mélységből. Hallgatózott...

Hirtelen úgy érezte, már hosszú ideje vár. Várok? - kérdezte csodálkozva önmagától. - De hát mit? A férjemet... - csendült vissza lelkéből a hangtalan válasz. - Mit csinál most Otho? Ugyanazt, amit mi... - A féltékenység hűvös hulláma egyszerre szétfoszlatta a nászbirkózás egyszerű testi fáradtságát. - Vele? Az én férjem? Nem... nem... Ez lehetetlen... tűrhetetlen... igen... tűrhetetlen... Utóvégre a császárnénak sok szeretője van... Igazán nem fontos neki, hogy éppen az én férjem... Valóban tűrhetetlen...

Nyugtalanul forgolódott. Felült. A legszívesebben kirohant volna a folyosóra, hogy megkeresse Othót. De hátha közben idejön... nem talál itt... és öngyilkos lesz, vagy ami még rosszabb, valami lármás botrányt csinál. Hiszen az ő türelme sem határtalan. Tűrhetetlen... Mi lesz, ha a császárné beléje szeret? Akkor ő uralkodik az anya és így a fiú felett is, vagyis a birodalom felett. Lehetetlen, hogy az ilyen csupa értelem ifjú filozófusnak ne jusson eszébe ez a gondolat... Valóban. De hiszen Otho most talán erősebb, mint Nero... S ha erősebb... ha erősebb...

Eh, csak jönne már... Majd megmondom neki... Utóvégre akármi történt, miatta történt. Igen, őmiatta... hogy őneki semmi baja ne történjen... Hogy a császárné parancsolója lehessen... Én... miatta... S ő? Nem jön... Tűrhetetlen... tűrhetetlen. Apró öklét rázva meredt a bejárat függönyére. Felkapta hosszú, barna csitrilábát, és féltérdre emelkedve várt.

*

A palota kis teraszán állottak. Otho félt, hogy ha belépnek a császári hálóterembe, a világosság arcára hull, és az asszony észreveszi kétségbeesését. Úgy húzódott a homályba, a magasba szökkenő márványoszlop tövébe, mint a rengeteg mélyébe menekülő vad, ha hűvös fuvallat száll a kert lágy, a tavaszi éjszakában susogó, ősrégi olajfái felől. Mélyet lélegzett, hogy a hangja egyenletes, nyugodt maradjon. Agrippina irgalmasan úgy tett, mintha nem venné észre erőlködését. Ajka szélére rejtette szilaj, erős, sok mámort gyújtott, de a hatalom hűvös kíméletlenségét hordozó nő mindent tudó, de mégis meglepett mosolyát.

- Sírj csak, Marcus Salvius - mondta lágyan. - Akárhogy is... kegyetlen dolog ez. Az ifjúság származása, de mégis tiszteletre méltó, vak hite az egyedül való birtoklás. Lelket pusztító, elmét homályosító, kölcsönös szolgátságba döntő betegsége ez a léleknek s az elmének, amelytől gyakran elpusztul a minden mámorra szomjas, nagy tüzeket hordozó test. Ha lángol az erős szerelem mindkettőtök szívében, érthető, ha csak egymás birtokára vágytok... De ha a leány téged szeret, te utánam leskelődsz... s a fiam Poppaeát kívánja látni maga mellett... lehet-e más megoldás, mint az, hogy mindnyájan megtaláljuk, amit kerestünk?

Az ifjú vállára tette puha, súlyos, forró kezét. Ujjai lassan hajlottak be. Otho érezte a szorításban a hívást, a lenyűgöző erőt, amely a lassan feléje hajló testéből áradt. Lent a kertbe vezető lépcsőkön távolodó léptek zörrentek. Otho felvetett fejjel figyelt.

- Azt hiszem... - csúszott ki megremegő ajkán - azt hiszem...

Az asszony mosolyogva figyelte.

- Igen... a fiam léptei... Tartottam attól, hogy nem tud mértéket tartani időben, és megfelelkezik mások érzékenységeről. Ne menj még. Az győz kettőtök között, aki várni tud. A türelmetlen veszít. Legyen Poppaea a türelmetlen. Akárhogy is, a férj és a feleség örök küzdelme indul most. A házastársak egymást pusztító, hosszú-hosszú viadala. Úgy sodródtok az életben, mint egymást súroló két kavics a patakban, mint két malomkerék, örlődünk, koptatjuk egymást. A megszokás homályosítja szemeinket. Vakon vagdalkozunk, mint a homályban küzdő bajvívók. Rettentő szerencsétlenség a házasság, és minél jobbnak látszik, annál végzetesebb pusztulása mindannak, ami benned áttörné a jóllakott vagy éhes hétköznapi elmét koptató és lelket szűrítő, sírhoz vezető lépcsőjét. A jó férj nem küzd, csak dolgozik. Puhány rabszolga és ostoba zsarnok egyszerre. Van hitvestársi viszony - nem sok, de volt -, melyben nyugalmat és boldogságot lel a férfi, de pehellyel párnázott koporsó csupán és már élve halott, ki elterpeszkedik a bárgyú kényelem izmait ernyesztő, láthatatlan mocsarában... Úgy kell élni, hogy a test lobogva enyészzen el, és a lélekben mindig pendüljön a közeledő vagy távolodó halál harsogó vagy lágy dallama...

Otho érezte, hogy valamit mondania kell:

- De hiszen... három férjed volt, úrnőm...

Az asszony bólintott. Nagy, kék szeme halványzöldnek látszott a homályban, a lénén átcsapó láthatatlan erők hullámverésében.

- Igen... csak lassan tanultam meg a valóság meghökkentő lényegét. Három rettentő ellenség, ki lelkemet akarta birtokolni. Három zsarnok, ki - így vagy úgy - az életemre tört, s sorsomat zsákmányolta volna, ha le nem sújtok idejében, s - így vagy úgy - el nem lököm magamtól, hogy ágyam szabad legyen szeretőimnek és elmém önmagamnak. Tanulj sorsukból, Marcus Salvius... Van szerető: ki férj, s van férj: ki szerető. Nem a törvény vagy az egynejtűség tenyésztő ketrecében vaksi, topogó szerelmi kontárok világot előzőnlő tömege mondja meg neked: mit cselekedj s hogyan? Nem a caesar birtokolja a nejedet, de te... te, Marcus Salvius, a caesar vágyva vágyott szeretőjét! Engedd hát neki bölcs, gúnyos mosollyal ezt az egy szüzet, s azoknak férfierődet rettegő sorára gondold, kiknek kerevetén te töröd fel az első nász pecsétjét. Szavai néha izgatottan feltorlódtak, néha gyűlölködve szisszentek, vagy ünnepélyesen csendültek.

Otho érezte, hogy a fojtogató bánat szétfoszlik valami kesernyész, fölényes gúnyba. Azokra a mérhetetlen szenvedésekre gondolt, amelyek erre az asszonyra zúdultak már kora ifjúságában. A lényében kavargó erőfuvallatban zölden fel-fellobbanó szemét nézte. Ifjú, fehérülő arcát, sűrű, vörösseszőke haját, mely alig észrevehetően derengett a csillagok erős fényében... Szilaj, kegyetlen küzdelmekkel örvénylő életére gondolt. Hirtelen átkarolta a nyakát, és rátapasztotta ajkát forró, asszonyosan mohó szájára...

Az asszony nagy, fehér karja lassan fonta át a férfi vállát, emelte mellére az oldalt csukló fejét. Sápadt arca ünnepélyes, nyugodt, szelíd, vidám volt... Sokáig hallgatott. Hallotta, hogy a férfi sóhajtott. Lassan föléje hajolt:

- Menj... A hitvesed vár. Légy jó. Ne kérdezz semmi olyat, amit nem szeretnél, ha tőled kérdeznének. Ki keveset kérdez, az győz a végén. A láрма: vereség s megaláztatás.

A férfi megtörölte homlokát.

- Mondd... Hogyan lakozhat ennyi jószág... s igen... ennyi gonoszság egyetlen asszonyban?

Agrippina előrehajolva igazgatta a férfi tógájának alsó szélét.

- Hatalmunk záloga, hogy a jószágunk és a gonoszságunk soha sincs kiszámítható arányban... - szólt halk vidámsággal.

...Poppaea hallotta a közeledő lépteiket. A férj alakja egyszerre bukkant fel a függöny mögül. Járása bizonytalan volt. Hogy összetörte a bánat... - villant a leány agyában. - Szegény... valóban szörnyű lehet... csoda... csoda, hogy túlélte... De hol volt ennyi ideig? Kirobbanó türelmetlenséggel ugrott ki az ágyból. Megragadta Otho karját, és lábujjhegyre állva meredt a férfi arcába.

- Hol voltál ily sokáig? - mozdult meg ajkán a sértett hiúság. - Úgy féltem, hogy ostoba leszel, és törrel kezdedben leskelődsz reá. Esetleg ledőföd, ha találkozol vele. Iszonyú hőstett lett volna! Akkor hiába minden... minden áldozat. De hol? Hol voltál ennyi ideig?

Otho hallgatott.

Poppaea kicsi kobraféjét felvetve nézett rá. Szemében meglepődés csillant.

- A féltékenység a férjek keserű joga - mondta, idézve valakit. Sóhajtott. Aztán egyszerre átsúszott a férfi előrenyúló karjai között, és kezével átfonta nyakát.

- Ó, már régen vártalak. Az élet kegyetlen, de te... Az egész Róma előtt hitvesem vagy, s nem kell rejtőznöd, ha a kerevethoz lépsz. Jöjj... légy erős a felejtésben és még erősebb a nászban... Már asszony vagyok... De gyűlölöm őt, mert olyan félelmet okozott. Hidd el, örülhetsz, hogy

nem te voltál, ki e szörnyűséget elkövetted. De hát... Rómát s a birodalmat mindig fájdalommal és kinnal szerezte az, aki uralkodni akart rajta. Gyere...

Otho még mindig mozdulatlanul állott. Karja ernyedten hanyatlott le. Kissé meggörnyedt. A leány görcsösen kapaszkodott nyakába. Otho a kerevetet nézte, melyen viharverte hullámokként tornyosultak a párnák.

Poppaea élesen követte tekintetét, arca változását, de karjai nem engedték el a férfi nyakát.

- Megölsz? - kérdezte, és finoman lehajlott kicsi orra sírósan megremegett.

- Ha megölhetnék, bizonyára felette szívesen tenném meg - mondta nyugodtan a férfi. Poppaea szorítása kissé engedett.

- Nem bocsátasz meg?

Otho arca nyugodt maradt.

- Ha nem kellene megbocsátanom, bizonyára sohasem bocsátanám meg neked...

A leány kicsi, értelmes arcán a síró fájdalom maszkja és a hűvös várakozás kifejezése változott.

- És... és most már sohasem szeretsz?

- Ha tudnám, hogy ez neked fáj, bizonyára sohasem szeretnék.

Poppaea visszahúzódott. Rövid ideig lehajtott fejjel ő is a felfordult párnákat nézte, aztán gyorsan, kapkodva úgy röpködött a kerevet körül, mint fészket rakó madár. A párnák halma kisimult. Hirtelen eszébe jutott, hogy már asszony. Úgy érezte, a holnap varázslata, mérhetetlen szabadság, erők forrása rejtőzik ebben a fogalomban. Hogy is maradhattam ennyi ideig érintetlen... hiszen az olyan, mintha a szeme hiányozna valakinek vagy a karja... vagy az egész testét megbénítja valami betegség. Ó, Lucius valóban... valóban... Mély, parázna hála töltötte el lelkét. Csitrihévvel, leányos türelmetlenséggel élni, hódítani, perzselni akart, újonnan felfedezett erejével, asszonyiságával. Rövid ideig töprengett, mivel változtathatná meg a férfi furcsa, hűvös nyugalmát.

- Ellenségem leszel? - kérdezte nyíltan, hidegen. Otho rövid ideig különös mosollyal nézte. Töprengve oldalt pillantott.

- Ellenséged? - kérdezte vontatottan. - Úgy érzem, minden alakoskodás bizalmatlanságot kelt benned, Poppaea. A bizalmatlanság: óvatosságot. Az óvatosság: önvédelmet, s a legjobb védelem a támadás. - Tekintete még homályos volt a násztól. Tudta, hogyha nem égeti ki magából ott az oszlop kocka alakú talapzatán mindazt, amit az első elveszett éjszaka tudata keltett benne, most talán már holtan heverne valamelyikük. Mély hála fogta el a császárné iránt.

- Lehet-e caesarnak igaz barátja az, aki igaz szeretőjének ellensége? S milyen lehetnék én, ha nem lennék Nero barátja? Augustusnak negyven légió és húszévi küzdelem kellett ahhoz, hogy a birodalom ura legyen. A caesar bizalma bárkinek megcáfolhatatlanul a kezébe adhatja mindazt, amiért a nagy polgárháborúk vezérei harcoltak. Igen... igen... Poppaea, jobb, tisztességesebb, becsületesebb egy feldúlt kerevet, mint oly önzés, amely csatatereteket eredményez s rajtuk húsz-harmincezer halott ifjút és férfit. Ha nem küzdenénk a hatalomért, talán boldogok lennénk, Poppaea, de így életünk nem boldog, de az erő... az erő az, amelyre törekednünk kell. Helyesen cselekedtél. Persze, ha Nero nem szerelmes beléd, minden hiábavaló volna, de Nero szerelmes beléd, így minden más már csak ügyességeden, értelmeden múlik. - Lassan, habozva úgy ült a széles, hatalmas kerevet szélére, mintha a messze, viharos tengerre induló gályára szállna, és hűvös, udvarias, de őszinte hívással intett a leánynak: - Gyere, ülj mellém...

Poppaea könnyedén, félénken mellé ült.

- Nem fojtasz meg?

- Nem...

- Ennyire értelmes vagy?

- Ennyire gyáva és gonosz vagyok.

- Most kezdek félni tőled. - A beszéd egyenletesen hullámozott. Tervek bontakoztak ki. Közömbös kitérések fékeztek a cselszövés ravaszul vagy együgyűen szerteágazó indáinak gyors burjánzását.

Poppaea kicsi kobrafeje lassan, szinte észrevétlenül hajlott a férfi vállára.

- A császárné ereje szeretőiben van. Burrus a palotaőrséget tartja, Seneca teljesen birtokolja Nero lelkét, elméjét. Tullus Longimanus és a Germánölő Probus - bár ritkán jönnek a palotába, a praetorianus cohorsokat és más csapatok hűségét biztosítják számára. A nép gyűlöli, mert férjgyilkosnak tartja. A szenátus zsarnokot lát benne, és gonoszkodó pletykákat terjeszt életéről. Agrippina túl szabad és túl erős ahhoz, hogy bármely törvénnyel korlátozza magát, amelyet pedig gyakran okkal nélkülözhetetlennek tartanak a bölcsek, az ostobák egyaránt. - Hosszú, barna keze úgy csapott előre, mint marásra lendülő, selymes bőrű kígyó. - Elveszem tőle szeretőit, és a hatalma véget ér. Ha valaki észreveszi gyengeségét, fellázad ellene, s teljesen az enyém lesz! Már csak féltékenységből is... - Halkan nevetve dörzsölte orcáját Otho arcához: - Mert én nem osztozom senkivel... senkivel...

Lassan odahajolt, és megcsókolta a férfi homlokát.

- Ha Burrus helyett mondjuk... te... te, Marcus Salvius Otho lennél a palota őrségének parancsnoka... a palota a kezében lenne... Míg Nero szaval, énekel vagy színpadi szerepét tanulja... - kékesfekete szeme csillogott. Csitrihévvvel billegette tapsolva felsőtestét. Hirtelen odahajolt a férfi füléhez: - Asszony vagyok... Érted?

Úgy kapott Otho vállához, mint ahogy Luciustól látta. A férfi szinte nyugodtan hajlott feléje. Látta, hogy a leány kékesfekete szemében felsötétlik a rettegés. Elmosolyodott.

Poppaea érezte, hogy valami vibráló rezgés vegyül össze forró fuvallattal, s ez egyszerre tölti be nyúlánk, elernyedő testének minden kicsiny pórusát... Szeme előtt ezüstösen villódzó köd gomolygott fel. Egy pillanatra minden elmerült a forró csillogásban...

- Mi... mi volt ez? - suttogta ámulat mosollyal. - Mi... is lehet ez?... - mosolya visszfény lett a férfi ajkán.

- Azt hiszem, hogy most lettél valóban asszony - suttogta Otho halkan. - Mert nem az izmok érintetlensége a szüziesség, és az izmok táruulása az asszonyiség, de a révület szikrájának első lobbanása, mely átizzik testeden, s ott csillog a lelkedben...

Messze, a caesarok roppant kertjének túlsó végén hajnalt kukorékolnak a kakasok.

*

Afranius Burrus a hivatásos udvarlók tekintetével úgy nézte a könnyes szemmel előrehajló leányt, mint aranyműves az ékszer.

- Nem tudom, miért kérsz tőlem engedélyt - szólt mély, méltóságteljes hangon. - Úgy tudom, szabadon léphetsz be az isteni caesar lakosztályába.

Poppaea sötétkékek pannóniai köntösben úgy ült előtte, mintha gyászolna. Kicsi arcán az éjszaka lágy sápadtsága látszott. Szeme alatt árnyak rejtőztek. Nehezeire esett elfojtania az asszonyiség első révült örömét. Egész teste lágyan vibrált, mely újra és újra vidám sopánkodást keltett ajkán vagy halk, oktalan nevetést. Most minden erejét összeszedte, hogy lesújtottnak, bánatosnak lássa a másik.

- Valóban... valóban... de nem tudtam, hátha Agrippina Claudia úrnő, az isteni Augusta közben másképpen rendelkezett - szipogta, és a behulló napsugár felé fordította arcát, hogy a testőrpapancsnak jól láthassa nehezen kipréselt könnyeit. - Úgy félek szörnyű bosszújától.

Burrus már ráncosodó, de még mindig szép arcán merev, figyelő kifejezés tűnt fel.

- Miért? - kérdezte röviden. Megbánta a kérdést, aztán öreges gyanakvással újra érdeklődött: - hogyan jut eszedbe ilyen szörnyű gondolat?

Poppaea elfedte tenyerével arcát.

- Féltékeny... rémítően féltékeny... Olyan szerelmes lett a férjembe... hogy... - Hangja felcsapott: - Ó, de rettenetes! már régóta... Azt hittem, ha összeházasodunk, véget ér. Tévedtem. Ó, istenek, rettentően tévedtem! Még jobban... még vadabbul... - Akarata ellenére elpirult. Hangjában igazi fájdalom csendült. Úgy meglepődött érzelmi változásán, hogy leengedte kezét. Maga elé meredt. - Mindig hallottam, mily végzetes, ha egy olyan asszony, mint ő, olyan ifjút szeret meg, mint a férjem. Bár mindjárt meghalok a szégyentől, de halálom előtt mégis kimondom... - Felkelt, és odahajolt a praetorianus vezér kardsúrolta füléhez - még a nászéjszákán is... Férjem először őt kereste fel. Ó, hogy vergődtem rettentő kínomban egyedül... egyedül...

Burrus ajkán mindentudó mosoly rezzent.

- Egyedül? - kérdezte olyan hangsúllyal, hogy a leány tudta, előtte nincs titok. Nyílt, tiszta tekintettel nézett rá.

- Igaz... Lucius látta kétségbeesésemet - mondta komolyan, nyugodtan. - De lehetek-e biztonságban, ha ez az asszony ennyire rabszolgája lett féktelen érzelmének? Vajon most, mikor férjem követeli tőle, számoljon le régi szeretőivel, és üzze el magától, nem sújt-e viszont engem az ő féktelen féltékeny haragja? - Hirtelen megragadta Burrus karját. A praetorianus vezér, aki egyre komorodó arccal figyelte szavát, összerezzent. - Úgy csavarta ki kezemből a tört férjem, mikor tőle... még az első éjszakán is tőle jött ágyamhoz. Úgy támadt rám, mint egy ragadozó. „Holnap vagy holnapután - sziszegte arcomba - én leszek a palotaőrség parancsnoka, és egyszerűen kidobatlak a palotából...” Szörnyű, szörnyű, s milyen alázatos az asszony, milyen készséges! Hogy teljesíti férjem legkisebb kívánságát is! Mit tegyek? Otho végzetesen nagyravágyó. Én intem ezerszer is őt: „Légy szerény! Ne törless! Hisz méltatlan vagy arra, hogy a testőrség parancsnoka lehess... Afranius Burrus híres hős, míg te...” - Lehajtotta fejét. Újra eltakarta szemét. - Úgy némított el, mint egy utcalányt...

Afranius Burrus sokáig hallgatott. Az utóbbi években érezte az idő múlását. Fásult, komor, gúnyos, lusta lett. Nehézkesen mozdult, ha mégis, egyre ritkábban, bejuthatott a császárné hálótermébe. „Merev a derekad - nevetett néha az asszony gúnyos ugratással. - Ahhoz, hogy jó szerető lehess, rugalmas derék, fáradhatatlan derék kell... és egészség. Férfi vagy még, de adhatsz-e mámort, ha derekadat bénítja az öregkor?” Akkor nevetett, s így a régi módon szolgáltatta asszonyát, de mikor az udvarnál egyre makacsabban terjengtek a pletykák Agrippina új viszonyáról, Otho ifjúságáról, nyugtalanul szedegette össze hét országból szedett talizmánjait, amelyek oly sok gyönyörű szeretőt vezettek ágyába. Heraklészi termete csak kicsit hajlott meg,

és elkeseredetten máris púposnak érezte magát. Babonás érzékenységgel az öregkor ezernyi jelét fedezte fel magában.

Most egyszerre hűvös rettegés fogta el. Agrippina minden tréfája halálos fenyegetésnek látszott. Ő hagyná életben megunt szeretőit? Ő, aki a császárférjet sújtotta le?... - merült fel a gondolat, és homlokán hideg veríték ütött ki. Hosszú idő óta felgyült izgalma, keserősége egyszerre omlott reá.

A leány szemében ott csillogtak a könnyek, de tekintete éles, hűvös volt. Úgy néz... mint ő - villant át Burrus agyán a gondolat. Köhintett.

- Ne félj, ifjú úrnőm - szólt, és igyekezett, hogy fölényes, udvarias legyen. - Nero megvéd, s a férjed is a megunt szeretők árkába bukik. Nagyravágyó álmai szétfoszlanak.

Poppaea előrehajolt. Hangja újra suttogva érte a praetorianus vezér fülét:

- Ó, a férjem szelíd, jó, ártatlan ifjú, ha nem áll mellette a hatalmas asszony. Néha azt hiszem, Agrippina eszköznek akarja felhasználni őt, hogy megszabaduljon azoktól, akiknek nevét a pletyka oly sűrűn emlegette vele együtt. - Sóhajtott, és vállat vont. - Én kész vagyok a halálra... a száműzésre... Nero szeret... de mit tehet egyedül, teljesen egyedül...

Burrus nyugtalanul forgatta fejét. A terem üres volt.

- Majd beszélek a császárnével - mormogta hirtelen.

Poppaea megragadta a kezét:

- A halálba akarsz kergetni? Hát nem ismered őt? ki kíméletlenül sújt le reád is? Hiszen ha gyanakszol, hogy elvet, már ellensége vagy. Ha tudsz szándékáról, ez már több mint gyanakvás... S hogy bánik Agrippina ellenségeivel?

Poppaea elfordult, és lassan indult a kijárat felé.

- Nem féltem az életemet. Az isteni caesar szerelme olyan ajándéka a sorsnak, melyért fizetni kell. De úgy sajnálom Nerót. Olyan egyedül van. Rab. Talán már halálra ítélte...

Hirtelen megfordult, és vádoló mozdulattal nyújtotta kezét a praetorianus vezér felé:

- S te vagy a börtönőre, Burrus... Tudom, elárulsz. S ha Nero testével véd meg engem, te döföd mellébe a tört, hogy aztán úgy pusztulj el magad is, mint Cassius Chaerea.

Lehajtotta a fejét, és kifutott a teremből.

Lucius körül féltucat öltöztető szolga forgolódott. Poppaea megállott a küszöbön. Kezét összecsapta, arcán rémület volt.

- Lucius! Ez rettenetes!

Az ifjú császár arcán öröm rezzent.

- Soká jöttél! - kiáltott, úgy integetve rövid kezével, mintha a hajóról üdvözlőné a parton állót. - Láttalak az ablakon át, hogy közeledsz. Úgy örültem, aztán eltűntél valahová.

Poppaea hirtelen letérdelt előtte, és összekulcsolt kézzel meredt reá. Kicsi arcán rettegés volt.

- Lucius, mit tettél? Ó, istenek! Hogy aggódom érted! Milyen rettenetesen aggódom! A saru, a császári bíborsaru... Mit vettél fel helyette?

Az öltöztető szolgák összenéztek. Arcukon egyszerre aggodalom látszott. Lucius körülpillantott, és arcáról eltűnt a mosoly. Az aggodalom egyszerre átsuhant rajta is.

- Nem vettem fel... mert a szíjon a sok dísz kidörzsölte a bokámat.

Poppaea szemében könnyek csillogtak.

- De Lucius, nem saru kell, hanem a legtisztább anya akarata. Az ő akaratával szállasz szembe, ha nem veszed fel a caesari sarut. Ó, hogy aggódom érted! Mi lesz... ha... - a könnyek feltartóztatlanul csordultak kicsi arcán.

Lucius legyintett. Elsápadt. Aztán újra legyintett. A nászról, az éjszakáról, az első ölelésről akart beszélni a lánnyal, és most újra szürke, de mégis kellemetlen, aggodalmat keltő szavak röppentek ajkáról, melyen a saját csókját látta.

- Ha jön, megmondom neki: ezt így határoztam. Látta, hogy a szolgák némán húzódnak félre, és elvörösödött: - Mit lapultok? Így határoztam!

Poppaea kicsi kobrafeje a császár fehér, vastag lábához hajlott.

- Ne szállj szembe anyáddal - suttogta fojtottan. - Ne próbáld... gyenge vagy... gyenge... Ő egyetlen szavával lesújthat. Egyetlen mozdulattal elsöpörhet.

Lucius elvörösödött. Sohasem érzett, féktelen düh viharzott át rajta.

- Engem?! - kiáltotta teli torokból. - Engem? Én...

A függöny félrelibbent. Agrippina tömör, arányos alakja úgy merült fel, mintha bíborvirágok mögül lépett volna elő. Arcán a hatalom fensége. Vörösseszőke hajában gyémántékszerek sziporkáztak. Látta az öklét emelő Luciust, az előtte térdelő Poppaeát, a rémületet a visszahúzódó szolgák arcán.

- Már veszekedtek? - kérdezte vidám mosolyát rejtve. - Miért térdelsz, Poppaea?

A leány elfedte kezével a szemét.

- Ó, úrnőm... a saru... Te azt parancsoltad, hogy a császári bíborsarut vegye fel. S ő... ő... azt mondotta...

Agrippina ajkán szélesebbé vált a mosoly. Fölényesen legyintett. Aztán mégis megkérdezte:

- Mit mondtál, Lucius?

A másik érezte, hogy a leány szeme hűvös, gúnyos várakozással szegeződik reá. Ismét elvörösödött.

- Azt... azt mondtam... Ezt veszem fel. - Hangja akadozott.

Agrippina lepillantott. - A szenátus ülésére nem mehetsz olyan saruban, mint egy pásztor-legény. Szolgák! Vegyétek le azt a sarut! Gyorsan!

A négy-öt öltöztető szolga egyszerre mozdult meg. Lucius elszántan leszegette fejét.

- Anyám... Én nem veszem fel azt a sarut.

Az asszony bosszankodva felvonta szemöldökét.

- Imperator vagy, s úgy is kell öltözködnöd.

Lucius most tekintett fel először.

- Én nem vagyok császár... Én költő vagyok. - Hangja remegett.

Az asszony hallotta ezt a remegést. Gúnyosan elmosolyodott.

- Ha ilyen számárságok miatt ennyit beszélsz, akkor valóban nem leszel sokáig császár - vetette oda. Csend volt. Olyan különös, jeges csend, hogy Agrippina érezte, mint suhan át rajta a fagyos fuvallat. Ajkába harapott. Csak most értette meg, hogy valami különös dolog történik körülötte. Érezte saját zavarát, és dühe egyszerre lobbant fel.

- Hé, szolgák! Vegyétek le azt a sarut, mert halálra korbácsoltatom valamennyiőtöket!

Az öltöztetők didergős rémülettel ugrottak előre. Megtorpantak. Lucius tekintete egyetlen pillanatra, talán véletlenül érte az anyja arcát. Vad rettegés fogta el. Soha, soha nem merészelt ellene szólni. Magán érezte a még mindig térdelő Poppaea hűvös, gúnyos tekintetét.

Megfordult, és futásnak eredt az oszlopcsarnok felé.

Agrippina a haragtól kipirulva sietett utána.

- Ostoba kölyök! Vissza! Állj meg! Azonnal vissza! - csattant a szava úgy, mint máskor. Lucius megtorpant, mintha láthatatlan falnak ütközött volna. Aztán továbbfutott. Lépése visszhangosan kopogott a folyosón. Poppaea felugrott.

- Ó, úrnőm... engedd, hogy utánafussak! Engedd, hogy visszahozzam lábaidhoz. Én ismerem őt! Néhány pillanat múlva zokogva borul eléd, s bocsánatot kér.

Agrippina gyors léptekkel sietett a menekülő után. Nem akarta, hogy a szolgák előtt nevetségessé tegye magát a futással, és visszaintett a leánynak:

- Siess! Mondd, hogy azonnal jöjjön vissza! Végleg elkésünk a szenátus üléséről. Micsoda botorság! Egy saru miatt... Siess... siess...

Poppaea felugrott, és hosszú szarvasugrásokkal átrohant az oszlopcsarnokon, aztán befordult a folyosóra. Lucius lihegve húzódott egy hatalmas márványszobor talapzat mögé. Arcán a csínytevő gyermek aggodalma volt. Meglátta Poppaeát, és szégyenkezve igazgatta a futás közben válláról félig lecsúszott tógáját. A leány átölelte. Lucius érezte, hogy nyúlánk teste megremeg.

- Rettenetes - szűrődtek a didergő félelemben a szavak -, azt mondta, nem leszel sokáig császár. Tehát már döntött. Már határozott. Tudtam. Hiszen egy saru miatt csak akkor támad így reád, ha már mindent előkészített. - Hangosan zokogva rázta fejét. - Igen... ez a végzet. Claudius sorsa utolér... - Habozott, de vakmerő harci kedvvel hirtelen valóban megrázta testét: - Claudius sorsa... veled... veled ölette meg őt...

Lucius halálsápadtan meredt rá. A gomba... - villant át agyán. Minden, ami eddig nevetséges képtelenség volt, most egyszerre dermesztő valósággá vált.

- Én... - dadogta - én...

Poppaea kiegyenesedett. Karja vádlóan előrenyúlt:

- Te... te ölted meg. Ó, a férjgyilkos tett téged apagyilkossá, hogy mint tehetetlen, megvetett báb szolgája légy, míg élsz... S ha nem vagy szolgája, nem leszel sokáig császár.

A suttogás sziszegve vágott a folyosó csendjébe. A fordulónál a két triton márványszobor előtt feltűnt Agrippina alakja. Lucius arcát eltakarva támaszkodott neki a falnak. Ereje elhagyta.

- Fuss... fuss... Jön... jön... - hallatszott a leány lázas suttogása. Lucius megfordult, és újra futásnak eredt.

- Lucius! Fiam! Kedves fiacskám! - hallatszott a folyosó végéről, de a lágy hangok eltorzultak a visszhangtól, Lucius úgy érezte, fenyegetően érik fülét. Apagyilkos... apagyilkos... - villant agyán a jeges, pusztító gondolat. Egy pillanatra látta Claudius hosszúkás, ráncos tudósarcát, bizalommal teli pillantását. Most érezte, hogy a suttogó hír - melyet akkor éjjel hallott először -

igazat mondott. Ez a rettentő igazság kibomlott, mint nagy, sötét viharfelleg. Beborította öntudatát. Megbénította lelkét. Tántorogva bukdácsolt tovább. Poppaea sziszegő suttogása - mint láthatatlan szárnyak suhanása - csapongott körülötte, viperaként kúszott a fülébe. Minden szétfoszlott, kihunytt a terjengő homályban. Úgy jött eléje az igazság, mint a gyermekmesék fekete arcú, névtelen démona, akinek neve: Rettegés. A fekete arc nőtt, és mindent eltakart. De hiszen én nem tudtam... - menekült a rázúduló csapás elől. - Az apám? Hogyan? Mert örökbe fogadott... Érezte a kifogásban a nevetséges, suta menekülést.

Menekülni... menekülni, de hogyan? Hogyan?

„Büntesd meg őt, sújts le reá... és megváltod bűneidet... bűne megtorlásával...” - Nem tudta, a leány szólott-e, vagy agyában lobbant fel a gondolat. Homályosan látta, mint futnak előlük a szolgák, az udvaroncok, a hízelgők, a hűségeselek, némán, lehajtott fejjel, nehogy feléjük szálljon a parancs, és felőrlődjenek az anya és fiú harcában, a parancs teljesítése s megtagadása által.

Hallotta az anyja kiáltását. Néha azt hitte, kérés csendül benne. Bénító meglepetés fogta el. Kérni is tud? De hiszen sohasem kért... Kér? Tehát gyenge... Tehát mégis történt valami... Poppaea könnyű léptekkel futott mellette. Arca kipirult. A folyosó véget ért. Kerek oszlop-csarnok nyílt. Túlso végén testőrök csoportja állott. Nem praetoriánusok voltak, hanem közönséges legionáriusok, akiket jutalomképpen rendelték Rómába, hogy átvegyék a kitüntéseket, a jutalompénzeket, és három napig tisztelgő őrseget álljanak a caesar palotájában. Lucius feléjük rontott. Lihegve megállott. Homályosan látta a barna, csontos, kardvéste, barbár nyállal súrolta arcokat.

- Ne engedjétek... ne engedjétek őt - kiáltotta rekedten, egész testében reszketve.

A legionáriusok szótlanul, közönyösen meredtek reá.

- Megértettétek? Ne engedjétek utánam! Ne... ne... ne... - hallotta az anyja ismerős, közeledő lépteit, és továbbfutott. Poppaea utánaröppent.

A legionáriusok nem mozdultak. Agrippina akkor ért oda. Megtorpant. A pilumlándzsák egyszerre keresztbe szegeződtek előtte. Felemelte nagy, fehér kezét és előre csapott. A lándzsák tompán összependültek. Egy pillanatra félrebillentek, de mögöttük újabbak feszültek keresztbe.

- Legionáriusok! Én Germanicus leánya vagyok!

A lándzsák mozdulatlanul feszültek eléje, A barna, csontos arcokon közöny volt. Agrippina szinte olvasott gondolatukban: Egy asszony be akar menni. Egy asszonyt nem engednek be... Talán nem is tudnak jól latinul... Talán pannoniaiak vagy lisitanianiak... vagy...

- Én a caesar anyja vagyok - szólt visszafojtva lélegzetét, hogy a zihálás ne törje meg méltatlanul szavait. Csend volt. Úgy érezte, köszöbörknek beszél, és homályos szemmel nézte a pilumlándzsák szemlére fényesre tisztított, villogó hegyét. Felvetette fejét.

- Látom, vakok és süketek vagytok! Holnap beszélek veletek.

Megfordult, és lassú, nehézkes léptekkel indult vissza. A palota üresen, néptelenül terjengett körülötte. Csak messziről koppant a futó léptek elhaló zaja. Mindenki menekül előlem... Hát ilyen erős vagyok? - Kesernyésen elmosolyodott. Tudta, hogy milliónyi kéz közül egyetlenegy sem nyújtana vizet neki, ha összeesne itt a ragyogó márvány végtelen sivatagjában. A magány megnyugtatta. Hideg megvetés töltötte el lelkét a menekülők, a szolgák, a megrökönyödve elnémult hízelgők iránt. Lépése érdesen, egyenletesen koppant a folyosó márványán.

Átment a két palotarészt elválasztó, nagy, kék virágokkal zsúfolt, hosszúkás udvaron, melynek közepén egymástól egyenletes távolságban leányok bronzszobrai állottak zömök márványtalapzaton. Visszapillantott. A palota előtt praetorianusok kettős őrájárata sorakozott fel, aztán hosszú őrlánccá húzódott szét. Az asszony összeszorított ajakkal mosolygott. Ki ellen? Ellenem? A saruszij miatt... - A harag újra forrón ömlött át testén. Szemében elhatározás villant. Kezét ökölbe szorította. Hirtelen úgy látta, fent a teraszon is megvillannak a praetorianusok tarajos sisakjai, és a fegyverek csillogásából Afranius Burrus alakja tűnik elő. Az asszony arcán öröm csillant.

Szinte futva lendült előre. Lelassította lépteit. Megállott a praetorianusok sora előtt. Kezét felemelte.

- Afranius Burrus! - hangja élesen csendült a furcsa, várakozó csendben. - Nyitass utat nekem a fiamhoz!

Nem látta világosan, mi történik, mert túl közel jött az őrség sűrű láncához, és a terasz széle eltakarta a praetorianus vezér ismerős alakját. Felvetett fejével, lábujjhegyre állva hátrább húzódott. Fent tömören, zártan úgy sorakoztak az öles termetű testőrök pajzsukat összezárva, lándzsát előreszegezve, mintha ellenség rohanna meg a várost. Agrippina felemelte kezét:

- Hé! Legionáriusok! Ismertek? - csendült fel újra a hangja. - Hívjátok ide Afranius Burrust... Én! Én hívom őt!

Csend lett. Lent halk parancs zizzent szájról szájra, és lent, az asszony előtt egyszerre pajzsfallá tömörült az őrlánc. Az asszony egyedül állt a pajzsok csillogó sorával szemben. Fentről egyenletesen, ércesen szállott alá a cohors kikiáltójának válasza:

- Afranius Burrus, a palotaőrség parancsnoka személyesen óvja az ifjú caesar legszentebb személyét!

Az asszony úgy elsápadt, hogy ajka vakon elmerült elszürkült arcában. Némán, remegő orrcimpákkal állott. Hirtelen egyszerre emelte fel mindkét ökölbe szorított kezét.

- Parancsolom, hogy fiam jöjjön elélem! Látni akarom a fiamat!

Hangja magányosan szállott a csendben. A pajzsok sűrű sora némán csillogott. A katonák érdes, szegletes, férfias arcán ismét feltűnt a közöny vagy gúnyos vidámság. Agrippina belemeredt az arcokba.

- Mit álltok elélem?! - harsant egyszerre fuldokolva a dühtől. - Azt hiszitek, ostobák, hogy félek tőletek? Ha százezer olyan korhely szoknyavadászt állít elélem, mint ti, akkor sem menekülhet előlem! Ki menekülhet az anyja elől?! Hová?! - Látta a katonák arcán a rejtett helyeslést, és szélesen legyintett. Hangja újra rekedt lett a haragtól: - Mindent nekem köszönhet a hitvány kölyök! Igenis, hitvány! Aki fegyverrel támad anyjára, aki őt méhében hordozta, hitvány! Az anya előtt a császár se császár, csak a fia... - Aztán szándékosan keverve a közönséges, érdes szavakat, rikoltotta: - Elfutott! Halljátok? Elfutott! Hahahaha... Hogy elfutott! De bátor császárotok van, praetorianusok!

A katonák során fojtott nevetés kuncogott. Összezárt szájuk alig mozdult, de a sisaktollak remegése mutatta, hogy rázkódnak a nevetéstől. Agrippina sóhajtott. Derekára tette nagy, fehér kezét és bólintott.

- Én tettem császárrá! Mert mit *tud* ez? Gombát szedni? Én úgy borítottam rá a császári bíbort, mint a szopós kölyökre a pelenkát. - Hallotta, hogy a nevetés feltartóztathatatlanul kitör, és maga is elmosolyodott. - De most is olyan... A bal lábára való sarut a jobb lábára csapta fel, a

jobb lábára meg a ballábast. Hahaha... Mondtam neki, kinevetik a szenátorok. Nem lesz sokáig császár. Erre úgy megijedt, hogy elszaladt.

A sor megbomlott. A katonák szédelegve az élvezettől, hahotáztak. A két őrpapancsnok decurio lesütött szemmel - hogy ne kelljen észrevennie a fegyelmezetlenséget - röhöncselt. Az asszony felemelte kezét, és fenyegetően rázta a felső terasz felé.

- Mondjátok meg Afranius Burrusnak... hogy még... a legutolsó tábori szajha is leköpné az ilyent... - Elhallgatott, és trágár mozdulattal mutatta a megszokott tábori szitkok közismert jelét. Mindenki tudta, mit kellene mondani a praetorianus papancsnoknak, és a harsogó hahota egyszerre betöltötte az udvart, felcsapott a teraszra. Fent megbomlottak a sorok, a katonák, a tisztek egymás hegyen-hátán tolongtak a terasz széléhez, és nyitott szájukra tapasztott kézzel rejtették ellenállhatatlanul újra és újra feltörő röhögésüket. Agrippina vállat vont.

- Ha én most előremennék, nem akadna közöttetek olyan, aki Germanicus leányára emelné kezét. De nem megyek. Vele akartam beszélni, megmondani, milyen hitvány, hálátlan, gyáva. De elég, ha nektek beszélek. Jól van, legények! Megértjük mi egymást! - Habozott, aztán hangosan, hogy az a praetorianus is megérthesse, aki esetleg nem tud latinul, súgta: - Ma este siessetek a táborba... két régi jó komám, Tullus Longimanus meg a Germánölő Probus pénzjutalmat osztanak azoknak, akik hűségeseknek vallják magukat. Az a bolond kölyök meg reszkessen, reggel bejövünk hozzá, de kiráncigálom mind a két fülét. A viszontlátásra a táborban! - Legyintett, és hangos nevetéssel indult hátra. Mögötte csend volt. Zsongás csapott fel.

- Pénzjutalom... - szállott szájról szájra a szó. Az arcok feszültek, várakozóak lettek.

- Pénzjutalmat osztanak...

- Este?

- Ejha! Mi lesz az éjjel a nyilvánosházak körül...

- Majd jajgatnak a szegény leánykák - kavargott a vidám lárma.

Agrippina ismét megállott. Mintha töprengene, lehajtotta fejét.

- Mekkora pénzjutalom? - hallatszott a katonák izgatottan, vidáman vitázó csoportjából. Agrippina úgy tett, mintha nem hallotta volna. Néhány praetorianus kivált a sorból. A két decurio rájuk kiáltott, aztán ők is közelebb húzódtak. Azok, akik a sorból kilépve megtorpan- tak, ismét előretolakodtak. Az asszony felvetette vörössesszőke fejét. Ajkán széles hetéra- mosoly volt. Kék szeme csillogott.

- Gyertek... gyertek csak - és amikor a katonák zsibongva körülvették, lassan, barátságosan tette kezét az egyik zömök, vaskos tizedes vállára.

- Mekkora a jutalom? - ismételte meg a kérdést. - Hát tudjátok, az úgy van... hogy nem egészen rajtam múlik a dolog. Én persze, bőkezűen megjutalmazom az én híveimet, régi jó cimboráimat, de hát ti sokan vagytok ám ott a táborban. Aztán hogy válogasson közöttetek az ilyen asszony, mint én. Mind egy szálig hősök vagytok, nekem egyikőtök jobban tetszik, mint a másik.

A nevetés újra felharsant. Most már mindenki köréje tolongott. A hátrább állók társaik vállára kapaszkodva, kíváncsian nyújtogatták nyakukat. Fentről, a teraszról néhány bizonytalan kiáltás recsegte a sorakozót, de a vidám hahotában senki sem figyelt oda. Az asszony nagy, fehér karja már bizalmasan fonódott egy rettentő kardvágásokkal félvakká szabdalt centurio inferior bikanyakára. Az erős, izmos test ide-oda lendült a körülötte szorongók körében, és a kör

lassan sodródott a palota feljárója felé. Most látszott, hogy a két őrláncot vezető tizedesen kívül milyen sok magasabb rangú tiszt húzódott meg a legionáriusok sorai között, az alacsonyabb rangúaknak engedve át az anya-fiú harcában a felelősségteljes, kockázatos parancsolgatást. Az asszony belenevetett egy-egy harcos komor, izgatottan piruló, férfiasan ártatlan arcába. Nevetése, hangja nyomán mindig felharsant az erős férfikacagás.

- ...Az lenne az igazság, hogyha én jutalmazom híveimet, akkor mindenki kapjon... De hát ehhez a császár engedélye kell. Én szívesen megkérem a fiamat, legyen igazságos, s a kibékülés öröme jutalmazzon meg mindnyájukat.

Az arcok megváltoztak. Helyeslő zúgás csapott fel. Az asszony előreindult. A kör szétvált előtte, aztán ércesen, villogó, lármás hullámban zúdult utána.

- Állj!! - harsant fentről. - Sorakozó! Pajzsot zárni!

Agrippina felemelte fejét.

- Burrus! - sivított a hangja. - Hát ilyen feledékeny vagy? - A mindentudó, vidám láрма újra felharsant. Agrippina fejét csóválta: - Hiába, öregszel! Nem való neked az, ami jó! Igaz-e, gyerekek? Hahahahaha!

Agrippina lassan lépett fel a széles márványlépcsőre.

- Ne féltsd nálam jobban azt a két ballábas kölykömet. Hé! Nem bántom én őt, csak megmondom, hogy előlem ugyan ne fusson. Nem harapom én le neki azt, ami neked már nincs!

- Hahahahahaha!!!

Látta, hogy Afranius Burrus hol rákvörös, hol halálsápadtan hátrál, és eltűnik a katonák sorai mögött. Agrippina már a teraszon haladt. A mögötte hömpölygő praetorianusok érchulláma magába olvasztva sodorta el a teraszon zajongó csoportokat.

- Békét! Békét! Ave Nero! Ave, ave Agrippina Augusta! Félre a cselszövőkkel!

A folyosó megtelt hangos kiáltozással. A balra nyíló nagy terem függönye kettévált. Hirtelen csend támadt, csak a hátrább tolongó csoportokban harsogott ütemesen:

- Békét! Békét!

Agrippina ajkán gúnyos mosoly rezzent. A terem túlsó végén, a fal mellett mint csapdába került vad, előrehajolva, halálsápadtan állott Lucius. Előtte kivont karddal kezében emelkedett Afranius Burrus hatalmas alakja. Agrippina érezte, hogy térde körül vékony, hosszú karok szorulnak. Felismerte a szorítást. Alig észrevehetően elmosolyodott. Tudta, hogy ha lepillant, ismét Poppaea könnyes csitriarcát látja, és nem nézett le.

- Ó, úrnőm, bocsáss meg neki! - csendült a mély, várakozó csendben a leány könyörgő hangja.
- Bocsáss meg neki! Nézd, hogy fél! Hogy reszket! - Karja oldalt lendült. Lucius dideregve a megaláztatástól, behunyta szemét. Dühtől fulladozva lihegett. Poppaea kicsi kobrafefe az asszony térdét érte.

- Nézd, mint reszket... Nem félelem ez, de rettentő bűnbánat, hogy a legjobb, a legtisztább anya elől futott el. Holott mérhetetlen az istenek kegye, hogy ilyen anyával ajándékoztak meg ily fiút. Hogy könyörögtem neki, álljon meg, forduljon vissza hozzád, és ő engedelmeskedett. Éppen most indult volna, hogy bocsánatot esedezzen.

Agrippina egy pillanatig mérlegelve valamit, nézte Lucius megaláztatástól el-eltorzuló arcát. Lassan átkarolta Poppaeát. Felemelte. Teátrális mozdulattal megcsókolta orcáit.

- A fiamért hulló könnyek mindig a szívemre hullanak - mondta hangosan, és amikor az ajka ismét a leány orcáját érte, halkán suttozta: - Egyelőre nem taposlak el, te kis vipera. Oly értelmes vagy, hogy csak hűséges lehetsz hozzám. Vigyázz! Gyanakszom. Ez félhalál. Tudod...

Poppaea könnyes mosollyal szorította kicsi fejét az asszony mellére.

- Megtisztul a lelkem kezéd egyetlen érintésére, úrnőm... Mily boldog vagyok, hogy kétségbeesésem könnyeit figyelemre méltatod. - Arcához emelte kezét, és gyorsan sziszegte: - Ó, úrnő, Burrus - meg akar öletni téged és férjemet. Nem féltékeny, azt mondja, sohasem szeretett téged, de a sértett hiúság elvette az eszét.

Agrippina arca hűvös, mozdulatlan lett.

- Békét! Békét! - harsogott a praetorianusok csillogó tömegéből.

- Ave Nero! Ave Agrippina Augusta!!

Az asszony ajkán mosoly ömlött. Szemét félig behunyta. Néhányszor hirtelen erősen szorította össze szemhéjait, hogy egyszerre könnyek csordultak orcáin. Karját kitérte. Hangja lágyan zendült:

- Lucius, édes fiacskám! Úgy vágyakoztam, hogy szavadat halljam. Úgy bánkódtam, hogy elvesztettelek. Félelmed fájdalommal töltötte el anyai szívemet. Hát miért élek én, ha nem azért, hogy óvjalak? Hát bűn-e, hogy egy anya mindig az egyetlen fia mellett akar lenni? Bűn-e, hogy minden kicsiny hibád oly nagy kint okoz nekem? Ne félj! Ne reszkess! Ne sápadozz! Itt fogadom, barátaim, hűséges harcosaim előtt: semmi bajod nem lesz, sőt én védelek meg mindenki ellen, aki viszályt akar szítani közöttünk.

Mindenki hallgatott. A katonák arcán együgyű meghatottság és feszült figyelem ömlött.

Lucius összeszorított karokkal meredt maga elé. Nem mert felnézni. Torkából rekedten, fulladozva tört ki a szó:

- Gyűlöllek! Menj! Menj! Gyűlöllek!

A teremben hirtelen olyan csend lett, hogy szinte hallatszott, mint hull száz szikrát lobbantva a magasba tárulól, hatalmas ablakból a napsugár a praetorianus óriások rézpáncéljaira. Agrippina ajkáról nem tűnt el a mosoly.

- Ó, mily bájos vagy, ha haragszol. Emlékszel, karjaimban hordoztalak, amikor szoptattalak. Mikor haragosan kapkodtál a mellem után?... Poppaea, vezesd ide ezt a haragos, bájos gyermeket - és körülpillantva nevetett. - Mert hisz gyermek még! Gyermek, kinek oltalomra és... olykor szigorú anyai szóra van szüksége.

Poppaea táncos, könnyű léptekkel surrant Luciushoz.

- Gyere... gyere... - hallatszott hangos, dallamos könyörgéssel. Féltérde ereszkedve tárta szét karjait, aztán fejét lehajtva, suttozta: - Vigyázz, katonái felkoncolhatnak. Légy jobb színész nála s győzől... - Felemelkedett, és görcsösen kapaszkodott Lucius vállába, vontahúzta az anyja felé. Szépen rajzolt, vékony ajkán hol hangos, jajongó könyörgés, hol sziszegő suttozás röpönt.

Lucius arca elváltozott. Kisimult. Újra eltorzult, mint a színészeké, amikor arcizmaik mozgékonyágát gyakorolják, ha maszk nélkül lépnek fel. Lehajtotta fejét. Bizonytalanul előrelépett. Újra egyet.

A teremben felharsant az örömrivalgás. A végtelen határokon sorakozó légiókból kiválogatott hősök, híres verekedők, hírhedt asszonybolondítók szemében igazi, ritka, talán még sohasem hullott könnyek csillantak. Széles, súlyos kardjaik megpendültek a rézdiszektől villogó, sok barbárlándzsával súrolt pajzsokon... Lucius lehajtott fejjel az anyja elé állt. Kellemes, csengő hangja mint dalfoszlány szállott a fegyverek érces zengése felett.

- Anyám, most érzem megcáfolhatatlanul, azért menekültem előled, hogy még közelebb térjek vissza hozzád. Bocsáss meg gyermeki szertelenségemért. - Átfogta Agrippina kezét, és görcsösen szorította ajkához újra meg újra. - Köszönöm, ezerszer köszönöm, hogy megelőztél... Hisz ha nem jössz, én futok hozzád... hogy bocsánatért esedezzem...

Agrippina mozdulatlan arcán töprengő mérlegelés látszott, s egy pillanatra - talán először életében - rettegés gomolygott fel hűvös, kék szemében. Aztán olyan feszülten, mintha rejtett tördőfést várna, nézte, hogyan tárulnak feléje a fia karjai. Lucius átkarolta. Az örömrivalgás ismét kitört. Agrippina lassan simogatta a vállára hajló fia selymes, szőke haját. Lucius felegyenesedett. Egyik kezével átölelve anyját, a másikkal vádlóan mutatott Burrus felé, aki még mindig kivont karddal állott a terem közepén.

- Örjögő! Hogy merészelted gyermeki szertelenségemet felhasználva, azt a parancsot adni, amely elválaszt engem a legtisztább, a legnemesebb, a legjobb anyától?

Agrippina hallotta hangjának őszinte csengését, és arcán másodszor is átsuhant a rettegés. Lucius a katonák felé intett:

- Vigyétek el! A siralomházban várja a hajnalt, mely utolsó lesz számára!

A praetorianusok tömegéből egyszerre négyen-öten rontottak előre. Burrus maga elé rántotta pajzsát, és kardját dőfésre emelve, halálsápadt arccal hátrált a fal felé.

- Vigyázz, suhanc! - ordította hirtelen kirobbanó vad dühvel. - Te a fia vagy neki, de könnyen utolér a férje sorsa! Ki lesz hűséges hozzád, ha a hűség siralomházat jelent?! Ki véd meg, ha magad dőföd le hátulról védelmezőidet?!

Egyszerre csend lett. A testőrparancsnok felé törő katonák megtorpantak. Agrippina hangja belecsendült a némaságba:

- Koncoljátok fel! Szaggassátok szét! - kiáltásában az elárult szerető féktelen dühe lobogott. Két centurio egyszerre nyúlt Burrus felé.

- Tedd le a kardodat, parancsnok! - mormogott az egyik. - Csak ne vívj te négygel. Úgy hallom, hogy egy is sok neked.

A komor arcokon átrezzent a halál árnyékában sem halványuló harcos, parázna vidámság. Burrus úgy vágta a falhoz a pajzsát, a kardját, hogy a terem egyszerre megtelt érces pendüléssel, és némán indult ki a praetorianus tisztek körében. Agrippina bólintott:

- Milyen drága, jó fiú vagy, hogy megelőzted császári parancsoddal fájdalmas anyai kérésemet. Két katona ott a folyosó végén áll őrséget, s fegyverével fenyegetett meg, amikor a leg-szentebb aggodalom nyomodba üzött.

Lucius szokatlan, ellenállhatatlan, parancsoló mozdulattal újra intett:

- Centurio! Keresd meg őket, ne ériék meg a reggelt e durva ostobák. - Majd folytatta: - Anyám, mindig... mindig csak veled, csak általad... mindig csak a te utaidon járok, téged követlek. A szavad parancs szívemnek. Te császárrá tettél, de én csupán arra vágyom, hogy így szóljon rólam a szenátus s a nép: Íme, a legengedelmesebb fiú a birodalmunkban. Mert

lehet-e ép ésszel engedetlen az, aki az anyai szeretet oly tiszta csodáját láthatja napról napra, mint én?! Bölcs szavad az istenek jóságos útmutatása.

Hallotta a tapsot, a rivalgást. Anélkül hogy lehajtott fejét felemelte volna, pillantott Poppaea felé. A leány kicsi csitriarcán elragadtatás volt. Lucius lassan felemelte fejét. Tekintetük találkozott. Az anya szemében akaratlan elismerés és nyugtalanság látszott.

*

Forró éjszaka volt. A nyári hálóterem nyitott, tető nélküli teraszán heverték a széles, de kissé érdes kereveten úgy, hogy összefonódott testüket akadálytalanul becézte a roppant kert felől suhanó fuvallat. A felszökkenő oszlopok felett tisztán tárult a tömör feketemárvány égbolt, és a hatalmas, sziporkázó csillagok egészen alacsonyan ragyogtak. Néha halkán zörrent az oszlopokra rákígyózó borostyán. Ilyenkor Poppaea úgy érezte, fekete lángörvények kavarnak az ég felé, és izzásuk végigperzsel testén. A férj lényén minden levélrezenésre lelkének minden pórusát betöltő, kesernyés féltékenység rezzen. Néha úgy látta, az oszlopok mögött hangtalan léptű lefelé közeledtek, és erős, ércesen csillogó török pengéje vet bizonytalan, halvány villanást.

- Azt mondta neked, még nem tapos el? - kérdezte rekedt suttogással, mert az a gondolat, hogy Poppaea gyorsan asszonyosodó, napról napra izmosodó, de még mindig csitri módon mozgékony testét szagatják fel a legtisztább anya praetorianus szeretőinek törei, félelmetesen fullasztó volt számára, mint rávetődő, névtelen, egyetlen jelből sem látható, de kétségkívül körülötte lebbenő, halálos veszély.

Poppaea kicsi kobrafeje most kibomlott hajával ékesen, a mámort adó asszonyiség őszinte, öntelt méltóságával rajzolódott ki a lapos nyári párna ezüstszelének keretei között. Kékesfekete szemében, mint az opálos párák között elmerülő, aztán újra előtűnő csillagfény, vibráltak a gondolatok, a tervek... A levertség sötétlett, vagy a remény derengett.

- Igen... de igyekszem, hogy ez sohase történjen meg. Lucius gyenge és szálnalmasan gyáva volt. Reszketett. Persze, az anyja csak látszólag szülte meg őt: valójában még mindig a lelkében - lelki méhében hordozza Nero lelkét, s ha ez a másik lelki szülés valaha is megtörténik, az anya talán elpusztul... a lelkéből kiszakadó lélek nyomán támadt sebtől. - Sójaj. A két férfi egymás iránt lobbant rejtett vagy bevallott féltékenységtől hajtva, olyan mohón tört nászra ezekben az időkben, mintha egymástól rabolná el a lassan magára ébredő asszony mámorkincsét, izmosodó, de még leányosan nyúlánk testét. Kezüket egymás nyomát véste le a hegyes, hetykén ágaskodó csitrimellekről. Ajkuk egymás csókját perzselte ki a lassan kibomló szirmokhoz hasonló, már-már élő, de még mindig keskeny, hűvös ajakról. Az új asszony teste fokozatosan telt meg a feléje sugárzó gyújtóerővel. Érezte hatalmát, s most már szomszédhozta a szépséget, hogy ez a hatalma megmaradjon, egyre erősebb legyen... „Szeretném, ha olyan fehér, üde bőröm lenne, mint Messalinának...” - sóhajtozott szépségápolói előtt. - Gyűlölöm ezt a paraszti barnaságot. Lucius egyszerűen azért szeretett belém, mert mellette voltam. S azért tudom megtartani, mert az anyja nem enged közelébe más, veszedelmesen szép vagy veszedelmesen okos asszonyt. De ha egyszer Nero kitör az anyai rabság lelki börtönéből, akkor... jaj, akkor nekem... ha addig nem leszek szebb, mint más, ha nem leszek a legszebb az udvarnál, Rómában, a birodalomban...” Kínos töprengéssel kutató új és új, titkos szépségápoló szerek után. Ha talált valamit, kíváncsian leste Lucius vagy Otho arcát. Várta szavukat. Figyelte hangsúlyukat, tekintetük lobbanását, és ahogyan fokozatosan erősödött szépsége derengése, alakult át leányosan bájos, de suta teste nőies, hívó izmokká, úgy szállottak egyre vakmerőbben gondolatai. Míg a szépségápolók becézték testét, nem engedte ki kezéből a filozófusok papirusztekercseit. Úgy élesítette agyát, mint a tört a döfés előtt. Mosolygott, ha

hallotta, hogy Agrippina hellén költőket olvas, és maga is ír különös, hűvös, de szemérmetlenül tárul epigrammákat praetorianus szeretői durvaságáról, filozófusok öleléséről, olykor Othóról is, aki most látszólag mindenkit megelőzött.

Poppaea mindig, mindenütt hangos alázattal dicsérte „a legtisztább, a legnemesebb lelkű anyát”. Úgy érezte, a küzdelem egyre bonyolódik, egyre kíméletlenebb lesz. Részt vett minden vélemény kialakításában, amely a császár vagy anyja ajkáról elhangzott... Mindent megtehetek, csak egyet nem. Nem állhatok földre. Akkor egyszerre három-négy világszép asszony tör helyemre. Most a veszedelem mindenkit elriasztott. Siettetnem kell a döntést. A gyengébbre lesújtani. Nero látszólag caesar. Otho még nem caesar, de még caesar lehet... Hirtelen eszébe jutott, hogy „Nero” szűkebb hazája, a Szabinföld nyelvén „erős”-et jelent, és összeszorított ajakkal sóhajtott: „ó, istenek, milyen jó lenne, ha Luciusból valóban Nero lenne...” De hát lehet-e, ha még a futásban is gyáva... Hogy reszketett. Egyetlen szó, és én is a siralomházban találhattam volna magam, mint Burrus... A félelem hirtelen végigborzongott keleti kenőcsöktől illatos testén. Hátha azóta már mindent elmondott az anyjának... ő fogatta el Burrust...

Rettegés és elragadtatás fogta el: ha ez valóban öntudatos fogás... nagyszerű... De ha mégis csupán az önző, gyáva, a suhancból csak félig érett férfi menekülése és teljes behódolása? Lehet-e akkor sokáig maradni mellette, ha ez a behódolás végleges? Ha szemrebbenés nélkül kész feláldozni saját gyávaságának azokat, akik őt a harcban megoltalmazzák, vagy harcra tüzelik?

Szokatlan hévvel szorította ajkát Otho szájára. Átfogta nyakát, csípőjéhez szorította csípőjét, sóhajtott.

- Agrippina Augusta azért szeret téged, mert tiszta, erős és filozófus vagy. De Lucius olyan gyenge, olyan megbízhatatlan... Láttam, hogy a diadalmas anya is megrémült emiatt. Lucius félelmetesen jó színész, de nem császárnak való. Mindenki, aki mellette van, a sír vagy a kegyvesztés szélén jár. S minél többet kockáztat érte, annál többet veszít. Ma elterjedtek a hírek, hogy azokat a katonákat, akik nem engedték be Agrippinát a palota azon részébe, ahova Nero menekült, kivégzik. S Afranius Burrust is.

Otho mosolygott a homályban. Mély, őszinte öröm fogta el.

- Burrust még nem. A császárné tudni akarja a teljes igazat. - Poppaea arra gondolt, hogyan változott a testőrparancsnok arca, mikor ő beszélt a kegyvesztettségéről, és a rettegés újra átborzongott fedetlen hátán.

- Ha Agrippina megkegyelmez Burrusnak, úgy hiszem, a leghasználhatóbb embere lenne - szólt hűvösen, kimérten. - Nero árulása és Agrippina nagylelkűsége olyan nyilvánvaló, hogy Burrus megtenné azt is, amire más nem vállalkozik.

Otho hallgatott. A gondolat mélyén megcsillant valami, mint a köpeny alól kivillanó tőr. Nyitott szemmel nézte az asszonyt.

- Menekülni akarsz? - kérdezte suttogva. Poppaea némán dörzsölte sima, leányos, virágillatú orcáját a férfi orcájához.

- Igen... csak veled akarok lenni... Te oly okos, olyan kiváló ifjú vagy. Csak büszke lehetek arra, hogy Agrippina Augusta úrnő a közelében tart. Utóvégre a szerelmet nem lehet megtiltani. Ha egyszer Agrippina szeret téged... Ez nyilvánvaló jele annak, hogy egyszerre két asszony szerelmére is méltó vagy. Persze, neked segíteni kell, hogy a császárné végleges diadalt arasson. Bárkit nevezhet ki a praetorianusok parancsnokának, viselkedése a döntő pillanatban kétséges. Csupán Burrus, aki tapasztalta, mit jelent, ha Nerót védi, csak ő, aki bosszúvágó és csalódott: kész mindenre, és mindenre felhasználható.

Hosszú, vékony karjai - melyekről már-már lekoptatták a falusias barnaságot a tejfürdők, a százféle szépségápoló szer - összeszorultak a férfi dereka körül.

- Mondd el tanácsaimat a legtisztább anyának. De ha őszinte akarsz lenni, meg kell mondani: téged féltetek. Mindazok, akik most elhalványulnak árnyékodban, úgy vélnék, Agrippina a te szavadra cselekszik, s te akarsz elpusztítani a régi szeretőit, hogy egyedül maradhass, egyedül uralkodhass azon, aki a birodalmon uralkodik. A Germánölő Probus és Tullus Longimanus könnyen felbízthatnák a praetorianusokat. Thraxért aggódik a cirkusz lármás népe. Senecáért a szenátus és a szellem oly sok embere. Ha ennyi ellenséget szereznél magadnak, sorsod meg van pecsételve. Éppen akkor, amikor én esetleg csak a tied lehetnék... - Suttogása el-elakadt. - Válassz végül. Ha valóban engem szeretsz, neked felette közömbös, hogy hány férfi szolgálja a császárné kedvteléseit. Burrus nem felejt el, hogy te mentetted meg. S tudod, mennyit ér a testőrség parancsnokának hálája, ha... a döntő küzdelem ideje eljön?

Otho sóhajtott.

- Ez az idő sohasem jön el - szólt halkán. - Gondold meg, akár az anya, akár a fiú sújtaná le a másikat, a szenátus és a nép irtózva fordul el úgy a saját fiát elpusztító anyától, mint... esetleg... az anyagyilkos fiától... E harcban nincs győztes.

Poppaea félig felemelkedett.

- De életben maradó van - szólt halkán -, és ez nagy, értékes diadal, akármit sziszeg a démonian fenséges tettektől rettegő tömeg.

A férfi halkán felmordult:

- Démonian fenséges? Iszonyú szavak... Hallgass, Poppaea!

Az asszony felült. Átkarolta térdét hosszú, erős karjával, és hátravetett fejjel nézett a csillagokra.

- Száz nép és ezer város sorsa dől el most. Anya? Fiú? Ezek csak szavak immár. Szavak, melyeknek értelme megváltozott, mihelyt csak emlék csupán a gyermekszoba és az anyatej íze. Egy birodalom választja el őket egymástól.

Hirtelen a férfi felé fordult. Suttogása el-elakadva hullott ajkáról.

Én asszony vagyok, s tudom, az asszonyok szerelme mindenható. Agrippina követeket fogad, törvényeket indítványoz, testőrséggel körülvéve jár a városban... Most jog szerint is társuralkodó lesz. De miért ne lehetnél te a másik társuralkodó? A császárné kedvteléseit sok férfi szolgálja, de az öregedő Senecán kívül nincs versenytársad értelemben, a szellem erejében! Legyen Lucius az, ami lenni akar: költő, zenész, akár a színpadon is töltse kedvét, de császár nem lehet... - Látta a homályban is, hogyan sápad el a másik, amikor a legtitkosabb gondolat vált szavakká az ajkán. Elmosolyodott. Hallgatott.

Otho bosszankodva, hogy a másik észrevette sápadtságát, elfordította fejét. A csendben dallamosan surrogott az oszlopokon kúszó borostyán. Éjfékete levelei között fehér virágok lebbentek, mint csillagfénnel teli, bolygó, fehér tüzek. Érezte, hogy örül. A vetélytársa vereségének biztossága lélegzetelállító izgalmat keltett. Szédült a távlatoktól, melyek Poppaea szavára most már tiszta, erős fogalmat öltöttek előtte. Az asszony újra hátravetette kicsi kobraféjét. Illatos, sűrűsödő haja súrolta a lapos, érdes, nyári párnákat. Nyitott szemmel nézett a magasba, és mintha a csillagokban olvasna, suttogta:

- Mert az anya a legveszélyesebb, a legrettentőbb ellenség. Hiszen nem sújthat le reá a fiú anélkül, hogy meg ne sebesítené önmaga lelkét! Az anya sohasem vallja magát a fia ellenségének, s ezért pusztítja el oly gyakran, oly kíméletlenül és vakon a gyermeke érzékeny lelkét, kibontakozó erejét, táruló jövőjét és persze a jelenét is. Mindezt a legszentebb érzések által teszi, s ezért... Lucius végleg elvesztette küzdelmét... Még ha meg is ölné az anyját, akit oly bénító erővel szeret, akkor sem maradhatna caesar, mert ily rettentő bűnnel beszennyezett uralkodót a nép csak akkor tűr, ha diadalmas hadvezér, lángeszű zsarnok. De ő? Legfeljebb jó költő, szép hangú énekes vagy népszerű színész lehet. A tömeg nem fél a művészekről, s ezért nem is bocsát meg nekik soha.

- És Agrippina? - kérdezte hirtelen a férfi. Izgatottan felült. Hirtelen átvette csípőjén a ruháját, mert úgy érezte, a didergés átvibrál rajta.

- Anyának többet megbocsát a nép. A szigorú anya eszmény is lehet, de ki helyesli a fiú tettét, ha akár a legcsekélyebbet is teszi anyja ellen? Ne engedd, hogy Lucius színészkedése meghosszabbítsa ezt a rejtett, pusztító tusakodást. Hajszold döntésre szeretődöt... Nerót mindenki otthagya már... Sújtassatok gyorsan, és ne feledkezzetek meg azokról, akiknek elméje a ti szándékotokat megérlelte. Kerüljétek a feltűnést. Menjetek ki Rómából, mondjuk... Baiaéba, hogy a tömeg, a szenátus ne lássa a harcot. Hiszen később úgyis a győztes szavának hisz a szenátus és a nép is. Valahol a városon kívül, a kertek és a villák között mi négyen döntsük el a küzdelmet. Csendesen, zajos botrányok vagy véres polgárháború nélkül.

Otho töprengve lehajtotta fejét. Lelkében fel-felzendültek a gondolatok. Elmosolyodott a homályban.

- Hajszoljam Agrippinát? - szokatlanul valami parázna hasonlatot akart mondani, aztán csak a fejét rázta. Poppaea lassan vonogatta csittrivállát.

- Ijeszd meg. Figyelmeztess, hogy megmérgezik. Sokszor kérte Locusta segítségét! Miért ne kérné más ellen? Figyelmeztess, hordjon magánál ellenmérget, így minden ételle ízetlen, sőt hányingerkeltő lesz. Ez haragot, ingerlékenységet vált ki belőle, s a haragos ember meggondolatlanul cselekszik. Legyenek tettei, hangulatai, gondolatai lépcsők, melyek a döntéshez vezetnek...

A csillagok fénye mintha erősödött volna. Hirtelen mind a ketten érezték, hogy mindjárt történik valami. A kert bokrai között mintha lépések zörrentek volna. Otho maga sem tudta, miért, nem mert az asszonyra nézni. Valaki megállott lent a terasz alatt. A csendben halkán, mélyen pendült a hárfa, aztán lágyan, dallamosan szállott az ének:

*Hét nász éjszakája izzik előttem,
A szent holdtöltét várom én...
Bomlik dús hajad... Ajkodon mámor,
Tárul tested felém...*

Az ének néha egészen elhalkult, beleveszett a levelek suttogásába, aztán fojtottan, vágyakozva újra felrezdült. Poppaea nyúlánk testére ruha lebbent. Felegyenesedett. Könnyedén végigsimította kezével combjait, ágyékát, mellét, mulasztva a nász parázna jeleit... Nem nézett férjére... Kicsi, piros szíjas saruját kezében tartva, futott le a széles lépcsőkön... A bokrok közül halkabban, de egyre közeledve szállott az ének:

*Szárnyas csodapárducán jön Eiréne
Arany tűz fergetegén...
Titkok szirma hull le a kerevetre
Zengj: Evoé! Evoé!...*

Az asszony széttárta karjait:

- Evoé! Evoé! - szállott ajkáról a kiáltás. Felugrott Lucius nyakába, mint menyét a zsákmányára. Lucius anélkül hogy félretette volna a hárfát, szorította magához lányosan nyúlánk, gyorsan asszonyosodó testét. Lelkében féltékenység lobbant, aztán diadal csendült.

- Hol a férjed? - kérdezte halkán, csak azért, mért jólesett kimondania ezt a szót: „férj.”

- Alszik - hallatszott a sok ezeréves, a száz halálos veszéllyel, milliónyi titkos, szilaj násszal felszentelt hazugság. Suttogva sodródtak a bokrok közé.

- Gyere a kertilakba... Locusta már mindent rendbe hozott... Adj neki pénzt, hogy új virágokat vegyen és Apelles képét: Eiréne és Dionüszosz nászát. Emlékszel, azt, ahol a Legtitkosabb Istennő erőörvény alakjában tör örök szeretőjéhez. Majd felolvasom neked az új versemet.

Poppaea bólintott. A férfi hirtelen fellobbanó mohósággal, egyre hevesebben ívbe feszítette szeretője lányosan hajlékony derekát. Poppaea érezte hevét. Váratlan mozdulattal oldalt lendült. Kiegyenesedett. Lihegve simította félre arcába hullott haját.

- Férjem azt mondta, Agrippina Augusta holnap kegyelmet javasol Burrusnak - szólt halkán, közönyösen, aztán hirtelen a férfi füléhez hajolt: - Rettentő veszély fenyeget. Gondolkozz csak, miért ad anyád kegyelmet annak, aki ellene támadt? Nyilvánvaló! Olyan ember lesz, aki mindenre felhasználható ellened! S ha ilyen emberre van szüksége, ez már megcáfолhatatlan bizonyíték, hogy ellened tör. Gyere... Ő odament a katonákhoz. Te menj Burrushoz.

Lucius határozatlanul állott.

- Burrus rettentő dolgokat kiabált anyámnak - mormogta, és szórakozottan siklottak ujjai a hárfa húrjain. - Nem tűrhetem, hogy katonái előtt így sértse anyámat jelenlétemben. Ez tulajdonképpen a legsúlyosabb sértés, ami engem ért.

Poppaea vállat vont.

- Ha most személyesen eljössz a börtönbe és kiszabadítod, anyád mégis örül a tapintatodnak. Hiszen ha neki kell nyilvánosan indítványoznia a kegyelmet, mindenki suttogja majd: a szeretőjét szánta meg. Írd meg ezt valami levélben neki, persze nem így... Szépen... Hiszen költő vagy.

Lucius sóhajtott.

- Ne emlegesd azt a szörnyű napot, Poppaea. Most is fáj, sajog. Micsoda rettentő megalázás... De te a könyörgéseiddel talán még jobban megaláztál. Miért mondtad, hogy reszketek? Nem reszkettem, csak olyan... csak oly furcsa érzésem volt. Szerettem volna megölni anyámat, hogy így, ennyire erőt vett rajtam mindenki előtt, s örültem is, hogy jött. Borzalmas ez a kettős érzés! Tűrhetetlen!

Poppaea megfogta a kezét.

- Igen... tűrhetetlen! Szegény Burrus... Gyere, fussunk! Meg hosszú az éjszaka. Ha jól cselekszel, a lelked megtisztul, és a tiszta lélek forróbban lobog a nászban...

Összefogózva futottak a palota szárnya felé, ahol a pincejáratok előtt kettőzött őrség fáklyái égtek. A bokrok ágai néha súrolták a hárfát, és ilyenkor a húrokból fájdalmas, disszonáns pendülés szállott.

- Itt az ifjú caesar! - kiáltotta az ügyeletes decurio. Hangjában őszinte öröm csendült. A fegyverek csörrenve feszültek tisztelgésre. Lucius egy pillanatra megtorpant. Szomjas tekintettel nézte a fegyelem, a hódolat, a harci készség száz kicsi jelét, mely egyesült a hatalom fogalmában. Szótlanul indult a pincébe vezető folyosón.

Burrus páncélos vállát a falnak támasztva ült egy kocka alakú kövön. Szeme nem rebkent a pince homályát elűző fáklyafényben. Lucius, hirtelen zavart arccal, széles, szívélyes mosollyal tárta szét feléje karjait:

- Burrus, te hűséges, te bátor. A szabadságodat s a barátságot hoztam neked.

A praetorianus vezér arca mozdulatlan maradt. Szemében hideg megvetés csillant.

- A barátságod juttatott ide, caesar - szólt végül -, s mit ér a szabadság, ha anyád bosszúja talán még hajnal előtt utolér.

Lucius elvörösödött. Hirtelen nem tudta, mit mondjon. Poppaea lassan siklott a praetorianus vezér felé.

- Ki küzdelem nélkül hajtja meg fejét a sors előtt, az méltó a sorsára - szólt halkan, ünnepélyesen. Burrus végigpillantott lányosan nyúlánk, de már asszonyosodó alakján. Ajka szélén elismerő mosoly rejtőzött.

- Az én sorsom az ifjú caesar tehetetlensége - szólt, és ahogy vállat vont, vállvértje halkan csörrenve súrolta a falat. - Itt az őrség nemcsak őriz engem, de véd is az orgyilkos ellen, hiszen régi, jó cimborá mind. De te, caesar, ugyan megvédhetnél-e, ha kilépek e pincéből?

Lucius telt, gyermekesen sima arcán újra előmlött a pirosság.

- Gyávának tartasz?! - kérdezte fojtottan.

Burrus habozott.

- Az anya mindent tehet a fia ellen, sohasem érez igazi lelkiismeretfurdalást, hiszen megtette vele a legnagyobbat: életet adott neki. De a fiú teheti-e a legcsekélyebbet is az anya ellen, hogy ne sajogjon fel szíve akár titokban is? Ő caesarrá tett téged, de vajon nem azért-e, hogy elvehesse tőled a birodalmat, s iránta érzett szereteted legszentebb érzése által vessen láthatatlan börtönbe? Nem törhetsz ki e börtönből, legfeljebb magadra omlaszthatod, hogy elvesz. Ha én kardot emelnék anyádra, te döfnéd elsőnek hátamba a tört. A fiú az anyja legsúlyosabb bűnét is semmibe veszi, ha a kivégzés előtti utolsó éjszakán sírva a vállára borul. Elismeri hatalmát. A legkegyetlenebb zsarnok csupán engedelmességet követel. Az anya a fiú testét, lelkét, minden gondolatát birtokolni akarja vagy nyíltan, vagy ami még pusztítóbb: titokban. Elvesztél, caesar... A sors anyád képében fosztja ki a lelkedet, s a rabszolgák szabadsága is nagyobb, mint a tied. - Lassan felegyenesedett. - Ne ingereld anyádat meggondolatlan tettel. Ha látja, hogy a távolban néhány cimborá mellettem lármázik, talán életben hagyhat, hiszen bosszúvágyánál mindig nagyobb az értelme.

Poppaea figyelmeztetően emelte fel kezét:

- Emlékezz szavamra! Ne várj kegyelmet. A szerelmes asszony mindig enged új szeretőjének, s ha az úgy akarja, kitörli az élők sorából a meguntakat, hogy hitet tegyen hűsége mellett az új szeretőjének. Jöjj... cselekedj! Hát várhat-e bárki is megbocsátást attól, aki gyanútlan férjét... - hangja egyre halkult. Elhallgatott. Aztán óvatosan pillantott Nero felé. Lucius lehajtott fejjel

állott. Arca komor volt. A gyermekesen sima, szép, harmonikus arcvonások mögött rejtőzött valami.

- Jöjj, Burrus. Látni fogod most, jó tanítványa vagyok anyámnak. Gyűjtsd össze barátainkat, akikre hallgat a testőrség, s válassz ki egy embert, aki mindig mellettem marad, s nevetekben szól hozzám. Egy embert, aki ismeri az udvari cselszövés szövevényét, vakmerőségét bebizonyította már, s értelmét nemkülönben.

A praetorianus vezér heraklészi alakján átrezzent a türelmetlenség első hulláma. Hirtelen arra gondolt, amikor Narcissus és Aulus Vitellius egy cohors hadrendje előtt tartóztatták le őt, aztán mint a hivatásos verekedő, aki azt becsüli a legjobban, akinek az ökle lesújtotta, elismerő mosollyal mondta:

- Ily férfiú? Aulus Vitellius...

Érezte, amint a küzdelem vágya mögött felsajog a féltékenység. Szemében felgomolygott a düh rőt köde. Senkire sem nézve indult előre. Kint az őrség kettős sora körül a szokatlan éjszakai órákban is összeverődött néhány kíváncsi szolga. Burrus félreintette őket. Aztán Luciushoz hajolt.

- Gondold meg még egyszer, caesar... Anyád nem bocsát meg. S ha nem bocsát meg: vesztedet kívánja. S tudod... neki minden kívánsága teljesül.

Lucius végigsimított homlokán.

- Töprengtem. Határoztam. Erősnek kell lennem. S ha az vagyok, meg tudom védeni anyámat önmagamtól. Megelőzőm a meggondolatlan tetteket, amelyek egyformán ártanak neki és nekem is. De ha várok, míg anyám hatalma úgy megszilárdul, hogy nélkülem is birtokolhatja a hatalmat, alkalmat adnék neki a gonosztetteknek. Így tehát szeretetem nevében óvnom kell önmagam. Minden tettemet az önzetlen fiúi szeretet vezérli s barátaim biztonsága.

Poppaea halkán nevetve tapsolt.

- Ó, Lucius! Lucius! - Átkarolta a férfi nyakát, és oly hevesen csókolta meg, hogy a másik vörössesszőke haja felborzolódott. Mindenki nevetett. Burrus elmosolyodott.

- Legények! Az istenek kegyesek voltak hozzátok. Az ifjú caesart rátok bízta, hogy óvjátok őt mindenki ellen. - Felemelte ökölbe szorított kezét, és ajkáról szótagolva újra meg újra szállott a szó:

- Mindenki ellen! Mindenki ellen!

Hirtelen Poppaeára pillantott, és maga sem tudta, miért, Messalina jutott eszébe, amint lehatnyatlik szívében a karddal. Hűvös fuvallatot érzett a homlokán. Elnémult. A praetorianusok során halk mormogás sikoltott:

- A méregkeverő ellen!

- A férjgyilkos ellen!

Burrus idegesen csapott a levegőbe:

- Csend! Kíméljétek szavaitokkal caesarotok szerető fiúi szívét úgy, mint amilyen kíméletlenül sújt le kardotok arra, aki az anyai szeretet kelyhéből nyújtja feléje a lelket ölő mérget. Őrségváltás nélkül óvjátok lakosztályát. Parancsot csak caesarotok ajkáról fogadjatok el. - Elhallgatott, és gúnyosan folytatta. - Ha szabadon és önállóan cselekszik...

Arra gondolt, hogyan tanácskoztak a praetorianus vezérek Caligula megöléséről. Számba vette a testőrtábor hűséges embereit, aztán gyorsan rendelkezett:

- Aper! Pullo! Hívjátok a palotába Servius Sulpicius Galbát, a híres hadvezért! Úgy értesültem, néhány hete ismét Rómában van. Aulus Vitelliust... és Flavius Vespasianust... - Habozott, aztán legyintett: - Várjatok. Flavius Vespasianust ne. - Gúnyos nevetéssel intett a palota felé: - Nem ismeri ezt a harcteret.

Lucius kék szemében elszánt, néha zavart kifejezés volt.

- Hívjátok Anicetus Corfixet - szólt hirtelen. - Menjünk. Egy pillanatig vágyakozva nézett arra, ahol a cirkusz sötétké sora mögött a kertilak rejtőzött, aztán halkán mondta:

- Menjünk a palotába. Az őrség foglalja el a helyét.

Átkarolta Poppaea derekát, és sután lóbálva másik kezében hárfáját, indult a homályban.

*

A gesztenyebarna hajú, nagy, szürke szemű görög leány a folyó gyorsan futó, halványsárgán csillanó habjait nézte.

- Mily hosszú életet éltél máris! S mondd csak, nem akartál sohasem oly tetteket véghezvinni, mint ama Macedóniai Alexandrosz?

Servius Sulpicius Galba óvatosan körülpillantott. Nem szerette volna, ha a híres pletykavivők már ma este elmondják a szomorú, ősz hajú, még mindig szép, de irgalmatlan feleségének, hogy ő hatvanéves fejjel itt ül a magas fűben a Tiberis-parton, Lucullus kertjeiben, ezzel a vakmerő szavú leánnyal.

- Csak azt tartom nagy tettnek, ami Róma hasznára válik. Ha városom légióit oly messze keletre, talán Indiába vezetném, akkor ki védené meg a Rhenus mentén a határokat? S mit gondolsz, Epycharis, mit szólna ifjúságunk, ha csupán merő dicsőségszomjból vezettem volna oly messzire, ahonnan sohasem térhetne haza?

Epycharis óvatosan visszahajtott egy nagy, piros virágot, mely átnyúlt a ruhája alól fedetlenül kibukkanó térdén, és gúnyosan mosolyogva rázta fejét.

- Régen azt hittem, hogy mindennek kezdete a filozófia. Most látom, hogy filozófus sem lehet senki, ha először nem költő. Sőt, úgy érzem, a költészet a kezdete mindennek. Még annak is, hogy valaki hadvezér lehessen, íme, itt vagy te... Servius Sulpicius, te, aki Augustus isten rokona vagy, érett, bölcs férfi, kiváló hadvezér. Becsületed a régi, tiszta, kegyetlen Róma élő múltjának egy csillanása... A legnagyobb csúcsoakat járhatnád... S te parancsokat fogadsz el egy férjgyilkos asszonytól s egy apagyilkos fiútól! Iszonyú, hogy a becsület olykor mily gonosz-tetteket eredményez, s mily szolgaságot szül. S még iszonyúbb, hogy a becsület nélkül elsorvad az önérzet.

Galba érdes, hosszúkás patríciusarcán mosoly volt. Mélyen szabdalt ráncai megmozdultak. Végigsimított kopaszodó fején.

- A költészet a ritmus tudománya - szólt kimérten, és lopva nézte, fellebbenti-e a szél a leány combján a könnyű keleti ruha szélét.

- Én sokszor megéreztem a valóság ritmusát. S akkor sújtottam, amikor a ritmus megkövetelte. Ezért tudtam győzni anélkül, hogy ártatlanok vérével szennyeztem volna be lelkemet. - Szeretett volna egészen közel hajolni a lányhoz, és hogy önmaga előtt is megokolja mozdulatát, suttogta: - Ha az anya és a fiú annyira méltó egymáshoz, akkor az győz, aki a becsületét megőrizve várni tud. Hiszen ha az anya sújtja le a fiát, és a birodalmát a szeretőivel kormányozza, a szenátus és a nép egyszerre felzúdul. Ki bocsátana meg a férjgyilkos nőnek, ha

a fiát is megöli? Ha pedig a fiú vetne halálos cselt az anyjának, a felháborodás elsepri az apagyilkos fiút. - Halkan nevetett. Fakó ajka óvatosan érintette meg a leány vállát. - Hidd el, Epycharis, a várakozás ritmusa a legnehezebb versmérték. A múltkor tanácskoztam Afranius Burrusszal, aki ismét a testőrség parancsnoka. Azt mondta, hogy a palota két része ostromlott várként néz szembe egymással. Persze, az igazi küzdelem a praetorianus táborban folyik. Pénzzel, itallal és csinos, ifjú hetérákkal, akiket ugyancsak megfizet a két szemben álló udvari párt, hogy gúnyolja a fia védelmében az anyát vagy az anya védelmében a fiát. - Szerény, mohó mosollyal rázta fejét: - Érik a pillanat, amikor a császári bíbor felé nyúlhatok anélkül, hogy feláldoznám a becsületemet a hatalomért a tusakodók nemtelen küzdelmében...

Epycharis nagy, szürke szemében érdeklődés volt. Lassú, ritmikus mozdulattal igazgatta görög módra fésült, dús, gesztenyebarna fűrtjeit.

- Úgy tudom, Afranius Burrus a császárné régi szeretője, akit elutasított valami előkelő és csinos patríciusifjú kedvéért. Ez viszont filozófus! - mondta jelezve tájékozottságát, aztán hirtelen kérdezte:

- Mit akart Burrus tőled?

Galba habozott:

- Segítségemet a fiúnak az anya ellen.

- S te?

- Természetesen megígértem, hiszen az anya erősebb, s nekem kíváncsabb, ha a gyengébb felet támogatom... nehogy végleges győzelmet arasson a másik.

Epycharis diadalmasan hajolt hozzá. Arányos, alma alakú mellei megrezzentek, ahogy az öreg patrícius hadvezér felé fordult.

- Tehát beleavatkoztál a nemtelen küzdelembe, ó, Róma becsülete?

Galba gyorsan megrázta tagadólag a fejét.

- Segítem a fiút azzal, hogy nem támogatom az anyját, és rendet teremtek a praetorianus táborban anélkül, hogy nagyon népszerűtlen lennék a katonák előtt.

A folyó felett nagy, fehér madarak suhantak. Szárnyuk vége néha érintette a vizet, és ilyenkor szikrázó cseppek röppentek fel. Az öreg patrícius úgy érezte, fényük ott csillan a leány nagy, szürke szemében, és halkan, alázatosan suttozta:

- Mindenben igazad van, Epycharis. A költészet az alapja mindennek. De a sors néha maga csap fel költőnek, és minekünk ilyenkor csak kellő versmértékkel kell elolvasnunk verseit. Úgy fizették ezt a várost a tirannusok, mint a szeszélyes hetérát a bőkezű szeretők. A cirkuszi játék immár fontosabb, mint a határok védelme, a katonák pénzért, de nem a haza dicsőségéért fognak fegyvert. - Hallgatott, aztán mintha esküt mondana, suttozta: - Ha egyszer vállamat éri a császári bíbor... mértékletességre szoktatom Rómát. Egyszerűségre a gladiátorokat és becsületes munkára a népet. Hidd el, szürke szemű Epycharis, nagyobb tett lesz ez sok hódoltatásnál. S a kegyetlenebb, pusztítóbb ellenséget semmisítem meg, mint ama Camillus, aki a városunkat dúló gallok felett aratott diadalt.

A leány nevetett. Piros ajka nedvesen csillogott. Vakmerő mozdulattal hajtotta hátra fejét a férfi válláról, aki érezte, hogy a leánynevetés átlüktet testén, és az öregkor szürke köde szét-foszlik néhány csodás pillanatra.

- Oly erkölcsös és becsületes vagy, római, hogy ez már erkölcstelenség és becstelenség. Mert szinte hívsz, hogy cáfoljalak meg egy csókkal, egy mozdulattal, egy tárulással. - A férfi lehajtotta fejét. Fakó ajka a leány nyakát érte.

- Hát csókolj meg, szürke szemű Epycharis - szólt egyszerre feldideregve az ifjú hévtől. - Hát nyúlj felém... Hát tárulj nászra...

Epycharis megrázta fejét. Illatos hajfürtjei egy pillanatra eltakarták a férfi arcát.

- Itt? Most? Nem... a becsület s tisztaság lényege nem a tett, de a tapintat. Ha fájdalmat okozol tiszteletre méltó hitvesednek egyetlen tekintettel, az nagyobb gonosztett, mintha hét éjszakán át szítom férfierőd tüzét ágyadban... Mert tudd meg, Servius Sulpicius Galba, ki rokona vagy Augustus istennek, sőt kiváló hadvezér, hogy a gonosz tettek mértéke: a fájdalom, amit okozunk, s nem a törvény sövénye, amelyen átlépünk. Itt, Rómában mindent törvényekbe foglaltak, s ezért dermed meg minden. Azt hiszed, véletlen, hogy az istenek s a költők sem léptek ki a törvények börtönéből?

A férfi nyugtalanul forgatta fejét.

- Az ember: törvény - mormogta, és karja lassan kúszott a lány napsütötte vállán. - A törvény a birodalom eresztéke. Ősz feleségem sohasem panaszkodott reám. De tudod-e, szürke szemű Epycharis, te olyan gyönyörű vagy, s két öreg kétszeresen öreg...

Epycharis nevetett. Két karja átfonta a férfi mély ráncokkal vésett, erős nyakát. Ajka lágyan, szelíd, játékos csókkal érintette a férfi kipiruló orcáját.

- Ha öregkorodban törsz a nász mármorkincse után, az élet mellett vallasz hitet. S az istenek is felette nagyon becsülik az életnek a filozófusok által oly kétes értékűnek tartott jelenségét, hiszen halhatatlanoknak teremtették önmagukat. Ha egy ősz feleség oly kegyetlen, s nem engedi, hogy a tovatűnt ifjúságot egy leány ifjúságával pótolj, akkor megérdemli azt a fájdalmat, amit érez. Vagy azt hiszed, Servius Sulpicius Galba, kötelességed, hogy öregedj, csak azért, mert a feleséged öreg, s te mellette tisztességes férj vagy, amikor hetvenéves korodban is erős vagy a nászra? - Nagy, szürke szemében gúny és hívás volt. - Törj csak előre, légy caesar! Legalább olyan zsarnok leszel, kit megölhetnek, hiszen nem rejtőzöl előlem a testőrök sorfala mögé.

Maga felé húzta a férfit. Megvárta, amíg hátradől a fűben, és feléje hajolva csókolta le meg-megrebbenő, pillátlan, hűvös szemét. Messze, az ősi Sulpicius hídon szekerek zörögtek.

*

A cirkusz felé a keskeny utcákból dőlt a nép. A fel-felbődülő oroszlánüvöltés néha izgalom-hullámot futtatott a tömegen, és ilyenkor a tolongás egyre nagyobb lett. Anicetus Corfix lassan húzódott a két tengeri szörnyel viaskodó triton szobra közé. Mozdulatai élénkek, fiatalosan gyorsak voltak. Hófehér haja borzasan ágaskodott. Visszapillantott az aréna felé. Megvárta, amíg a tömeg szinte mozdulatlaná torlódik meg a bejáratnál.

- Emeljetek! - kiáltott látszólag senkihez sem intézve szavait. A mögötte álló két vállas, öles termetű parasztlegény egyetlen mozdulattal lendítette fel suhancosan nyúlánk alakját a szobor talapzatára. Anicetus körülpillantott. Tekintete éles, figyelő volt. Letépte nyakáról a hosszúkás, piros selyemszalagot, és egész felsőtestét ingatva, forgatta ősz hajú feje felett. Messzebb tőle, az emberfolyó túlsó partján, egyre közelebb, a cirkusz kapuja előtt nőtt két pálma körül, balra, a Dionüszosz Szabasziosz nagy rézsobránál, azon túl, Aphrodité Pandemosz kicsiny szenté-

lyénél, jobbra, egy ősrégi olajfa ágai alatt merültek fel a tompán zúgó embertömegből a vállakra emelt szónokok alakjai. Harsogó hangjuk néha összevegyült, szinte egyszerre csattogott.

- Védjete meg az ifjú caesart, rómaiak, a cselszövők törétől, a méregkeverők méregpoharától! Védjete meg Nerót, az ifjút, a ragyogót, a császári bíborral ékes költőt! Ne hagyjátok, hogy ártatlan, tapasztalatlan fiatalságában áldozata legyen a jó Claudius gyilkosainak!

Minden megtorpant. A tömeg megdermedt. Az arcokon rettegés rezzent. Mindenki úgy húzódott a tömegbe, mintha mindjárt praetorianus cohorsok zúdulnának a sokaságra, hogy penge-csapásokkal büntessék meg azt is, aki elég vakmerő volt hallani a szavakat, melyeket suttogva sem mer elmondani senki. Mély, dermedtő csend támadt. Bent, a roppant körönd mélyében felbődültek az oroszlánok, de az emberek csak a szónokok harsogó, vakmerő hangját hallották.

- Védjete meg Nerót, a csodás hangú művészt! Az új Orpheust. Az új Homéroszt a férjgyilkos nő kígyódühétől!

Anicetus Corfix előrehajolva úgy vizsgálta az arcok tengernyi sokaságát, mint a jós a jeleket. Kiegyenesedett. Kezében széles körben kék szalag kígyózott.

Az emberfolyóban egyszerre kicsiny csoportok harsogása csapott fel.

- Ave caesar! Ave Nero! Orpheus novus! Homeros novus!!!

A sokaság megmozdult. A félelem oszladozott. Az arcokon vakmerőség lobbant. A kiáltások megsokszorozódtak. Aztán egyre növekedve, mint gátat szakított ár, zúgott az ütemes rivalgás:

- Ave! Ave!... Ave!!!... Patronamus Nero et juventem lucentem! Patronamus Neronem dulce canentem!! Ave! Ave! Ave!

A kiáltás beáradt a cirkuszba. Szétömlött a már sűrű sokasággal teli sorokon, az irdatlan kőkehely zúgott, mint roppant dob, melyen a titánok verik az Olümposzt ostromló riadójukat.

*

Agrippina mereven, mozdulatlanul ült az alacsony elefántcsontszéken. Nagy, fehér keze néha átsiklott a kerek asztalon heverő kérvények, jelentések felett, de hűvös, kék szeme a körülötte ülő praetorianus vezérek arcát kutatta. - Mit mondanak a katonák a te cohorsodban, Tullus? - fordult Tullus Agermus felé, aki a rhenusi légiók legjobb dárdavetője volt, és szinte természetellenesen hosszú karjai miatt Longimanusnak hívták a táborban. Tullus megbillentette rövid felsőtestét. Szeretett volna szépen szólni a többiek előtt, kikről tudta, hogy megosztják vele a fenséges Augusta ágyát.

- A hetesek azt mondják: a költő írjon verseket, az uralkodó uralkodjék. Ne bántsza az anya a fiát, de a fiú se gáncsolja, hogy az anya elvégezhesse azt, amiről az ifjú caesar versírás közben megfélekedzik. - Úgy érezte, nagyon velősen beszélt. Megvakarta homlokán a régi sebhelyet, mely viszkedett, ha nagyon törte a fejét valamin, és elégedetten elhallgatott.

Agrippina bólintott. - Ez helyes. De most szólj te, Probus, kit Germánölőnek hívnak a táborban - folytatta túlzott ünnepélyes szertartásossággal, jelezve, hogy most nem a szeretőjéhez, hanem alattvalójához beszél. - Szólj őszintén. Segít-e nekem, a fájdalomtól megtört, mellőzött anyának a testőrség, hogy kiragadjam szeretett gyermekemet a cselszövők kezéből? Segít-e, hogy lesújsak Burrusra... kit az én nagylelkűségem szabadított ki a siralomházból, és most mégis alattomosan ellenem tör? Segít-e, hogy megszabadítsam fiamat Senecától, aki a pletykáknak engedve, megfélekedzik arról, hogy én tettem fiam nevelőjévé?

Otho, aki eddig háttérbe húzódott a praetorianus mögé, megbotráncozását jelezve emelkedett fel:

- Megdöbbsentett, amikor hallottam, hogy Seneca, az ifjú caesar nevelője helyeselte, hogy Nero el akarja venni testőrségedet, úrnőm...

Agrippina ajkán gúnyos mosoly volt, de hűvös, kék szemében felködlött a rémület.

- Seneca hosszú ideig szerelmes volt férjem második feleségébe. S Burrus most azzal vádolt meg engem Seneca előtt, hogy én öltem meg Messalinát. - Érezte a csendben a várakozást. Gögösen felvonta szemöldökét. - Nem volt hatalmam, hogy megölsem azt, aki felett a legszentebb hitvestársi hűség nevében igazságosan ítélte Claudius isten. De ha megtehettem volna, én sem tettem volna másképp, mert a tiszta erkölcs az állam alapja, s aki ezellen vét, méltó az ítéletre. - Köhintett, és feleletet várva fordult a Germánölő felé. A hetvenöt viadalban győztes bajvívó arányos alakja tiszteletteljesen megmozdult. Könnyed, szinte hanyag mozdulattal félig kihúzta széles legionárius kardját a rézdíszes hüvelyből.

- Küldj engem, úrnőm... és én akár még ma este elhozom Burrus és Seneca fejét vagy... - Vállat vont, és mosolyogva rántott egyet a vállán: - vagy otthagynom az enyémet.

Agrippina erős, pirosra vésett ajkán egy pillanatra a szerető mosolya rezzent, aztán kegyesen intett:

- Tudom. De a testőrség... a tábor... mellettem vagy ellenem van-e?

Probus értelmes, barna arcán töprengés látszott:

- Szétbomlasztja a pajzsfalat Anicetus Corfix pénze. Emberei lányokkal várják a katonákat, ha kilépnek a tábor kapuján. - Elmosolyodott, fejét rázta. - Nemcsak hetérák, hanem ifjú rabnők, akik közt még érintetlenek is akadnak. Persze, mi sem hagyjuk magunkat az itatásban, de amazok jobban bírják pénzzel. Te vagy a szigorúbb, úrnőm, téled fél jobban a nép, ő meg a bőkezűbb, oda tódul a lármásabb, az élelmesebb. Ha cselekedni akarunk, siessünk, mert elfogy a pénzünk, és elveszítjük a küzdelmet, még mielőtt kardot rántottunk volna. - Hallgatott, aztán kimondta: - Én nem is értem, mit várunk. Ma éjjel sújtson a kard. Esküszöm a Legszilajabb Istennőre, hajnal előtt idehozom anyai karjaidba az ifjú caesart, vagy magam sem térek vissza!

Az asszony újra elmosolyodott.

- Ha nem térsz vissza, Probus... - kezdte lágyan. Elhallgatott, jelezve, hogy csak a többiek érzékenységre való tekintettel nem mondja el, milyen bánatos volna, ha valóban nem térne vissza a hetvenöt párviadalban diadalmas praetorianus vezér, aztán figyelmeztetően felemelte kezét: - Ha nem térsz vissza, akkor a cselszövők a törvény erejével sújtának reánk, s merénylet vádját kovácsolnák ellenem, ki a legszentebb jogomnál fogva törekszem gyermekem közelébe.

Balra fordult, ahol két oszlop között a rőt szakállú Thrax irdatlan vállai sötétlettek. Tekintetük találkozott. A bajvívó öklelőlmokkal vert szemében döbbsent rettegés és fojtó bánat látszott. Az asszony megértette. Egy pillanatra elsápadt, kezét felemelte:

- Thrax, esküszöm, nem én öltem meg őt...

Csend volt. A gladiátor lehajtotta fejét.

- A színészek esküdnek, úrnő. A titkot sok találgatás kerülgeti... Én tudom, ki a gyilkos. Bosszúra várok. S lesújtok reá, ha előjön a praetorianusok pajzsfala mögül. - Mélyet sóhajtott. - Probus jól beszél. Ne engedjük nekik az első dőfés előnyét. A cirkusz népe ellened kiált, úrnőm.

Otho hallotta, hogy a szavak tompán, élettelenül csendülnek a gladiátor kardvéste ajkáról, és tapintatosan lépett eléje, hogy mentse, mert látta, az asszony tekintete gyanakvó, figyelmes lesz.

- A szenátus úgy véli, egy költő engedékenyebb uralmat gyakorol, mint ily harcos lelkű asszony, mint te, úrnőm. S ezért Claudius halálának évfordulója alkalmából egyesek gyászülés megtartását javasolták. Persze, erre a városban újra feléledt minden pletyka, melyet csak szítanak Anicetus Corfix demagógjai. Feltámad a veszély, hogy a tömeg gyűlése a győztes ellen fordul, bárki lesz is az az anya és fiú küzdelmében. Ez a félelem indokolt. Ezért ajánlom, vonuljunk ki a városból, hívjuk meg a caesart a Quiquadratus ünnepélyre. S ki állhat ellene a te varázslatos meggyőző erődnél, ragyogó elmédnél, úrnőm? Valamely fürdőhely pálmáinak suttogásában, a tengerpart csendjében anya és fiú bizonyára egymásra talál. Hiszen a tömeg rikoltó zaja, a kapzsi hízelgők durva mohósága, sőt a cselszövők egyike-másika is a városban marad. Aki pedig mégis kimerészkedik, és megkísérli az anya és fiú közé állni, arra sújtson reá Thrax oroszláncoponyát zúzó ökle, a Germánölő Probus híres kardja vagy a dárdavető Longimanus soha célt nem tévesztő piluma! - Körülményesen, szónokiasan beszélt, gondosan hízelegve a régi szeretőknek, küzdve a kizárólagosság vádjá ellen, mely mindig gyanakvást lobbantott a többiek szemében.

Agrippina elmosolyodott.

- Jó... jó... de vajon elfogadják-e ezt így a cselszövők?

Otho bánatosan sóhajtott.

- Hidd el, úrnőm, a fiú küzdelme az anya ellen talán népszerűtlenebb, mint az anya harca a fiú ellen. Nero közelében odaadó és befolyásos híved, közvetítő akadt, aki talán Senecánál is jobban birtokolja az ifjú caesar lelkét. - Látta, mint sápad el anyai féltékenységében az asszony, és gyorsan folytatta: - Lelkét, amely úgy vágyik hozzád, hogy nyugalmat találjon az új, gyerekesen ártatlan kedvtelésekben, úgy retteg az uralkodás gyakran véres megpróbáltatásaitól, oly idegen a kormányzás vasrendjétől... Ha az anya és fiú között helyreáll a hön óhajtott béke, és az anyai szeretet csodás varázsában megtisztulva újra egymás mellett állnak, te, úrnőm, mint jogos társuralkodó dolgozol a birodalom üdvéért. Persze asszony mivoltod hátrány az esetleges versenytársakkal szemben, ezért már most ki kell jelölni azt a férfit, aki melletted áll a legfőbb hatalom gyakorlásában.

Csend lett. Agrippina végigpillantott az elkomorodott arcokon. Látta, hogy csak Thrax mered maga elé tompa, befelé forduló pillantással. Agrippina felvonta szemöldökét és bólintott:

- Helyes, ha jogaimban mint társuralkodó törvényesen megerősítettem. A küzdelem még hosszú és kockázatos. Győzelmem természetesen azon barátaim diadala lesz, akik e harcban a legjobban váltak a segítségemre, hogy visszakapjam elveszett gyermekemet. Az anya hálája mindig határtalan. S most úgy érzem, a birodalom minden kincse, Róma minden dicsősége, a legnagyobb hatalom minden tisztsége kevés, hogy a hálámat kifejezzem nektek, ha egyszer keblemre ölelhetem az én drága, szelíd, szegény, elárult Luciusomat.

Otho hódolatteljesen lehajtott fejjel töprengett a szavak rejtett értelmén, latolgatta, mi a tapintat a többiek iránt, és mi a komoly ígéret. A két praetorianus vezér csillogó szemmel meredt az asszony arcába. Thrax lehajtott fejjel láthatóan semmit sem hallott.

*

A palota jobb szárnyának kicsiny, kiugró teraszán ült. Az alacsony, kerek asztalon égő mécses körül olykor már éji lepkék rebbentek. Agrippina jobban maga elé csúsztatta a papiruszt, felemelte az íróvesszőt, és töprengve, hosszan nézett az épület szemben emelkedő fala felé, ahol az emeleti ablakokban világosság derengett. Olykor árnyak siklottak, hosszan vetődtek a keskeny, fekete tengeröbölként sötétedő, roppant kert alacsony, zömök olajfáira, homályban megnőtt bokraira. Néha úgy érezte, a fia alakját látja a középső ablak keretében, és az előrehulló árnyéka mintha alig észrevehetően átsuhant volna a terasz oszlopán. Az asszony arca komor volt. Ráhajolt a papiruszra. Az írónád lassan mozdult. A betűk egyenletesen, simán húzódtak.

„Drága, egyetlen gyermekem, édes kicsi fiacskám! Úgy fojtogat a fájdalom, hogy nem lehetsz mellettem. Nézem az ablakodat. Néha úgy vélem, látlak is. S mégis milyen kétségbeejtően messze vagy tőlem a bosszúvágy, a hatalmi őrjöngés, a cselszövők ravaszságának tengerén túl. Oly sokat gondolok most azokra az időkre, amikor még kicsi voltál. Amikor átölelhettelek, simogathattam göndör, szőke kis fejedet. Csókolgathattalak, amikor csak eszembe jutott. S ugye, milyen sokszor jutott eszembe? Emlékszel, hogy könnyeztél, ha csak annyit mondtam: meghalok? Ettől féltél a legjobban. Most egyre jobban távolodunk egymástól, a gonoszkodók örömére. Megvádoltak, hogy hatalomra törekszem, hogy uralkodni akarok rajtad, és... hidd el, drága, egyetlen gyermekem, higgy szerető édesanyádnak, fiam, én soha... sohasem törekedtem hatalomra, csak téged féltettelek. Csak téged! S miattad volt minden. Az anya rettegése a gyermekéért oly erős bennem, hogy bármit megtennék. Bármit tettem is, minden csupán érted, miattad volt. Ezért nem érzem magam bűnösnek, bárhogyan vádolnak is. De soha nem érezted át mindezt, türelmetlen, durva voltál anyádhoz, aki mindent, mindent feláldozott érted. Hangosan fenyegetőztél: ha elhagylak a kormányzásban, elhagyod Rómát, és Rhodoszba mégy irodalmat, filozófiát tanulni... Pedig ha kifogásoltam egy-egy ténykedésedet vagy bájos, kedves, aranyos, azonban mégsem illő viselkedésedet, ellenszenvedet a formákkal szemben, az mindig csak azért történt, mert pusztító rettegés élt bennem sorsod iránt. Most is százszor elhatároztam: lemondok minden igényemről, hogy segítségedre legyek, de akkor feltámadt bennem a féltés. Ki oltalmazza az én drága, egyetlen fiamat, ha én, aki tigrisként védtem életét, elhagyom az udvart, ezt a rettentő harcteret, ezt a palotát, amelynek minden oszlopa mögött orgyilkosok leskelődnek reád? Ki véd meg álmodban? Talán Tullus, aki először engem árult el, aztán téged is? Talán Annaeus Seneca, aki Messalina titkos szeretője volt, s aki éppen azért fordult ellenem, mert többször elutasítottam erkölcstelen közeledését? Gondold csak meg!

Hát lehetek-e én nyugodt akár egy pillanatig is, ha nincs annyi erőm, hogy megoltalmazalak bárki ellen is? Most mégis véglegesen határoztam: lemondok mindenről, és samniumi földeinkre megyek, ahol oly sokat éltünk édesatyád, Domitius Aenobarbus életében. Győztél, gyermekem... Teljesen, maradéktalanul győztél. Rátiportál vérző anyai szívemre, amely most is csak érted dobog. Győztél, és én némán távozok életedből. Nem méltatlankodom, hiszen egy anya mindig csak önzetlenül cselekszik a fiáért. Távozom. Hiába mondják körülöttem azok, akik közel állnak hozzám, hogy ifjúságom, asszonyi erőm töretlen. Testem talán még ifjú, de a lelkem már öreg. Szegény, összetört asszony vagyok, fiam, bár a látszat mást mutat. Szegény, öreg asszony... Utolsó kéréssel fordulok hozzád...

Emlékszel, mikor együtt éltünk a latiumi villánkban? Emlékszem, az első versedet olvastad fel titokban Poppaeának - akiből nemsokára Róma legszebb és talán legeszesebb asszonya lett - és a derék Marcus Salvius Othónak, aki olyan megható hűséggel

ragaszkodik hozzám. Úgy szeretném, ha ezek az idők most néhány napra ismét fel-támadnának. Hagyjuk itt ezt a várost, ezt a rettentő örvényt, melyben elvész a szeretet, a lélek, sőt egyesekben a becsület is. Menjünk Baiae vagy Bauli villáiba, itt rejtőzzünk el mi négyen, mint ott Latiumban, a hatalmas gyümölcsös kertek mélyén. Te elszavalod verseidet, dalolsz... Én alázattal és bámulattal nézem ifjúságodat, hatalmas tehetségedet, melyet úgy csodál immár az egész művelt világ. Ajándékozd nekem ezt a néhány napot, édes, drága Luciusom... Szegény, fáradt édesanyád utolsó kívánsága ez...”

Lesimított szőkésvörös hajáról egy nagy szárnyú pillangót. Hirtelen úgy sajnálta önmagát, hogy hűvös, kék szeme megtelt könnyel. Sóhajtott. Újra a palotát nézte. Az ablak mélyén egyre terjengett a világosság. Ének szállott. Csattogott a taps, mely olyan volt, mintha láthatatlan madár nagy szárnya csapongana a kert halkán felsuttogó lombtengere felett.

Lent léptek csörrentek. Lassan közeledtek a lépcsőn. Az oszlopok során túl Thrax irdatlan alakja emelkedett. Előtte zömök, mozgékony férfi haladt egyszerű, fehér tógában. Derekán a kardszíjon függő hüvelyből hiányzott a kardja, melyet alighanem az örség vett el tőle. Nagy, latin orrú arcán fölény látszott. Vaskos, puha nyakán már halvány ráncok gyűrűztek, de fedetlen karja izmos, inas volt. Apró, fekete szemében izgalom csillant. Kissé előre hajolt, hogy az Agrippina előtt égő mécses fénye az arcába essen, és lassan mozgatva durva, vastag száját, suttogta:

- Úrnőm, emlékszel, mikor eléd tartottam azon a hajnalon Narcissus fejét?

Agrippina nem válaszolt. Az asztalon heverő papirusztekercseken árnyék siklott, mintha a mindenható udvaronc feje ott lóbálódzna a praetorianus kezében. A nagy, latin orrú, erős tirannusállú, durva, vastag ajkú arc közelebb hajolt:

- Emlékszel?... Kardom nem sújtotta le fiadat azon a napon, pedig élete a kezemben volt.

Agrippina most sem válaszolt. Átpillantott Thrax felé. A szegletes, erős tirannusállon kényszeredett mosoly leívelő ráncai futottak.

- Emlékszel, hogy hallgattak már akkor a praetorianusok? A táborukba jöttem néhány fegyveres cimborámmal, de beszéltem Servius Sulpicius Galbával is, akinek tekintélye előtt minden légióparancsnok behódolt. Fiad közelében voltam. Amikor alkonyodott, átfutottam hozzád.

Az asszony szemöldöke megrezzent.

- Ül le, Aulus Vitellius. Légy vendégem. De siess a szóval. Lélekben most is a fiammal vagyok, s ilyenkor szeretem, ha csak övének érezhetem magam, ha már ő nem érzi, hogy maradéktalanul az enyém.

Vitellius hátrasandított a gladiátorra, aki mint súlyos viharfelleg húzódott hátrább az oszlopok közé. Megkönnyebbülten sóhajtott, aztán rendkívül fontos hírt hozó hírnök közvetlenségével hajolt előre.

- Csak a fiad tud jövetelemről. De ő olyan keveset tud, ami körülötted a nevében történik...

Az asszony türelmetlenül intett.

Az íróvesszőről kicsiny fekete csepp hullott a papirusz szélére.

- A fiamról beszélj! - Hangjában őszinte izgalom rezzent. Vitellius elmosolyodott.

- Fiad éjjel sír utánad, amikor senki sem látja könnyeit, melyeknél keservesebbek még nem hullottak ember szeméből - mondta durva, túlzott pátosszal, mint a katonák, ha nagyon szépen, meghatóan akarnak beszélni. - „Ha csak egyszer beszélhetnél anyámmal úgy, mint régen” - ismételte suttogva nekem, mert csak bennem bízik. Hisz én mentettem meg az életét.

Hevesen, fölényesen vállat vont. Sok szeretője volt, és ha asszonnyal beszélt, férfifölénye mindjárt betöltötte mozdulatait, arcát. Agrippina a papiruszra pillantott.

- Van-e hívem a fiam közelében? - kérdezte rekedten.

Vitellius óvatosan hallgatott. Láta, hogy az első szavak hamis pátosza lesiklott az asszony lelkéről, és jelezve tárgyilagosságát, töprengve hallgatott.

- Rövid ideig voltam mellette, mert titkos üzenetet kaptam csupán, de úgy vélem, a gyönyörű, ifjú Poppaea Sabina - egyre ragyogóbb asszony lesz abból a tüskés szavú, kócos csitriből - hűséges és felette éleselméjű híved, úrnőm.

Agrippina elmosolyodott.

- Nekem köszönheti Nerót. S a megértő, okos férjet is. Ismerem Burrust. Bármit tesz, önmagáért cselekszik.

Vitellius bólintott.

- Vigyázz, úrnőm... Burrus és Seneca terve: oly meggondolatlan tette kényszeríteni téged, hogy a törvény erejével sújthassanak le rád. A fiad küldött. Óvjalak. Törvénytelennek akarják nyilvánítani, hogy testőrséget tartasz. Ha elbocsátottad harcosaidat, védtelen leszel. Ha ellenszegülsz a császári akaratnak, mely a szenátus consuljai határozata alapján hozatik: ez lázadás, és büntetése halál. - Sőhajtott, és fejét rázta, bólogatott: - Akkor már az érted remegő fiad sem menthet meg.

Hallgattak. A roppant kert lombóceánja halkan felzúgott. Messze-messze, az óriás ciprusok fekete küszöbén túl, a kis kertilak mellett a kertészek gyomtűzei égtek.

- S te, ki egykor Narcissus fejét hoztad el nekem, mit válaszoltál a fiának? - hullott az asszony ajkáról halkan, fojtottan, mintha nevetését tartaná vissza. Vitellius észrevette, s durva, vaskos ajkán széles mosoly ívelt. De tirannusálla előrefeszült. Szava vidám, gyors volt:

- Az anya és a fia szeretetösszeesküvése a cselszövők ellen. Ez a megoldás! Ha ez megtörtént, úgy hozom eléd Burrus, s ha kell, Seneca fejét, mint egykor Narcissusét. - Láta az asszony arcán a gúnyos hirtelenséget, és még jobban előrehajolva magyarázta: - Két régi katonabajtársam, Fabius Valens és Caecina Allienus állunk őrt Burrus hálósobájában előtt...

Az asszony arcát hirtelen elborította az izgalom pírja.

- Menj, cselekedj! Én...

A férfi még közelebb hajolt hozzá. Durva, erős ajka szinte érte az asszony fülét.

- Vesd el a környezeted! A bolond hősöket és a még bolondabb filozófusokat. Küldd vissza Cyprusba ezt a nagy izmú oroszlánölőt. A palota fenevadjaival nyilván tehetetlen. - Arcán a sok szeretőt ölelt férfi gögje volt. - Én... helytálok valamennyiük helyett. Megvédem fiadat ellenségeidtől s téged önmagadtól. - Halkan nevetett. - Nem tehetsz mást! Nélkülem nem tudtok osztozkodni a hatalmon. Tehát vagy a fiú öli meg az anyát, vagy az anya a fiút. De vajon meddig uralkodik a fiagyilkos és a férjgyilkos anya? Meddig az anyagyilkos fiú?

Hallgattak. A kert lombjai között szél zúgott. A palota túlsó szárnyán egyre erősebben lendült a zene, egyre magasabban áradt a dal. Távolabb, a fáklyák fényében meztelen táncosnők keringtek dionüszoszi táncban.

- De mi a hűség záloga? - kérdezte az asszony. Halkan, nyugodtan akart beszélni, de hangja elcsuklott. A férfi észrevette, és elégedetten mosolygott.

- Az, hogy bár bírom a hatalmas cselszövők bizalmát, mégis hozzád jöttem. - Agrippina nem húzta el a nyakát, amikor a férfi ajka szinte érte a bőrét.

- Burrus és Seneca bizalmát? - kérdezte szándékos kétkedéssel. Vitellius újra elmosolyodott.

- Nekem kellett volna színleges merényletek által rettegést kelteni benned, míg meggondolatlan tette ragadtatod magad, s merényletet küldsz a caesar házába, vagy megsérted őt a nyilvánosság előtt. Gyilkosokat kellett volna fogadnom, kik megláztatják ágyad felett a terem tetejét. Mérget kellett volna keverni az ételedbe, mely meg nem öl ugyan - az anyagyilkosságot nem bocsátja meg, aki anyától nyert életet -, de szenvedélyes dühöt vagy félelmet kelt, mely menekülésre késztet. Ha pedig Rómát elhagyod, és a messzeségben nem hallja a rettentő hírt figyelő nyugtalan tömeg segélykiáltását, oly sorsra juttatni, mint az anyádé... Gondold csak, az éhhalál oly lassú és oly cáfolható...

Agrippina agyában hirtelen merült fel az éhhalál szigetének bénító emléke. A rettegés először siklott át rajta.

- S a fiam? Tudja mindezt? - kérdezte halkan. Szemét lesütötte. Arca nem a félelemtől, de az emléktől sápadt el. Vitellius komoran nézett maga elé.

- Ha a fiad nem tör ellened, téged segít hű barátaival szemben. S a te bosszúvágyó természeted, úrnőm, közismert. De ha gyengébb vagy, hogyan segíthet téged a fiad, még ha szeret is? Hiszen ez halálos veszély az ő szempontjából is. Anélkül hogy megmenthetne téged... Nem anya és fia küzd itt egymással! Az udvari pártok játékaik csupán immár!

Az asszony most zavart, szokatlan mozdulattal húzódott közelebb hozzá.

- De mit tegyek? - suttogta. Úgy érezte, mintha a lombokat zörrentő fuvallat csontjaiba szűrődne, hűvös hullámként ömlene át rajta, és sodorná a mélység felé. Vitellius most tette először kezét a kezére.

- Mutasd magad gyengének, veszélytelennek, letörtnek. Keress alkalmat, hogy fiaddal együtt lehess. Ha egy merénylet elkövetkezik, figyelmeztetlek. A caesar halálod hírét kapja. Ez rettentő rengése minden léleknek. S amikor a lelkiismeret a legjobban gyötri, előlépsz a téves hír függőnye mögül. Ő melletted áll, ha néhány órára is. Én császári paranccsal kezemben sújtok le mindenre, ki szította a kölcsönös harag tüzét. - Ökle lecsapott az asztalra. A papirusztekercsek megmozdultak. Agrippina mélyet lélegzett.

- De te... de neked, Aulus Vitellius, mi lesz a jutalmad éles elmédért és hűségédért?

A férfi belemeredt az asszony arcába.

- Jutalmam: ágyad s a birodalom, melyet neked ajándékozok.

Agrippina sápadtan mosolygott.

- Gondolkozom. Figyelmeztetlek. Íme a levél. Vidd. Mondd: lemondtam mindenről az ő számára, csupán fiúi szeretetére vágyom.

Vitellius felkelt, és szótlanul nyúlt a levél után. Az asszony hallotta távolodó lépteit. Odament a terasz belsejében álló kerevethez. Lassan hajlott le az izgalom kilobbant, a fáradtság fakó hullámában. Behunyta szemét. Úgy aludt el, hogy vörösseszőke hajú feje félig lehajlott a párnákról. Az oszlopok közül lassan merült fel a bajvívó irdatlan alakja. Szeme mereven szegeződött az asszony nyakára, amely fehéren ívelt a szétbomló vörösseszőke hajfürtök közül. Oroszlánölő jobbát felemelte. A széttárt ujjak árnyéka súlyosan vetődött az alvó mozdulatlan arcába.

- Ne sújtsuk bosszúval gyilkosunkat - hallatszott lágyan, vidáman -, gyakran láthatatlan lényünk eszközei csupán, s mérhetetlen szenvedés zúdul reájuk tetteik miatt...

Thrax megfordult. Úgy látta, Messalina alabástromteste dereng a homályban, és odarontott.

- Jöjj a Hajnalcsillag asszonya szentélyébe, s papnője által keress... - zendült a távolban. Thrax mozdulatlanul állott. Tömör, rőt szakállú álla szinte érintette oroszlánkarmokkal vésett, kardokkal szabdalt, bikaszarvakkal hasított mellét. Lelkében, agyában szürke határozatlanság terjengett.

- Mily végtelenül hosszú az élet, és a halál csak olyan, mint a sivatag felett enyhet adó felleg, mely után hiába fut a szomjúságtól gyötört vándor...

*

A teremben zengett a lakoma. A csarnok márványán meztelen táncosnők köre kavargott. Lucius megállott az ablak előtt. A levél minden szava ott sajgott lelkében, korbácsolta lényét. Hátat fordított a vidám kavargásnak. Odanézett, ahol most az est homályában a palota két részét elválasztó kerten túl az anya lakosztálya húzódott. Az épület sötét volt, csak fokozatosan, sorban tűnt fel, vagy hunyt ki a világosság az ablakok egy-egy sorában. Lucius tudta, hogy őrség járja az emeleteket, és ő a gladiátorcsoportok fáklyáit látja. Lelkét hűvös sajgás töltötte be. Ha lobbant a nász, a sajgás szétfoszlott a testet porlasztó tűzben, aztán újra és újra felmerült, ismét betöltött mindent. Arca komor volt. Rövid idő alatt gonosz, férfias lett. - Nincs kiút - mormogta -, mit tegyek? Menjek Rhodoszba filozófiát és verstant tanulni? De hát életben maradnék-e akár egy napig is ezek után, ha egyszer idáig jutottunk anyámmal? Eldobjam a hatalmat? És Poppaea? Követne-e engem Rhodoszba? - Anélkül hogy fejét elfordította volna, figyelt oda, ahol a leány kis kobrafefe lebegett a tricliniumkereveteken heverő vendégek körében. Hallotta egyenletes, zengő hangját. Aztán nevetés harsant valami vakmerő, parázna tréfa nyomán. A leány művészi hajviseletben fésült haját súlyos, koronaszzerű, gyémántos fejék tartotta kecsesen homlokába hulló fürtökben. Lágy csitri nyakán vörösen izzó rubintok hármassora parázslott. Tömör, hetykén felfeszülő körtemellei körül keleti fejedelemsnők módján két kígyó alakú zafír fibulát viselt. Felsőkarján a széles aranykarperecekre parázna domborműveket vésetett, nászra feszülő phalloszokat, hetérák hívó szavait, ölelést jelentő jeleket és szeretkező szarvasokat, csuklóján, a másik széles karperecen mesés drágakövek csillagzata villódzott. Csitri mohósággal borította be magát. Rózsás orrcimpái remegtek a boldogságtól, ha mindenki feléje figyelt, ha a csinos, gőgös patriciusifjak szédelegtek egyetlen pillantásától, és a tapasztalt, öreg, ünnepélyes szenátorok fontoskodva méltatták egy-egy szava maga előtt is rejtett mélységes értelmét. Sohasem tudtam, hogy ilyen okosan tudok beszélni! - gúnyolta önmagát, és asszonyosan telt ajkán nedvesen csillogott a nehéz bor. De a gúny csak védekezés volt a hatalom szédítő tudata ellen. Néha úgy betöltötte ez az érzés, hogy szerette volna levetni magát valami végtelen mélységbe, és zuhantában tépni, szaggatni mellét, vállát, nyakát, őrvongva a lelkét betöltő különös remegéstől. Látta, hallotta, hogy a város, a szenátus, a cirkusz népe fokozatosan áll az ifjú caesar pártjára, és csak a praetorianusok táborában folyt még éjjel-

nappal harsogó tivornyákon a vidám tusakodás az anya és fiú egyformán részeg, duhajkodó hívei között.

- Ezt a küzdelmet már csak a caesar maga vesztheti el valamennyi híve ellenében - mondta halkan, gúnyosan Afranius Burrus. Az öregedő, kihamvadó, hivatásos asszonyvadász szakértelmével, nyílt, hívó tekintettel nézett az előtte kiviruló, kápráztató szépség felé törő leány-asszony kékesfekete, néha hűvös értelmet sugárzó vagy aranyos ködben csillogó szemébe. Poppaea oda tekintett, ahol Lucius állott.

- Az ő küzdelme más, mint hívei harca - szólt halkan, és tépett, vékony szemöldöke figyelmeztetően ívelt fel. - Az anya ellen lehetetlen úgy küzdeni, hogy a gyűlöletet el ne halványítsuk néha egy-egy lágy, csillogó emlékekkel. Először én is gyengének véltem őt, ha erőt vett rajta a bánat. Töprengtem és megértettem: ő a legerősebb közülünk. Melyikünk merne így szembe szállni az anyjával? S vállalni azt a sorsot, mely az anya ellen támadó fiúra vár?

Burrus ráncosodó Apolló-arcán kesernyés kételkedés látszott.

- Mi lesz, ha egyszer valamennyiünket feláldoz az anyai szeretet oltárán? S ismét a siralomházba küld? A kibékülés lélekemelő pillanat lesz, amikor a régi szeretői összerugdossák levágott fejemet.

Poppaea halkan nevetett. Nyúlánk alakja ide-oda hajlott a pompás bíborral ékes kereveten.

- Ehhez önzetlenség és tehetetlenség szükséges. Úgy tudom, nálad mindkettő hiányzik.

A praetorianus vezér ajkáról újra lesiklott a kesernyés mosoly.

- A birodalomban ma csak egyetlen asszony van, akinek ifjúsága, szépsége és elméje felgyújthatná bennem a régi tüzet... - Előrenyújtotta kezét. Ujjai alig észrevehetően érintették a zafír fibulaékszerek alatt feldomborodó mellbimbót. Az asszony rózsaszínű orrcimpái megremegtek. Kékesfekete szemében egy pillanatra aranyos köd borította el a hűvös csillogást.

- Kovácsoljuk együtt jövőnket e tüzeknél - suttogta gyorsan. A praetorianus vezér az ablaknál mozdulatlanul álló császár felé intett:

- Nézd az arcát. Lelkében már nemcsak kibékült az anyjával, de a lábához borulva fogadja, hogy sohasem távolodik el tőle.

A zene felujjongott. Bakszarvakkal homlokukon, szakállas, kecskefejű faunok ugrándoztak a fedetlen testű táncosnók után. Perdült a rézkorong. Sistrumok ezüst csengőfürtjei zendültek. Poppaea előrehajolva bólintott.

- Igen... menjünk tehát oda, és ha kell, térden állva kérjük őt, bocsásson meg anyjának, béküljön ki vele, sőt a béke örömeire töltsenek együtt néhány hetet - mondjuk - Baiae gyümölcsöskertjeinek villái között, a tengerparton.

Burrus elkeseredve egyenesedett fel:

- Úrnőm... ez árulás - mondta halkan, hűvösen. - Ne feledd, hogy az én fegyveres cimboráim állanak őrt a palotában.

Poppaea elmosolyodott.

- Vágyódik az anyja után, mert messze van tőle. De ha együtt lennének, olyan gyűlölet lobbanna fel köztük, melyet talán még a halál sem hamvaszt el. Tehát ne pár órát töltsenek együtt, de pár hetet. Egyedül, kettesben. Most magában már gyűlöl - talán - mindnyájunkat. Előzzük meg ezt az érzést. Könyörölgünk, hogy tegye, amit titokban legjobban akar. S így a

mi szavunknak engedelmeskedik, ha saját akarata szerint jár el. Mondjuk ki, amit hallani szeretne, de nem mer kimondani.

- Ha a kibékülés végleges lesz? - a férfi hangjában zavar csendült. Poppaea hozzáhajolt. Ifjú, nyúlánk leánytestének virágillata megrészegette a praetorianus vezér gyanakvó, feszült arcát.

- Akkor szólok a férjemnek, s visszasegít téged a régi szeretőd ágyába. Remélem, méltányosan osztokodtok. Felejtsd a féltékenységet. Bár a te kibékülésed vele talán még hathatóbb, mint az anya és fiú könnyhullása. Hisz Agrippina oly hálás lesz, hogy visszahoztad neki a fiát s a birodalmat.

A táncosnők dallamos, elnyújtott sikoltásokkal menekültek a faunok elől, vagy hullottak ölelésükbe, és nászt jelezve, vergődtek karjukban. A sípok rikoltásába fuvolák jajongása vegyült. A praetorianus vezér szemében fellobbant az öröm.

- Hát lehetségesnek gondolod... - mormogta, mert a visszatérés lehetősége lélegzetelállító örömet lobbantott benne. Poppaea észrevette. Szépen rajzolt, asszonyosan kivirult ajkán széles, gúnyos mosoly volt.

- A gyűlöletnek törvényei vannak - szólt halkán. - Tartsuk be ezeket a törvényeket. Az első törvény a közellét. Ezért olyan mély, ha van, a házastársak vagy a rokonok gyűlölete. Agrippina pusztító szenvedélye a hatalom. Nero szenvedélye az ő szabadsága. A hatalom és a szabadság összecsapásából talán a legizzóbb gyűlölet szikrája lobban. - Újra az ablaknál álló férfi felé pillantott, és ismét nevetett: - Lobbanjon tehát! Nem kell egyéb, mint találkozzanak, hosszan beszéljenek: megmutassák egymásnak lelkük mélyét, s az anyai szeretet minden babonája, mely előtt oly szemforgató képmutatással borul le a tömeg, pár nap alatt szétfoszlik, hogy oly ádáz, életre-halálra szóló küzdelem lángoljon fel, melyben nincs kegyelem a vesztes számára. Ne kívánd Luciustól, hogy idő előtt gyűlölje őszintén azt, akitől az életét kapta, de aki most el akarja tőle venni, amit adott. - Megfogta a praetorianus vezér kezét: - Jöjj, könnyörögjünk.

Burrus érezte, mint szorul össze csuklóján az asszony meleg, illatos, puha és mégis erős keze. Bizonytalanul előrelépett.

- A halálba viszel... - mormogta kétségbeesetten, talán csak azért, hogy hízelegjen az asszonynak. Poppaea megrázta ékszerektől csillogó kicsi kobraféjét.

- Mellettem a legmagasabb csúcsra léphetsz, ha elméd oly éles lesz, mint kardod - suttogta mosolyogva. Kékesfekete szeméből különös, hűvös hívás áradt.

Lucius megmozdult. Lassan az ablakráamához támasztotta karját. Vörösesszőke fejét kissé hátravetette. Ajkáról kellemesen, lágyan, de mégis ércesen, férfiasan szomorú dallam csendült. Behunyt szemmel énekelt. Az érzéshullámok át-átsiklottak arcán. Egyszerre mindnyájan megéreztek a dallam mélyén zendülő fájdalmat. Akaratlanul lecsendesedve figyeltek.

A caesarok kertje felett a csendes nyári estében messze szállott a dal a hajósokról, feszülő vitorlákról, távolba induló sokevezős gályáról. Az anyáról, aki a parton kéri az istenek kegyét távolodó fiának. Az egyszerű hajósdal megtelt erővel, pusztító bánattal, fájdalmas vágyakozással, a messzeség bénító társulásával. Zúgott a közeledő vihar, nagy, fehér madarak csapkodtak az árboc körül, a vidám Nereis hűvös vérű, pikkelyes bőrű leányai lebegtek a hullámok tajtékos kerevetén. De a hajós lelkében csak a parton hagyott anya szava csendült. Csak őt látta a villámok lobbanásában a legyőzhetetlenül torlódó habok felett.

Minden mozdulat megtorpant. A vendégek részeges, vidám arcán ösztönös, mély szomorúság ömlött. Lelkükben emlékek lobbantak. Tekintetük révedező lett. A dal elhalt. Oly mély csend lett, hogy hallani lehetett a kert fűvében cirpelő tücsköket. Poppaea gyors, könnyed mozdulattal siklott az ifjú caesar lábához.

- Bocsáss meg neki... Bocsáss meg neki - suttogta akadozva. Ahogy felvetette fejét, mindenki látta, hogy szemében nagy, kerek könnyek csillogtak. - Én könyörgök neked, bocsáss meg! Hiszen az anyád, az anyád... Hát lehetséges-e, hogy a fiú, aki olyan kellemes szavú, oly csodálatos művész, oly istenien hatalmas uralkodó, mint te, ne gyakorolja a kegyelem erényét éppen azzal szemben, akinek életét köszönheti? Hát lehetséges?

Lucius sápadozva fordította el fejét. Látta a hüvelyéből kiröppenő kard csillanását, és elszürkült arccal hajlott hátra, Burrus féltérdre ereszkedve nyújtotta feléje kardja markolatát.

- Íme, caesar... Vedd a fegyverem. Küldd el neki a fejemet. Üzenem: csak őt... csak őt... - szava elhalt - nem küzdhetek ellene. Inkább a halál, mint hogy bánatot borítsak orcáidra. Sújts! Így egyszerre hull vérem mindkettőtök boldogságáért. Tévedtem, caesar. Nem tudok harcolni ellene. Hiszen ő... ő... - Újra és újra lehalkította hangját. Kezében remegett a kinyújtott kard. Lucius gyermekes, kapkodó mozdulattal törölte szemét.

- Keljetek fel - mormogta akadozva. - Keljetek fel. Hűségeteknél, önfeláldozásotoknál csak a jószágotok nagyobb. Könyörgéstek meghallgattatott. - Két karját a született színész patetikus mozdulatával nyújtotta Burrus és Poppaea feje fölé.

A természet egyszerre betöltötte a feltörő örömrivalgás. Poppaea felegyenesedett. Nyúlánk teste a férfi mellére kigyózott.

- Gyere! Gyere! Most... most hívjuk őt! Hisz ott van, ott, néhány lépés csupán. - A vendégek felé fordult, egyik kezével Lucius, másikkal a praetorianus vezér karját megragadva, hátravetett fejjel ujjongva, kacagva kiáltotta: - Béke! Béke! Vesszen a cselszövés! Vesszenek a cselszövők!

A vendégek kiáltozva kapkodtak a lakomakerevetek mellett heverő, lecsatolt saruk után.

- Béke! Béke!

Lucius érezte, hogy megkönnyebbülés, öröm borítja el lényét. Nevetve engedte, hogy előresodorják. Úgy futott a széles lépcsőkön, mint régen, ha ajándékot várt Rómából visszatérő anyjától. A palota előtt egyszerre megmozdult a praetorianusok sora:

- Béke! Üdv a legtisztább anyának!

Lucius továbbfutott a kerti úton. Körülötte fáklyák lobogtak. Futó katonák fegyvere csörrent. Hét cornuskürt rivallta a császárné üdvözlését. Pajzsokon dübörögtek a széles praetorianus kardok. Fent, a császárné lakosztályának emeleti teraszán akkor ébredt fel álmából az anya. Kiegyenesedett. Arca nyugodt volt, mint egykor a táborban, ha germán csataordítás harsogott a földsánc mögött.

- Hé, gladiátorok, Tullus, Probus! - hallotta a közeledők lépteit, és kisietett a teraszra. Lent, a praetorianusok sorai előtt, a fáklyák fényében egy férfi állott. Karjait széttárta. A fény átvibrált vörösesszőke haján. Hangja kellemesen, lágyan és mégis ércesen - mintha dalolna - szólott a hajnal előtti csendben:

- Anyám! Anyám... Jöjj!... Jöjj! Hozzád jöttem!

Agrippina hűvös, kék szeme elhomályosodott. Szája megremegett. Térdein gyengeség ömlött el. A hihetetlen valóra vált.

- Halod-e, úrnőm? - mormogott mögötte a hosszú kezű Tullus szava. - Veszélyesen ravasz kölyök van. Ki akar csalni pajzsaink mögül. Persze, így kevesebb a láрма. Hadd dárdázom le! Innen éppen a torkába futtatnám a pilumot.

Agrippina arcán átsiklott a kételkedés. Lentről dallamosan, lágyan szállott a kiáltás:

- Anyám! Anyám! Jöjj... jöjj...

Az asszony vállat vont.

- Várj a döféssel, Tullus. Hátha... - Előrelépett a terasz szélére. Kitérte karjait, és amikor a kiáltás felzendült, érezte, hogy a kételkedés szétfoszlik a felhangzó örömtől.

- Fiam... Édes, drága fiam! Siess, vártalak! Úgy vártalak!

Egy pillanatra csend lett. Aztán újra kürtök rivallták a császárné üdvözlését, és dallamosan, lágyan, mint ének foszlánya, ismét zendült a hívás:

- Anyám! Ó, anyám! Hát nem jössz? Hát hiába hívlak?

- Döfjek? - mormogta Tullus. Az asszony csak a szemével intett:

- Nem... nem halott kell, de császár - szólt rá túl érdesen a másikra, és szeme könnyes lett, mert érezte, hogy a durvaság a saját lelkét sebzí. Előrelépett, áthajolt a terasz korlátján.

- Fiacskám. Luciusom. Édesem... Tárva a kapu! Gyere hamar! - hangjában őszinte öröm remegett. Újra csend lett. Agrippina hallotta, hogy a feljárat lépcsőjén léptek zörrennek, de csak Luciust nézte, aki széttárt karokkal, mozdulatlanul állott két fáklyavivő között.

- Kezesnek jöttem - csendült mögötte egy leányhang. Megfordult. Poppaea állott előtte lihegve, hullámzó, körte alakú mellei felett mintha megelevenedett volna a két kéken sziporkázó zafirgyík. Kékesfekete szemében könnyek csillogtak.

- Ó, úrnőm, íme, kezedbe adom életemet. Szívesen meghalok, ha egymásra találtok. Ha boldognak látom Nerót.

Agrippina arcán csodálkozás és akaratlan meghatottság látszott. Lentről egyenetlenül szállottak a kiáltások:

- Ave! Ave, Agrippina. Üdv a Legtisztább Anyának! Vesszenek a cselszövők!

Hirtelen mintha megismerte volna Afranius Burrus hangját. Meglepetten újra áthajolt a terasz korlátján. A testőrparancsnok ott állott a caesar mellett, a jelvényvivő előtt. Olyan meglepetés fogta el, hogy zavartan melléhez szorította kezét.

- Mi történt? - mormogta reszkető ajakkal.

Poppaea elmosolyodott. Ahogy fehér kezét felemelte, amelyről már rég lekopott a falusias barnaság, a csuklóján villogó karperecről mintha kicsiny villámok cikáztak volna.

- Csoda... - szólt lágyan - nagy és kellemes csoda. Siess. A csodákban hinni kell, mert hiú, bölcs istenek ajándékozó szeszélye ez! Ne üzd el istenkáromló kételkedéssel.

Agrippina végigsimított homlokán.

- Thrax... Probus... gyertek utánam, ha baj van - szólt hátra, és futva indult le a lejárat lépcsőjén. Lucius arca egyre közeledett. Az asszony látta széttárt karjait.

- Fiam!... Fiam! - kiáltásában csak öröm viharzott.

- Anyám, úgy vártalak!

A karok erős öleléssel kapcsolták összeborulásukat. Csókjukban őszinte, rekedt, gyújtó öröm remegett. Lelkük egyesült. Luciust hirtelen különös érzés fogta el. Ebben a szilaj össze-simulásban valami megdöbbenő forróság rejtőzött. Kinyitotta szemét. Láttá anyja könnytől ázott arcát, a feléje törő erős, arányos asszonytest heve más értelmet nyert. Mosolyogva csókolt tovább, de tudta, ha lehunyja szemét, az arc eltűnik, és az érintés mélyén ismét felparázslík a forróság.

*

A hordszék bíborfüggönyét néha félrelebbentette a szél, és ilyenkor látni lehetett a városkapunál tolongó sokaságot. - Béke! Béke! vesszenek a cselszövők! - a császári hordszék jobbán Afranius Burrus haladt praetorianus főtisztekkel. Balján Thrax roppant termete emelkedett, a hosszú kezű Tullus Agermus Longimanus lépdelt, és a hetvenöt párviadalban győztes Germánölő Probus arányos, csupa ín és izom alakja rajzolódott ki az olykor felgomolygó porban. Előtte tizenkét oroszlánbőrös kürtös hosszú, ezüst cornuskürtjén trillázott a caesar és az anya üdvözte. Ahogy túlhaladtak a városkapun, a kürtösök, a jelvényvivők elmaradtak. Agrippina félrehajtotta a függönyt és hátratekintett. Lucius udvarias aggódással hajolt az anyjához.

- Nem maradtak el?

Az asszony mosolygott.

- Nem. Most jutott át a hordszék a kapun.

Lucius mosolygott.

- Ugye milyen nagyszerű, csodálatosan szép asszony lett Poppaea? - kérdezte lágyan, és karja átsiklott anyja vállán. Agrippina bólintott.

- Valóban. De a férje is felette kiváló férfiú. - Cinkostársi vidám mosollyal néztek egymásra. Lucius látta a hatalmas változást, amely az utóbbi időben lezajlott: a rettegett, lelkét teljesen birtokló anya ismeretlen, szelíd mosollyal fordult hozzá. Lucius saját diadalát látta ebben a mosolyban. Minden kicsiny jel, mely a régi, teljes, megfellebezhetetlen uralom múlását jelezte, könnyű örömet és enyhe, diadalmas szármalmat keltett. Agrippina észrevette ezt. Hirtelen nem tudta, visszatérjen-e régi, a tekintélyét óvó, fölényes hangnemére, vagy továbbra is behódolást mutasson. Lucius lágyan megcsókolta orcáját.

- Olyan sokat gondoltam rád, anyám - szólt halkán. - Vágyakoztam a gyermeki tisztaságú gondtalanságra. Emlékszel, ott a síkon, a szabin birtokunkon ilyenkor mennyi csirke volt? Azok a csodálatosan szép, pelyhes csibék...

Az asszony mosolyogva bólogatott.

- Igen, az apád szerette, ha bebizonyítom, jó gazdaasszony vagyok. Ezért úgy megtanultam a csibenevelést, mint az úszást gyöngyhalász koromban. Emlékszel a sárga kotlórsra, milyen okos volt?

Lucius bólintott. Izgatottan fészkelődött a helyén.

- Igen... még a kutyáktól sem félt! Verset is írtam a bátorságáról. - Kicsit hallgatott, aztán fejét csóválta. - Igen... s te összetépted a verset. Azt mondtad: vagy a költészet, vagy a birodalom.

Az anya bánkódó arccal sóhajtott.

- Igen, fiacskám. Féltettelek. Mindig csak téged féltettelek. Önmagadtól féltettelek. A birodalmat éles elmével és éles karddal kormányozzák. A lelked oly jóságos, oly lágy, mint a viasz. Emlékszel, te még egy macskát is megsirattál? Engedhettem-e, hogy a költői hajlam még inkább fellegekbe sodorjon e földről? Hogyan lehattél volna akkor caesar. Hiszen én caesarnak szántalak még születésed előtt, ott, Pandataria szigetén, ahol nagyanyád éhenpusztult, és én először láttam meg az apádat.

Elhallgattak. Lucius maga elé nézve érezte, mint súrlódnak össze combjaik a hordszék billenésére. Tudta, ha behunyja szemét, a különös forróság ismét átárad reá.

- Igen... sírtam, mert te agyonrúgtad kedvenc cirmoskandúromat. Emlékszel, milyen erős macska volt? Mint egy kis tigris. Emlékszem, vasgyúronak hívta az apám. Mert ha térdemre vettem, az én cirmosom mindjárt dorombolt, és úgy mélyesztette be körmeit a combjaimba... Így...

Agrippina nevetett. Hátrahajtotta fejét.

- Milyen ravasz udvarló lehetsz. Ravasz és ellenállhatatlan - mondta elismerően. Közelhajolt Luciushoz. Hajuk összevegyült. Nem húzódott el.

- Mindjárt megbánom, hogy csak a fiam vagy... Nagyon hasonlítasz apádra. Egészen olyan vagy, mint az apád volt ott a szigeten. Milyen rettentő fiatal volt, amikor megszülettél. Mennyit szenvedtem veled. Akadt nem egy bábaasszony, aki mondta: abba kell hagyni a gyermekhordást, mert elpusztulok. Ilyen fiatalon nem is lehet szülni. De én... én akartalak... Én nagyon akartalak - szólt átölelve Lucius vállát, és hozzásimulva megcsókolta nyakát, fülét, ajkát. Egymást átölelve, félig heverve a hordágy párnáin, hallgattak. A hatalmas aranyozott hordszék lassan billegett. A mezőről pacsirta dala szállott.

- Hidd el, Lucius, az érzések igazi teljességét csak az anyád mellett érheted el. Persze, az anya általában sokkal öregebb a fiánál, s így mint áthághatatlan szakadék, haladnak köztük az évek. Hiszen az öregedő ember sohasem értheti meg a fiataalt. De ha mi ketten még régebben is megjelentünk valahol, társaságban, mit mondtak az emberek? Emlékszel? Pedig akkor nem kellett hízelegniök. Üldözöttek voltunk, együtt szenvedtünk. - Nagy, fehér kezével szorosan átölelte Luciust, és maga felé fordította arcát, csókolta szemét, ajkát. A férfi a tömör, erős mellekre hajtotta fejét. - Testvéreknek néztek - suttogetta, mintha titkot vallana. - Egykorúaknak néztek... Nem nénédnek... nem. Egykorúaknak.

A nagy, fehér asszonykezek szélesre tárulva becézték mellét, derekát. A vörössesszőke fej vállára hajlott. Agrippina csókjai újra nyakát, orcáját érték. Karja egyre szorosabban szorult Lucius derekára. Ajkáról titkot rejtve szállott a suttogetás:

- Egyszer... még az öreg majoros almát adott, és azt kérdezte: „Fiatalok, mikor lesz az esküvő? Vagy már megvolt?” - fojtottan nevetett. Tömör, erős mellei érdesen súrolták a feléje hajló férfi mellét. - Ó, Lucius, a mi sorsunk annyira közös. Én... én vétkeztem, amikor nem vettem észre ezt a furcsa sorsot... Vétkeztem, amikor csak a fiamat láttam benned, s nem kutattam tovább e féktelen, a tébolyig törő birtoklási váagnak a sokaság előtt oly idegen titkát. Most már tudom, miért engedtem magamhoz Marcus Salvius Othót... Mert... - elhallgatott, és hirtelen kigyúlt arccal suttogetta: - mert téged éreztelek benne... hiszen oly közel állott hozzád...

A hordszék függönyei félrelebbentek a hirtelen felcsapó szélben.

Lucius riadtan kiegyenesedett. Tekintete egy pillanatra találkozott a hordszék mellett haladó Burrus tekintetével.

- Igen, anyám - mondta hangosan, de hangjában ott rezgett valami didergés. - Igen... túl messze kerültünk egymástól. Te teljesen akartál birtokolni engem. De nem engedted, hogy én teljesen birtokoljalak téged. Emlékszem, amikor mondtad, hogy mindazt a szeretetet, amit másnak adok, tőled orzom el - suttogva ismét közelebb hajolt Agrippina füléhez: - Ezek a férfiak, akik itt vannak, sokkal jobban birtokolnak téged, mint én... Mi jutott nekem? Parancs?! Feltétlen engedelmesség? Pedig hányszor vágyakoztam csókodra... Hányszor gyűlölködve sírtam, amikor láttam: mások, idegenek, erősek, milyen bizalmasan közelednek hozzád...

Az asszony görcsösen szorította mindkét kezével, nem törődve azzal, hogy a hordszék fellebbenő függőnye mögül most már kíváncsian, idegeskedő féltékenységgel merednek rá az ismert arcok, rekedten suttogta:

- Most már nem... most csak te leszel velem. Milyen fénylő csoda, hogy egymásra találtunk. Nem kell senki, csak te... kinek is van joga hozzád, mint nekem? Én szültelek! Én védtelek... Én... én... én...

Lucius sóhajtott.

- Igen... te oly sokát tettél értem, hogy melletted eltörpül az ember. Ilyenkor ismét kicsinek, tehetetlennek, kiszolgáltatottnak érzem magam. Tudod, ez olyan rettenetes érzés. Mintha az egész birodalom elmerülne egy láthatatlan gyermekszoba láthatatlan falain túl. - Félrehúzta a függőnyt. Belenézett az asszony sápadt arcába. Láta szemében a különös, lázas csillogást. Elmosolyodott.

- Ellened vívtam a legkegyetlenebb harcot, anyám... hiszen oda kellett döfnöm, ahol a kardpenge engem is ér. Rettentő éjszakáim voltak. Végül feltettem magamnak a kérdést: vagy te, vagy a művészet.

Agrippina nyílt, egyenes tekintettel nézte a hordszék mellett haladók feléjük fordult arcát.

- Talán így... Én vagy a hatalom? - helyesbítette önkéntelenül kitörő gúnnyal, és rögtön hozzátette: - Nekem nem kell a hatalom. Nekem csak a te szereteted kell. Csak az, hogy melletted lehessek, hiszen téged, csak téged szeretlek, te vagy az életem értelme. - Hangja elcsuklott. Nagy, fehér karja átkarolta Lucius nyakát, és forró, olykor mohó csókkal becézte arcát. A hordszék mellett haladó praetorianusok egyike - talán gúnyosan vagy őszintén - ámuldozott.

- Hát csoda szerencséje van az ifjú caesarnak, hogy így... így szereti az anyja. Boldog ifjú. Bezzeg az én anyám elvert a háztól egy kutyakergető bottal, mert rodhadt almával dobáltam meg a szomszéd malmost, aki az ágyába járt. Mert nem akart nekem egy sarut venni...

A nevetés újra felcsapott. Lucius is nevetett, aztán szemöldökét felvonva, kissé elhúzódott.

- Nem, anyám, a művészet... Persze ahhoz, hogy egy művész szabad legyen, hatalom kell, csak így védekezhet más hatalom ellen. - Köhintett, és gúnyosan, hangosan - hogy a többiek is hallják - mondta: - Szeretetem a tiéd, mindenem a tiéd, de a birodalom... a birodalom az enyém. - Nevetve hátrafordult.

Az asszony elpirult. Keskenyre összeszoruló ajkán kényszeredett mosoly volt.

- Minden a tiéd, minden... Nekem a birodalom földjének egyetlen kicsiny röge sem kell, csak te, de te egészen, maradéktalanul.

A távolban felbukkant a tengerparti villa féhéren csillogó márványépülete. A tenger tárult. A levegőben a virágzó gyümölcsfák illata lebegett. Nagy, aranyos méhek zümmögtek. A villa felé vezető út két oldalán kék, piros, lila virágok özöne tarkállott.

Poppaea és Otho, akik a másik, hátrább haladó hordszékben ültek, hallgattak. Arcuk egyformán ideges, feszült volt. Ez a különös, feszült hallgatás már akkor rájuk nehezedett, amikor először látták, mint öleli át a császárné a hordszékbe szálló fiát. Otho kitekintett.

- Leeresztett függönyökkel utaznak - mormogta gyorsan. Poppaea legyintett:

- Bizonyára sok bizalmas beszéd hangzik el. De... nem szeretem, hogy a szeretőm más asszonnyal ül lefüggönyözött hordszékben.

A férfi kesernyésen mosolygott.

- Igen... én sem... Úgy látszik, túl fiatalok vagyunk, és áldozatául estünk a kizárólagos birtoklás babonájának, ahogy azt nekem egyszer az első éjszakán a „legtisztább anya” elmondta.

Poppaea nevetett.

- Kissé feleslegesnek érzed magad?

- És te?

- Én megszoktam, hogy két férfi felesége legyek. Te azonban, úgy látszik, jobban félted a szeretődöt, mint engem. Ha ilyen nyíltan teszed, ez a legnagyobb bűn: tapintatlanság. A tapintatlan férfi szeretőt sem, feleséget sem érdemel.

Az út a tengerparton vezetett. Ciprusok kettős sora húzódott. A hőség enyhült.

Sokáig néztek szótlánul a messzeségbe. Otho értelmes, ifjú filozófusarcán enyhe gúny volt.

- A tapintatlanságról jut eszembe... Az udvarnál sokat suttogják, hogy túlságosan közel engedted magadhoz a praetorianusok főparancsnokát. Elfelejtet Nero természetét?

Poppaea rózsaszínű, finom orrcimpái úgy rezdültek, mintha a virágözön illatát ízlelné.

- Ez nem tapintatlanság, hanem önzetlenség. Kötelességem, hogy megfelelő módon biztosítsam hites férjem és császári szeretőm egyformán értékes életét. A bárgyúk durván erre persze kétségbevonják hűségemet.

Otho okos, szürkésfekete szemében újra vidám gúny csillant.

- Az önzetlenség eredménye mindig a hálátlanság. Ezt neked, aki olyan alaposan tanulmányozod a görög filozófusokat, tudnod kellene.

Poppaea idegesen rázta apró öklét, amely most olyan volt, mint vihar előtt rázkódó illatos, fehér virág.

- Hiba volt, hogy engedtem őket egy hordszékben utazni, mint egy szerelmespárt. Agrippina még fiatal...

A férfi tárgyilagosan bólintott.

- Igen... Fiatalnak is látszik, de valójában sokkal fiatalabb... - Azt akarta mondani: „mint te”, de tapintatosan hallgatott, és hogy elterelje az asszony arcán felsötétlő veszedelmes figyelmet, gyorsan mondta: - A kibékülés, úgy látom, kissé túlzott. Ha elveszíted Nerót, remélem, nem keresel más szeretőt. Ezt nem tűrném.

Poppaea feszült figyelemmel nézett maga elé.

- Úgy gondolod, ha én elveszítem Nerót, te is elveszítenéd a császárnét?

Otho vállat vont.

- Ők ketten úgy hasonlítanak egymáshoz, hogy... azt hiszem, legjobban mégiscsak egyedül kettesben érzik magukat. Sok nagyravágyó tervem volt, de ha nem érhetném el, hogy egyedül birtokolhatnám, az számomra nem nagy boldogság lenne.

Az asszony idegesen dobbantott.

- Az élő, lobogó álmok: az élet lényege - mondta újra, hogy erőt vegyen feltékenységén. - Ha lemondanék álmaimról, melyeket tettekké váltottam volna, akkor lemondok az életemről. Ha Agrippina megfélemedezik arról, hogy ő anya, és Lucius a fia... akkor a szeretői, akik most a hordszék mellett lépkednek, egyszerre otthagynák. S ez a bukása lenne.

A férfi sóhajtott.

- A hatalom pusztító mérge. Agrippina lángeszű asszony. Örültje a hatalomnak. Nem hiszem, hogy volna dolog, amit ne tenne meg, ha ettől függ a hatalom birtoklása vagy elvesztése. Míg a hatalmat csak a fia ellenében birtokolhatja, talán még fegyvereseit is ráuszította volna. Most arra törekszik, hogy teljesen birtokolja Nerót, s eszközeit nem válogatja meg. Lucius az ő számára egy fiatalember csupán, aki... aki... ott ül vele egy hordszék függőyei mögött. A törvény, a szokás, a legszentebb családi kapcsolatok mind a függönyökön kívül vannak.

Poppaea hevesen rángatta kicsiny csitrivállát, mely sokat erősödve, már-már asszonyosan gömbölyű, feszülő lett:

- Ez menekülés, Marcus Salvius Otho. Én nem menekülök... Ha Agrippina a gyermekkori emlékekkel harcol, én is felvetek néhány emléket... hogy a kibékülés ne jelentse mindnyájunk pusztulását.

A hordszék lassan kanyarodott be az első után, a tengerparti villa felé vezető úton.

*

A világoskék hullám nekifutott a széles márványlépcsőnek. Az ezüsttel bevont Nereis-szobor mellett álló asszony visszakapta bíborsarujával ékes, erős lábát. Könnyű vörös selyemruhát viselt, vállán csillogó gyémántfibulákkal. Vörössesszőke hajában nem hordott ékszert, és talán ezért még fiatalabbnak látszott. Fedetlen karjából erő és asszonyiság áradt. Szeme mintha a tenger kékjének mélységeit sugározta volna vissza. Lassan megfogta Lucius kezét. Jobbjával a messzeségbe intett:

- Látod, csak a tenger tud így tárulni a tekintetnek - szólt halkán. - Úgy tárul, mint egy asszony a nászra. Semmit sem rejt el. Mindenét neked adja. Mégis nagy titok ez a tárulás. A kontár nézheti, és semmit sem lát, csak a vizet és a felhőt, de nem a tárulás fenséges meztelenségét.

Lucius telt, gyermekesen tiszta arca megbarnult. Férfias lett. Arcvonásaiban enyhe érdesség érződött. A messzeségbe nézett ő is.

- Ma írtam egy verset a tengerről - szólt tettetett közönnyel. Agrippina örömteli meglepetést jelezve, felkapta fejét.

- Olvasd fel! Nekem olvasd fel elsőnek. Ugye, nekem olvasod fel elsőnek? Ugye? - kérdezte. Átkarolta a fia derekát, és mellére hajtotta fejét. Inkább érezte, mint hallotta, hogy valaki megáll a lépcsőkhöz vezető kerti úton. Lassan, játékosan csúsztatva orcáját Lucius mellén, feltekintett.

A kerti úton ősz hajú, de sima, kerek arcú nő állott, a mauretániai varázslók jellegzetes fekete-fehér kockás ruhájában. Kezében fuvolát tartott. Szeme összehúzódott, mintha ő is a távolba nézne az erős napfényben. Agrippina összerezsent. Szája egy pillanatra kinyílt, mintha kiáltani akarná a varázslónő ismerős nevét.

- Mi az? - kérdezte Lucius, és félig hátrafordult. Agrippina szólni akart, de a fekete-fehér kockás ruha helyett csak a tengeri szélben vibráló leveleket látta. Lucius versén gondolkozva dörzsölte homlokát, kék szeme most nagyon hasonlított anyjához, álmodozó, párás volt.

- Azt hiszem, megváltoztatom a harmadik versszakot... mert kifejezőbb jelzők kellene - szólt vontatottan.

A bokrok mögül a fuvola halk dallama csendült. Lucius felfigyelt.

- Milyen szép. Hallottam valahol ezt a dallamot - szólt álmodozva. Az emlékek hirtelen fellobbantak: a caesarok roppant kertje... ők hárman, ő, Poppaea és Otho ott kóboroltak a kis kertilak körül, a hatalmas ciprusok sora előtt. A kertilakból, a bokrok közül halk fuvoladallam száll... Mindig ez a messziről hozott, különös, jajongó dallam... Elmosolyodott.

- Hallod, anyám? Ez is gyermekkori emlék... Ez a dallam. - Hirtelen elkomorodott, ajkáról eltűnt a mosoly. - Hívtál ide valakit, akiről én nem tudok, anyám? - kérdezte fojtottan. Agrippina hűvösen nézte az arcát.

- Tökéletes színész vagy - szólt hidegen. - Kár, hogy társaid elővigyázatlanok.

Lucius arcán egy pillanatra meglepetés ömlött:

- Nem feleltél a kérdésekre - szólt gőgösen, mert az anyjának újra azt az arcát látta, amely rettegést keltett gyermekkorában, és csak most értelmezett megalázó sorát juttatta eszébe. Akkor régen nem tudta, hogy azok a jelentéktelennek látszó dolgok ilyen megalázások, de később, amikor mint ifjú és caesar emlékezett, a felháborodás mindig ököbe szorította a kezét. Hogy visszaélt akkor érzékenységgel... hogy örült, ha sírva fakadtam, és könyörögtem neki... Hirtelen fellobbanó haraggal nézte az anyját. Agrippina mozdulatlanul állott.

- Senkit tudtadon kívül...

Lucius keze lassan felemelkedett. Széles mozdulattal mutatott a kert felé, ahonnan a fuvola jajongó dallama szállott.

- Ezt a dalt ismerem. Gyakran hallottam. Te is tudod, hol...

Az asszony felvetette vörösszőke fejét:

- Emlékeztetsz? A legbátrabb, legnemesebb tettemre emlékeztetsz... amikor a becsületesem, hitvesi szeretetemet áldoztam fel érted, s anyai szeretettől vakon vettem életem a sors méhébe - hangja rekedt volt. - Megöltem őt, hogy te caesar lehess... S hogy téged... téged... ne lökjön pusztulásba valamelyik féltékeny, hatalmas udvaronc. - Szavában szilaj erő csendült.

Lucius zavartan lehajtotta fejét. Valóban tévedtem... - villant meg agyában. Bánkódva mormogott valamit. A fuvolaszó elhalt. A bokrok közül nevetés hallatszott. Poppaea férjébe belekarolva, suttogott a fülébe. Lassan lábujjhegyre állott, átfogta nyakát, és ajka hosszú, erős csókkal tapadt a férfi szájára. Mozdulatlanul állottak, de mégis alig észrevehetően hajlottak le, mintha mindjárt nászra hullának a kert sűrű, zöld fűvére.

Lucius tapsolt. A férfi olyan mozdulatot tett, mintha vissza akarná rántani fejét, de Poppaea oly hevesen csókolta, hogy ruhaöve hirtelen lesiklott ívelő, előretörő, újraívelő derekáról.

Lucius odalépett. Felvette az övet. Lassan, szokatlanul fölényes mozdulattal fejtette le a férfi karját Poppaea derekáról. Az asszony oldalt fordította kicsi kobrafejét. Rettegést jelezve, tágra nyitotta szemét. Ajka nedves, duzzadt volt a csóktól. Otho értelmes, ifjú filozófusarcán pirosság ömlött.

Lucius még mindig kezében tartotta az övét. Szép, harmonikus férfiarca gőgös volt.

- Marcus Salvius Otho... Ha egy férj a nyilvánosság előtt nyúl a feleségéhez, akkor az avatatlan szemlélő úgy vélheti, Róma tiszta erkölcei ellen vétkezik - szólt szertartásosan. Poppaea úgy állott férje elé, mintha védené a caesar haragja ellen. Összetette fehér kezét, és félrehajtott fejjel könyörgött:

- Ó, hatalmas, jóságos caesar, ne büntess meg minket. Úgy örültünk, hogy egymásra találhattunk... hogy így összehajolhatunk itt a tengerparton. A szakácsok már régen elkészültek az ebéddel, de nem merték megzavarni együttlétetek meghitt perceit. Minket pedig elragadott a példátok...

Agrippina lassan indult fel a lépcsőn.

- Marcus Salvius - szólt Othónak -, jöjj, átöltözzöm az ebédhez. Hívd az öltöztetőnőket.

Otho gyors, hosszú lépésekkel indult feléje. Lucius különös, figyelő arccal nézett az anyja után.

- Siess, anyám... Míg átöltözködöl, nem nyúlunk az ételhez - szólt nyugodtan, hangosan. Agrippina megtorpant. Melle hullámozott.

- Akkor mégsem öltözzöm át! Mi asszonyok mindig körülményesen öltözködünk... Még kihűlhet az étel.

Visszafordult, és a villa felé indult. Lucius nem várta be őt. Egyedül haladt a keskeny kerti úton. A tisztáson hatalmas asztal állott, a díszes, nehéz terítő alatt vastagnak, súlyosnak látszott. A bokrok között hárfa pendült, fuvola sírt.

Lucius oda nézett, de sehol sem látta a fekete-fehér ruhás varázslót. Talán mégis tévedtem volna? - ismételte magában. Szeretett volna nyugodtnak látszani. Otho már a feltálat hideg ételt nézte szakértő szemmel.

- Micsoda pompás halak - álmélkodott őszinte elismeréssel. Megvárta, míg a többiek elhelyezkednek. A férj biztonságával az ételhez akart nyúlni, aztán zavartan megtorpant.

- Ó, úrnőm... férjnek lenni: durvaság - mondta mentegetőzve, szabin tájszólással. Agrippina mosolyogva csóválta fejét:

- Nem... talán később.

- Én... később veszek - szólt röviden Lucius.

Csend támadt. Az arcok egyszerre feszültek lettek. Otho, aki nem vett a halból, mereven nézett maga elé. Poppaea nevetett.

- Nem iszunk, hitvesem? - kérdezte vidáman. Otho még jobban elvörösödött. Elsápadt. A hallgatás egyre súlyosabb lett. Csak a bokrok közül pendültek a hárfák, aztán halkan, lágyan szállott a fuvola dallama, s Lucius látta, hogy az anyja összerezzen. Arca komor, irgalmatlan volt. Mindaz, ami az utóbbi napokban a kibékülés törekeny épületét jelentette, szétfoszlott a fuvolaszóra. Hideg, láthatatlan, sötét tér terjengett közöttük. S mindketten érezték a mélység hűvös leheletét. A villa felől feltűnt az ételhordó szolga. Kezében nagy ezüsttál csillogott. Végigpillantott az érintetlen ételeken. Arcán megdöbbenés volt.

- Ó, úrnőm - fordult Agrippina felé -, ha a főszakács megtudja, hogy meg sem kóstoltátok az ételt, a nagy konyhakésébe dől kétségbeesésében.

Az asszony nem nézett reá.

- Miért? Ki rendelte ezt az ételt nekem?

- Ezt nem tudom. Ifjú caesarunk tegnap, amikor az ebédet megvitattuk, mondta, hogy te, úrnőm, szereted ezt a fajta halat, s bár nem adott egyenes parancsot elkészíteni...

Lucius magán érezte az anyja pillantását. Úgy elpirult, mint gyermekkorában, ha várta, hogy anyja megbünteti.

- Én... - mondta akadozva. Legyintett, és hogy véget vessen a feszült hallgatásnak, kérdezte: - Mit hoztál?

A főszakács, aki most lépett hozzájuk, előrehajolva, ünnepélyesen helyezte az asztal közepére az ezüstitálat.

- Gomba - mondta ünnepélyesen -, gyönyörű gomba. A legszebbet válogattam ki neked... neked, caesar.

Lucius mosolyogva bólintott.

- Ezt meg csak nem a drága jó anyám, aki úgy retteg értem, ajánlotta?

A főszakács első helyettese megértően, hízelegve mosolygott Agrippina felé.

- Ó, caesar, a „legtisztább anya” ismeri ízlésedet. Úgy hallottam, valóban ő...

Agrippina felugrott.

- Hazudsz! - ajkáról oly vad dühvel szállott a suttogás, hogy a szakács halálsápadtan, fejét lehajtva torpant meg, lába reszketett. Lucius nevetve a vállára ütött:

- Ne félj! Remek ételt hoztál. Gomba az istenek eledele. Claudius atyám is gomba által lett istenné. - Vállát vonogatva rázta fejét. - Vagy csak egy főszereplő lett a nagyszerű temetéshez... Meg kell mondani, temetni tudsz, anyám.

Hallgattak. A főszakács előrehajolva, göndör hajú fejét válla közé húzva, lábujjhegyen hátrált, aztán lélekszakadva rohant el. A hárfák újra megpendültek. Poppaea csitrinyakát nyújtogatva végigpillantott az asztalon.

- Valóban... - mondta halkán, szórakozottan.

Az asztalon egyetlen kehely állott a hatalmas halastál és Agrippina asztalrésze között. Poppaea vágyakozva nézte a kelyhet. A császárné, aki feszülten maga elé nézett, felpillantott. Sóhajtott.

- Bor? - kérdezte a háziasszony ösztönös érdeklődésével. - Itt van. Idd meg. Én... én nem vagyok szomjas.

Poppaea tejfehér keze előrenyúlt. Lassan, óvatosan megfogta a kelyhet. Kicsit várt. Érezte, a pillantások részegeződnek.

- Talán... talán... - mormogta nyugtalanul Otho, és felállt ülőhelyéről, mintha mindjárt kivenné a kelyhet felesége kezéből. Poppaea mosolygott. Felemelte a kelyhet.

- Iszom a megértésre! Az anyai szeretetre, amely tiszta csillagként ragyog életünk oly poros útja felett. Iszom a békéért a legtisztább anya és a legdicsőbb, a legnemesebb fiú között. - Kecsesen meghajolt ültében, és ajkához emelte a kelyhet.

Lucius látta, mint mozdul meg a bársonyos, tejfehér, leányosan friss nyakán a nyelv. Rettentő aggodalom feszült benne.

- Azt hiszem... - Poppaea lassan letette a kelyhet. Ajka nyitva maradt.

- A... azt hiszem... ez a bor... - mondta, és hangja egyre halkult. - Olyan furcsa...

Kicsi feje hátrahanyatlott. Otho kiáltva kapott feléje.

- Ó, istenek... - lihegte elváltozott arccal. - Orvost, Xenophanon, Xenophanon! - Lucius felugrott, és futva indult a villa felé.

- Xenophanon! Szolgák! Rohanjatok! Fussatok! Orvost ide!

Poppaea kicsi csitri feje mozdulatlanul nyugodott férje vállán. Otho könnyezve csókolta tejfehér kezét.

- Iszonyú... iszonyú...

Agrippina mozdulatlanul ült. A villa felé futó Lucius után nézett. Szeme káprázott. „Előlem fut? Engem akart lesújtani? Tehát a szavak... az arckifejezés... mind, mind csak képmutatás... az ölelések, a kitárt karok a palota előtt... Mindent előre elrendeztek... Mindent... Menekülni kell... rögtön... Talán bérgyilkosok rejtőznek a bokrok mögött...” felugrott.

- Probus! - hangja éles, rekedt volt. A bokrok közül hirtelen merült fel a híres praetorianus vezér alakja. Agrippina megkönnyebbülten sóhajtott. Felkelt, és a tengerparthoz vezető lépcsőre kilépve, visszaintette Probuszt. A híres bajvivó arányos, könnyű mozgású alakja nyomtalanul merült el a bokrok között. Agrippina hirtelen érezte, hogy minden hűvös lett körülötte. Csak a dühe izzott fel, aztán a tehetetlenség, a reménytelenség borította be lelkét. Már nem vigyázott, és a lépcsőkön néha átfutó hullám elárasztotta bíborsaruját.

- Mit csinálsz most? - hallatszott halkan, kíváncsian.

Agrippina egy pillanatra maga elé nézett. Úgy érezte, ismerős ez a lágy, zengő női hang. A tehetetlenségből, a reménytelenségből lassan merült fel az emlék: a csillogó tenger, a gyöngyhalászok bárkája, Domitius... az átlátszó víz mélységében kincseit rejtő kagylók rejtőznek... Eiréne... Felegyenesedett. A széles márványlépcső túlsó végén díszes, aranyozott, kicsiny hajó lebegett, melyen a császári család tagjai jártak kirándulásra. A hajó szélén egy asszony ült, izmos, erős alakját mint ezüstpára hullámoztta körül a hellén peplum, karcsú derekát bíboröv szorította, kúp alakú, meredeken emelkedő melleinek két hegyes, pirosuló mellbimbója úgy emelkedett a fátyol alól, mint a korall a tenger ezüst, játékos habjaiból. Őzbokája körül úgy tolongtak a kicsiny hullámok, mint törleszkedő, halkan dörömbölő kiscicák. Agrippina komoran nézett rá. Úgy érezte, csak egy pillanat múlt el, amióta ott a Pandataria kopár sziklái között szólott hozzá a Legtitkosabb, a Legszipajabb Istennő, a Hajnalcsillag örökifjú asszonya. Agrippina arca sápadt, öreges volt.

- Ha nem előzöm meg, ő sújt le rám... Nem fiam ő már nekem, de kegyetlen, halálos ellenségem... Megölem, hogy meg ne öljön...

Eiréne piros, ízes ajkán könnyű mosoly siklott.

- Az ember senkit sem ölhet meg, csak arra kényszerítheti, hogy elhagyja az anyagi síkot, és levesse a látható alakját...

Agrippina élesen, hűvösen figyelt. Szeretett volna valami olyat fedezni fel a másokban, ami nem földi, ami olümposzi jel, de csak az örökifjúság fenséges ragyogását érezte.

- Miért nem segítettél, hogy szeressen engem, mint Poppaeát? - kérdezte komoran. - Miért mentetted meg akkor az életemet, ha utam oda vezetett, hogy fiam halálát kívánom, holott őt, csakis őt szeretem.

Eiréne leányosan bájos, kicsi, kerek arcán töprengés volt. Sűrű, összenőtt szemöldöke megremegett.

- Nem hiszem, hogy helytelenül cselekszik, aki életet ment... Én csak egy istennő vagyok... - Könnyű öngúnnal nevetett, és a hullámok ujjongva ugrándoztak kicsi bokája körül, kapkodtak apró, bájos térde felé. - A kozmikus erők egy-egy hulláma az élet... Nem tudom biztosan, miért, de az istenek nem helyeslik az anya és fiú szerelmét... Azt hiszem, mert az ilyen szerelem visszatérés a kiindulóponthoz, s nem rohanás a végtelenbe... Néha azt hiszem, a közvetítőben van a hiba... - Félig behunyta hosszú pillás szemét, arcvonásai megteltek fénnel. Agrippina közelebb lépett.

- Ki a közvetítő? - kérdezte, és hangjából már kikopott az édesség. Eiréne halkan sóhajtott.

- Közvetítő a törvény. Az erő teremtette a törvényt, és a törvény öntudatosította bennetek az erő fogalmát... Most azt hiszem, nem tartottad be a saját törvényedet... pedig vakmerő törvényeket kovácsoltál magadnak... Mikor a fiad felé törtél, elvetted a hűséges, erős szeretőidet... Az ő bánatuk felleggé vált körülötted, vakította lelkedet... A törvény próbája, az összhang bomlott fel ott a hordszékeden. Szeretőid melletted haladtak, de lelküket félresodorta a diszharmónia.

Agrippina végigsimított homlokán:

- De miért nem figyelmeztetted, hiszen istennő vagy, és mindent tudsz!

Eiréne lassan rázta kicsi fejecskéjét:

- Vigyázni kell, hogy ne tudjak mindent... Te vakmerően küzdöttél a kegyetlen erők ellen... Aseianus, Tiberius, Caligula, Claudius... s most a fiad ellen, de a lényedből hiányzik az irgalom, s az erő irgalom nélkül olyan, mint az égbolt, melyen nem lebeg enyhén adó felleg... A sors irgalmatlan az irgalmatlanokhoz. De az anyák, akikre a fiuk sújt le, megtisztulnak az irgalmatlanság szennyétől, bármilyen irgalmatlanok is voltak, mert lehetséges-e ennél súlyosabb csapás? Az anyagyilkos fiúk elkövetik a legnagyobb bűnt az élet ellen, sorsuk szánandóbb, mint azé, akit megöltek... Örülj szerencsétlenségednek, s bánkódj fiad diadala felett. S nézd, ott jó Vitellius... ő többet tud a dolgokról, mint azok, akik a titkok között járnak. Mily fényes és mily kegyetlen a sorsa... Nézd... nézd...

Agrippina érezte, hogy akarata ellenére elfordítja fejét, s tudta, hogy Eiréne már nem ül az aranyozott hajó oldalán. Vitellius díszes, bíborszegélyes tógájában ünnepélyes, lassú léptekkel - mintha véletlenül találkoztak volna - közeledett feléje.

- Úrnőm! Azt hiszem, vesztettél - mondta gyorsan, fakó hangon, és hogy álcázza mondani-valóját a bokrokon leselkedők előtt, élénken mutogatott a hajó felé: - Fiad sír, és átkozódik Poppaea ágyánál.

Agrippina vállat vont.

- Ez a veszedelem engem fenyegetett... az én poharam...

Vitellius nagy, latin orrán fintorgás rezzent. Tréfás arcjátékkal álcázta gyors, fakó hangját.

- Ellenségeid úgy vélik, a kehely elhelyezése csupán fogás volt, hogy fiad ne gyanakodjon, ha később átnyújthatod neki... Ha előzőleg ellenmérget veszel be, még ihatsz is belőle, és így a biztonság látszólag tökéletes. Az orvos állatokon próbálta ki a bort. Rettentő méreg volt benne.

Agrippina nehezen lélegzett.

- Poppaea halott?

Vitellius most már őszintén nevetett.

- Mindenesetre oly teljesen birtokolja Nero szívét, mint minden szerető a halál első órájában. Az ifjú caesar őrvöng - csodálkozva csóválta nagy homlokú fejét. - Ki hitte volna, hogy ennyire szereti ezt az asszonyt. Nagyszerű, nagyszerű, igazi cselszövés: varázslat, mely megejt a lelket, s nem durva öldöklés, mely az oly használható testet pusztítja el. Poppaea vakmerő, nagyszerű asszony... Megérdemelné, hogy Nero felesége legyen. Gyönyörű pár! Bár Otho már készül az öngyilkosságra, hogy le ne maradjon a kétségbeesés nemes versenyében, ha hűtlen, de imádni való neje meghal. - Fölényesen legyintett: - Ez persze nem következik be. De milyen hatalmasok az asszonyok haláluk fenséges órájában.

Agrippina mereven nézett az arcába.

- Hát nem hal meg?

- Természetesen nem.

- De hiszen a mérget kipróbálta az orvos...

- A méreg rettentő, sújt, mint a villám.

- Hát akkor? Én láttam, Poppaea ivott belőle.

Vitellius elragadtatással nevetett.

- Csak szájához emelte, de úgy, hogy ne érje sokat csókolt ajkát, és nagyokat nyelt... a semmiből.

Agrippina ökölbe szorított keze felemelkedett.

- Tehát színészkedett?! Megyek, és kirázom az ágyából! - Arcát eltorzította a düh. Vitellius eléje nyújtotta karját.

- Nem színészkedik. Ilyen esetben a jajgatás nem elegendő. Méreg kell, amely ájulást okoz. A mérgezés minden jelét megcáfолhatatlanul, rémítően mutatja, de a halálnak csupán az árnyékát veti a vakmerő cselszövő bájos, kicsi arcára. Nagy varázslat ez az árnyék... Ha szétfoszlik: birodalom, s a világ minden kincse ott hever a győztes előtt.

Agrippina reszketett dühében. A fogát csikorgatta. Ajkáról halk átkok sziszegtek. Orrcimpái remegtek. Lassan erőt vett magán. Elfordult.

- Jöjj, Vitellius! Intek gladiátoraimnak, törjenek elő, és hányjanak kardélre mindenkit ez átkozott villában!

Vitellius egyszerre ragadta meg az asszony mindkét kezét. Hangja nyugodt, egyenletes, szinte vidám volt.

- Ez esetben... ha sikerülne, amit kétek - hiszen Burrus gondoskodott a biztonságáról -, ez esetben, mondom, azt hiszem, még aznap ellened fordulna mindenki. Ily zengő hangú caesarért rajong a nép, s könnyelmű, veszélytelen művészek tartja a szenátus. Azt hiszem, az öreg Servius Sulpicius Galba, a híres hadvezér és Augustus rokona nyúlna a császári bíbor után.

Szigorú öreg. Bár most erősen ficáncol valami fekete, csinos görög leány mellett. Mondom, szigorú, régivágású férfiú. Ez esetben kegyetlenebb sors várna reád, úrnőm, mint az egyszerű, gyors halál. Helyesebb, ha visszahódítod fiadat, vagy visszájára fordítod Poppaea játszmáját. Halj meg egy kicsit... s ha halálod első órái után megjön a hír, hogy mégis élsz, nincs fiú, ki ne futna örömmel a halottaiból feltámadt anyja felé. S míg ő most már a te melledre borulva zokog, jöhetnek a gladiátoraid Burrus és a többiek fejéért. Cimboráim segítségükre lesznek. - Kezét felemelte: - De te, asszonyom, nem ellenzed, ha mindenképpen a derék ifjú filozófus, Marcus Salvius Otho helyébe lépek... özvegyénél és nálad? Láttá az asszony komor mosolyát, és még közelebb hajolt hozzá. Durva ajka széle remegett.

- Megérdemlem... Úgy őrzöm meg számodra... csak számodra, fiadat, míg a hatalmat el nem éri, Augustus regnumának erejét, tied lesz, csak a tied minden népe úgy, ahogy akarod... - Széttárta karját, és mosolyogva csóválta fejét. - Ki szabhatja meg, hogyan birtokolja egy anya a fiát? Siess, úrnőm, halj meg egy kicsit.

Agrippina a villa felé figyelt, ahonnan meghatározhatatlan láрма kavargott. Vitellius egy pillanatra elhallgatott.

- Parancsot kaptam, hogy ha sétahajózásra mégy, úgy alkonyatkor egy hadigályával törjek rátok, s mintha véletlen összeütközés lenne, süllyesztem el a bárkát. - Kezével a díszes, könnyű, aranyozott kis hajóra mutatott. Agrippina érezte, hogy most már odanézhethet. A kicsiny hajó csillogva úgy lebegett a hullámok felett, mint aranyozott dióhéj.

- Vesd a vízbe magadat... Két cimborám, Caecina Allienus és Fabius Valens csónakon követik a hajót. Ússz oda a homályban... Szolgáid hiába keresnek majd, s hangos jajgatásuk, az új fájdalom elhalványítja Poppaea képét a caesar lelkében. A gyógyuló szerető elveszti harcát a halottá vált anyával szemben. S ha élve jössz, elmondhatod Nerónak mind, amit tőlem hallottál... Akkor... majd hisz neked...

*

Az égbolt szélére a hanyatló újhold alatt és felett két hosszúkás, sötétkék felleg húzódott. Még magasabban, az égbolt kékesfekete bársonyán már éjszakai teljességgel lobogtak a csillagok, de lent, a holdat hordozó fellegen alig észrevehetően piroslott a kiegészített alkony utolsó fény-parazsa.

Agrippina mozdulatlanul állott a kicsiny hajó elején. Nem szólt hátra a hallgatag evezősöknek, a néha hárfát pengető, szép görög leánynak, aki maga is királynőnek látszott, kit a tengeristen palotájába visz az evező karú, hallgatag triton. A hárfahangok lassan szállottak a teljes csendben a tenger felett. Agrippina úgy érezte, belehullnak a mélységbe, s ilyenkor egyre új csillagok sziporkáznak fel a tenger fekete tükrén, összevonta szemöldökét. Arca sima, fiatalos volt. A vállára boruló fekete bársonypalást lassan olvadt bele az éjszakába, és vörössesszőke feje látomásként lebegve rajzolódtott a hárfát pengető görög leány szeme előtt a hold halványezüst körében.

Agrippina hirtelen érezte a körülötte kavargó erők láthatatlan hullámverését. A homály egyre sűrűsödött. A csillagok egyre fényesebben ragyogtak. Messze-messze egy üstökös vagy meteor lobbant. A tenger bársonyfekete síkján lilás, alig észrevehető fény vibrált. Az asszony önmagát figyelte. Érezte a mélység és a magasság harmonikus egységét. A fent és lent fogalmak összezárultak. Könnyű szomorúság fogta el. Ha most Claudiusszal lennék... - Elmosolyodott. Nem érzett sem fájdalmat, sem bűnbánatot, sem haragot. Valahol a homályban ritmikusan csobbantak az evezők. A hullámok surrogása a rohanó gálya oldalán egyre hangosabb lett.

A homályban - mint alacsonyan sodródó felleg - egy hadigálya vitorlája tűnt fel. Az elején, ott, ahol a háromöles öklelőrúd lebegett a hullámokon, mint titánoknak a tenger vizébe rejtett roppant töre, belső, titkos fényekkel sziporkázva hangzott a hullám.

- Hadigálya, Misenumba megy - mondta halkan valaki. A hajó keskeny, nyúlánk ragadozó-alakja, az evezők szélesen elnyúló kettős sora halványan rajzolódott ki a csillagfényben.

- Térjünk ki előle - mondta hangosabban a vezérevezős. A hullámok sziszegése egyre közeledett. A hajó elején emelkedő hatalmas, aranyozott Poszeidón-fej élön, halványan csillogva tűnt elő.

- Vigyázzatok! - harsant a rémült, éles kiáltás. Agrippina érezte, hogy a kis hajó élesen oldalt fordul.

- Vigyázzatok! - Ez már a kétségbeesés sikolya volt. Az asszony látta, mint rajzolódik ki előtte a hadigálya eleje. A hatalmas Poszeidón-fej élön, fenségesen lebegett felette.

A kis hajó eleje recsegve felbillent.

Az asszony még látta, hogyan repülnek az aranyozott, vékony deszkák az öklelővas csapása alatt. Megingott. Egyetlen mozdulattal ledobta válláról a palástot, és engedve a zuhanás lendületének, vetette magát oldalt a habokba. A víz összecsapott felette. Hagyta, hogy lemerüljön. Hátára fordult. A gyakorlott gyöngyhalász biztonságával vetette le magáról a könnyű ruhát. Felemelte fejét.

A kis, könnyű bárka féloldalt fennakadva az öklelőrúdon, furcsán ágaskodott, megtorpant a hadigálya elején.

- Hé! Kik vagytok? - harsant a gálya elejéről Vitellius ismerős hangja.

- Irgalom! Kegyelem! - sikoltott a kétségbeesés az evezősök, a görög leány egyenetlenül csapkodó hangjából. - Ez Agrippina Claudia, a fenséges Augusta hajója!

Csend volt.

- Rettentő szerencsétlenség! - rikoltott Vitellius szava. - Hol a fenséges Augusta?

- Nincs itt! - hallatszott fojtott rettegéssel. - Ó, istenek, de hiszen ott állott elől... Én láttam, amikor a tengerbe zuhant...

- Igaz! Gyorsan! Evezzünk! Kutassunk!

A hangok összekeveredtek.

- Gyertek át a fedélzetre! - csattogott Vitellius hangja. - Siessetek, keressük a vízbe fúltat! Ó, istenek, csak legalább a holttemét találánk meg!

A láрма újra felcsapott. Agrippina tudta, hogy a hajó ide-oda lavíroz majd a vízen, és vigyázva, nehogy elkábitsa az evezők csapása, néhány egyenletes, hosszan elnyúló mozdulattal siklott a távolba. Figyelt. A tenger simán, egyenletesen terült el körös-körül. A távolodó hadigálya ide-oda lendülve kereste a vízbe zuhantat. Néha kiáltások harsantak.

- Úrnöm! Úrnöm! - hallatszott a görög leány hangja. Aztán kórusban harsant a kiáltozás. Az evezők csapása lassan halkult. Mély csend lett. Az asszony úgy érezte, a tükörsima tenger végtelenjéből hívás árad. Hirtelen szeretett volna nekivágni, s egészen odáig úszni, ahol két lobogó, rőt csillag merült fel a láthatár szélén. Érezte maga alatt a titkok mélységét, de rettegés helyett csak a magasság vágya csapott át rajta. Ismét a hátára fordult, és nyitott szemmel lebegett a mozdulatlan vízen. A nagy rőt csillag mintha közeledett volna. Megnőtt...

Valahol egészen közel evező csobbant. A csillagokból fáklya lett, amelyet a csónak elején széles vállú, hosszú kezű férfi emelt. Agrippina szótlanul úszott feléjük. Megvárta, amíg a csónak megáll, hangtalanul odasiklott, és megkapaszkodva a kormányvezetőben, lendült fel. A vaskos, alacsony kormányos rémülten felrikoltott.

Az asszony szótlanul féloldalt ült a meghajlott csónak szélén. Izmos, arányos teste halványan izzó rézsobornak látszott a fáklya fényében. Hátracsapta a haját, és halkan nevetett.

- Te biztosan megismeresz, ugye, Tullus?

A praetorianus vezér kezében megremegett a fáklya.

- Épp mondtam itt a cimboráknak, úrnőm, hogy ha a hajnalcsillag keltéig nem talállok rád... az óceán kék hajú titánjának, a viharokat torlasztó Poszeidónnak ajánlom testemet, amely a tied volt, és a tengerbe ölöm magam... hogy veled lehessenek a mélység csarnokában. - Hangja ünnepélyesen csendült a nyári éjszaka csendjében.

Az asszony bólintott. Nem kért semmit az evezősöktől, hogy fedje szemérmét. Büszkén, meztelenül ült a csónak végén. Aztán lassan intett kezével a messzi part felé:

- A Négy najád-villához evezetek... De gyorsan, hogy még hajnal előtt érjünk oda...

*

Vitellius visszaintette a hajósokat, és lassan lépett előre. Megállott. Figyelt. Szerette volna kiválasztani a legmegfelelőbb pillanatot, hogy észrevétesse magát.

Lucius a terem közepén álló kerevet mellett térdelt. Vörösesszőke, borzas haja a homlokába hullott. Gyerekesen vidám arca érdes, fájdalmas volt. Rátette kezét Poppaea mereven elnyúló karjára, és mintha szellemet idézne, halkan, rekedten ismételte:

- Meg kell gyógyulnod... nem halatsz meg... nem halatsz meg...

Poppaea sápadt, kicsiny arca leányos ártatlansággal világított a kék selyempárnákról. Valahányszor behunyta szemét, Lucius arcán rettegés rezzent. Az asszony észrevette. Megszürkült ajkán fájdalmas mosoly jelent meg.

- Ó, Lucius, ha meghalnék - suttogta elhalón, és kissé hátravetette fejét. Hosszú, lágy csitri-nyakán a kék erek lüktettek. - Az valóban az istenek kegye lenne. Hisz érted halnék meg... Gondold csak, ha feléd nyújtja a kelyhet? Bizonyára megiszod. Mely fiú gondolhat anyjáról ily démoni gonoszságot?

Lucius arcán hol a harag, hol a kétségbeesés hullámozott.

- A legbölcsebb és a legszigorúbb bírák vizsgálják majd ezt az ügyet, és jaj a bűnösnek, akárki legyen az. - Kezét esküvésre emelte. Poppaea sokáig hallgatott...

- Miért kell ehhez vizsgálat? - suttogta szaggatottan. - Kit akart elpusztítani a méregkeverő? Önmagát? Ehhez nem kellett volna az asztalhoz ülnie. Engem? Mit akart volna velem? Tehát csak te lehettél az áldozat.

Lucius keze megremegett az asszony mellén.

- Oly rettentő... oly szörnyű... - suttogta. - Hogy tört felém, hogy csókolt! Mindez csak képmutatás lenne?

Poppaea lassú mozdulattal kissé felemelte, majd erőtlenül visszajektette kezét, aztán tehetetlenül oldalt fordította kicsi kobraféjét. Szeme nagy, árnyékos volt. Haja dúsan ömlött szét a párnákon.

- Oly gyenge vagyok, s úgy érzem, egyre gyengébb leszek. Mily boldogság érted meghalni. S tudni, hogy Róma nagy, dicső caesarja, Nero, az ifjú, a ragyogó él... él... - Hangja elakadt. Szeme lecsukódott. Lucius a szerelmes együgyű rettegésével hajolt hozzá.

- Poppaea! nem hagyatsz el! Poppaea, nyisd ki a szemed! - ismételte a kedvese halálától iszonyodó szerető sok ezer éves együgyű könyörgését. Az asszony kicsi, sápadt arca merev volt.

- A haldoklók néha messzebbre látnak az élőknel - suttogta alig hallhatóan. - Most már tudom, a méregkeverő nem volt képmutató. Valóban téged akart. Vérfertőző, iszonyú nászra akart ragadni... Talán nem is haltál volna meg, csak az őrjöngés homálya borította volna el az agyadat. Neki ez is elég, hogy oldaladon birtokolja a birodalmat. Mily boldogság, hogy halálom árán néhány napra talán megmenekültél. Ó, hogy ég az ajkam... Már itt a vég... Ó, csókolj meg utoljára.

Lucius dideregve hajolt előre. Ajka szilaj csókkal tapadt az asszony félig nyitott szájára. Poppaea feje erőtlenül billent oldalt. Mélyet sóhajtott.

- Ígérd meg, hogy megvéded magad Róma számára.

- Ígérem.

- Ó, csókolj meg... csókolj... úgy... úgy... csókodban az élet. Mily csodálatos volt mindig az ölelése, ígérd meg, ha meghalok, akkor is megölelsz egyszer még...

Lucius szép férfiarcán bő könnyek csordultak.

- Ígérem... ígérem...

- Ígérd meg, irgalmatlan leszel!

- Irgalmatlan leszek!

- Hogy leghűbb barátaidra bízod a bűnös méltó megbüntetését.

- Igen, Poppaea, igen.

Az asszony figyelmeztetően felemelte tejfehér, illatos kezét. Csuklóján a csillogó karperec hátracsúszott.

- Ó, hogy lesóványodtam - sóhajtott fel fájdalmasan. - Csupa csont és bőr vagyok. Fessék ki arcomat, ha meghalok. Szép akarok lenni. Ugye, megteszed, Lucius. Hisz oly sokat áldoztam érted: tisztességemet, becsületedet, hírnevedet. Boldog asszony lehettem volna, de jöttél te, és... Szegény Marcus Salvius... Szegény férjem... Vigyázz, hogy ne legyen öngyilkos. Menj, nézd meg, mit csinál. A kertben ül. S a méreg... Menj, véd meg... Légy irgalmatlan. Nem halok meg nyugodtan, ha nem tudom, hogy teljes, tökéletes biztonságban vagy, hogy a méregkeverő sohase férhet hozzád. Hogy az a rettentő küzdelem a gonoszság és jószág között véglegesen, visszavonhatatlanul eldőlt.

Lucius kiegyenesedett. Szemét törölgetve, gyermekesen szipogva meredt maga elé. Csak most vette észre Vitelliust és a mögötte álló hajósokat. Csend lett. Poppaea arcán hirtelen izgalom gyűlt. Megvárta, míg Lucius előrelépve hátat fordít neki, és félig felegyenesedett. Vitellius féltérde ereszkedett. Fejét lehajtott.

- Rettentő gyász... rettentő bánat - suttogta akadozva. Lucius némán nézett rájuk. Türelmetlenül dobbantott. Vitellius felegyenesedett.

- Anyád... Claudia Augusta... A legtisztább anya...

Lucius szép férfiarcán bosszúság volt.

- Elég az alakoskodásból, Vitellius! Beszélj úgy, mintha egyedül lennénk.

A másik alkalmazkodva az ifjú caesar teátrális modorához, mutatott hátra.

- Rettentő szerencsétlenség. Egy hadigálya és a császárné sétahajója összeütközött a sötétben. Bénul a nyelvem, de kimondom: anyád a tengerbe veszett.

Mély csend lett. Lucius egész testében megremegett, aztán némán lehajtotta fejét. Ajka sírósan legörbült.

A férfiaság eltűnt arcáról. Két kezét lassan emelte elhomályosodó szeme elé. Válla felhúzódott.

- Honnan tudod, hajós, hogy e hír igaz? - hallatszott Poppaea hangja. Ahogy hevesen megmozdult, látszott, hogy valóban megviselte a bevett mérge, de a halódás maszkja lehullott kipiruló arcáról. - Hiszen ő gyöngyhalász volt, kitűnően úszik. Hány ember veszett a tengerbe?

Vitellius tagadóan csóválta fejét.

- Rajta kívül senki, de a hajósok mind látták, amikor a tengerbe zuhant. A hullám egyszerre nyelte el.

- Egyszerre? Tehát öngyilkos lett!

Vitellius megértette:

- A hajósok közül többen is szóltak erről, de én a hadigályán voltam.

Poppaea bólintott. Ajkán megértő mosoly siklott.

- Igen... Afranius Burrus beszélte, téged küld ki, hogy a misenumi tengerészek hűségét biztosítsd. - Felült. Karjait széttárta. - Lucius, megmenekültél.

Lucius érezte, hogy a bánat mélyében valóban megcsillan a megkönnyebbülés. A lelkét pusztító küzdelem elhalványult. A szeretet-gyűlölet forró, dermesztő hullámverése, melyben pusztulva vergődött egész lénye, szétoszlott. A bánat komor zengése elhalt a nyugalomvágy lelkén előmlő csendjében. Sóhajtott. Megtörölte szemét.

- Valóban az istenek döntése volt - szólt halkan. Csend lett. Poppaea összeszorított ajakkal nézett maga elé.

- Öngyilkossága döntő bizonyíték bűnössége mellett. - Éles, hűvös tekintettel figyelt az oszlopokon túl sötétedő kertbe: - Szélcsend van? A tenger kiveti őt magából. Ennyi bűn még a hűvös szívű Poszeidont is bősz haragra gerjeszti. Menj, Vitellius! Sok hajóval keressétek tetemét. Látni akarom arcán a végső bűnhődés rettegését.

Lucius lehajtotta fejét.

- Valóban... Bűnös volt, de a legtöbbet nem az apám, de ellenem vétkezte, és nem amikor a kehely borába mérget szórt, de ott, azon a lakomán, mikor kezembe adta nevelőapám halálos étvét.

Vitellius arcán komor figyelem volt. Mélyen meghajolt, és maga után intve a hajósokat, kiment.

- Hallottátok a parancsot? Siessetek a kikötőbe - vetette oda a többieknek, és homlokát dörzsölve, egyedül, indult az ösvényen a Négy najád-villa felé.

A bokrok, a pínafák alatt, a kékesfekete homályban néha halkán, szinte dallamosan zörrent valami könnyű léptű futóvad. Vitellius olykor megállott. Halkan morogva, mint a kockajátékos a dobás előtt, dörzsölte vaskos, szegletes tirannusállát. Balról egyenletes, dobbanó léptek csörrentek. Fáklyák lobogtak. Az ősrégi út felől, amely néha szinte a tengerig kanyarodott, három decurio praetorianus menetelt. Ritka, tízes sorokban haladtak, hogy megkerüljék a tömörebb bokrokat anélkül, hogy egymástól eltávolodnának. A csapat nyomában hanyagul, féloldalt billegve, szép, vaskos izmú lovaik hátán a testőrök főtisztjei lovagoltak. Afranius Burrus heraklészi alakja messze kivált csoportjukból. Vállára vetett bő testőrköpenyében, magas, régi, tarajos sisakjában még nagyobbnak tűnt fel. Hatalmas lova szinte kicsinek látszott alatta.

Vitellius szótlánul várt, míg a katonák elhaladnak. Arca egyre komorabb lett. Most már sietett. Rövid, izmos lába fáradhatatlanul lépett.

Elöl ismét megcsörrent az ütemes lépés. Új csoport tűnt fel. Az egyetlen fáklya fényében legionáriusok egyszerű bőrvértje barnállott, de lépésük egyenletesebb volt a testőrökénél. Vitellius most már úgy hajlott le, mintha őt hajszolnák a széles, ritka vonalban vonuló katonák. Ki ellen készül Burrus? - vetődött fel agyában a kérdés. - Az anya ellen? De hiszen bizonyára tudja a hírt, hogy az anya még délután hajóra szállt. Tehát a fiú ellen? Ha ma éjjel ő öli meg Nerót, Agrippina visszafogadja kegyeibe egészen addig, míg ki nem végezteti, és így nem lesz szüksége rám... De kivégeztetheti-e? Sőt, azt hiszem, Burrus leszámol a császárné minden szeretőjével és a szeretőjelölttel is... Visszahúzta az állat. Töprengve dörzsölte nyakát ott, ahová a kivégzésnél a kivégző katona kardja sújt. Tenni kell valamit, hogy teljesen birtokoljam Nero bizalmát... Teljesen... Lépcső... lépcső... először az anya, aztán a fiú... Aztán ez a vénülő tenyészím, aki olyan a sisakban és köpenyben, mintha világhódító volna, pedig... két cohorsot sem tud rendesen elvezényelni, bonyolultabb stratégiáról nem is beszélve. Nem, nem ez a sorrend. Először az anya, aztán ez a félelmetes, köpenyeges hódító s aztán a fiú... - Sőhajtott. - Ó, istenek... milyen hasznos erény a gonoszság. Igen, erény. Életet fenntartó erény. Az lenne, amely azért tiszta, mert maradéktalanul gonosz tud lenni. A felemás lelkek szennyesek, mert az élethullámok összekeverik bennük a jóságot és a gonoszságot. Ó, bár oly éles lenne az elmém, hogy úgy tudjak ölni a sors által, a lelket saját természetével, miként az istenek...

A Négy najád-villa egyszerre bukkant fel a ciprusok tömör sora mögül. Középen, a bejárat előtt tábortűz égett. Agrippina alakja némán, egyenesen rajzolódott a lépcsőn. Vitellius úgy látta, az asszony tűzfellegekben áll. Balra sötét sziklaként magasodott Thrax. A tűz körül gladiátorok és néhány praetorianus tiszt üldögélt.

Vitellius megkerülte a tüzet. Üdvözlés nélkül, némán megállott. A tűz mellett ülők feléje fordultak. Az asszony lassan emelte fel nagy, fehér kezét, vállán rövid praetorianus tiszti palástot viselt, mely néha lesodródott nagy, asszonyos, de tömör melléről, súlyos csípőjéről. Mély csend támadt. Csak a tűz sercegett. Mindenki feszülten figyelt. Csupán a vörös szakállú Thrax meredt közönyösen maga elé. Roppant válla olyan volt a tűz fényében, mint a láthatáron tornyosuló alkonyi felleg.

Vitellius úgy látta, az asszony vaskos, fehér combjain mintha még derengene a rég lenyugodott hold fénye. Szava halk, rövid, érdes volt, mintha láthatatlan törrel sújtana.

- Űrnőm! Voltam, láttam, beszéltem. Fiad lelkét szeretője kezébe helyezte. Halálod híre rövid bánatot keltett. De a bánat szétfoszlott a bűnös megkönnyebbülésben. - Elhallgatott. Aztán, hogy mindenki megértse, hangosan mondta: - Vesztettél.

A tűz körül egyszerre megmozdult mindenki. Suttogás röppent. Csend lett. Agrippina arca mozdulatlan volt. Öklébe szorított kezét felemelte. Begömbült ujjai oly erővel téptek bele a rövid katonaköpeny szélébe, hogy a vastag vászon reccsenve szakadozott.

- Vesztettem, mert az anyai szeretet bénított a harcban. De most úgy vetek el mindent, ami köt, mint ezt a palástot!

A letépett ruha szárnyként lebbent fellendülő kezében, aztán szélesen tárulva, egy pillanatra elborította a tüzet.

Az asszony szilaj dühvel rázta a levegőbe emelt, öklébe szorított kezét. Ahogy lobbant a palást, fedetlen alakja lassan merült fel a homályból.

- Fegyverre! Én vezetek benneteket!

A gladiátorok felugráltak a tűz körül. Csak a vörös Thrax ült dermedt mozdulatlanságban. Vitellius felemelte kezét:

- Sok az őrző. Nem juttok át ennyien a császári villához. Egy-két ember talán... ha hírvivőként lép Nero elébe...

Az asszony melle zilált. Arcához emelte kezét.

- Ó, istenek! Hát mennyire nem tudok úgy ölni most, mint régen - sziszegte fogát csikorgatva. Hallgatott. Néhány hangtalan lépést tett. Megtorpant. Úgy járkált hangtalanul a feljárt oszlopai előtt, mintha láthatatlan láncon vergődne. Újra megtorpant.

- Tullus! - hangja rekedten csattant. A hosszú kezű dárdavető teljes fegyverzetében bukkant ki az oszlopok mögül. - Vidd hírül a caesarnak, hogy élek, és nem rettegek! - Elhallgatott, aztán szinte lágyan mondta: - Ha látod, hogy életemre törnek... előzd meg őket.

*

Poppaea megigazította maga mögött a párnákat. Közelebb tolta a mécsest. Félreintette a szolgálkat. Lassan szétnyitotta a papirusztekercset, melyre olyan gondolatokat írt le, amelyekből később epigrammákat írt vagy íratott Luciussal, esetleg Othónak ajándékozta, hogy filozófiai írásainál felhasználja. „A hatalom és a gonoszság édes testvérek. De csak a halandók lelkében. Az istenek lelke megtisztul a hatalom által, mert a hatalmuk oly nagy, hogy felperzseli a gonoszságot. Ha isten akarunk lenni, mérhetetlen sok hatalomra törekedjünk, s így lelkünkben a gonoszságnak csupán gyorsan tovatűnő árnya marad.”

Halk zörrenés hallatszott. Afranius Burrus alakja egyszerre tornyosult fel az ágya előtt.

- Most már felkelhetsz - szólt halkan -, a férjgyilkos nőt a tenger mélyébe lökte egy hadigálya. A fia hol van?

Poppaea kicsi, sápadt arca még sápadtabb lett.

- Most... Már most? - sziszegte, és úgy szorította magához a papirusztekercset, hogy két kicsi, körte alakú melle teljesen elmázolta a meg nem száradt írófestéket.

Afranius körülpillantott. Gyorsan intett hatalmas karjával. Poppaea látta, hogy a körben futó oszlopok mögül felmerülő fegyveresek egyszerre ismét visszahúzódnak az oszlopok mögé. Összecsapta kezét. Már hosszú ideje játszott a vakmerő, tört villantó gondolatokkal, és most, amikor a praetorianus vezér heraklészi alakja felmerült a kerevetnél, hirtelen megdermedve a rettegéstől, suttogta:

- De... De... Burrus, hiszen nekem férjem van. Én nem lehetek... így, mindenki előtt... - Aztán egyszerre felült, és reszkető ajakkal rázta a zörgő papiruszt. - Úgy?! Szóval neked nem elég... hogy... hanem még ráadásul szörnyű halálos veszedelembe akarsz dönteni. Azt hiszed, egy pillanatig is császár maradhatsz?! Csak azért, mert néhány cohors melletted lármázik, míg iszik? A szenátus, a légiók, a nép... mind, mind Galba mellett van!

Afranius komoran legyintett.

- Ez az én éjszakám! Reggelig hírül adom, hogy a fiú megölte az anyját, s a felháborodott testőrök végeznek az anyagyilkossal.

A kert felől léptek zörrentek. Lucius lassú, nehézkes járása közeledett. Fejét felvetette. Arcán nem látszott, hogy észrevette volna a praetorianus vezért, aki a kerevet másik oldalán állott.

- Poppaea! Engedd meg, hogy sírjak! - teátrális mozdulattal emelte maga elé kezét, de hangjában szinte fájdalom csendült. Az asszony táguló szemekkel meredt rá.

- Sírj... sírj... csak... - suttogta hangosan. Lucius odalépett a kerevethoz. Nehézkesen letérdelt, és gyerekes, menekülő mozdulattal szorította fejét az asszony melléhez. Poppaea hirtelen boldogan hajlott följe. Tekintete találkozott a praetorianus vezér hűvös pillantásával. Elfehéredő ajkát úgy nyitotta, mintha a halálos rettegés sikolya mindjárt elröppenne összeszoruló torkából. A praetorianus vezér figyelmeztetően felemelte ujját, s a bal karjával hátraintott.

Az oszlopok mögül egyszerre széles félkörben hangtalanul merültek fel a katonák. A mécses fénye tompán vibrált kardjuk széles, meztelen pengéjén.

- Poppaea... te reszketsz - hallatszott tompán, fojtottan Lucius szava. Vállá úgy mozdult meg, mintha mindjárt felemelné az asszony mellére hajtott fejét. Poppaea tudta, hogy akkor a lassan szűkülő kör egyszerre lecsapó kardok zuhatagát zúdítja a hozzá húzódó férfi felé, és szinte erőszakkal szorította le a fejét. Hallotta, mint csörren halkán Burrusnak a hüvelyből kisikló fegyvere.

- Él! Él! - harsant a kertből. Lábak dobogtak. Testőrök alakja imbolygott, aztán valaki teli torokkal rikoltotta:

- Él! Él!

Poppaea összerázkódott. Felugrott. Feltérdelt ágyában, és görcsösen szorítva magához Lucius fejét, fordult hátra a praetorianus vezér felé:

- Él! Él!

Lucius dermedten, tehetetlenül, behunyta szemmel hallgatott. A kiáltás átvibrált a lelkén. A fájdalom sajgó gyásza oszladozott az öröm lágy fuvallatában. Aztán hirtelen hűvösen, alaktalanul merült fel valami. Nem tudta, mi ez az érzés, de megcáfolhatatlanul tudta, hogy a fájdalom s az öröm is szétfoslott. Megdermedt. Ez az új érzés: a rettegés volt. A rettegés, mely ott rejtőzött minden óra mélyén, az ételek ízében, a kelyhek csillogásában, a lombok sötétjében, a forró nyári éjszakában. Minden lépés, minden tekintet, minden indulat fel-fellobbantotta ezt a lelket szennyező, gondolatriasztó, hűvös félelmet. A fájdalom mögött rejtőző nyugalom szétfoslott.

- Ő él? - csattant fel Burrus szava, és Lucius hallotta hangjában a rettegést. - Ez lehetetlen! Hol a hírnök? Te vagy az, Tullus Agermus?

Lucius csak most fordult meg. A szolgák kezében lobogó fáklyák fényében ketten álltak. Burrus kivont karddal a kezében, de izgatott, sápadt arccal, szokatlan, szaggatott hangon kiáltozott valamit. Lucius felemelt fejjel - mint egy alvajáró - nézett hol Vitellius, hol Tullus Agermus barna, csontos, kardokkal szabdalt arcába.

- Él?... él... - mormogta fojtottan. - Rettenetes... rettenetes, hogy az öröm helyett csak dermesztő fájdalom borítja be lelkemet. Az ő élete szörnyűbb számomra, mint a halála, mert iszonyúbb bűnre hív, mely rettentőbb mint száz halál... Míg holtnak hittem, szerettem, sajnáltam, becsülni tudtam. Él? Újra rettegek. Újra előttem a méregfal árnyéka. - Alakja megremegett. Torkából kétségbeesett ordítás tört: - De én nem akarok félni! Nem akarok!

Vitellius hirtelen oldalt ugrott, és mindkét kezével Tullusra mutatott, aki kissé előrehajolva állott:

- Gyilkos! Gyilkos! - rikoltotta. Tullus sebhelyes arcán düh lobbant.

- Átkozott.... - sziszegte. Hosszú karjával tisztí palástja alá kapott. Burrus eléje lendült.

- Katonák!

A félkörben megtorpant fegyveresek ugrásra előrehajló alakjából kitört a didergő izgalommal visszafojtott lendület. Tullus érezte, mint fonódnak rá a praetorianusok karjai. Megrázta magát. A földre halkan csörrenve egy tör hullott.

- Gyilkos! Gyilkos! - harsant fel újra Vitellius hangja. Tullus sebhelyes arcán hideg megvetés volt.

- Mit kapaszkodtok belém, cimborák? - horkantott fel. - Nem vagyok én arpinumi szűz!

Vitellius mindkét kezével izgatottan mutatott a padlóra:

- Gyilkos! Ott a tör!

Tullus fejét csóválta:

- A tör? Ostobák, nem az enyém. Odahajította valaki!

Lucius mereven nézte a padlón heverő tör.

- Ó, istenek, hát csak ez a választás: rabszolga maradok, vagy anyagyilkos leszek? Iszonyú... iszonyú! - Eltakarta arcát. Néhány lépést tett, aztán egyszerre halálsápadt arccal hanyatlott oldalt. Feje koppanva érte a kerevet szélét. Poppaea sikoltva felugrott. Rövid hálótunikája röpködött keskeny csípője körül. Dallamosan sikongott. Nyúlánk, tejfehér teste imbolygott a lehanyatló Lucius felett. A terem megtelt tolongással, kiáltásokkal.

Lucius érezte, hogy felemelik. A párnákból Poppaea, ifjú, mesésen ápolt testének könnyű virágillata áradt. Ez megnyugtatta. Görcsösen behunyta szemét.

- Lucius, élsz? Élsz? - szűrődött a fülébe. Érezte, hogy arcát, nyakát elborítják a könnyű, gyors csókok.

- Csak a te számodra élek - suttogta erős, mozgó ajakkal -, de mindenki másnak halott vagyok. Holnapig...

Kiáltások. Zúrzavar. Lábdobogás. Csend. A kiáltások ritkulnak. Lépések. Halk beszéd. Hallgatás. Lucius érezte, amint arcára pillantások szegeződnek, és a gyakorlott színész teljes erejével igyekezett, hogy ne rebbenjen a szempillája, arca valóban holt, merev legyen.

- Caesar! - hallatszott élesen, erősen Anicetus Corfix hangja. - A nép gyűlöli őt! Ha azt akarod, hogy a nép szeressen, mutasd a haragod iránta! Vigyázz! Ő nem bocsát meg! Csak a pillanatot várja, hogy lesújtson! Nem kell parancs, intés, se szó, sem tekintet, csak ne zúdítsd haragodat azokra, akik jobban féltenek téged, mint tulajdon lelküket.

Valaki egészen közel lépett a kerevethöz.

- Cselekedj gyorsan! Én mindent láttam. Mi mindnyájan hűségesek vagyunk hozzád, de hűségünk halált jelent számunkra, ha gyengének mutatkozol vele szemben. Hisz az ő bosszúja azok ellen zúdul, akik által most erős vagy, caesar.

Ez Vitellius hangja... - villant át Lucius agyán. - Immár másodszor kezében tartja életemet... Megjutalmaztam, vagy hívjam Locustát? Fegyver csörrent. Lucius tudta, hogy már a praetorianus vezér áll a kerevet előtt, és még erősebben behunyta szemét.

- Vagy te, vagy ő! Várhatsz-e kíméletet tőle? Alig bénult meg a véletlen haláltól, s íme, máris gyilkost küld házádba. Pedig egyszer már megölt téged! A lelkedet! Amikor veled nyújtatta át Claudiusnak a mérgezett ételt, a lelkedet lökte a Tartarosz mélységébe.

Mély csend támadt. Aztán hirtelen két kar fonódott a nyaka köré. Arcát apró, finoman rebbenő csókok illatos zápora borította be. A szavak széthullva a csókok között, de mégis letéphetetlen lánczá fonódva lelkére siklottak fülébe:

- Vigyázz... vigyázz... Ha ő szült téged, akkor sem az anyád. Az ember lényege a gondolat. A te gondolatod tiszta költészet, zene, tánc, szellem. A szépség, az ifjúság! Az övé: parázna bűn, mérge, gyilkos. A legalattomosabb módon vet csapdát neked újra és újra. Már mindenki arról beszél, mi történt ott a hordszék bíborfüggönye mögött.

Csend lett. Lucius érezte, hogy mindenki mereven figyel rá. Félnék lesújtani!... - villant át agyán - félnék, kivégeztetem őket, hogy áthárítsam rájuk a bűnt. S ha hallgatok, nem állnak-e már másnap hozzája? Nem hull-e már ma este mérge a kelyhembe? Csak azért, mert úgy vélik, hallgatásom kiszolgáltatja őket neki... aki él... él... Sójajtott.

- Szólj hozzájuk... Oly fáradt vagyok - suttogta alig mozgó ajakkal. Érezte, mint egyenesedik fel Poppaea.

- A caesar jósága s tisztasága... amely bénítja tettét - hallatszott az asszony lágy hangja. - Cselekedjete tehát aggodó, hűséges szívetek igaz szava szerint. Törét rejtette keblén a gyilkos, kit ő küldött. Ne érje tör őt! Durva szavakkal káromolta a legjobb fiút! Ne érje mégsem egyetlen durva szó sem! Menjete! Cselekedjete úgy, hogy sohase emelhessen tört Nero, az ifjú, a ragyogó, az édesen daloló ellen. Sohase rettegjünk többé a méregfal árnyékától. Ne jusson a fiú az apa sorsára...

Anicetus Corfix bólintott. Felemelte botját. Némán intett a bejárat előtt összeverődött legényeknek, és futóléptekkel indult a széles kerti úton.

- Várjatok! Majd én vezetek benneteket! - kiáltotta fojtottan Vitellius. Körös-körül megmozdultak Burrus válogatott fegyveresei.

*

A tábortűz már parázslott. Az asszony leült a feljárat lépcsőjére. Meztelenségével nem törődve, meredt a kert bejárata felé. A parázsról felszálló meleg levegőben a körvonalak vibrálva összeolvadtak, és a bokrok mint lobogó fekete köpenyes hírnökök, mintha hangtalan léptekkel rohantak volna feléje. Lehajtotta fejét. Vörössesszőke haja tompán csillogott.

Balról ütemes léptek zörrentek. Az asszony felegyenesedett. A tábortűz körül heverő gladiátorok hangtalanul emelkedtek fel. Balkarjukon összeverődve néha halkan csörrent a pajzs.

A bokrok közül legionáriusok csatárlánca bontakozott ki. Mozdulatlan arccal, halkan haladtak. Karjaikban döfésre készen tartva meg-megcsillant a pilumlándzsa. Parancs rikoltott. A sor megtorpant.

Agrippina odaintett a Germánölő Probusnak, aki talán, hogy szeretője meztelenségét eltakarja, eléje állott.

- Add ide a köpenyedet, Probus - és választ sem várva kanyarította le a praetorianus vezér válláról. A menetelés ütemes, érces csörrenése most balról hangzott fel. Összevegyült a bokrok lombjainak surrogásával. Aztán egyszerre lecsendesült. Agrippina nem fordult hátra, de tudta, hogy a legionáriusok sora ott húzódik halálos küszöbként a villa körül, és behajlított kezükben most már nem villan a döfésre kész, sereget zúzó pilum.

Mély csend volt. Agrippina úgy érezte, egyedül áll a villa előtt a hajnal előtti lágy fuvallatban.

A bejárat felől hangos beszéd, léptek, egyenetlen zörgés hallatszott. Vidám kiabálás.

- Hol van a fenséges Augusta?

Agrippina megismerte Anicetus Corfix hangját. Önkéntelenül elmosolyodott. A kert kapujához vezető széles úton praetorianus tisztek között Burrus haladt, és a nyúlánk, mozgékony Anicetus Corfix olyan volt mellette, mint egy suhanc. Meglátta az asszonyt, és mindenkit megelőzve, szinte futott feléje. Bő tógája lebegett. Térdre borult Agrippina előtt. Karjait széttárta.

- Úrnőm! Van-e nagyobb boldogság, mint az enyém: az ifjú caesar üzenetét hozom neked.

Az asszony komoran rászegeződő arcán átrezzent a meglepetés. A bajvívók, akik pajzsaikkal fedve őt, némán csoportosultak köréje, leengedték kardjaikat. Anicetus Corfix ajkán rajongó mosoly volt. Szemét félig lehunyta.

- A Legnemesebb szívű Fiú boldog üzenete a Legtisztább Anyának. Egy szó csupán, egyetlen szó: jövök...

Agrippina érezte, hogy lélegzete akadozik. Aljas hazugság - akarta mondani, de értelmének lobbanására mintha hideg ezüstködbe vészett volna minden. Anicetus Corfix szavai úgy lebegtek a halványan csillogó, különös köd gomolygásában, mint holdsugarak a ködön.

- Úgy roskadt le Nero, az ifjú, a ragyogó... úgy roskadt le, mintha villám sújtotta volna. A rettegéstől bénultan állottunk mindnyájan, míg hírvivőd jött. A fiad lázban vergődik. Xenophon, az orvos megparancsolta Tullusnak, álljon ágya fejénél, és ha az ifjú caesar öntudata jelét adja, ismétlje újra meg újra: „Öröm... öröm... ő él... él...”

Az asszony szemét dörzsölte. Halkan, sírósan sóhajtott. Érezte, hogy Burrus ott áll közelében, aztán hallotta a praetorianus vezér hangját.

- Megdöbrent az ifjú caesar kegyetlen fájdalma. De az enyém talán még nagyobb volt. Csak akkor tudtam, mit jelent ez nekem, amikor a rettentő gyász hír szíven sújtott.

- És... Poppaea? - az asszony hangjában volt valami, amitől mindkét férfi egyszerre hajtotta le fejét, rejtve diadalmas mosolyát.

- Haldoklik - suttogta Anicetus Corfix. - Férje a vallatás közben elmondta, ő tétetett mérget a kelyhedbe. Féltekeny őrzöngésében... mert ugyan ki versenyezhet a Legnemesebb Fiúval, a Legszebb, a Legifjabb Caesarral?

Az asszony arcán szürkén ömlött a meglepetés. Az agyából fel-felröppenő kusza gondolatokat elsodorta valami hirtelen lobbanás. Burrus közelebb lépett. Fojtott suttogásában a régi ölelések emléke perzsel.

- Úrnőm! Ő csak egy szót üzent: „Jövök.” De én, ki egyszerre reszketek kettőtök boldogságáért, azt mondom: előzd meg őt. Az anya meleg, jóságos csókja biztos orvosság ily rettentő bánat órájában. Azt mondom én: borulj kerevetére, és csókold addig, míg magához tér. Az Anyában mindig mindent megtalál a Fiú. Mi elmegyünk. Hadd teljesedjen az, ami rejtély a halandóknak, s csak az istenek felfoghatatlan törvényeinek mély, forró titka.

Az asszony mélyet sóhajtott. Lelépett a lépcsőn.

- Jöjjetek! - intett a bajvívók felé. Anicetus tiltakozva emelte fel mindkét kezét:

- Úrnőm... ki hinné el már bebizonyított ártatlanságodat, ha fegyveres bajvívók csoportjában lépnél lesújtott fiad betegágyához? Csupán mi ketten kísérünk el, fegyvertelenül, s a legerősebb kísérje el a legerősebbet - intett Thrax felé, aki lehajtott fejjel, de kivont karddal állott a fal mellett.

Agrippina újra megdörzsölte szemét. Körüpillantott. A villa falánál a legionáriusok dárdatetésre kész sorai között mozdulatlanul, maguk elé feszített pajzsokkal tömörült a gladiátorok maroknyi csapata.

- Jöjj, Thrax - szólt halkán, és gyors, hangtalan léptekkel indult előre. Egyszerre csend lett.

- Ne menj, úrnőm! - csattant fel a Germánölő Probus hangja. Az asszony megtorpant. Hirtelen odalépett hozzá. Karja átfonta a hetvenöt párviadalban győztes kardsúrolta nyakát. Ajka erős, szilaj, forró csókkal pecsételte le a férfi sírósan megrezenő száját.

- Nem látod? Kilencen egy fél század ellen? - suttogta beléje simulva combjaival, és ágyékán érezte a csípővédő szíjak rézvégének hűvös érintését. - Nem is kerül sor a küzdelemre. Őt lépésről dárdáznak le benneteket ezek a legionáriusok. - Halkan felnevetett: - Jó szeretőd voltam, igaz? - kisiklott a férfi bizonytalanul felemelkedő karjából és továbbsietett.

Keleten most merült fel az első világos csík. Az ösvény a tengerpartra vezetett, és a tükörsima vízen elhalványult a csillagok visszfénye. Az asszony hallotta maga mögött Burrus homokot sodró lépteit és Anicetus suttogását, Thrax roppant alakja könnyedén imbolygott előtte. Irdatlan vállain, a vállvért vasszalagjain már a hajnal első fényét hordozta. Az asszony úgy látta, ott, ahol elkanyarodott az öböl partja, feltűnt a caesari villa fehér márványa. Olyan féktelen diadalérzet fogta el, hogy a lélegzete elállott.

- Győztünk, úrnőm - hallatszott egyszerre mellette, mintha valóban a gondolatát olvasná valaki. - De egy küzdelem még hátravan.

Agrippina arcán mosoly volt.

- Ki ellen? - lassította lépteit. Anicetus tekintete éles, hűvös volt:

- Messalina ellen...

A név hidegen, csengően hullott a hajnali csendben. Az asszony látta, mint torpan meg előtte az óriástermetű bajvívó, és maga is megállott:

- Én bárki ellen...

Anicetus hátraugrott.

- Thrax! Hé, vörösszakállú! - kiáltott halkan. - Nézd... ő! Ő ölte meg a szeretődöt. Azt a csillagszeműt! Alabástromtestűt! Éjhajút! A papnőt!

A bajvívó mozdulatlanul állott. A kardvéste arc eltorzult.

- Hallgass... hallgass... - hördült fel. - Úgy tudom...

Hirtelen kiejtette kezéből súlyos kardját. A penge zörrenve hullott a homokba. Oroszlán-karmokkal vésett, irdatlan széles melle zihált, és a sebhelyek mint megelevenedett varázsbetűk vibráltak roppant izmain. Az asszony arcán sápadtság ömlött.

- Hazugság! - Karját oldalt nyújtotta: - Ő! Ő döfte le! Ő, saját kezével. Láttam... Locusta tudja.

A praetorianus vezér heraklészi alakja összerezzen.

- De... te... Csak te! A te parancsod... - Hangja éles, szinte nőies volt.

Thrax ziháló melléből kurrogó, mély hördülés tört. Roppant alakja hosszú oroszlánugrással zúdult Burrus felé. A praetorianus vezér látta a közelgő halált. Gyakorlott ökölvívóként úgy fonta össze két hatalmas karját, mintha oroszlán csapása ellen védekezne. Sisakos fejét lehajította. Egy szemvillanásra látta, hogy a medvét lesújtó gladiátoröklől most zúdul rettentő homlokütésre. Oldalt kapta fejét. A vasat szaggató csapás alatt reccsenve töredezett a két vaskos, összefogott kar, a hatalmas vállcsontok.

Burrus heraklészi teste oldalt sodródott. A mitikus erejű csapás belenyomta hatalmas karjának összetört csontjait a behorpasztott vállán nyíló, rettentő, zúzott sebbe.

Féloldalt fordult. Hatalmas alakja könnyedén vágódott a tengerpart aranyos homokjába.

Thrax ingadozva állott. A rötszakállú arca hamuszürke volt a féktelen, váratlanul feltörő démoni fájdalomtól. Homályosan látta, mint villan a tör Anicetus baljában, mint emelkedik jobbájában a forumi verekedők rövid botja.

Agrippina derekára tett kézzel gúnyosan, hűvösen nézett a nyúlánk, ősz hajú férfira.

- Thrax! Üsd le! - csattant a parancs. A bajvívó úgy emelte fel öklét, mintha homlokra akarná sújtani a mozdulatlanul heverő praetorianus vezért, felvetette fejét. Karja nem mozdult.

- Félre! - hördült Anicetusra, és roppant alakja eltakarta a másik elől az asszonyt. Csend lett. Anicetus, aki bár nem volt alacsony, de a válláig sem ért a bajvívónak, felemelte botját.

- Te nyomorult bérgyilkos. - Szava halk volt. - Hát elfelejtetted Asztarté ölelését?

Az óriás megremegett. Ziháló melléhez szorította kezét. Anicetus előrelépett.

- Messalina gyilkosát véded? - a törmarkolat tompa vége az óriás mellét érte. Thrax eltakarta arcát. Torkából vad oroszlánüvöltéssel tört a fájdalom. Térdre zuhant, ökle új és új csapással zúdult az aranyosan porzó homokra.

Anicetus előrerontott. Agrippina ajkán gúnyos mosoly volt. Kezét fenyegetően felemelte. Anicetus könnyű, gyors mozdulattal siklott oldalt. Rövid botja gyors ütéssel érte az asszony halántékát, de a dús, sűrű, vaskos hajfürtök lefékezték a csapást. Agrippina feléje fordult. Két

erős, fehér karjának lökése egyszerre hátrasodorta a csontos, ősz hajú férfit. Az asszony nevetett.

- Te nyomorult. A két kezemmel... én magam... - A másik után lendült. Anicetus gyakorlott, gyors dőféssel vetette eléje rövid, vaskos botját. Az asszony megbotlott. Könnyedén féltérdre esett. Anicetus feléje rontott. Tőr villant. A penge markolatig merült el az asszony hátában. Agrippina érezte, hogy bénító fájdalom ömlik el egyszerre egész testén. Lassan lehanyatlott.

- Átkozott szolga... - suttogta. Szeme előtt túl élesen tűntek fel a hajnali fellegek, melyek most olyanok voltak, mint császári bíbor az óceán vállán. Lábizmain gyengeség cikázott. Érezte, mint csordul végig a hátán, csípőjén a vér, látta combján végighúzódozó széles, sötétpiros szalagját, látta, hogy Anicetus üres kézzel figyel feléje. Megértette...

A fellegek imbolygó bíborrácokká váltak.

- A bíbor - mormogta halkán -, a bíbor...

Úgy érezte, a fellegek császári bíbora feléje lebben. Ráborul a vállára. Lassan leeresztette kezét. Tenyere a combján átkúszó vérszalagot érte. Feje lecsúszott.

- A bíbor... - suttogta. Ajkán mosoly rezzent. - Hé, szolga, inkább a méhemet verted volna át, az hordozta Nerót... - Hirtelen puhán dőlt oldalt a homokba. Hátán oldalt nyúltak a bíbor-szalagok. Anicetus látta, mint remeg meg egyszerre erősen, mintha láthatatlan kéz fogná meg a haldokló hátából kiálló tőr markolatát. Vaskos, szőke haja kibomlott.

A férfi melléje lépett. Föléje hajolt. Szél surrant. Homok röppent. A tágra nyitott kék szemekben nem rezzent élet. A homok furcsa, lágy surrogással érte nyitott ajkát, és halk zörrenéssel súrlódott a sűrű, fehér fogakhoz.

Anicetus kihúzta a halott hátából a törst. Kiegyenesedett.

- Hé, Thrax... Sirathatod a másikat is - rikoltotta hetykén, hányavetin, a cirkuszban megszokott beszéddel. - Vidd!

A bajvivó sokáig hallgatott. A vad fájdalom elhalványult a halál láthatatlan, hűvös fuvallatában. Némán felegyenesedett. Anicetus a halott arcába mutatott:

- Én döftem le helyetted a szeretőd gyilkosát, de aztán te függeszd a bosszúállás törét Heraklész templomának falára. Siess, vidd őt. - A bajvivó lassan felemelte az asszony testét. Arca mozdulatlan volt. Az asszony fedetlen teste átívelt roppant karján. Anicetus megvárta, amíg előreimbolyogva eltűnik a bokrok mögött, és odasiklott Burrushoz. Látta a rettentő sebet, s csak most csapott át testén a didergés. Burrus lassan kinyitotta szemét. Összetört két karjának furcsa, eggyé zúzott kettős csonkja könyörgő mozdulattal megremegett. A rettentő fájdalom eltorzította arcát.

- Darabokra tépetem... darabokra - suttogta elfehéredő ajakkal, s vérbe borult felsőteste sután megmozdult. Anicetus figyelmeztetően felemelte ujját:

- Hallgass. Agrippina Claudia Augusta úrnő önkezeivel vetett véget életének. S ha sokat jajgatsz, az emberek többet tudnak meg idő előtt, mint kellene. Most látom, hogy lezuhantál egy szikláról, és összetörted magad. A caesar orvosai összeragasztják összetört karjaidat. Maradj nyugodtan. Mindjárt küldök valakit a villába, aki szépen bekötöz.

Burrus látta, mint tünedezik a bokrok között mozgékony alakja. Nem mert forgolódni. Ha behunyta szemét, úgy érezte, izzó láng feszül összetört csuklóira. Bezúzott vállában - mint tüzes urnában - lángolt a láthatatlan tűz. Perzselve égette orcáit, nyakát, agyát. Néha hullám futott neki a homokos partnak. A vízcseppek felfreccsentek, és úgy égették a zúzott csontok

nyílt sebeit, mint az égő olaj. Ilyenkor sziszegve ordított fel. Hatalmas testét már rázta a sebláz. Szeme előtt mintha megmozdultak volna a bokrok. Sötét, rőt felleggé olvadtak össze, amely olyan volt, mint Thrax irdatlan alakja. Nem mert megmozdulni. Láta, mint közeledik az új hullám. Sziszegve nyögött. A tajték felcsapott. Úgy érezte, a sós cseppek tüzes ostorként vágnak végig rajta. A fekete-vörös ködből lassan, fokozatosan bontakozott ki egy furcsa, meghatározatlan korú nő. Fekete-fehér kockás ruhát viselt, mint a mauretán varázslók. Kerek, barna arca mozdulatlan volt. Letérdelt Burrus mellé. Tekintete megtelt zöldes csillogással. A praetorianus vezér most csak a szemét látta, mely egyre közeledett. Érezte, mint siklanak az érdes kertészujjak karján. A fájdalom elhalványult az érintés nyomán, és ahogy az ujjak egyre közelebb kerültek a sebhez, az egész testét elborító fájdalomhullám egyre oszladozott. Mély, didergős megkönnyebbülés fogta el.

- Milyen jó vagy... milyen jó - suttogta behunyt szemmel. - Ki hitte volna, hogy te, akiről... igen, akiről... Te ilyen jó vagy...

A varázslónő ujjai már az arcán siklottak. Burrus behunyta szemét. Láthatatlan, lágy hullámban sodródott, s csak messze-messze zúgott valami, mint roppant vízesés.

- Még nem öllek meg - hallatszott egészen lágyan -, néztem jövődet. A sors akar veled valamit.

Burrus mosolyogni szeretett volna, de csak a szemöldöke mozdult meg. Mintha hallotta volna, hogy már többen forgolódnak körülötte. Összezúzott csontjai között érintés siklott. Nem érzett fájdalmat. Ez olyan hatalmas öröm volt, hogy mélyet sóhajtott, és igyekezett minél jobban elmerülni a különös, könnyű álom varázshullámai közé.

*

Lucius már nem félt tőle. A méreggalál mindenütt ott suhanó árnyéka szétfoszlott az elmúlás fuvallatában. Óvatosan, lábujjhegyen közeledett a ravatalhoz. Alkonyodott, és a virágokkal behintett hatalmas terem megtelt súlyos, rőt, ferdén hulló sugarakkal. Az asszony díszes bíborruhája felizzott fényükben. Szőke haja ércesen, súlyosan övezte homlokát. Arca átlátszó fehérségéhez is vegyült valami könnyű, rőt árnyalat. Ajka duzzadtan, pirosan virított. Tömör, arányos testéből a halálban sem halványuló asszonyiség sugárzott. Lucius körülpillantott. Mély csend volt. Érezte, mint szabadulnak fel a félelem, az idegenkedés bilincsei, mindazok az érzések, amelyeket eddig elfojtott az ideges szabadságvágy. A gyűlölködés és a sajnó megbánás, a fekete félelem, a dermesztő vagy forró ernyedés ellentétpárja.

Lucius fejét koszorú ékesítette. Kezében hárfát tartott. Sokáig mereven nézte a halott oly rettegett arcát. Lassan hozzáhajolt, és ajka könnyű csókkal érintette az asszony hűvös száját. Kiegyenesedett. Ujjai könnyedén végigsiklottak a hárfán. A hangok - mint az alkony fényhullámából sodródó nagy, zengő szirmú virágok - lebegtek a teremben.

Lucius keze megtorpant. Lassan lehullott a ravatal szélére. Ajkán suttogás szállott:

- Látod, már nem félek tőled. Nem féltem mindazt, amiért születtem. Most szeretlek... Meg kellett ölni téged, hogy szerethesselek. Ha te öltél volna meg, nem szerethettelek volna holtom után ilyen tisztán, őszintén. De én... én szeretni akartalak. Milyen messze voltunk egymástól, míg éltél! S egyre távolodtunk, egyre reménytelenebb messzeségbe. Most együtt vagyunk. Ezért ölettelek meg. Most már tudod.

A hárfá ismét megpendült. Lucius kellemes, lágy és mégis férfias hangja betöltötte a termet. A fájdalom zengve feltörő jajongása néha megszaggatta a dallamot. Az ének olykor elhalt suttogássá, lágy beszéddé vált:

- Milyen szép vagy... milyen ifjú, milyen asszony... Milyen iszonyú bűnt vállaltam magamra, hogy kiirtsam szívből a gyűlöletet irántad, mely még rettentőbb, mint a gyilkosság... Hiszen a tör csak tested fekteti a ravatalra, de a gyűlöletben, a legtisztább, a legönfeláldozóbb anya felé lobbanó démoni gyűlöletben a lélek pusztul el, s a múltó halál helyett feltámadás nélküli elmúlást omlását lényünkre. Igen... igen... százszor is így van. Szeretni akartalak... Hát élhet fiú úgy, hogy ne szeresse az anyját? Én mindenem feláldoztam a tettel. Nem te, anyám... de én... én vagyok az áldozat... - suttogása elhalt. Az asszony arcáról letűnt a tömör, erős derengés. Duzzadt ajka szélén az árnyék, talán a gögös, elnéző mosoly rejtőzött.

*

Anicetus Corfix intett. A cirkusz bejáratánál összetorlódott tömegből egyszerre merültek fel a vállakra emelt szónokok. A sokaság felett végig-végig, egészen a Vesta templomig harsogott a messze szálló szó:

- Ó, rómaiak! Vajon áldozhat-e valaki valaha is többet városunkért, mint Nero, az ifjú, a ragyogó?! Büntetett-e valaki valaha oly fénylő igazsággal bűnt, mint a nagy Germanicus dicső unokája? Akadt-e apa városunk történetében, aki lesújtott fiára, mert így kívánta ezt Róma dicsősége, amely mindennél előbbvaló volt előtte? De mikor áldozta fel anyját bárki is városunk békéjéért?! Mikor szerette valaha is valaki az igazságot úgy, hogy az anyjára sújtott volna az igazság olümposzi vágyában? Igen... igen... A férjgyilkos nő önmaga vetett véget életének... De vajon kibővíti-e ez ifjú caesarunk isteni önfeláldozását, aki a saját anyját áldozta fel az igazság feltárása által, hogy ne égienek a kunyhóitok a polgárháború lángjában, ne heverjenek újra holtak a széles mezőkön s itt, e vidámságtól hangos utcákon! Tűrhetétek-e ti, tiszta, erkölcsös, családotokat szerető, leányaitokra szigorúan vigyázó, derék polgárok... ti szorgalmas mesteremberek, ti takarékos kereskedők s ti egyszerű, de tiszteletre méltó többi lakosok, akik önzetlenségetekben gyakran többre értékelitek a város közügyeit, mint a caesar lelkes dicséretét, mint a közönséges munkát... Tűrhetétek-e, hogy az erkölcstelenség - miként a gyom - verje fel a caesarok palotáját? Az ifjú caesar a legszentebb erkölcs nevében sújtott le arra - százszor szent élete kockáztatásával -, kinek rettentő züllöttségéről ti még suttogni is alig merésztetek! Minő fenséges bátorság! Minő elszántság! Ünnepejétek tehát ott a cirkuszban, miközben a játékokon gyönyörködtek, azt, aki vérző szívvel mosolyog reátok... S ha a ti üdvötök úgy kívánja, ezt a vérző szívet is kitépi értetek! Ó, fenséges, kegyetlen önzetlenség! Ó, irgalmatlan sors, ó, te vakítóan fénylő igazság, melybe nem tekinthet a halandó szeme, de melyet felismernie kötelessége, akinek homlokát az istenség koszorúja övezi, még akkor is, ha anyja az, aki a birodalom romlását megszemélyesíti. Ave! Ave! Ave Nero caesar! Üdv az ifjúnak, a ragyogónak, az édesen dalolónak!

A sokaság felmorajlott. Itt-ott rivalgás harsant, taps csattogott. Anicetus előrehajolva kutatta az előtte áradó arcok ezreit. Gyorsan törölgette homlokát.

II. RÉSZ

Marcus Salvius Otho lassan, ünnepélyesen, de kissé félénk arckifejezéssel tette a szépen lepecsételt papirusztekercset az asztal szélére. Olyan érzése támadt, mint régen, amikor ő, Poppaea és Lucius versengtek; szorongás, de a siker vidító sejtelme is. Seneca mosolygott. Haja már erősen őszült. Szürke szemében jóakarát és enyhe gúny volt.

- Istenek és erők - ismételte az értekezés címét. Érdekes, férfias, tiszta, latin arcán töprengés volt. Otho sovány, hosszú alakja kissé előrehajlott.

- Mikor e könyvem írását megkezdtem, azt hittem, be tudom bizonyítani az istenek és erők harmóniáját... Úgy éreztem, minél több isteni jelleg rejtőzik egy halhatatlan lényben, annál több a belőle kisugárzó vagy általa birtokolt erő. - Sóhajtott, és a gyakorlott udvari ember széles, ritmikus mozdulatával tárta szét karjait. - Később arra a véleményre jutottam, hogy minél több van egy lényben az isteniből, annál kevesebb erőt kell birtokolnia. Az erő túlságosan durva fogalom ahhoz, hogy az isteni jelleg meghatározója legyen. A hatalmas istenek azért olyan kíméletlenek ellenfeleikkel és olyan türelmetlenek híveikkel; mert erejük elhalványítja isteni mivoltuk igazi tartalmát.

Seneca magas, öblös filozófushomlokán ránc futott:

- A gyenge istenek viszont védik még templomaikat, és cserbenhagyják híveiket. Nem védik meg őket a bűn ellen. Úgy vélem, ha az ember bünt követ el, az mindig veresége annak az istennek, akit éppen tisztel. Én még nem írtam erről, de mégis azt hiszem, az erő: az istenség lényeges tulajdonsága. - Kényelmesebben helyezkedett el, és azzal a mindig megmaradó fölényvel, ahogy a tanító beszél az egykori tanítványával, kérdezte: - De hát mi az istenség igazi tartalma?

Otho első izgalma már eltűnt. Észrevette a másik szavában a fölényt, és enyhe bosszúság fogta el.

- Azt hiszem, oly fogalmak, amelyek nem foglalhatók az erők fogalmába, bár egyes tulajdonságaik egyeznek az erőfogalom némely sajátosságával.

Seneca a lepecsételt papirusztekercset nézte.

- Jó... jó... - bólintott - de melyek ezek a fogalmak?

A másik lesütötte szemét.

- E fogalmak ismeretlenek.

- Hogyan írhatunk tehát ennyit róluk?

- Látom e fogalmat, mint a hajós, ki hajójáról a messzi hegyeket szemléli.

- S hogyan jutsz el hozzájuk?

Otho egy ideig szerényen hallgatott.

- Elemzem az elemezhetetlent...

Seneca lassan csóválta fejét.

- Lehetséges ez?

A másik diadalmasan elmosolyodott.

- Ha megtorpannánk a lehetetlenség fogalmán... sohasem törhetnénk előre. Az ember hatalmának lépcsője a lehetetlennek vélt tettek teljesítése.

Seneca vállat vont.

- Kegyetlen tétel. Az emberiség felette nagy része még a lehetséges dolgokat sem tudja elvégezni. Ezek számára mi sorsot vélsz beteljesedni?

Otho rövid ideig hallgatott.

- A gúla is milliónyi kőből épült. Az emberiség mint gúla oltalmazza a szellem örök kincseit. De persze, vigyázni kell. Eljön az idő, amikor a gúlából sír lesz... s a lobogó, vakon feltörő szellem már vulkánná változtatja a gúlát, vagy elhalványul biztonságot adó, de mégis börtönné vált mélyében.

Seneca a hasonlat alkalmasságát mérlegelve dörzsölte erős, szegletes állát.

- Kőhöz hasonlítod az embert, Marcus Salvius, ami helytelen. Az ember a gúla temetője. Minden ember érték. Még a rabszolga is, mert az is ember.

A másik ifjúsága kegyetlen fölényével nézett rá.

- Nem, nem minden ember érték... csak az, aki gondolatot hordoz. S minél vakmerőbb a gondolat, annál kevesebb hordozójában az ember, annál több a még titkos titáni jelleg. Te dicséred az embert, Lucius Annaeus, s nagyra értékeled, mert szereted. Én az erőt szeretem, mely a legszédítőbb ormokra tör, s azt, aki gátat vet lendületének, félre kell söpörni, ha ember csupán. Nézd meg a birodalmat. Emberi fogalom-e? Ó, elavult formája ez a titáni tettekre lendülő erőnek! Vajon emberek tették-e nagyvá Rómát? Nem, hanem erők. E várost, melyben tízszer annyi ember él, mint akkor, amikor Hannibál állott kapunk előtt. S vajon lehetséges volt-e, még a legveszedelmesebb időkben is, oly zsarnokság, mint most, a teljes béke korában, amikor Rómának hetvennégy nép engedelmeskedik? Vigyázz, Lucius Annaeus, ha emberről szólsz; mert vannak hatalmas, gonosz törpék, kiknek szavára sok hűséges hóhér hallgat; vagy a közönyös sokaság láthatatlan börtönt épít a láthatatlan szellemnek, s megöli a lélek kicsiny szellemcsírájából kigyúló vakmerő istent a szolgálalkúság fakó alázatosságával...

Seneca szürke szemében gúny volt.

- Ha látszólag e szolgálalkúság lényege a szeretet, akkor az isteni jelleg felette tisztán csillan a legalázatosabb lélekben is. A szeretet minden tett mértéke. S mit ér a legvakmerőbb gondolat is, ha a szeretet hiánya kegyetlenséget, szenvedést, vérontást szül, melyekben elvész a lélek tisztasága, és kihuny a jóság szelíd fénye. - Elmosolyodott. Végigsimított őszülő haján. - Tudom, másképp beszéltem akkor... de most látom, rettentő sivatagba vezet a szeretet hiánya. S félek mindattól, amiben nem látom a szeretet derengését.

Otho bólintott.

- Valóban nemes lélek voltál mindig, Lucius Annaeus, de vigyázz, ha megbénítjuk a gondolat szárnyát s a tettek magasba törő lendületét a szeretet nevében, nem tudjuk majd, hol a szeretet, s hol a tehetetlenség... Ha pedig a tehetetlenség erénnyé válik, oly zsarnokságot szül, amelyben kihuny a lélek fénye, s ember helyett csak embertestű lények alázatosan bégető nyáját tereli a járt utakon a nagy botú, kegyetlen pásztor a messi gazda akarata szerint. Márpedig akarat nélkül az ember elveszti emberségének legfőbb jelét.

Seneca ismét elmosolyodott. Lassan Otho vállára tette kezét.

- Ha így gondolkozol, Marcus Salvius Otho, zsarnokölő leszel, de amint hatalomhoz jutottál, még kegyetlenebb zsarnokká válsz, hiszen megveted a tömeget, mely mindennél jobban szeret téged, mert birtokosáért mindent feláldoz, még saját becsületét is. Emlékszem, mint fogadkoztál Lucius, hogy ha uralkodik, felszabadítja a rabszolgaságot, és gazdaggá teszi a szegénységet... Amikor ti ketten versengtetek a kis Poppaea mosolyáért. Nemrég beszéltem vele az udvarnál. Valóban csodálatosan szép asszony lett abból a kis csitriből. Sokat mesélnek róla, milyen gondosan ápolja szépségét. Helyesen teszi. A szépség: hatalom. A szépségápolás az asszony szabadságharca s hódító háborúja egyaránt.

A másik teremben elhalkultak a lakomára készülés megszokott, sokat ígérő zajai. Otho tudta, hogy tanítója a könnyed, vidám hangulatot tartja méltónak a lakomára, és ezért fordította el a beszédet a súlyos filozófiai témákról. Kesernyész mosollyal bólintott.

- Igen, ő, úgy látszik, tudja ezt, Róma legszebb asszonya akar lenni. S ehhez isteni ölelésre vágyik. - A kesernyész mosoly hangos gúnnyá torzult: - De manapság nem járnak már igazi istenek a földi asszony ágyában. Még ha olyan szépek is...

Seneca homlokát dörzsölve pillantást vetett a másik terem felé:

- Helyesen szólottál, Marcus Salvius. Manapság az istenek valóban nem szállnak le az örökké tiszta, örökké vidám Olümposzról a földi asszonyokhoz - mosolyogva, figyelmeztetően felemelte ujját -, de ebben nem az istenek a hibásak, hanem az asszonyok, akik nem várják be az isteneket. Ezzel persze el is ronthatják az életüket, mert egy asszony csak egy istennel lehet valójában boldog. Én legalábbis nem láttam boldog házasságot ott, ahol egy-egy kivételesen szép asszony halandóhoz ment nőül.

Mindketten nevettek. Otho túl hangosan, hogy rejtse keserűségét, Seneca vidáman, de lemondóan. Az utcára nyíló kerti úton zömök, erős, érdekes arcú, ősz hajú férfi haladt. A szenátorok bíborszegélyes tógáját viselte, de egyenes tartása, gögös, kemény arckifejezése oly emberre vallott, aki sokszor vezette a légiókat, és megszokta a provinciákban az uralkodást. Mellette gesztenyebarna hajú, szürke szemű lány haladt. Ahogy mosolyogva oldalt fordította fejét a férfi felé, tiszta hellén arcéle olyan volt, mint egy Aphrodité-émlékmű.

Seneca felkelt:

- Íme, Servius Sulpicius Galba, Augustus isten rokona, kiváló hadvezér, jelenleg Hispánia Tarraconensis proconsula. - Halkan nevetett. - Olyan könnyen s olyan természetességgel kormányoz, vezet hadat, és terjeszti a birodalom határait mindenütt, ahová csak küldik, hogy szinte már a császári bíbort hordozza vállán. Már Tiberius versenytársának tartotta s megbecsülte. Legyőzhetetlen, mert oly hosszú életű, hogy minden császárt túlél. Legalább fél százada mindig felmerült a neve, ha egy-egy caesar elhullott az összeesküvők törétől, s a boldog utód, ki vállára vette a még véres bíbort, sohasem merte kivégeztetni. Mert Galba mindig távol állott minden összeesküvéstől. Helyesen tette. Mindenki tudja Rómában, előbb-utóbb rákerül a sor...

Otho finom, értelmes filozófusarcán gúny volt.

- A kivégzésre vagy a császárságára? Egyébként többször láttam az udvarnál. De keveset beszéltem vele... Az én véleményem azonban más. Én úgy tudom, Servius Sulpicius alaposan részt vett az udvari cselszövésekben... De mindig a kellő időben elhúzódott valamilyen provinciába, és ott jól kormányozott. Ezt a görög leányt viszont sokat láttam előkelő társaságban. Egyszer olyan bájjal szavalt meglehetősen parázna, de kitűnő verseket, hogy a hallgatóság szédelgett a gyönyörűségtől. Hahaha! Utána kijelentette, azért jött ide Athénből, hogy meg-

szabadítsa Rómát a zsarnokától. Mire valaki epésen megmagyarázta: ez könnyű dolog, írjon jobb verseket, mint Nero, s ifjú caesarunk irigységében kardjába dől.

Mindketten nevettek. Seneca felkelt, hogy üdvözölje a vendégeket. Otho rövid ideig tiszteletteljesen figyelte beszélgetésüket, aztán a leány felé fordulva, halkán kérdezte:

- S a vers... amely megmenti Rómát a zsarnoktól, már megszületett?

Epycharis tagadóan rázta fejét:

- Nem... illetve nem tudom. Sokat mondják, Nero igen jó verseket ír. S valóban kitűnően énekel. Egyébként úgy hallottam, a zsarnok - amióta anyját megölte - még zsarnokibb uralkodó alá jutott. Sokan úgy vélik, ez nem is lehetett volna másképp. A zsarnok zsarnoka rövidesen Róma legszebb asszonya lesz...

Otho pirult:

- Ezt egy római sohasem mondaná így a férjének - mormogta zavartan. A leány észrevette bosszúságát, és nagy, szürke szemében őszinte sajnálkozás volt.

- A filozófusok mindent elmondanak egymásnak - szólt, gyorsan jelezve, hogy ismeri Marcus Salvius tudományos munkásságát. Aztán egyszerre közelebb hajolt hozzá:

- Egyébként aki a zsarnok közelében él, és nem tiltakozik olyan tettek ellen, melyeket kifogásolhatóknak vél... az megérdemli a tettek következményét.

Otho vállat vont:

- A filozófia lehetővé teszi, hogy másképpen tiltakozzunk, mint ezt a praetorianusok vagy hivatásos udvari cselszövők teszik - szólt hűvösen.

Galba most fordult feléjük.

- Szeretném elolvasni ezt az értekezést - mondta barátságosan: - Istenek és erők. Keveset gondolkoztam, mert mindig gyorsan cselekednem kellett. A birodalom kőművese voltam. A Rhenusnál, Galliában, eme Hispánia Tarraconensis földjén. Seneca sok szépet mondott erről az írásról. De azt hiszem, az élet célja nem a gondolat, hanem a tett.

A másik ovális, barna arcán fölény volt:

- A gondolat maradandóbb, mint a tett. S magában hordja a tettek summázatát...

Galba bólintott. Hosszúkas, gögös, kemény patrícius hadvezéarcán töprengés volt:

- Én fél évszázad óta hordozok lelkemben egy gondolatot... de ez még sohasem vált tétté. - A leányra tekintett, és ügyesen, nyílt, öreges bókkal, kissé zavartan mondta: - Talán már hiányzik, akiért megtegyem.

Mindnyájan mosolyogtak. Seneca tréfás fenyegetéssel felemelte kezét:

- Vigyázz, Servius Sulpicius. Az ifjúság talán gondatlanul, de csapdát vet nekünk, és tudatosan kinevet, ha megbotlunk az akadályán.

Galba vállat vont. Mozdulatai erőltetettek, fiatalosak voltak.

- Írj egyszer arról, Annaeus, hogyan voltál két császárné szeretője... s mégis életben maradtál.

A másik kettő - csodálkozva a szigorú erkölceiről ismert, öreg hadvezér szokatlanul szabados beszédén - rövid ideig hallgatott. Epycharis kutatva nézett arcukba.

- Ha így beszélsz, éppen görögnek vélnek, s akkor az a gondolat, amit fél század óta hordozol lelkedben, csak gondolat marad. - Jóakarátú gúnnyal nevetett. - Ha megszámlálnád, hány nagyszerű gondolat sírboltja lelked csak azért, mert fél a gondolat sodró hevétől, akkor kitepnéd a lelkedet, s az önálló fogalommal nem lett szellemi erők tengerébe vetnéd.

Az öreg hadvezér érdes arcán öröm ömlött:

- Bámulatosan okos ez a lány - mormogta fejét csóválva, és számon kérve a többiek ámulatát, nézett körül. Seneca és Otho is ünnepélyes arccal - jelezve a megjegyzés nyilvánvaló helyességét - igyekeztek elragadtatásukat mozdulattal és szóval is kifejezni. Galba láthatólag nagyon boldog volt.

- Epycharis azt mondja, a lélek és a gondolat különböző erők hullámai, melyek néha összecsapnak, de míg a gondolat, mint szél a pelyhet, sodorhatja a lelket, addig a lélek úgy termékenyül meg a gondolattól, mint a föld a nyári esőtől, viszont ez mindenesetre megállást, nyugalmat, olykor erőtlenséget jelent. Ezért én hálából az ifjúságért, amit hetvenedik esztendőmben tőle kaptam, igyekszem, hogy a gondolat sodorja tettekre a lelkemet. - Hevesen, lendületesen beszélt, láthatóan hízelegve a lánynak. Nyíltan, olykor túlságosan hevesen, mint aki filozófusok társaságában szól, s tudja, nem lesz a szóból besúgók titkos jelentése. Seneca finoman rajzolt, de még mindig férfias, erős ajkán megértő, mindentudó mosoly volt.

- Nehéz a helyzeted. Nero a legnépszerűbb caesar. Talán csak Caligula örvendett ilyen rajongó szeretetnek. Népszerűségének döntő bizonyítéka, hogy a nép egyszerűen megbocsátja neki bűneit. Ő pedig, mint új Orpheusz, Theba ledőlt falait, újra meg újra felépíti énekével mindazt, amit tetteivel lerombolt. - Epycharis hosszú, fehér nyakát előrenyújtva, ritmikusan bólogatott.

- Mindenesetre éneke kitűnő politikai fogás, amit, azt hiszem, egyetlen államférfi sem alkalmazott még. Persze Anicetus Corfix ezerszámra szerződteti a fizetett tapsolókat, csupa markos legényt, akik alaposan helybenhagyják azt, aki gúnyolódik. De ez így szokás. Ha minden valamirevaló gladiátornak vagy kocsiversenyzőnek tapsoló hívei lehetnek, miért ne lehetnének éppen neki? Ha Nero énekel, a tömeg valóban őrvölgy az elragadtatástól. Kétségkívül szép a hangja. Nekem nagyon tetszett. Nálunk, Hellaszban nagyon megbecsülnék az ilyen nagyszerű énekest és jó költőt. Persze, egyszerre zsarnok és művész senki sem lehet. Úgy vélem, egészen rövid idő alatt az ő lelkében is eldőlt a küzdelem. Vagy valóban maradéktalanul zsarnok lesz, vagy művész... Ha zsarnok lesz, hosszú ideig él, hiszen a zsarnok fenevad, és létének fő célja saját életének megőrzése. A művész védtelen, mint a ciripelő tücsök, és csak az istenek védhetik meg.

Galba keskeny, éles szemében áhítat volt, ahogy a leányt nézte.

- Akármilyen lesz... bűnei ellene támadnak, mint ragadozók, melyeket ő teremtett meg, és összetépik. - Seneca felé fordult, és komolyan, súlyosan mondta: - Tudod-e Annaeus, hogy a városban egyre jobban terjed az a hit, hogy te nem tettél meg mindent az anyagyilkosság elhárítására? Sőt, Afranius Burrusszal együtt az anya ellen tüzelted a fiút.

Seneca sokáig hallgatott. Aztán olyan hangosan, mintha egészen másról szólna, fordult Otho felé:

- Gyönyörű hitvesed, aki oly sokáig tanítványom volt, sok titkot tud. Elmondta, hogy Agrippina Claudia Augusta cselszövése okozta Messalina Valéria úrnő halálát. Hiszen Claudius csak meg akarta őt ijeszteni a halálos ítélettel.

Galba sokáig hallgatva, elfordította nagy homlokú fejét.

- Titok... titok... - mormogta bólogatva. - Mit adhat vissza a később élőknek a beszéd vagy az emlékezés? Keveset... nagyon keveset. Titkok lebegnek szemük előtt. - Aztán egészen más hangon folytatta:

- Igen, Nero mint énekes és költő valóban meghódította a tömeget, de a tisztább erkölcsű, előkelő férfiak annál nagyobb haraggal fordulnak ellene. Hát tűrheti-e Róma, hogy egy komédiás uralkodjon felette?

Epycharis nevetett, és jobbjaival átfogta az öreg hadvezér vaskos nyakát.

- A tömeg mindig mindent eltűrt, ha jóllakhatott, és jól szórakozhatott. Nero sorsa azon fordul, akad-e Rómában oly római, aki megalázva érzi magát ily ifjú uralma alatt, mint Nero, és cselekszik is.

Mindnyáján elkomorodtak. Galba vállat vont.

- Az ilyen cselekvésnek alkalmazkodnia kell a történelmi események áramlásához. Ellenkező esetben eredménytelen lesz.

A leány nevetve dörzsölte orcáját orcájához.

- Az ilyen cselekvésnek irányítania kell a történelmi események áramlását...

Seneca lehajtottá fejét.

- Sajnos a bűn legfőbb tulajdonsága, hogy erők áramlását indítja el, mely elsodorja a lelket. Ha nem védem meg Nero lelkét az anyja uralomvágya ellen, akkor feláldozom a tanítványom, s vele mindazt, ami értékes, nemes, követésre méltó számára. De mivel az események ilyen szerencsétlenül alakultak, úgy érzem, mégis rettentő szerencsétlenség történt, mert vajon mely bűn elkövetése előtt torpanna meg az, aki a legeslegnagyobbat elkövette? - Sóhajtott. Az öreg hadvezérre pillantott: - Burrus már hosszú idő óta beteg. A kertlakban fekszik, a caesarok kertjében, ott, ahol egykor Claudius dolgozott, aztán később Messalina találkozott Silius Silanusszal... Még e hónap elején üzenté Locustával, aki ápolja, hogy ha Rómába jössz, keresd fel őt. Burrus azt mondta, régi jó ismerősök vagytok, és együtt küzdöttetek Caligula ellen, illetve Claudius választása mellett. Szeretne néhány régi emléket feleleveníteni. Nagyszerű katona volt. Valami szikláról zuhant le, és rettentően összetörte magát.

Galba a leányra pillantott.

- Még ma felkeresem Afranius Burrust - szólt gyorsan, hevesen.

*

A varázslónő lassan az ágy fölé hajlott. Szemében szokatlan, szinte gyengéd kifejezés volt. Hosszú, izmos kerteszujjai újra meg újra végigsiklottak a férfi bekötött karján. Afranius arca megsápadt, furcsán megfiatalodott a betegség alatt. Heraklész-teste szinte betöltötte a nagy ablakos, kicsiny szobát. A nyitott ajtón virágok illata áradt. Néha harmonikus hullámlásban zúgtak fel a ciprusok.

- Fogok-e valaha kardot a kezembe, Locusta? - kérdezte a férfi halkán, riadtan. - Hát nem rettentő, hogy a sors akkor ütötte ki kezemből a fegyvert, amikor már-már... - Arra gondolt, hogyan állottak kivont karddal hűséges, kemény cimborái a caesar körül. Elhallgatott. Locusta felpillantott kerek, kifejezéstelen arcára. Hátha kiolvassa gondolataimat? - merült fel agyában. Behunyta szemét, Locusta közelebb hajolt.

- A sors néha járatlan szándékainkban - mondta olyan halkan, mintha titkot súgna, és amikor éles, fekete szemében megcsillant a gondolatot olvasó varázslónő belső mosolya, hozzátette: - Ennek oka az, hogy mi magunk nem tudjuk, mi a szándékunk. A sors csak a tetted után ítélhet. Biztos valami olyat tettél, amivel megtevesztetted...

A praetorianus vezér nevetett. Úgy érezte, a nevetés rezgése átvibrál összetört, alig összeforrott csontjain. Különös, csiklandós érzése támadt, és szélesen mosolyogva elhallgatott. Arca fokozatosan komorodott el.

- Eb, Locusta... néha úgy vélem, megérdemeltem, hogy a démonok így elgáncsolják lépteimet, ha egyszer féltékenységből veszni hagytam a szeretőmet. - Aztán következtelenül, elkeseredetten felcsapott: - Ó, Heraklész, csak egyszer foghatnám kezembe a kardomat, de szétvágnék közöttük! - Újra gyanakodva elhallgatott, aztán összehúzott szemmel kérdezte: - Hallod-e, Locusta, miért éppen te ápolsz engem? Miért nem jönnek ide caesar orvosai?

A varázslónő közönyösen, nyugodtan nézett rá.

- Csak én tudok gyorsan gyógyítani, ha így eltörik a csont. Ez a császár kívánsága.

Burrus arcán gúny volt.

- Értem. Szóval nem akarja, hogy az orvosokkal beszéljek. - Habozott, aztán őszinte csodálkozással mégis kimondta: - De ha ennyire fél, hogy elárulom, amit láttam, miért nem mérgeztet meg veled?

A varázslónő hosszú, erős ujjal egyenletesen siklottak a már-már összeforró törések felett.

- Ezzel elárulná, hogy valóban láttál valamit. Poppaea Sabina úrnő felette kegyel téged... de inkább mások által védi meg életedet, hogy az ifjú caesar ne legyen féltékeny.

A férfi hatalmas melléből újra felmorajlott a nevetés.

- Persze, ha a hűség jutalma a méregfalál, akkor bizony kevesen lennének hűségesek a mi dalos kedvű uralkodónkhoz.

Úgy látta, hogy a teraszoszlopok között magas termetű, inas, gőgös arcú öreg szenátor és egy gesztenyebarna hajú leány alakja tűnik fel. Behunyta szemét. Habozott. Aztán komoran, szinte parancsolóan mondta:

- Locusta... menj ki, s ne hallgatózz, mert...

Az asszony sima arca, melyen nem látszott sem az ifjúság, sem az idők múlása, fölényes, nyugodt volt.

- Én osztogatom ugyan a halált, de sohasem idézem hallgatózás vagy árulkodás által.

A férfi érezte, mint vibrál átforrósodott csontjain át a varázslónő ujjából újra meg újra áradó gyógyító erő. Mély hálát érzett.

- Jó... jó... - mormogta. - Ha valóban el akarsz árulni, vagy a holtak országába küldeni átkozott mérgeiddel, gondold meg: olyan férfit ölsz meg, aki míg él, hálás lesz neked a gyógyításért.

Behunyta szemét. Hallotta, mint helyezkednek el ágya előtt a vendégek. Lassan, halkan válaszolt az üdvözlésükre, kérdéseikre, aztán egyszerre kinyitotta szemét.

- Miért nem jöttél egyedül, Servius Sulpicius? - kérdezte fojtottan.

Galba keskeny, irgalmatlan ajka szélén öngúny rezzent.

- E leánnyal együtt ifjabb vagyok, tehát erősebb.

A praetorianus vezér a leány felé fordult, és hosszú idő óta az ágyban szinte mozdulatlanul fekvő férfi nyílt, mohó érdeklődésével sokáig nézte.

- Igen... erősebb lehetsz vele - szólt elismerően -, de bátrabb-e, ha attól kell félned, hogy elveszíted?

Galba érdes, sárgásbarna arcán gúny volt.

- Akkor veszítem el a legbiztosabban, ha nem emelem oly magasra, ahová más nem követheti.

Mindketten úgy érezték, Caligula és Claudius árnyéka, az események emléke átlebben lényükön. Burrus megsápadt arcán egyszerre előmlött az elszántság.

- Úgy érzem, méregfal lebeg körülöttem, míg itt fekszem tehetetlenül. Talán mert vádaskodott valaki ellenem titokban... S kétségbevonta hűségemet. Talán Nero gyűlölt engem, mert teljesítettem parancsát, s most fel akar áldozni, hogy megbékítse anyja szellemét, csak várja az alkalmas pillanatot. Hiszen cimboráim kardot rántanának halálom hírére. - Hangja elfűlt. - Sietni kellene.

Csend lett. Galba felkelt. Lassan odalépett az ablakhoz, és kitekintett, nem hallgatózik-e valaki. Távolabbról halk fuvaladallam áradt. Epycharis megvárta, amíg a férfi meghajolva hátat fordít. Elmosolyodott. Nagy, szürke szeme csillogott. Hirtelen lehajolt, és forró, ízes, illatos ajka rátapadt a praetorianus vezér meg-megrezzenő szájára. Burrus érezte a leánytestnek ifjú erejét, csókjának perzselő izzását. Láta melleit, amelyek mint két tömör, kúp alakú, zárt kehely nyomták le a ruha művészi ráncait. Lélegzete elakadt. A leány hallotta, mint mozdul meg az ablakban az öreg hadvezér, és kiegyenesedett.

- Sietni kell. Minek oly sok beszéd? Egy tördőfés, és a zsarnok halott. Hallottad hírét Hermodiosz- és Arisztogeitonnak? Zsarnokölők voltak, a városuk szobrot emelt nekik. Mutass utat, hogy juthatok ma éjjel a palotába, s mire hajnal piroslík fel a kert fái felett, Róma szabad lesz!

Galba fakó, kemény arcán most ömlött el a rettegés.

- Epycharis... azt hiszem, a bor... amit Senecánál ittál... - Hirtelen előrenyúlt, és eltolta a leányt a beteg ágyától. - Afranius... derék katona vagy. Tudod, hogy a bor... a bor...

Burrus sápadtan elmosolyodott.

- Igen. A bor. De ott, ahol a cirkusz és a palota között a keskeny út vezet... ott... egy ősrégi fa nő... a kert kerítése mellett. A testőrök szeretői vagy Messalina, Livia, Agrippina, Claudia... Én láttam őket... ott szöktek be éjszakánként a palotához. Rejtsd hajadba a tört, mint az úszók, kik gyors folyón kelnek át. Dobd le ruhádat, hogy ifjúságod, szépséged igazolja tettet, s menj. Senki sem akad, ki utadat állja, ha a caesar hálóterme felé indulsz. Senki. Ősi titok ez. Még Tiberius idejében kezdődött. Hahaha... - halkan nevetett. Éles, fekete szemében diadal volt. Hatalmas válla megmozdult. Tört csontjaiban fájdalom rezzent. Elsápadt és visszahanyatlott. Az öreg hadvezér nyugtalan, zavart arccal mormogott valamit a leány felé. Epycharis egyenesen, sudáran állott. Szürke szemében nagy tettek láza csillogott.

- Nem érted, Servius Sulpicius? - mondta halkan, érdesen. - Ha Róma szabad lesz, szabad lesz az egész világ. Az új aranykor dereng fel. Hiszen minden baj oka a zsarnokság.

Galba nyugtalanul toltá őt a kijárat felé.

- Igen... igen... de... ó, istenek, Epycharis, de hiszen olyan értelmes vagy, és mégis így beszélsz. Afranius, derék cimborá, felejtsd el, amit ez a lány mondott... hiszen olyan, olyan fiatal még és... Nem... nem... igazán nagy lelkiismeretlenség volt tőled, hogy így beszéltél hozzá. - Az utolsó szavainál már maga sem tudta, a praetorianus vezérhez vagy a lányhoz beszél-e.

Burrus lehunyta szemét. A távozók léptei elmerültek a ciprusok susogásában. A kertilak tetején hangos, vidám, apró madarak csiviteltek. Hirtelen érezte, hogy ismerős, könnyű illat lebeg a levegőben. Összerezcent. Az ágy előtt Poppaea állott. Asszonyosan arányos testéről eltűnt a lányosság szegletessége. Minden mozdulatában ritmus, diadalmas fölény volt. Kékese-fekete szemében gög és értelem csillogott. Tejfehér, csodálatosan szép bőre, tiszta, finom, latin arcvonásai üdeséget, gyújtó ifjúságot sugároztak a férfi felé. Egykor vékony, de szépen rajzolt ajka most éretten, a hatalomadta fölénnel duzzadt. Már nem zsúfolta magát ékszerrel. Dús, fekete hajában - mint sötét fellegből a nagy, mesés csillagok - sziporkáztak a hatalmas indiai gyémántok. Lassan felemelte kezét. Könnyű ruhája úgy lebbent hátra, hogy körte alakú, asszonyos mellein könnyű tajtékként futottak a fátyolszerű redők.

- A beteg jutalma a csend s az álom - szólt lágyan, és csak a szemében csillogott a gúny. - Bár a palotában mindenki arról beszél, hogy rövidesen meggyógyulsz, nem jósolok hosszú életet neked. A praetorianus táborban néhány részeg fickó elővigyázatlan volt. Egyelőre semmi bajuk. De szavaik már eljutottak Nero fülébe. - Elmosolyodott. Vékony, hollófekete szemöldöke megrezzent: - Némi eredménnyel igyekeztem, hogy az isteni caesar ne adjon hitelt az ügyes vádaskodónak, de vajon akad-e fiú, aki megbocsátaná, ha valaki az anyját öli meg?

Burrus mélyet lélegzett. Tört vállának csontjai felsajogtak.

- Igen... gondoltam, hogy ezért gyűlöl. Pedig én csak az ő életét oltalmaztam.

Az asszony mosolygott, kissé elfordította fejét. Hófehér, illatos nyakán - melyet még mindig csitriüdeség ékesített - felszikráztak a rubintok.

- Látom, nyugtalan vagy. Ilyenkor más is úgy beszél az ismerősökkel, mintha ismeretlenek lennének. Előzd meg a csapást békés, nyugodt elmúlással, és én kieszközölöm Nerónál, hogy családod örökölje vagyodat.

A férfi élesen figyelte arcát. Gúnyosan elmosolyodott.

- Emlékszem, férjed mondta először a lakomán: a leghalálosabb méreg az ostobaság, mert a lelket öli meg. Az ostoba embernek nincs lelke.

Poppaea látszólag közönyös arccal fordult az ablak felé. Finoman hajlott, kicsiny orra megrezzent. Mesésen finom, rózsaszín orrcimpái megremegtek.

- Milyen csodálatos virágillat. Persze, Locusta itt ápolja azokat a csodálatosan szép virág-csemetéket - mondta szinte vidáman, rejtve töprengését, aztán egészen más hangon mégis kérdezte: - Miért mondd ezt?

A férfi úgy csikorgatta fogát hirtelen kitörő dühében, hogy arca elváltozott.

- Mert... te egyszerűen félsz, hogy valaha elmondom azt, amit csak te meg én tudunk! Kényelmesebb lenne neked, ha örökre elhallgatnék. - Erőt vett magán, és szinte lágyan idézte az emléket. - Mellettem hitvesem lennél a diadalom napján... Nero mellett csak szerető. Mit gondolsz, meddig?

Poppaea lassan, ritmikusan megfordult. Az ablakhoz lépett, és mintha kiszólna valakinek, halkan, gögösen mondta:

- Immár Róma legszebb asszonya lettem! Ez nagyobb diadal, mintha annak születtem volna. Nero egyszer gyerekkorában együtt látta Messalinát Siliusszal, s most megígérte, ha oly szép leszek, mint Messalina, eléri, hogy a szenátus megszavazza számomra az „isteni” nevet. Ezzel voltaképpen társuralkodó lennék. Ne felejtsd, az isteni rang voltaképpen jogi fogalom.

A férfi gúnyosan mosolygott.

- Igen... csak hogy előbb hitvesének kell lenned.

Poppaea asszonyosan érett, tejfehér válla úgy mozdult meg a könnyű ruha alatt, mint hatalmas gyöngy a hullámok tajtékában.

- Az akadályok arra valók, hogy elhárításukkal növeljük erőnket - mondta fölényesen. Burrus komoran, sápadtan figyelte mozdulatait.

- Tévedsz, ha azt hitted, hogy tehetetlen vagyok s felesleges, csak azért, mert itt fekszem összetört, megbénult karokkal. Nem vagyok felesleges - ismételte újra ezt a szót, amelyből a halál hűvössége áradt feléje -, nem... nem... te sohasem leszel Nero felesége. - Volt a szobában valami, amitől az asszony egyszerre feléje fordult. Harmonikus, érett, asszonyiságot sugárzó arcán csitrikíváncsiság siklott.

- Miért? - kérdezte együgyűen.

Burrus nevetett. Halkan, lágyan.

- Ma éjjel megölik - suttogta majdnem vidáman. Poppaea félrehajtott fejjel figyelte hangját, keresve benne a hazugság áruló csengését. Nem találta meg, és arca feszült, aggodalmas lett.

- Ki?

A férfi szemében küzdelem látszott. Nehezen lélegzett. Tudta, hogy most nemcsak az életéért, de ezért a gyújtó szépséget sugárzó asszonyért is harcol. Ajka megremegett.

- Galba - mondta halkan. Csend lett. Poppaea megkönnyebbülten sóhajtott.

- Galba sohasem vett részt semmiféle összeesküvésben.

A férfi érezte, hogy úgysem veszíthet semmit, s a sok titok tudása, míg él, óvatosságra kényszerítheti a caesar szeretőjét.

- Most igen. Ma éjjel gyilkost küld Nero palotájába.

Poppaea felvonta szemöldökét. A szavak hihetetlenül hangzottak, de a hangsúlyban valami megcáfolhatatlan igazság csendült.

- Te a testőrség parancsnoka voltál, és azt hiszed, bárki is bejuthat a palotába? Akár éjjel, akár nappal?

Burrus nevetett.

- Nappal nem. De éjjel... ha nő... ha fiatal, ha gyönyörű... és ha nem visel ruhát, melybe a tört rejtethetné... Hát te nem tudod, hogy a testőrök szeretői így jutnak be Tiberius óta? Hiszen az éjfél előtti őrőrszolgálatkor az éjjeli őrőrszolgálat nem megy vissza a kaszárnyákba, hanem a császári kertekben tölti az éjszakát. Persze, felette vidáman. Megtörténik, hogy Nero is lemegy hozzájuk, és velük énekel, vagy szaval nekik. Megtörtént, a testőrök vittek fel hozzá leányokat.... Ha valaki valóban szép.

Poppaea arcáról eltűnt a leányos frissesség. Lehajtotta kicsi kobraféjét, amely most a titkos szerekkel mesésen ápolt haj fellegetől, gyémántok csillogásától fejedelmi fenséggel ékesnek látszott.

- Igen... Ezt tudom... De te... Hogyan... - szava elakadt. Burrus látta zavarát. Halkan, diadalmasan nevetett:

- Nero halála most a te halálod is... Hiszen nincs, aki megvédjen. Locusta mesélte, hogy a városban, főleg a szegényebb negyedekben átkozzák a nevedet, mert naponta ötszáz szármárkanca tejében fürdesz. Gondolod, hogy Galba megkegyelmez?

Poppaea arcán önkéntelenül átsiklott a rettegés. Közelebb húzódott az ágyhoz. Letérdelt. Rátette két tejfehér, illatos kezét a férfi vállára, és lassan, óvatosan, hogy hajviselete, az udvari fodrászok remekműve meg ne sérüljön, hajtotta fejét a férfi fehér kötéssel pólyált vállára.

- Valóban... valóban... Ó, istenek, gyógyítsátok meg nekem a drága, hűséges, erős Afraniusomat! Tudod, az imént csak azért beszéltem így, mert tudtam, bebizonyítod erődet, hatalmadat. Ó, hogy becsüllek! Tisztellek... hogy vártam, mikor kerül le hatalmas karjaidról a kötés bilincse. - Vállá néha súrolta a férfi nyakát, orcáját. Burrus érezte, amint illatos, gömbölyű válla lassan szorul a szájára, szétfeszíti lágy remegésével ajkát, fogait. Mélyet lélegzett. Az ifjú, erős, mesésen ápolt asszonytest gyújtó illata betöltötte agyát, mellét. Halkan kurrogva mélyesztette fogát a váll megremegő alabástromfehér bőrébe. Az asszony ajkáról könnyű sikoly röpött. Egész testében megremegett.

- Jaj, milyen mohó vagy! Milyen vad... Jaj, úgy félek tőled. - Teste lassan siklott egyre közelebb. Kígyózó mozdulata, lendülete félresodorta a takarót. Érezte a hatalmas, erős szerető tehetetlen mozdulatlanságát. Látta fellobbanó férfihevét, izmai didergő lüktetését. Halkan nevetett. Úgy borult rá, mint az ősi Priaposz-szobrok kőphalloszánál az érintetlenségüket áldozó szüzek, de rátörésében a parázna, tapasztalt szerető révületkincset kereső mozdulatai rezzentek. Tejfehér csipőjében a sziklán vergődő najád nyugtalan mámorszomja hullámozott. A férfi halkan, rekedten kiáltott. Önkéntelen mozdulattal rántott egyet bekötött karján. A fájdalom fellobbanása elfojtotta szavát. Halálsápadtan visszahanyatlott. Sohase sírt szemét elborította a könny. De mosolyában hála volt...

A révület után és mégis pusztítóan, minden fájdalmat szétperzselve lobbant fel. Hatalmas alakja remegve vergődött. És az asszony hőszerű teste olyan volt, mint a szirtre sodort, kígyózva lebegő tajték.

Mély csend borított be mindent. Poppaea ajka halkan megmozdult:

- Hogyan... miért? - kérdezte és érezte, hogy nem tudja megtalálni a kérdést. Burrus sokáig hallgatott.

- Ha Nerót lesújtánám, nem versenghetnék Galbával. Hisz Augustus rokona, híres hadvezér. Mindenki méltónak tartja a bíborra. Most kell elpusztítani versenytársamat az élő Neróval. Galba most egy gyönyörű görög lányba szerelmes, aki azt hiszi, ő menti meg Rómát zsarnokától, és ezzel az egész világot felszabadítja. Beszéltem vele, s elárulta titkos tervét. Én küldtem a leányt a palotába... De Locusta levelet vitt volna a személyőrség centuriójának.

Az asszony lassan megmozdult.

- Valóban ezt akartad? - suttogta Poppaea. A praetorianus vezér behunyta szemét.

- Valóban csak téged akarlak. Tudod a titkot. Éljen vele jól. Ha elfogják a leányt, legyen Galba is ott a vallató bírák között. Nincs gyilkos, aki ne mutatna rá arra, aki őt felhasználta, ha egyszer az szeme előtt ott lesz a bírói székben. S Nero megszabadul - általam, általad - a legveszedelmesebb versenytársától.

Az asszony ajka már ráborult a férfi gyorsan suttogó szájára.

*

Lucius félíg fekvé írt. Az író nád meg-megtorpanva kúszott a papiruszon. A versszakaszokban vágyakozás vibrált valami hatalmas, de megfoghatatlan fogalom után. Néha a szavak értelmetlenné váltak, és csak a mögöttük áradó erő rezgése töltötte be a sorokat. Úgy érezte, éppen ezek a szavak fejezik ki legjobban a lelkében csendülő érzéseket. Görögül írt, mert a latin nyelv paraszti érdekessége bosszantotta. - Szörnyű, hogy nem Athénben születtem... - mormogta, és kétségbeesetten csóválta vörössesszőke fejét. Szemének kétségébe sárgás árnyalatot vetettek a legutóbbi évek. A figyelem feszült gondolathúrjain új és új színes szavak lágy árnyéka siklott, mint a halhatatlanok könnyű ujjai.

Kint, a terasz oszlopai mögött mozdulatlanul állottak az ősrégi olajfák, és csak a magasba szökkenő pálmák kócos feje rezzent meg az alig észrevehető fuvallatban. A cirkusz homályba süppedő, roppant kelyhe felett a telihold opálkincse rejtőzött a halványrőt, mesésen finom párák mögött.

Lucius felvetette fejét. Úgy érezte, a párák mögül áradó csodás derengést zavarja a mécses fénye. Gyors, heves mozdulattal félretolta, el akarta fűjni, de eszébe jutott, hogy akkor később be kell hívni a szolgálakat, hogy meggyűjtsák, és ilyenkor a palota szinte üres, mert mindenki vagy alszik, vagy kiszökik a városba. Felkelt. A roppant kert csendjében tiszta, magányos madárdal csendült fel, és a trillák csattogása átpendült minden kicsi levélen, minden élön, ami halk, surrogó titokká válva rejtőzött a lombóceán alatt. Érezte, mint zendül fel a lelke. Torkából halk, dallamos kiáltás tör fel. Felvette a kytharát, amely ott hevert a kerevet szélén, és lassú, imbolygó léptekkel haladt le a terasz lépcsőjén. Mélyet lélegzett. Óvatosan úgy kerülte el az őrseget, mint tilosban járó szökevény. Egyre mélyebben lopakodott a bokrok közé. Ott, bent a palotában, ahol a háromszoros örvonal védte termeit, sokszor rezzent át rajta a rettegés, ha véletlenül halk zörgést hallott, vagy közeledő léptek lopakodó surranását... Itt kint, a sötét bokrok hullámai között félelme szétfoszlott a szabadság, az egyedüllét érzésében. Milyen biztonságot ad a magány... - gondolta. Örült, hogy felfedezte ezt. De hát félhet-e az ember igazán mástól, mint emberektől? Árthat-e valami más úgy, mint az emberek? Lehet-e védekezni az emberek ellen mással, mint zsarnoksággal, erőszakkal? - Egyre mélyebben húzódott a bokrok közé. Az óriás hold pajzsa kiemelkedett a rőt ezüstpárák hullámaiból. Az ifjú, sudár pálmák bolyhos lombjai úgy emelkedtek mellette jobbra-balra, mint hatalmas királyi legyezők a trónját elfoglaló fejedelem körül.

Lucius mozdulatlanul állott. Neki támaszkodott a pálma törzsének. Hallgatott. A holdsugarak lassan, hangtalanul siklottak a lombok között, érezte becéző csillogásukat behunyt szemhéjain. A magányos madárdal diadalmasan trillázott. A lombok közül sehonnan sem szállott versengő ének. Talán legyőzhetetlennek vélték a többiek a dal versenyében, vagy már boldogan, fáradtan bújtak rég összehordott fészükben szürke, közönyös nőtényükkel.

A magányos dal trillázott. Hangjai mint ezüstsziromú virágok hullottak a hold trónusához. Lucius ujjai szinte önkéntelenül siklottak végig a kythara húrjain... A húrok pendülése olyan volt, mint a madárdal visszhangja. Lucius érezte, mint érik lelkében a melódia, s lelke mindig megtisztult, ha felzendült ajkán e dal. A trilla elhalt. Mély, ujjongó csend támadt, és a hirtelen felsuttogó lombok surrogása olyan volt, mint a halk, áhítatos taps. Lucius érezte, hogy a lelke - mint ezüstkehely - megtelik valami különös, zengő itallal, melynek párája, úgy borult agyára, mint a hold koronájára a könnyű ködök. Ajkáról halkan, szinte suttogva zendült a dal. A hangok elsiklottak az ősi olajfák között. A magasba felívelő pálmák törzse elenyészett az egyre erősödő holdfényben. Lombkoronáik mint nagy, ezüsttollú madarak lebegtek a magasban, és valahányszor az ének lassan erősödött, fent mintha megrebbentek volna a magasságot szomszjúhozó szárnyak.

A holdkorong szivárványszínű ködsziromai feléje hajlottak.

Epycharis lassan haladt a keskeny, mély, útszerű utcán, amelynek egyik oldalán a caesari palota kertjének fala emelkedett. A mély út másik oldalán nőtt bokrok áthajtottak a fáknak a kertfal felett átnyúló ágaihoz. Lent néha tökéletes homály volt. Néha túl érdesen, súlyosan a magasban álló holdkorong egy-egy sugara nyúlt mint kékesfekete lombboltozatot tartó ezüstszelep. A leány könnyedén, halkán lépett. Dús, vaskos, görögösen felfésült gesztenyebarna hajába rejtett tőre hidegen érte a fejét. Úgy érezte, koronát visel. Tiszta, csodás, titáni hatalom érzése fogta el. Ott lent, a falakon túl rejtőzött az, akit győzhetetlen légiók védtek nyolcszázezernyi pajzs szilaj, a népi hullámoktól át nem tört falával. Hetvenkét nép borult le caesari ereje előtt. A nyugtalan, gondolatot gyújtó Európa, a zsarnokságot hordozó Ázsia, a vad törzsektől kóborolt Afrika engedelmeskedett parancsainak. S most a nagy, szürke szemű leány mégis tudta, nem védi meg a gyűlölt és megvetett anyagiylkost sem a légiók pajzsa, sem az öles természetű praetorianusok zárt sora, sem a roppant világbirodalom gigászi ereje. A szabadság és hatalom, az igazság és a hősi halál fenséges tudata betöltötte lényét. Tudta, nem látja már a felkelő napot, s különös, nem emberi öröm fogta el, hogy élete évezredek bevilágító lángként ilyen csodás, forró éjszakán lobban ki a praetorianusok kardja alatt, a lesújtott zsarnok holttemén.

Vizsgálódva tekintett jobbra, balra. A kert falánál keskeny, de mélyen kitaposott ösvény vezetett. Az ösvény végén régi, magányos, kiszáradt fa nőtt. Epycharis megállt. Végigsimított kedvenc ruháján. Kicsit sajnálta. Figyelmesen nézte az ösvényen a kicsiny lábak könnyű nyomát. Elmosolyodott. Tudta, hogy a caesarok kertjébe a praetorianusok csak azokat a leányokat engedik át, akik fedetlen testükkel, szépségükkel, ifjúságukkal bizonyítják be, hogy nászra jöttek. Sőhajtott. Úgy öltözött fel ezen az éjszakán, mintha esküvőre menne, és most, amikor a százszor végiggondolt körülmények hűvös valósággá váltak előtte, határozatlanul simogatta ruháját. Újra elmosolyodott. Vállat vont. Összegyűrődik, ha felmászom... Vegye fel épen, szépen, aki megtalálja... - gondolta, és a vállához nyúlt. Nőies atlétateste kisiklott a ruha leomló fellegeből. Tömör, kúp alakú mellei, mellbimbói kiegyenesedtek a lehullámzó selyem érintésétől. Sőhajtott. A szemérem borzongató didergéssel siklott végig sudár, arányos testén. Egy pillanatra az öreg hadvezérre gondolt, akinek esküvel ígérte, hogy otthon marad. A szégyenkezés és Galba képe összekeveredett agyában. Úgy hallotta, a bokrok között talán leselkedők lépte zörren, és gyors, sikló mozdulattal lendült fel a tövüknél lépcsőszerűen kikopott ágakra, amelyekre mámorra szomjas asszonyok léptek immár több mint félszázad óta. Szinte pontosan oda lépett, ahol Messalina, Livia, Agrippina lába érintette a most száraz, akkor még zöld gallyat. Atlétikai gyakorlatoktól edzett teste könnyedén, gyorsan kúszott egyre feljebb. Leült a fal tetejére. A hatalmas kert mint ezüst varázstenger terült el előtte. A bokrok, a fák árnyékában, a fények és árnyak mesés mozaikján néha léptek zörrentek. Csend lett. Elfojtott kacagás vibrált. Vidám sikoly roppent. Aztán újra minden elmerült a kékesfekete árnyék mélyében.

Epycharis átnyúlt a másik fa éppen olyan kikopott ágaihoz. Ahogyan befelé kúszott, fedetlen teste meztelenséggel derengve merült fel a holdfényben, néha fokozatosan süppedt az árnyék kékesfekete mélységébe. Megállt. Figyelt. A bokrokat kerülgetve siklott előre.

- Kinek a szeretője vagy? - hallatszott közvetlenül mellette, mintha a hatalmas, ezüsttájtékos bokor szólalt volna meg. Epycharis könnyű szarvasugrással siklott előre.

- Luciusé - mondta gyorsan. Arra gondolt, hogy most idegen férfi látja meztelenségét, és elpirult a homályban.

- Melyik Luciusé? - hallatszott közelebből, de senkit sem látott maga mellett. Azt hitte, varázslatot hall.

- Ne törődj vele! - kiáltotta halkan, élesen, és futásnak eredt. Kúp alakú melle alig észrevehetően meg-megrezzent. Mögötte léptek zörrentek, aztán elmaradtak.

A leány átrohant a tisztáson. Káprázó szeme előtt alakok bukkantak fel a fények és árnyak mélységéből. Megtorpant. Várakozva körülpillantott. De semmi sem mozdult. A leskelődő, ugrásra kész alakok ismét széthullottak fényekre és árnyakra. Mélyet lélegzett. Jobb melle hozzáért egy hűvös, harmatos fatörzshöz. Összerezsent. Halkan, csiklandósan felnevetett.

Valahol egészen közel kythara pendült. A hangok felszökkentek, mint a holdfényes tisztáson táncoló ezüstlábú najádok, lehullottak, mint a hullócsillagok. Széles szárnyakkal viharzottak fel. A húrok pengéséből halk dal emelkedett.

A leány önkéntelenül előrenyújtotta finom, ízes nyakát, melyen még ott parázlott Galba csókjának nyoma. Figyelt. A dallam erősödött. Kellemes, lágy, de mégis férfiasan érces hangon énekelt valaki. Epycharis úgy érezte, ez a hang ismerős. Az emlékeiből hullámosan, lassan merült fel a kép: a lakoma... Claudius hosszúkás, ráncos tudósarca.

Egy vörössesszőke hajú suhanc dalolt, kék szemében zavar és mohó dicsőségszomj. Úgy érezte, a sors egyszerre nyitja meg előtte a diadal és az élet kapuját. Vadászláz didergett át rajta. Lábujjhegyre állott, visszafojtott lélegzettel tett néhány lépést. A nagy virágos bokor fekete függőnyként emelkedett. Előtte, a zenit felé törő telihold fényében, vékony pálmatorzshöz támaszkodva egy férfi állott. Fejét hátravetette. Vörössesszőke haja tompán csillogott a hold fényében. Férfias, szabályos arcán a dal áhítata látszott. Ahogyan ujjai olykor végigfutottak a kythara húrjain, gyűrűi sziporkázva fel-felvillantak. Epycharis lényén átsuhant a diadal és a meglepetés. Lassan a hajához nyúlt. Ha a dalt befejezi... - cikázott át agyán, és tudta, hogy midőn utolsó pendül a kythara, töre a zsarnok nyakába merül.

A dal elhalkult.

Epycharis lassan, ritmikusan úgy nyúlt fel, mintha a haját igazgatta volna. A gesztenyebarna fürtjei közül felbukkanó törpenge villanása olyan volt homloka felett, mint a halálos bátorság csodás koronája. Ahogy halkult a dal, hosszú, fehér keze lassan emelkedett fel.

Az énekes ismét hátrahajtotta vörössesszőke fejét. Arcán a harmónia szomjúsága látszott. A tör árnyéka el-elsiklott lehunytt szeme előtt, és átvibrált a nyakán. A leány, aki a háta mögött állott, most úgy hajlott feléje, mintha csókra várna, és csak a felemelt kezében halványan csillogó penge hűvös sziporkázásában rejtőzött a halál.

A dal újra erősödött. A dallam varázssugallatként emelkedett az égbolt felé. A leány érezte, hogy a dallam átrezdült lelkén. Kereste a dallamban a rettentő bűnös véres árnyékát, az ének mélyén rejtőző bánatot vagy a kegyetlenség érdességét. A démoni hűvösséget, a vergődő vívódást, de csak a kristálytisztá dallam hullámozott előtte áttetszően csillogva, mint a patak, mint a lombok kékezüst szikláján behulló holdfény.

Agyán kétség siklott. Valóban ő az? Az anyagyilkos? A zsarnok? A caesar? A világbirodalom ura? Itt? Így? Egyedül? Vagy talán csak az udvari kórus valamelyik énekese, aki az alkotás olümposzi kényszerének engedelmességgel dalol?...

A fiatal, tiszta férfiarcot nézte, melyet elöntött a dallamban a magasságok felé törő lélek. A melle egyenletes hullámozásából, a lélegzetvétel szabályos módjából látta, iskolázott énekes áll előtte. Az arca ismerős volt, de mégis ismeretlen a holdfény, a dallam áradásában. A fenséges büntető igazság tudata egyszerre elhalványult a dal hullámaiban. Igen... Ez ő, de mégis... Mily rettenetes lenne, mily halálosan nevetséges, ha mégis mást sújtana le a tör...

Leengedte kezét. A dal betöltötte lényét, s az énekes, mint gögös varázsló, behunyt szemmel, néha alig észrevehetően meg-megmozdítva fejét, dalolt tovább.

Hirtelen kinyitotta szemét, és a feltörés hevében fordult oldalt. A leány sudár, fedetlen, asszonyosan arányos, testgyakorlásban edzett alakja önkéntelenül visszarebbent. Kezét hátrakarta. A férfi elhallgatott. Úgy nézte a leányt, mint varázsló a teremtményét.

Úgy érezte, ifjúságot, olümposzi meztelenséget derengő teste dalából, holdfényből, lénye kisugárzott erejéből lett.

- Milyen szép vagy... - suttogta áhítatosan. - Valóban látlak, vagy...

Epycharis nagy, szürke szemében zavar volt.

- Valóban...

A férfi ajkán mosoly rezzent.

- Hozzám jöttél?

A leány nem látta tekintetében a gyanakvást, a zsarnok hűvös óvatosságát, és még jobban zavarba jött.

- Hozzád... Te vagy az ifjú caesar?

Lucius lehajtotta a fejét:

- Igen.

Csend lett. Epycharis keményen megmarkolta a tört, de a kristálytisza dallam ott zengett lelkében, és a gondolat megtelt harmóniával. Érezte, hogy most nem tud sújtani. Messze még a hajnal... - jutott eszébe. Látta, hogy a férfi lehajtott fejjel áll, és gyorsan csúsztatva vissza dús, szétomló hajfürtjei közé a tört. Aztán kapkodva igazgatta a fésűket.

- Hallottam dalodat, s belopóztam, hogy láthassalak - habozott. Érezte, hogy erőt kell gyűjtenie ahhoz, hogy karja újra megragadja a tört. Emléket, vádat keresett, amelytől újra megtelik a lelke tiszta, fenséges, bosszúálló, pengét villogtató igazsággal.

- Oly sok rettentő dolgot mesélnek rólad a városban - szólt lassan, és ösztönös, szemérmes Aphrodité-tartással hajtotta ágyéka elé kezét. - Igaz, hogy megölted anyádat? - a férfi közelebb lépett.

- Csak megakadályoztam, hogy anyám megölje a fiát. Helyette vállaltam a legrettentőbb bűnt. Néha úgy érzem, ez önfeláldozás. Hiszen ő örök nyugalomra nyert, és én örök bűnhődést.

Egymás mellett állottak. Epycharis érzékeny füle nem hallotta a férfi gögös beszédében a latin érdeességet. A régi hellén tragédiák lehelete átzendült lelkén.

- S nem üldöznék a bosszút álló erylennisek?

Lucius gondolkozott.

- Milyen szépen beszélsz görögül - mondta elismerően. - Athéni vagy?

- Persze...

- Szóval semmiféle lelkiismeretfurdalásom nem volt. Nem is hiszem, hogy akár az istenek, akár maga az anyám elítéli tetteimet. Hiszen most már tudja, hogy bűnt elszenvetni jobb, mint elkövetni. De különben is a hatalom démoni örvényében elporladnak az anya és a fiú fogalmak. Később Burrus és Seneca is azt mondták. A nép rettentően gonosznak tart, ha nem lesznek lelkiismeretfurdalásaim... Erre többek előtt kijelentettem, hogy anyám szelleme kísért, és égő

fáklyákat látok a homályban. Úgy látszik, ez idézte fel a titkos erőket, s most valóban látok olykor fáklyát a homályban. De ha dalolni kezdek, megtisztul minden előttem. A lelkem könnyű lesz, csillogó, mint az a pára ott, és kilebben a démoni körből. - Hangosan köhintett. Ujjai végigsiklottak a kythara húrjain. - Tudod azt a déloszi dalt a hűtlen hajósról?

Epycharis zavartan hallgatott. Messze még a hajnal... - csendült fel lelkében ismét a mentegetőzés. A férfi lekanyarította bő, könnyű palástját a magas fűbe. Leült. Térdére tette a kytharát és intett:

- Ül le, athéni leány...

Epycharis lassan leült. Combjai ezüstfehéren villantak a holdfényben. Tömör, kúp alakú melle alatt kicsiny árnyék rejtőzött, mint zárt virágkehelyben billegő selymes, fekete szárnyú lepke. Kezét úgy hajlította előre, hogy elfedje az ölét. Felvetett fejjel nézte a hold előtt sikló fellegeket, mintha jelet várna, aztán nagy, piros ajkáról felzendült a dal. A férfi ujjai alatt meg-megpendült a kythara.

*Borszínű tengerként, szélesen táru az égbolt,
Árbocként feszülnek a nyúlánk pálmák,
Ezüstgályaként lebeg a hold,
És a hűvös hullámból nagy tüzekre szomjúhozva
A mélység csillagszemű leányai merülnek fel,
Ha zeng a nászra mohó hajós dala...*

Úgy érezték, az ének varázslatként borul rájuk. A férfi keze úgy emelkedett fel, mintha ismét leereszkedne a húrokra. Aztán lassan fonódott a leány dereka köré, arca egyre közeledve Epycharis arcához. A dallam kihuny csókja alatt. Csend lett. A férfi érezte a leány fedetlen testéből áradó nászhívást. Az ajkuk szétvált. A leány hátravetette fejét. Ajkán újra felzendült a dal. Két karját úgy tette a férfi vállára, mintha visszatartaná magától. Hátrahajlott a szorítás alatt. Érezte mellein forró, lassú, perzselő csókjait. Félig behuny szeme előtt a tisztáson vibrálva lebbentek a hirtelen gyúlt különös, aranyos fények. A férfi ajka lejjebb siklott, és harapós, erős csókkal véste meg-megremegő, ívben feszülő derekát. Hirtelen csapott át rajta forró borzongás. A dallam széthullott halk jajongássá. Elhalt, összefonódott testük nász előtti küzdelmében ott lüktetett a gondolatot perzselő révület előérzete. Messze még a hajnal...

A leány asszonyosan arányos, izmos atlétateste egyszerre olyan hévvel tárult a nászra, hogy a térde a feléje hullott kythara húrjait érte. A nász előtti küzdelem lepkesurrogásként rezzenő zaja közé halk, hívó pendülés szállott... Lényük összeolvadt a lelkükben még zengő dal ritmusában, és a mozdulatok csak olyanok voltak, mint a ritmus visszhangja az izmok mélyén. Epycharis úgy érezte, testén kicsiny bolygótüzek lobbannak, betöltik lényét. Táguló szeme előtt aranyos színű lángokká váltak a hold körül felvonuló hosszúkás fellegek. A lombok között mintha piciny szikrák cikáztak volna. Hátravetette fejét. Szétbomló hajfürtjei közül hangtalanul csúszott a köpeny ívben gyűrődő ráncaira a tör.

A férfi mohón tört feléje. A feléje ívelő leánytest meztelensége dallammá vált lelkében. Harmónikus rezgésekké. Érezte tomboló és mégis szűzies hevében a tovaszállott éneket. Szeme előtt a fűben megcsillant valami... A leány gesztenyebarna hajfürtjei néha elborították, s ilyenkor a csillogás kihuny, aztán oldalt vetődött Epycharis feje, és az érces, hűvös csillanás ismét előtűnt. A révület izzó köde elborította szemét. Vörösseszőke feje úgy ereszkedett a leány vállára, mintha láthatatlan tör érte volna szívét. Csend lett. A mozdulatok trillája elhalt a csodás nyugalom fuvallatában. Aztán fokozatosan, mintha messziről közeledne, egyre tisztábban csendült.

Lucius a leány vállához szorította orcáját. Sóhajtott. Anélkül hogy fejét felemelte volna, oldalt tekintett. A takaró szélén, a leány szétbomlott gesztenyebarna hajfürtjei között ezüstösen csillogott a tör pengéje... A nász utáni nyugalom fekete taván csak olyan volt a haláltudat, mint a hulló csillag gyorsan tűnő fénye. Elmosolyodott. Agyában néhány udvari pletyka, vidám történetek emléke rezzenet.

- Mi a neved, athéni leány? - kérdezte suttogva. Sokáig csend volt. Aztán a nagy-nagy nyugalom taván túlról szállott a suttogás:

- Epycharis...

Lucius a tört nézte, mintha villanásából olvasná a nevet.

- Ugye, te Servius Sulpicius szeretője vagy?

Epycharis hallgatott. Vállat vont:

- Igen.

Lucius úgy emelkedett fel, mintha új nászra borulna, és a leány szemébe nézve, kérdezte:

- Ő biztatott, hogy ölj meg?

Epycharis arcán átrezzent a zavar. Hirtelen eszébe jutott valami: oldalt pillantott. Láta a tört, és úgy nyúlt feléje, mintha a hajából kihullott hajcsatot szedné fel. Lucius megfogta a kezét:

- Ne... - hangjában nem a halál rettegése remegett. Hirtelen érezte, hogy valaki megáll mögötte. Csak a tör csillogott megcáfolhatatlanul az összegyűrt takaró szélén.

- Kerestelek, caesar... Rettentő aggodalomban kerestelek - hallatszott lágyan. Poppaea arca merev volt. Fehér, fátolkönnyű ruhája, melyet esténként vett fel, mielőtt átjött volna a caesar hálótermeibe; összeolvadt tejfehér bőre derengésével, és könnyű ezüstködként gomolygott csípője, melle körül. Sötét hajából tompán, de igaz kozmikus csillagokként sziporkáztak a gyémántfejek drágakövei. Ajkán alázatos mosoly volt. Csend lett. Mindnyájan hallgattak. Lucius csak most engedte el a leány kezét, és hirtelen mindenről megfeledkezve - a hűtlenségen ért szerető ősi riadalmával - kiegyenesedett. A leány gyorsan, ruganyosan pattant fel. Poppaea mereven nézte a takaró szélén heverő tört.

- Rettentő veszély... caesar. Rettentő veszély... Gyilkos leskelődik nyomodban. Óvd magad. - Szavaiban hűvösen pendült a valóság. Lucius most komorodott el. Ajka úgy mozdult meg, mintha szólni akarna, de hallgatott. Poppaea feléje hajlott. Ajkán ismét mosoly látszott.

- Az ismeretlenség néha halálos titkot rejt - szók halkan, részvételtjesen -, s a hívei hűsége pótolhatatlan érték annak számára, kire oly sok ellenség leskelődik. Megvallom, a féltékenységek is kínoztak, amikor kerestelek, indokoltan. De te is láthatod, mi vár rád, ha a művész gondatlanságával veted magad az ismeretlen szerető ölelő karjaiba. - Halkan nevetett. Ahogy hosszú kezével a törre mutatott, fátyla szétnyílt kemény, ágaskodó, körte alakú mellei felett. - Kerevedet üres volt. Siettem utánad. A sors indokolatlanul kegyes volt. Még élve találtalak...

Lucius lassan füléhez emelte kezét. Hallgass! - akarta kiáltani, de a tör hűvös csillogása vakította. Behunyta szemét. Epycharis mozdulatlanul állott. Agyában hol fellobbantak, hol kihunytak a gondolatok. Úgy érezte, a caesar másik énjét látja, azt, amely nem csendül a dalban, de ott sziszegett minden gonosztettében, mely valaha is az ifjú énekes nevére hullajtott véres árnyékot, vagy iszonyú suttogást keltett a tömegekben. Ha őt megölöm, egyszerre ölöm meg mindkettőjüket - villant át agyán. A dal zengése helyett kízó hűvösség töltötte be lelkét. Hirtelen égő, vad szégyen fogta el, hogy akkor kihullott kezéből a tör, és csak az árnyéka érte a caesar nyakát. Egy pillanatig várta, hogy a férfi szájából elhangzik a lágy, mentő szó,

amelyben ott csendül a kilobbant ölelés hangtalan, csak lélekben, csak a hívó sajjáással rezzenő izmokban pendülő dallama. De Lucius csak bizonytalan mozdulattal emelte füléhez kezét, és tekintetét mintha betöltötte volna a törből kiáradó hűvösség. Ez a hűvösség átsiklott a leány lelkén is: ölni kell... kell... azok miatt, akiknek neve mégis kihull torzuló ajka közül, ha fekete szolgák mutatják be a tortúratudományukat vergődő testén. Ölni kell... Bár még messze a hajnal... Hát lehetséges, hogy ez a sápadtan a törre meredő énekes ne hallgattassa el fölényes mozdulattal ezt a mesés szépséggel ragyogó asszonyt, kiben mintha minden megszemélyesült volna, ami itt Rómában a pompát, a fényt, démoni rafinériát, ravaszságot, a cselszövés művészetét jelentette? Poppaea mosolyogott. Halkan, szinte dallamosan köhintett, jelezve, hogy a tétlenség már túl hosszúra nyúlik.

Lucius keze úgy rezzent meg, mintha ismét füléhez emelte volna, védekezve az irgalmatlan, megcáfолhatatlan vád ellen. Egy pillanatig, amely olyan tiszta volt, mint a harmatcsepp, melyben az óriás nap sugarai villódnak, érezte, most... most kellene tenni valamit, egy mozdulatot... szólni erélyes szót, hogy lelkében fellobbanjon a nagylelkűség, a hatalmas, nemes érzések, melyeknek romjai úgy heverték a hatalom sivatagában, mint márványtemplomok ledőlt oszlopai a homok élettelen tengere alatt. A tör pengéje szemébe villant. Minden szertefoszlott.

- Ki küldött ide, leány? - hallatszott Poppaea kérdése.

Epycharis villámgyorsan lehajolt. Emelkedő kezében megvillant a tör. A férfi látta az emelkedő kezét, de nem mozdult. Poppaea halk szisszenéssel ugrott elébe. Görcsös fogással megragadta a leány karját. A tör éle súrolta keze fejét.

A bokrok megelevenedtek, nyolc-tíz óriás árny rontott elő egyetlen lépéssel a leány felé. Epycharis karjára, vállára, derekára, lábára, egyszerre ragadtak a vaserővel szorító ujjak. Halkan, rekedten felkiáltott tehetetlen haragjában. A tör kihullott bénuló kezéből.

Poppaea intett. Hófehér csuklóján a két vaskos karperecen át, mint új ékszer, harmatozott a vér sötét bársony, vékony csíkja.

A leány alakja elsodródott a bokrok között.

Egyetlen hang sem hallatszott, csak az óriások lépte dobbant egyre halkulva, mintha mesés, roppant démoni paripa ragadná el a messzeségbe a nagy, szürke szemű, gesztenyebarna hajú athéni leányt. Lucius mozdulatlanul, bénultan állott. Poppaea lehajolt. Lassan felvette a tör, és két ujj között fogva a penge hegyes végét, nyújtotta a férfi felé. Lucius egyszerre látta a penge hűvös csillogását és az asszony fehér csuklóján húzódó keskeny vércsíkot. Poppaea duzzadt, piros ajkán gögös, diadalmas mosoly volt.

- Eléd állottam, amikor a tör lesújtott. Tedd el emlékül! - Halkan nevetett. - Íme, a vérem. Néhány csepp csupán, de érted hullott. Ezt kevesen mondhatják... ízleld meg... - Előrenyúlt, és odadörzsölte illatos, virágfinom csuklóját a férfi ajkához.

*

A palota pincéjében hűvös volt, és Poppaea, aki most súlyosabb selyemknymationt viselt, mintha utazni akarna, örült, hogy melegebben öltözött fel.

Egymást nézték. A leány a falhoz láncolva egyenesen, mozdulatlanul állott, mintha nem érezte volna sem a hideget, sem a rozsdás, nehéz bilincsek súlyát. Fedetlen, hibátlan testén csak itt-ott húzódott egy-egy karcolás vagy a hóhérok szorításának kék foltos nyoma. Poppaea pontosan mérlegelte a leány arckifejezését, nagy, szürke szemének tekintetét. Értelmes... nagyon értel-

mes... s ezért felette veszélyes. Akkor úgy kell lesújtani, mint az istenek: önmagát pusztítsa saját értelme által...

- Persze, azt hiszed, leány, én vagyok a gonoszság az ifjú caesar mellett. Ha én nem jöttem volna, a nászra gyúlt tűz talán még a tör villanásában sem hunyt volna ki a te s a caesar szívében. - Tagadólag rázta fejét, és kesernyésen elmosolyodott. - Hidd el, bármely földi nő szerencsésebb, mint én, mert valóban rettentő bűnökkel terheltem meg lelkem, hogy megőrizzem a caesar szerelmét. Nem őt mentettem meg akkor, hanem téged. Ez volt életemnek talán egyetlen, előttem megmagyarázhatatlan nemes cselekedete.

A leány nagy, szürke szemében közöny volt.

- Nem sújtottam, amikor sújthattam volna. A többi mindegy. Tudtam, ha töröm a zsarnok szívébe fűrődik, a praetorianusok felkoncolnak. A halál ösvénye azokhoz vezet, akiknek lángelméje felém csillogott évezredek homályán át.

Poppaea elmosolyodott.

- Oly szépen beszélsz Hellász nyelvén, hogy a Dionüszosz-színház színpadán tapsot aratnál. - Koromfekete, keskeny szemöldöke felívelt. - De vigasztalódj. Könnyű, gyors halált hoztam neked. Persze, szeretném, ha vallomásodban néhány ellenségem nevét említenéd meg.

Epycharis elfordította fejét. Tiszta, hellén arcéle nemes domborműként rajzolódott a börtön fakó falán.

- Ártatlanok nevét? Elég ha sajnállak züllöttségédért, zsarnok ágyasa. Vagy talán azt akarod, hogy meg is vesselek?

Poppaea figyelmesen, nyugodtan nézett rá.

- Nem ártatlanok. Ez a palota vesztőhely, színpad, cirkusz arénája és egy parázna isten temploma egyszerre. Gyors halált vársz? Nem... Te bátor vagy, tiszta, nemeslelkű, de értsd meg, minden udvari párt így mondja, hogy ellenségeire hullajtson e vád halálos árnyékot. Új és új vallatások rettentő kínjai következnek, ahogy az egyik vagy másik hatalmas udvaronc cselszövése bontakozik ki. - Látta, mint ömlik el a kétségbeesés sápadtsága a leány arcán. Lassan bólintott. - Gyorsan ölő mérget és egy övet hoztam neked. Gondold csak, ha a mérgezés kiderülne, ez vád ellenem, hiszen az kívánja gyors halálodat, ki fél a vallomástól.

Újra nevetett. Legyintett. Vállat vont. Aztán mosolyogva emelte fel finom, hosszú ujjú kezét.

- Míg a méreg eléri szívedet, hurkold nyakadra ez övet. Ez közönséges halál látszatát kelti, így mentve leszek a vádtól s te a kintől.

Epycharis mereven nézett az arcába.

- Ki árult el engem? - kérdezte halkán, mintha nem hallotta volna a másik asszony beszédét. Poppaea arcán öröm rezzent. Előrehajolt. Aztán az ajtó felé kémlelt.

- Egy régi szeretőm. Már-már megölettem, mert sokat tudott, látott, és árthatott is. Ő küldött téged a palota kertjébe, hogy halálba kényszerítse Servius Sulpicius Galbát, akit versenytársának tart a hatalom birtoklásában, ha Nerót lesújtja az összeesküvők keze... - Hangja halkult.

Epycharis nagy, szürke szemében csodálkozás gyűlt.

- Afranius Burrus?

Poppaea kicsi kobraféje úgy mozdult, mintha marásra csapna le a másik húsába.

- Ha így elárult téged, mennyivel könnyebben árulhat el féktelen féltékenységében engem, ha egyszer gyógyultan lép ki a kertész lakból, s engem mint a caesar hitvesét lát? - kezéből vas íróvessző bukkant fel. - Írd fel a nevedet oda, a falra... a holtod megcáfолhatatlanul pecsét lesz a vádiraton.

A leány úgy hajtotta le fejét, mintha elmerült volna gondolataiban.

- És Galba? - kérdezte egyszerre. Poppaea nevetett.

- Ha akaratom szerint cselekszel, én is teljesítem akaratodat.

Epycharis keze megmozdult. A lánc tompán megcsörrent.

- Menjen vissza Hispániába proconsulnak...

Poppaea bólintott.

- Íme a mérég... s az öv...

*

Lucius hallgatta az asszony szavát, és úgy érezte, a hatalom roppant hűvös sivatagként borít el mindent körülötte. Afranius Burrus, a leghűségesebb, Afranius Burrus, ki vele volt a legnehezebb napokban... abban a szörnyű időben, amikor a rettentő anya nyúlt feléje hatalmas, irgalmatlan kezével, és lelke gyerekes rémülettel vergődött az anya árnyékában...

- A sors kegyetlen tragédiája, hogy mindig a leghűségesebbek részéről ér a legádázabb árulás - mondta fojtottan. Sima, ifjú arcán öreges ráncok siklottak. Orrcimpái sírósan megremegtek. Poppaea sóhajtott.

- Igen, caesar, éppen ezért, hogy engem ne illethess e váddal... - egy kicsit hallgatott, aztán újra halk sóhajjal mondta: - Elhagyom Rómát.

Csend lett. Lucius riadtan feltekintett.

- Mit? Te? - kérdezte értelmetlenül. Szemében őszinte rettegés volt. Az asszony eltakarta arcát, hogy elrejtse ujjongó örömét. Rövid ideig hallgatott, köhintett, próbálgatva hangját, nem csendül-e benne a diadal.

- Éveken át voltam ágyasod, caesar. Vállaltam szerelmedért a tömeg pletykáit, sziszegő vádaskodását, az ostobák röhögését. Most véremet hullajtottam érted. Megtettem mindent, amit egy nő csak megtehet. Engedj el. Hadd menjek férjemmel... messze... messze... míg elcsitul a pletyka, a vád, a röhej.

Lucius úgy simított végig homlokán, mintha szédelegne. Arca sápadt volt, ujjai tanácstalanul végigsiklottak az asztalon heverő kythara húrjain. A terem csendjében fájdalmas, riadt hangok röppentek. Felkelt. Nem mert az asszonyra nézni, hogy az ne lássa szemében a megdöbbenést, a könnyeit.

- De... de... hát... hová akar menni a férjed? Ez érthetetlen. Ez valóban indokolatlan.

Poppaea kékesfekete szemében egy pillanatra újra megcsillant a diadal.

- Most beszéltem meg szenátor barátaimmal, hogy proconsulként provinciát kapjon. Micsoda pihenés Róma után. Úgy vágyódom oda! - Hangja valóban vágyakozó, suttogó volt. Hirtelen felkelt. Hófehér, illatos keze a férfi vállára röppent. Hangja megváltozott. Érdes, nyugodt lett.

- Én láttam arcodat, Lucius, mikor arra az athéni leányra néztél... különös arcod volt. Jobb, ha félreállok. Magadban engem vádolsz anyád s most a görög leány haláláért. Úgy érzem, ha én akkor nem jövök, talán sok minden másképpen történt volna. Megyek, Lucius. Nem állok többé utadba. Hisz még meggyülnél előbb-utóbb... s természetesen meg is ölnél. Mindent feláldoztam érted. Mindent elpusztítottam magam körül: a becsületemet, a tisztességes hitves nevét, ifjúságom első éveit. Mit adjak még? Búcsúzom, Lucius. - Lassan megfordult. Könnyű, hófehér lába ritmikusan, feltartóztathatatlanul lépett.

Lucius utánakapott. Görcsösen megragadta kezét.

- Ne... ne hagyj el, Poppaea - suttogta gyorsan, rémülten. Az asszony vállat vont.

- Minden tisztességes patriciusasszony követi férjét a provinciába. Már nem jelenhetek meg a cirkuszban sem, hogy a csöcselék ne pisszegjen. Meg is érdemlem. Tűrhetetlen, hogy Othót elárasztják névtelen levelekkel, és felhívják, öljön meg téged, ha helyre akarja állítani a haza becsületét. Suhancok gúnyos epigrammákat firkálnak házunk falára. Nem... nem... Tűrhetetlen és indokolatlan, hogy én... Eh! - legyintett.

Lucius görcsösen kapaszkodott az asszony kezébe.

- Ne... ne hagyj el, Poppaea. Válj el... válj el... és légy... légy a hitvesem...

Az asszony elfordította kicsi kobraféjét. Ahogy a férfi karjai átkúsztak derekán, megremegett, mintha a másik először szorítaná ölelésébe, és Lucius nem tudta, sír-e vagy nevet.

- Halálos veszélyek lesnek reád. S aki melletted él... az a halál árnyékában él - suttogta akadozva. Körülfonta a férfi nyakát két puha, illatos, erős, hófehér karjával, és forró, kivirult ajka úgy tapadt a férfi szájára, hogy Lucius vörösseszőke haja felborzolódott, és feje hátracsuklott.

*

Késő este volt. Marcus Salvius Otho egy ismeretlen Eratoszthenész-kéziratot olvasott a világ-atomok harmóniájáról. Hanyatt feküdt a széles ágyon, és néha a kertbe figyelt, ahol felfelsuttogtak a lombok. Ilyenkor mindig azt hitte, Poppaea könnyű, gyors lépteit hallja, ruhája suhogását vagy halk beszédét. Milyen fenséges világerő a gondolat... - siklott át agyán a felismerés. A kert felől sikoly röppent.

- Marcus... Marcus... hát te élsz?! - Az asszony fehér, izmos teste úgy lendült feléje egyszerre az oszlopok sorából, hogy az akragaszi böles kézírata félresodródott. Otho érezte, mint fonódnak nyaka köré a puha, illatos, erős, hófehér kezek. Lobbanó örömet, megkönnyebbülést érzett. Könnyű bosszúság fogta el, hogy ennyire örül, ennyire megkönnyebbült, és hogy az asszony ennyit késett.

Poppaea kicsi arca kipirult. A férfi nem tudta biztosan, öröm-e vagy csupán izgalom. Az asszony hosszú csókjában szokatlan forróság perzszelt.

- Ó, képzeld... most mesélték Senecánál, hogy... a görög leány, ki - ó, elmondani is szörnyű! - törét az isteni caesarra emelte, mielőtt meghalt volna, néhány nevet írt fel a falra... Seneca azt mondja, a te neved is ott volt... Úgy megrémültem... Ó, hogy futottam hozzád...

A férfi elsápadt. Félretette az ágy közepére az elsodort kéziratot.

- Ártatlanságom tudatában... - kezdte lassan. Poppaea leült az ágy szélére. Rövid ideig gondolkozott, hogy a megszokott hitvesi nász előtt vagy utána kezdje-e a döntő támadást. Utána nyugodtabb, fölényesebb lesz... nem esik kétségbe. Az ölelés után a legtöbb férfi legalább egy

óra hosszat valójában sztoikus... - határozta el magát végül. Visszaintette az öltöztető szolgálkat, akik eléje surrantak a függönyök mögül. Lepillantott. Láta, hogy a saruja vékony, aranyozott szíját nem csatolta fel szabályosan, amikor elhagyta Lucius hálótermét. Hirtelen az ágy alá húzta apró, izmos lábát, hogy a férfi, aki várakozva üldögélt ágyában, ne vegye észre, és féloldalt fordulva, kapkodva oldotta ki a csak sebtében összekötött díszes, kicsiny szíjakat. A piros saru egyszerre surrant az ágy alá gyorsan lendülő lábáról. A ruha félrelebbent.

Poppaea úgy érezte, ezt az utolsó, tomboló ölelést örökké a másik emlékébe vési. Lehajtotta fejét. Sokáig hallgatott. Szeméből most igazán könnyek hullottak.

- Igen... megszerettelek... mert te vagy a tapintat, a nyugalom, a hitves. Tudom, sokat szenvedtél. Sokan gúnyoltak. Tudtad a valóságot.

Köszönöm, hogy úgy fogadtál mindig ágyadba, mint egy férjes asszonyt, aki a férjétől jön hozzád... - Felkelt. Meztelenül, tejfehéren, sudáran állott az ágy másik végén. - De vétkeztél is ellenem, Marcus Salvius. És most nem a szeretőidre gondolok. Tudtad, hogy nekem a hatalom, a fény, az udvari élet lüktetése kell, s mégsem tudtad megszerezni. Ezért... ezért... megyek feleségül ahhoz, aki általam ölette meg az anyját. Ezért egykor megöl engem, mert halálosan gyűlöl... bár nem tud róla. Tudnod kellett volna, hogy ha Agrippina elveszti harcát, te is elvesztesz engem, mert kihullasz a hatalmat birtoklók mindig tusakodó köréből. Melyik provinciába akarsz menni?

Csend volt. Kint már hajnalra ébredezett a kert. Madárdal trillázott. A virágok illata betöltötte a termet. Otho elfordult. Reszkető kézzel felvette az akragaszi bölcs könyvét.

- Mindegy... megyek Britanniába... Az legalább messze van...

Poppaea töprengett.

- Igen, túl messze. Onnan oly hosszú ideig ér ide a levél.

- Akkor Galliába.

- Ott bonyolult dolog a kormányzás, mert a törzsek folyton viszálykodnak.

- Hát akkor Germániába.

- Ott csak jó hadvezérek lehetnek proconsulok. - Aztán hangosan tovább gondolkozott. - Macedónia? Thrákia? Nem, az nagyon vad vidék. Hellász?... Igen, az neked való, de ott meg túlságosan szem előtt vagy... Mintha el sem mennél innen. Kelet? A keleti provinciák után nagy a tolakodás a szenátusban. Afrika? Unalom... Egyiptom? Az ismét csak messze van... - Végre határozottan intett: - Menj Hispániába! Gyönyörű föld. Éghajlata olyan, mint Dél-Itáliáé.

Megkönnyebbülten sóhajtott, mint egy igaz feleség, aki végre megfelelő ruhát vettetett fel férjével. Otho hóna alá vette a kéziratot.

- Kimegyek a kertbe. Tudod, szeretem a hajnali sétákat - mondta gyorsan, hogy az asszony ne vegye észre hangja sírós remegését, és lehajtott fejjel indult le a széles lépcsőkön.

*

...Mint egy elvarázsolt erdő, zeng, zúg, kavarg a roppant kert. A hatalmas urnák fényében táncosok köre kavarg. Az asszonyok, lányok bomlott hajában rózsakoszorú. Kehely csendül. Félig nyílt nedves ajkakon evoé zeng. Sistrumok csengő füzérei pendülnek Dionüszosz Szabasziosz nagy hajú papnőinek csillogó menetében. Fuvola jajongja a révület vidám rettegését, fedetlen, szoborszép testű fuvalás lányok phalloszt simogató, hosszú ujjú, könnyű kezében. Dob morajlik. Bacchus párducbőrös papjai táncolnak. Izisz híveinek sípja ujjong. A

Legszilajabb, a Legtitkosabb Istennő rézkorongjai pendülnek. Róma legszebb hetériái táncolják a nászáldozat táncát a nagy tisztáson. Nem ismerik a legnagyobb mámor törvényét, beavatatlanok bár, de csodás testük a szépség, az asszonyi erő karcsú urnája. Vállukon párdúc bőrlebben. Kezükben thyrsusbot. Hetven nyilvánosház négyezer ifjú leánya tárul ma nászra mindenkivel, ki erős, és addig, míg erős az ölelése, mert előre ajándékozták nekik a szeretők díját a bölcs városi vezetők. A roppant palota minden ablakában fény.

Egyre szilajabban lobban a tánc. Egyre zengőbben száll a dal. Egyre gyorsabban pendülnek a kelyhek.

- Ave Nero caesar! Ave Poppaea Sabina, a legszebb, a legtisztább hitves! - hullámszik a vendégekkel zsúfolt száz termen át a kiáltás. Poppaea nagy, kékesfekete szemében olümposzi diadal és olyan őszinte szemérem, mintha most várná az első nász éjszakáját. Hófehér, virágillatú bőrére könnyű, rezes árnyalatot vet az urnák fénye. Gömbölyű vállán bíborpalást. Sötét fürtjei között roppant gyémántok csillagzata pompázik. Finom, rózsaszín orrcimpái meg-megremegnek. Lucius sima, ifjú arcán a szerelem könnyű kábulata. Néha odahajtja vörösesszőke fejét az asszony tömören felmeredő, körte alakú melleihez, és lassan mozduló ajkáról alázatos dicséretet suttog. Poppaea nevet. Érzi, hogy szépsége betölti a lelkeket, ott fénylik az urnák lángjaiban, szikrázik az ezer meg ezer vendég szemében. A legyőzöttek árnyai szétfoszlottak a fényben, és a holt ellenségek emléke csak olyan, mint a diadalmi jelvény a bajvívó pajzsán, az elhullott gladiátor vére a kard pengéjén.

- Ave! Ave! Üdv a legtisztább hitvesnek! A szépséggel ékesnek!

A vendégek tömegéből lassan merült fel egy kerek, meghatározhatatlan korú női arc. Fekete-fehér kockás ruha lebbent. A varázslónő előtt szétnyílt a sokaság. A vendégek elfordítják arcukat, hangos vidámsággal - mintha meg is látnák őt - húzódnak el útjából.

Locusta megállott Lucius előtt, aki lanttal kezében, szőke fején nagy diadalkoszorúval haladt a rivalgó sokaság között Poppaea oldalán.

- Caesar... a leghűségesebb a hűségesek között szólni akar hozzád.

Lucius vidám, sima arcán figyelem volt. Kevés bortól, a mellette lépkedő asszony szépségétől mámorosan hirtelen nem értette meg, kiről beszél a varázslónő, aztán nőiesen piros ajkán mosoly rezzent.

- Olümposzi pillanat ez, Locusta - mondta. - Hirtelen eszébe jutott, hogy az athéni leány, aki állítólag övvel fojtotta meg magát, Afranius Burrus nevét írta fel börtöne falára. Mindenki tudta, hogy a volt testőrparancsnok hosszú idő óta szinte teljesen egyedül fekszik a kertilakban, s így a vád bebizonyíthatatlan, de a császár mégis idegenkedve, elutasítóan emelte fel rövid ujjú, puha kezét:

- Majd később... izegje meg kívánságait. Teljesítem.

Locusta arca mozdulatlan volt.

- Óvni akar, retteg érted. Álmában árnyat látott, mely utadba hullott. S tüzes lovasokat Róma felett.

A császár közelebb hajolt, hogy a vendégek újra és újra felharsanó ovációiban is hallhassa szavát.

- Most a kertben énekelek. Aztán lehet, hogy elmegyek a kertészlakba.

Bólintott és előreindult. Poppaea megragadta a varázslónő kezét. Nem nézve rá, hullajtotta duzzadt, piros ajkáról gyújtó, csillogó mosolyát a rivalgó, tarka vendégsereg felé, mint amikor a diadalmenetet tartó hős szór aranypénzt az őt ünneplő sokaságra.

- Locusta... félek... Cselekedj... - mondta gyorsan, és csak szemében rezzent rémület. - Féltékenységevel akár magával együtt ránthat le engem is a pusztulásba... Siess, Locusta...

*

A kertészlak nyitott ablakain zengve áradt a roppant lakoma zaja, és Burrus, aki mozdulatlanul feküdt ágyán, úgy érezte, a ciprusok sötét sora felett lebegő óriás holdkorong pendül a Legszilajabb, a Legtitkosabb, a Legmeztelenebb Istennő láthatatlan, puha, parázna kezében. Megsápadt, furcsán megifjult arca komor volt. Egyik kezéről már lekerült, a másikon erősen megvékonyodott a kötés. Mereven, mintha jelet várna, nézte a súlyosan behulló keskeny holdsugarat, mely áthatolt a ciprusok lombjain. Messziről zengő hullámverésként erősebben csapott fel az ünnep ezer hangja. Halk vagy rikoltó dallammá vált. Hirtelen csend lett. Olyan csend, mintha teljesen néptelenül aludná a holdtölte varázsálmát a roppant kert. Aztán egyetlen kellemesen lágy, de mégis férfiasan érces hang csendült fel, és a keskeny holdsugár hűrként rezzent meg.

Egy pillanatig azt hitte, a szeme káprázik, aztán mintha nagy, fehér lepke lebbenne feléje. Érezte a csodásan ápolt asszonytest könnyű virágillatát. Ajkára mohó, forró, ismerős csókkal borult a meg-megremegő asszonyszáj.

- Ó, Afranius... elszöktem hozzád - suttogása perzselte fülét, torka összeszorult. - Az életemet kockáztatom, de eljöttem. Hiszen csak hozzád vagyok hűséges... csak téged vártalak...

A férfi mozdulatlan arccal hallgatott. Az asszony puha, illatos, hófehér karjai úgy kúsztak testén, mintha mindjárt ő borulna reá különös öleléssel.

- Afranius... Oly nagyszerű férfi vagy. Olyan erős, olyan féktelenül heves. - Orcájával a praetorianus vezér orcájához simult. - Most mégis... kérlek. - Egy pillanatra elhallgatott, aztán szinte együgyű, asszonyos kérleléssel, mosolyt keltő, gyerekes makacssággal ismételte: Kérlek... halj meg... halj meg...

Burrus ajkán valóban megrezzent a gúnyos mosoly.

- Miért? - kérdezte röviden. Arcuk egyforma ezüstmaszkként meredt egymás felé a takaróról visszaverődő holdsugár szerteömlő derengésében. Poppaea ajka sírósan megrezzent.

- Úgy félek tőled, s úgy szeretlek. Rettenetes lenne, ha nekem... kellene... téged... - hangja akadozott. A férfi halkán nevetett.

- Félsz? - kérdezte szinte vidáman. - Látod, én nem félek tőled. Az egyik kezemről már lekerült a kötés, de katonapajtásaim, akik itt mulatnak a lakodalomban, figyelik a kertilak környékét. Bérgyilkosaidra meglepetés várna, ha ellenem törnének.

Az asszony kezét tördelte.

- Ó, Afranius, Afranius! Meg kell értened, értsd meg, félek tőled! Te, aki elárultad Epycharist, te, aki annyit tudsz rólam, bármely pillanatban tönkretethetsz. Ha nem lennél szerelmes belém, akkor talán életben maradhatnál, mert értelmed erősebb lenne, mint a bosszúvágyad. De így rettentő féltékenységedben... mint őrvongó, mindent összetörhetsz.

Csend lett. A praetorianus vezet most érezte először, hogy a halál árnyéka rávetődik.

- Nem értelek, Poppaea. Eddig nem voltam féltékeny sem férjedre, sem szeretődre. Hogy meg akartam ölni mind a kettőt? Persze... Miért ne tenném meg, ha megtehetem.

Az asszony hófehér teste mint sziklát porlasztó ezüstláng kígyózott a praetorianus vezér széles mellére.

- Ó, Afranius, drágám... Hát te ne tudnád, hogy mint a császár hitvese nem tudnék többé hozzád járni? Akkor más volt. Szeretőmnek azt mondtam, a férjemhez megyek vissza, s a férjem semmit sem kérdezett, mert tudta, hogy a caesarnál vagyok. De most más... S te ezt nem tűrnéd el: a császár hitvese lettem. Mit adhatsz nekem többet? Ó, Burrus, halj meg... halj meg szépen, önkéntesen, úgy, mint a hősök... - Hallgatott. Aztán gyorsan, halkan kimondta: - Tudod, hogy az athéni leány mielőtt megfojtotta volna magát, a te nevedet írta fel a börtön falára?

A praetorianus vezér összerezett. Hallgatott. Kint hullámozott, zengett az ének.

- Remélem, elmondtad a caesarnak, hogy én lepleztem le előtted az összeesküvők tervét? Galba is hallotta?

Poppaea lassan, tagadólag intett fejével.

- Nem... Epycharis csak a te nevedet írta fel, mielőtt végzett volna magával.

A praetorianus vezér vállat vont.

- Mindenki tudja, hogy senkivel sem érintkezem, s a leány az öreg Galba szeretője volt.

Poppaea összetette kezét.

- Ó, Afranius, ne vitázz... halj meg! A caesar mindjárt befejezi az éneket és idejön. Siess... siess...

Hirtelen oldalt nyúlt az asztal felé. Kezében ezüstkehely merült fel a homályban. Amikor előrenyújtotta, és a kehely a holdsugárba ért, a szoba egyszerre megtelt ezüstös világossággal. A kehely szinte légiessé válva a fényben lebegett a férfi előtt. A praetorianus vezér arcvonásai tisztán rajzolódtak ki a homályban. Halkan nevetve csóválta fejét.

- Hogyan vélhetsz oly együgyűnek, hogy iszom belőle, ha egyszer nem akarok meghalni ma éjjel?

Poppaea csodálkozva vonogatta vállát.

- De Afranius... Én éppen ezért jöttem hozzád, hogy önkéntes halálra kérjelek. Ha meg akarnálak ölni... - A másik kezével meghatározhatatlan mozdulatot tett. - Ez mesésen finom lakodalmi bor. Sok száz évesnek mondják. Azért hoztam, hogy bátorságod legyen a tethhez. Add nekem nászajándékul az életed. Ez oly férfias, oly hozzád méltó...

A férfi mereven nézte a kelyhet. A bor kellemes illata ott lebegett a levegőben.

- Igyál belőle...

Az asszony engedelmeskedve bólintott. Lassan ajkához emelte a kelyhet. Bársonyos torkán megrezent a nyelés. A férfi élesen figyelt. Előrehajolt. Orcájuk összeért.

- Még egyszer...

Poppaea kislányosan fontoskodó arckifejezéssel újra ivott. Oldalt pillantott. Kinyújtotta apró nyelvét, és mint tejfelt lakmározó kiscica, kóstolgatta a bort. A férfi komoran elmosolyodott. Átvette a kelyhet. A régi, valóban fejedelmi ital illata megrezentette orrcimpáit.

- Dionüszoszi bor - mondta szakértelemmel. Óvatosan, alig nedvesítette meg ajkát. Az asszonyt figyelve várt, de Poppaea kicsi arcán nem rezzent sem türelmetlenség, sem izgatott várakozás. Az ital csodás ízében nem rejtőzött idegen árnyalat. Sután megemelkedve, újra ivott. A másik, bekötött karjára támaszkodott, és fájdalma hirtelen sajgott fel. A félelem, hogy megerőlteti a már-már összeforrt csontokat, átrezzent rajta. Gyors mozdulattal oldalt nyújtotta a kelyhet úgy, hogy az ital néhány cseppje az állára hullott. Visszahanyatlott. Az asszony föléje hajolt.

- Szegény... szegény Afranius - duruzsolta, és újra odadörzsölte orcáját a férfi arcához. - Jaj! Le is öntötted magad egy kicsit. Na, majd mindjárt letörlöm, így ni... - fehér, illatos, puha kezében kicsi, tarka kendő lebbent. A praetorianus vezér érezte, mint simul a selyem az ajkára... Mélyet lélegzett. Halkan tüsszentett. A könnyű kendő újra végigsiklott félig nyitott száján, szemén. A lágy érintés ismét csiklandozva, félig nyitott ajkát érte. Újra tüsszentett.

- Kitűnő bor - mormogta, és elhárította az asszony illatos kezét. Fekve oldalt nyúlt. Erőlködve felemelte fejét. Újra ivott. - Ó, Afranius... Afranius... - dorombolt mellette Poppaea suttogása. - Úgy félek tőled. Tudom, hogy őrjítően szeretsz. - Ajka rásimult a férfi szemére. Balkarja átkúszott a praetorianus vezér nyakán. Jobb keze lágyan, könnyű, ritmikus mozdulattal - mint a lebbenő lepke - egy pillanatra megtorpant a kehely szélén. A hosszú, finom ujjak közül - mint szétnyíló virágszirmokból a virágpor - gomolygott valami, és szállott le a bor még átlátszó felületére.

Csend volt. Burrus hirtelen érezte, hogy ajkán különös szomjúság ömlik el. Megnedvesítette nyelvével. Agyában szétfoszlottak a gondolatok.

- Szomjas vagyok - suttogta akadozva. Az asszony ajka becézve siklott halántékán. Megtámasztotta a férfi fejét. Burrus reszkető kézzel emelte ajkához a kelyhet. Most mohón, minden tartózkodás nélkül ivott, hogy lemossa ajkától a szomjúság szárazságát. Mélyet sóhajtott. Sokáig hallgatott. Agyán - mint fellegek a nap tűnő sugarában - szétfoszlottak a gondolatok. Néha minden világos, könnyű, vidám volt. Nem érzett fájdalmat. De ebben a különös változásban ott rejtőzött valami hűvös tudat s nyugodt megkönnyebbülés. Hallotta az asszony suttogó szavát, néha túl élesen érezte mesésen ápolt bőrének könnyű virágillatát. Elmosolyodott. Kinyitotta szemét.

- Bölcs vagy, Poppaea - szólt halkan. Kicsit hallgatott, mert a gondolatait szétfoszlató forróság átcsapott rajta. Aztán, amikor minden világos, tiszta, könnyű volt, hozzátette: - valóban... lemondani nem tudok rólad. A császár hitvese vagy. Tiéd a birodalom. Hiszen Nero neked engedelmeskedik. Határoztam. Szólj Locustának: öljön meg.

Az asszony, aki gyors, apró csókokkal becézte halántékát, fülét, nyakát, egy pillanatra megtorpant. Arcán habozás látszott.

- Már megöltelek... - suttogta lágyan. A férfi arca egy pillanatig mozdulatlan volt. Behunyta, aztán ismét kinyitotta szemét. Tekintetében nem volt düh, csak kíváncsiság.

- A kendőben volt a mérge? - suttogta szinte nyugodtan.

Poppaea bólintott. A hajfürtjei között villogó gyémántok hűvös érintése könnyű borzongást futtatott a férfi testén.

- Igen... és a kehely szarán is. És később, mikor a szemedet becsuktad... a kehelyben is. - Hangja elcsuklott. A férfi érezte, hogy arcára meleg, őszinte könnyek hullanak.

- Lakodalmad napján sírsz... Jó jel... - suttogta mosolyogva. - Eh, Poppaea... Ezt jól csináltad. Hiszen én is sokszor gondoltam a halálra, és olyan megalázó, ha az ember fél, de nem meri bevallani még önmagának sem... Tudja, hogy hazudik, és... dühös tehetetlen... Hát úgysem tudtam volna kardot fogni a kezembe... Nyomorék lettem... Merevek az ujjaim... Ökölcsapásom semmit sem ért volna. Eh... jobb ez így... Áldjon meg téged a párducon járó Dionüszosz, gyönyörű Poppaea. És a Legtitkosabb, a Legszilajabb, a Legmeztelenebb Istennő... - halkán, nyugodtan beszélt.

Sóhajtott. A forró hullámban szétfoszlottak a gondolatok. Tudatalatti türelmetlenséggel várta, mikor árad tovább, de a hullám köddé vált, melyben hűvösen terjengett valami. Hirtelen minden megtisztult, de ez a tisztaság más volt, mint az előbb. Poppaea arcát látta, de ez az arc megváltozott: nem a mesés ápoltság hamvas fehérsége, de a belső tüzek halványsága ömlött el rajta. Ismerős volt és mégis más. Hollófekete haj lebbent. Fellegként elnyúlt. Éjsötét szemek kitértek. Kékes szikra lobbant. Erők örvénye kavargott. Sudár, fedetlen asszonytest kígyózott orgiasztikus táncban, és a holdsugár könnyű fátyolként hol ráborult a nyugtalan alabástromcsípőkre, hol felgomolyodva a lendület hevében, lebbent a gyöngyházkagyló alakú melleknél, melyek között hosszúkás seb körül néhány piciny vércsepp sötétlett. A praetorianus vezér tágult szemmel figyelt. Ó, úrnőm, de hiszen én megöltelek... Ajka nem mozdult, minden már csak rezgés volt és mégis az emberi öntudathoz bilincselte gondolat. Az áttetszően halvány arc közelebb hajolt. A tánc kígyózó ritmusa lelket sodró erőhullámokat keltett.

- Jöjj, szolgálj nekem...

- Szívesen, de miért?

Messalina ajkán, csak a holtaknak hallhatóan, nevetés csendült.

- Mert megbocsátottam neked... s ez tiszta erők forrása...

- S ha nem bocsátottal volna meg?

- A bosszúvágy bénító ködöt lebbent...

A praetorianus vezér elmosolyodott a holtak csak halhatatlanoknak látható mosolyával.

- Megyek... szolgállok neked, míg csak azt a sebet látom két melled között... De adsz-e erőt?

- Az erők kincsházába vislek... - zengett a nevetés. A tánc erőörvénné vált. A halvány arc megváltozott. Kicsi, kerek, lányosan bájos, asszonyosan mohó lett. A nagy, hosszú pillás szemekben kozmikus értelem csillant.

Az út kitárult...

Poppaea gyorsan megtörölte szemét. Hallotta, hogy Lucius megállott a küszöbön, és feléje siklott. Puha, forró, illatos ujjai figyelmeztetően érték a férfi ajkát.

- Ne szólj - suttogta lábujjhegyre állva. - A derék, jó, húséges Burrus alszik. Álma mély és nyugodt...

Lucius a halott holdfényben ércesen merev arcát nézte.

- Nyitott szemmel alszik - szólt az enyhén részeg hangos suttogásával, alkalmazkodva az asszony hangjához. Poppaea tiszteletteljesen bólintott.

- Azok, akiknek szívében igaz hűség ég, mindig élnek... s nyitott szemmel álmodják álmaikat.

Lucius hátrapillantott. Fején megzörrent a virágkoszorú. Vállán párducbőrt viselt, kezében thyrsusbotot. A kert közepe felől ezrek ütemes tapsa dongott, aztán harsantak a kórusok: Volumus! Volumus! Neronem juvenem lucentem... Neronem dulce canentem...

Lucius megfordult.

- Gyere, Poppaea. Majd szólj Locustának, hogy később eljövök. - Megfogta az asszony kezét, és mindketten gyorsan lépkedtek a bokrok között. A kert tisztán tarka sokaság zsúfolódott, és a bokrok elmerültek a mindent előzőlnő emberárban.

Poppaea megállott a szenátorok csoportja mellett, és előreengedte Luciust, aki lassan haladt a fel-felrivalgó tömeg között, az alacsony emelvényen.

- Úrnőm! engedd, hogy alázatos hódolatomat gyönyörű kicsiny lábaidhoz tegyem - hallatszott mellette halkan, kissé riadtan. - Én, aki az életed legnehezebb harcában melletted állottam, most tiszta, szelíd boldogságtól eltelve látom, mi lett a kócos kislányból...

Az asszony lassan, óvatosan fordította a beszélő felé kicsi kobrafejét. Egy pillanatig udvariasan, közönyös tekintettel nézte a szenátor magas homlokú, nagy orrú, vaskos állú, latin arcát, durva száját, aztán olümposzi vidámsággal, melyen alig észrevehetően sötétlett a kertilakban holtan heverő szerető árnyéka - bólintott.

- Tudom, Aulus Vitellius, te vezetted akkor éjjel, ott Baiae közelében a hadigályát. Afranius Burrus megemlítette, és bátor férfinak mondott. Te leplezted le a gyilkost, akit a démoni nő küldött fia elpusztítására.

Vitellius megvárta, amíg az emelvényen megjelent Lucius alakja, és a felharsanó tapsokban az irigykedve figyelő szenátorok nem hallhatták szavát. Közelebb hajolt.

- Nero caesar mellett állottam a kardommal és elmémmel, amikor sokan félrehúzódtak, engedve a hamis érzéseknek. De valójában akkor is császárné, a te boldogságodért küzdöttem, hiszen tudtam, hogy ez a caesar boldogsága is.

Poppaeának hirtelen eszébe jutott, hogy így, háttal a sokaságnak, a vendégek nem láthatják melleit, arcát, a szenátorhoz fordult.

- Az én boldogságomért? - kérdezte halkan, dallamosan, csak azért, hogy alkalmat adjon a férfinak a további hízelgésre, és további hízelgésekre ragadtassa a többieket is, akik komor méltósággal, rejtett megvetéssel, de cáfolhatatlan rettegéssel néztek hol reá, hol az emelvényen éneklő Luciusra. Aulus Vitellius zömök, vaskos alakja egy pillanatra alázatosan meggörnyedt. Szerette volna, ha bármilyen vakmerő szavára is, de érdeklődés csillanna az asszony kékes-fekete szemében, vagy mosoly futna csodásan ápol, alabástromfehér, ma valóban káprázatosan diadalmas szépséget sugárzó arcán.

- Igen... a démoni anya mellett állottam, míg nem fordult a fia ellen, s megvallom, híres asszonyi ereje, de vakmerősége, makacs célra törekvése is komoly, mély vonzalmat keltett bennem. - Látta, hogy az asszony szemében valóban figyelem és érdeklődés csillant meg. Legyőzötten hajtotta le fejét: - Ő gyűlölt téged, úrnőm, s te olyan gyengének látszottál mellette. Ha olykor lopva néztelek, szívem megtelt tisztelettel és meleg emberi szeretettel. Elfojtottam tehát magamban a démon tüzet, és védelmedre emeltem kardomat. Névtelen csodálódó egyike voltam. S nem vártam jutalmat, amit Burrus kapott...

Poppaea kicsi kobrafeje megrezzent. Szemében fenyegető, hűvös várakozás volt. Mi ez, gúny? Már tudja? - villant át agyán.

- Milyen jutalmat kapott Burrus? - kérdezte, s egy pillanatig tisztán látta maga előtt a kertészlakban heverő halott szerető mozdulatlan arcát. A taps elhalt. Az ének még nem csendült meg. Vitellius alkalmazkodva az együgyű, kinevetett, de ilyenkor még mindig eredményes bókoláshoz, hangos elragadtatással szavalta:

- A legnagyobbat, amit csak az Olümposz adhat: Róma legszebb asszonyának örökké fénylő mosolyát...

Látta szenátortársai szemében az ügyetlen hízelgőnek járó gúnyos megvetést és a hűvös várakozást Poppaea szemében, aki még mindig nem tudta, milyen kérés bevezetése a hűség emlegetése. Megvárta, míg az új dalt követelő tömeg tombolása felcsap.

- Vágyom, hogy valami hatalmas, vakmerő tettet hajtsak végre szolgálatodban, úrnőm. Alázatosan, messziről, névtelenül, mint eddig, de mégis úgy, hogy mosolyod, ha távolról is, felém csillogjon.

Poppaea mereven, figyelmesen nézett rá. Szeme hűvös volt. Ajka széle összeszorult. Vitellius tekintete is egyszerre megváltozott. Arcáról lehullott az együgyű, mosolyt keltő, hangos bókók mosolya. Hallgattak. Poppaea úgy hajtotta le fejét, mintha elmerülten hallgatta volna a felcsendülő ének lágy hullámozását. Ha egy asszony megszabadul a szeretőjétől - jutott eszébe Otho egyik epigrammájának tartalma -, visszaszerzi szabadságát, de hogy ezt a szabadságot megtarthassa, és értékét növelje, új szeretőket kell szereznie, kik a változott körülményekhez megfelelőbbek. S ez a szabadságnak az igazi értéke. Érezte, hogy a másik feléje hajló zömök testéből vakmerő, hívó akarat árad. Persze, most azt hiszi, félénk vagyok vagy ostoba. Esetleg nem értettem igazi szándékát, vagy nem merek szólani... Máskor talán csak továbblép, megvető közönnyel leplezve félelmét, de most, amikor a lelkén egyszerre ott égett a Burrus felett aratott megsemmisítő diadal sötét lángja és a nagy menyegző csúcsra sodró győzelmének olümposzi ragyogása, a félelem feltételezése is szilaj dühöt lobbantott. Lassan a férfi felé hajolt. Mosolygó ajka alig mozdult.

- Menj... keresd meg Marcus Salvius Othót, s mondd meg neki, mindig egyedül őt szerettem, amióta Seneca mellett a vitázó filozófusok között megláttam. - Látta a férfi arcán a megszerzett bizalom örömét. Elmosolyodott. Vékony, koromfekete szemöldöke felívelt.

- Vigyázz! Ne élj vissza bizalmammal sem akaratlanul, sem akaratlanul. Ma dél óta a császár hitvese vagyok, s még csak egyszer öltem... - suttogása lágy volt, mint amikor a halálos marásra emelkedő kobra feje súrolja a dús füvek nagy, harmatos leveleit. Vitellius nagy orrú, durva szájú, nagy állú arcán a beavatott áhítat volt. Most becsülte fel valójában a kápráztató szépség ékszerén a démoni gonoszság feketén villódzó gyémántját. Szótlanul, lassan elhúzó-dott, jelezve, hogy gyors távozásával nem akarja elárulni másoknak, hogy megbízatást kapott. Rövid ideig közönyös arccal álldogált a szenátorok csoportjában, és mikor a taps századszor is felcsattant, ő is hevesen tapsolva, elragadtatva kiáltozott, tolakodott egyre kijjebb.

Poppaea látta, hogy Lucius őt keresi a tömegben. Széttárta kezét, és feléje siklott.

- Elég! Elég! Elrabolják tőlem a férjemet! - kiáltozta a tapsoló sokaság felé. Megragadta a férfi kezét, és maga után vonta. - Szökjünk meg! - kiáltotta vidáman. Érezte, hogy a halott szerető fel-felmerülő képe szétfoszlik a diadal lobbanásában, hogy most úgy ragadja el a nép tengeréből a dionüszoszi koszorúval ékes caesart a kerevethez, mint Kalüpszo a bujdosó Odüsszeuszt. A tömeg tapsolva, nevetve nyílt szét előttük.

Kacagva futottak a kert belseje felé. Lucius érezte az ünnepelés folytonos, izgató hullámverésében elfáradt ünnepeltek könnyű, vidám fáradtságát. Mindaz, ami az uralkodás démoni körében súlyos, letörölhetetlen árnyakat vetett lelkére, fekete emlékek bilincset kovácsolta agyára, szétfoszlott, messze elsodródott. Most valóban vágyakozott arra, hogy végre együtt lehessen asszonyával... Egy pillanatig arra gondolt, ezernyi kíváncsi tekintet lehetetlen elkerülni, de az éjszaka, a holdtölte kékesfekete árnyai és súlyosan ömlő ezüsthéja, a vidáman lármázó sokaság hullámai között mégis egyszerre elmerülnek az ismeretlenségben.

A roppant kert hatalmas ősi fának lenyúló ágai között itt-ott az éjszaka hallgatott. Lassan haladtak a magas fűben. Poppaea lihegve a futástól, hajtotta fejét a férfi vállára. Lucius egyszerre érezte illatos, súlyos hajfűrtjeinek simogatását és a fejék gyémántjainak hideg érintését. Megállottak egy hatalmas olajfa tövében. Körös-körül kék, vastag, puha árnyak és szegletes, tömör ezüsthények varázsszőnyege hevert. Lucius megkönnyebbülten sóhajtott. Lassú, diadalmas mozdulattal vonta magához az asszony illatos, forró, könnyen lebbenő testét.

- Hé, koma! - hallatszott komoran közvetlenül mellettük. - Tágulj odébb! Júlia oly szemérmes, hogy nem tud lobogni, ha itt mocorogtok...

Poppaea hátratekintett, de senkit sem látott. Csak halk lihegés röppent. Fojtott suttogás. Maga elé tekintett. Halkan felsikoltott, és riadt gazellaugrással átlendült a lábainál összefonódott szeretők testén.

Lucius halkan nevetett.

- Gyere... Ott, arra kevesebben vannak - intett a kertilak felé. - Látod, hová mennének az istenek, ha nem volna Olümposz? E föld igazi birtokosai a szolgák még akkor is, ha látszólag halandó és halhatatlan istenek birtokolják... Gyere, ne veszekedjünk velük. Az igazi gazda szólt hozzánk.

Poppaea a kertilak felé nézett.

- Jó... de ne menjünk oda... Inkább arra... Ott biztosan még kevesebben vannak.

Lassan haladtak a kert belsejébe. A lakoma, az ünnep zaja dallamos zengéssé olvadt össze.

Hirtelen egész közel halk ének csendült. Lucius arra fordította fejét. A szétváló bokrok között két fáklya égett. Körös-körül a fűben tíz férfi, nő ült. Ajkukról halk, idegen dallam szállott. Középen, a két fáklya között sovány, hosszú kezű, kopaszodó öreg állott. A keleti hajósok kopott, tarka ruháját viselte. Az ének elhalkult. Az öreg észrevette a közeledőket. Egy pillanatig figyelmesen, némán nézte őket, aztán barátságosan elmosolyodott, és széttárta kezét:

- Ha Kresztosz szavára jöttök közénk, testvéreink, foglaljatok helyet közöttünk - szólt méltóságteljesen. Lucius összeráncolta szemöldökét, de látta, hogy Poppaea kíváncsian nyújtogatja csitrinyakát, és gögösen vállat vont.

- Nem... csak erre jártunk.

Csend lett. A földön ülő férfiak, nők tekintete kíváncsisággal szegeződött rájuk. Az öreg fölényes jóakarattal elmosolyodott.

- Nem véletlenül vezetett erre utatok, tiszteletre méltó ifjú pár. Ez a kör a tisztaság, a békeesség köre. Boldogságot nyer az, akinek lelkébe az igaz hit kicsiny magja hull. A megfeszített s feltámadott Kresztosz nevében hívlak, foglalj helyet e körben.

Lucius mozdulatlanul állott.

- Milyen rosszul beszélsz latinul, öreg. Barbár vagy? - kérdezte, és sima, szép, férfias arca egyszerre gögös lett. Az öreg hajós lehajtotta fejét.

- Helyesen szólottam. De bocsásd meg tudatlanságomat, hiszen esendő és bűnös ember vagyok. Az én uram istenemtől, akinek akarata nélkül egy hajszál se hull le a fejünkről, így ezzel a durva beszéddel is kérhetek irgalmat s bűnbocsánatot tévelygő lelkem számára. Én csupán alázasatos s legkisebb szolgája vagyok az én istenemnek, akinek bölcsessége megmagyarázhatatlan halandó elmének...

Lucius körülpillantott. Arcán könnyű gúny volt. Átfonta karjával Poppaea derekát, és a filozófusvitákban kiművelt vitatkozó készségét mutogatva, hangosan mondta:

- Sok papja megmagyarázhatatlannak mondja istene bölcsességét, és ezzel menteni akarja tévedéseit. - Könnyedén odadörzsölte orcáját az asszony illatos hajához. - Pedig az isten tévedései gyakran nagyobb bizonyítéka istenségének, mint a legtökéletesebb alkotásai. Mert érthetőbbek számunkra, kik halandók vagyunk.

Az öreg felvetette fejét. Szemében töprengés volt.

- Sír a lelkem, ha hallom férjed szavát, ifjú nő - szólt Poppaea felé fordulva. - A filozófusok vakmerő és parázna szava volt ajkán. Óvd őt! Óvd türelemmel és szeretettel, mert ez az út a paráznaság mocsarába, pusztulásra vezet - szólt lassan, hangosan. - A mi istenünk nem tévedhet, mert nem kő, sem érc, sem kép, de láthatatlan és mindenüttvaló!

Lucius vállat vont.

- Látod, öreg: a hellén istenek bizony sokat tévedtek, s ez menti a mi tévedéseinket is. De mondd csak, mi itt Rómában nem bántunk titeket, kik messze Ázsiából jöttetek, de ti mindig gyűlölködéssel vádoljátok a mi isteneinket! A mi filozófusaink szívesen vitáznak veletek, de ti a legszívesebben ledöntenétek más isten szobrát... Én egy istent se gyűlölök, de te - egyet kivéve - valamennyit! Kinek lelkében hevesebb tehát a gyűlölet?

Az öreg felemelte mindkét karját. Arca kipirult.

- Ledöntjük őket! Egy az isten! S holt bálvány a többi. Meg vagyon írva: ne csinálj magadnak faragott képet!

Poppaea nevetett. Rátapasztotta illatos, keskeny kezét Lucius szájára, és hangosan kiáltotta:

- Ha igaz művész istenek vezette kezével faragja a márványt, hogy lenne az holt bálvány? Hiszen a művész lelke lobog a kőben... a vonalak a formák olümposzi harmóniájában. Láttatok már mosolygó Aphrodité-szobrot?

A fűben ülők csoportján halk, méltatlankodó moraj áradt. A nők szemérmesen lesütötték szemüket. A férfiak komoran ráncolták szemöldöküket. Az öreg felemelte öklét. Odalépett Poppaea elé, arca kipirult.

- A Sátán kísért a parázna bálvány meztelenségében! Sátán poklának bejárata a szemérmetlen istennő mosolya! Vigyázz, asszony! Óvd férjedet! Mert elveszíted, ha vakmerő szóval idézed a legfertelmesebb bálvány képét! Óvd őt! Vigyázz reá! Ha megmented lelkét, az Úr kegyelme lesz veled. Ha nem... Vele együtt süllyedsz el a megnyíló pokol tüzes vermében! Reszkess, mert meg vagyon írva: Elközelgett a mennyeknek országa s a végítélet rettentő napja... Kénköves tóba vettetnek a bálványimádók, és az ő jajgatásuk sohasem hal el!... Meginog a föld, és ledőlnek a bálványok! Tűz emészti a paráznaságot! Tűz! Tűz! S porrá omlanak a népek és birodalmak a rettentő, bosszúálló Úr leheletére!

A fűben ülők arcán boldog rettegés rezzent. A szemek kitágultak. A nők sápadtan, felhúzott vállakkal meredtek maguk elé. Poppaea illatos keze még mindig könnyű pecsétként zárta le a férfi ajkát, és Lucius érezte, hogy egyszerre mindketten megremegnek az öreg ajkáról szálló erőtől.

- Látod, öreg, micsoda gyűlölet lobog benned, mily kevés az alázat lelkedben. De megvallom, hogy így rokonszenvesebb vagy nekem, mint mikor alázatról beszélsz, hogy alázatot arathass önmagad számára. - Szeretett volna hangosan felnevetni, de a rettegés összeszorította torkát. - A mi isteneink igaz istenek, mert nézd, mekkora birodalmat hódított meg e város, míg valóban

hitt bennük... Te az ő szobraikat akarod megdönteni, mert te barbár vagy, s lelkedben más isten uralkodik. De nem lennénk-e a mi isteneink hitvány árulói, s nem érdemelnénk-e a legnagyobb romlást, ha hagynánk, hogy bárki ledöntse szobraikat? Mert ha valóban győz a te hited, akkor jobban vége lenne e birodalomnak, mintha a halandók pusztítanák el. Hiszen ti a birodalom lelkét ölitek meg a mi isteneink képében. A birodalom lelkét orozzátok el légióink pajzsfala mögött.

A füben ülők arcán idegenkedés és elítélő, komor kifejezés látszott. Az öreg lehajtotta fejét. Töprengett. Arc kifejezése újra alázatos lett. Most ismét Lucius felé fordult:

- Férfi helyett hogy szólhat az asszony? - mondta halkan, alázatosan, és elnéző mosollyal rázta fejét. - Nézz szét e városban, találsz-e igaz, tiszta hitet mást, mint nálunk? S vajon nem a tiszta hit oldalán üdvözülhet-e a lélek? Bizony azért jöttem ide, hogy megmentsem e város lelkét, és nem azért, hogy elorozzam... Bizony azért jöttem, hogy meghirdessem az örömhírt: értetek is szenvedett Kresztosz, aki isten fia, és mégis magára vette e világ bűneit...

Lucius könnyedén megcsókolta az asszony kezét és előrelépett.

- Helyes... Hidd ezt, öreg, de ne beszélj a kárhozottak kénköves taváról s tűzről, mely mindent elpusztít. - Hangja lassan erősödött: - Mert bizony áttörnek az én légión a kénköves tavakon is, és nincs oly tűz, mely elemésztene a Capitolium dicsőségét!

Csend lett. Az arcok sápadtan megváltoztak. Két fiatal leány, kik leghátul ültek, halk susogással futott a bokrokba. Az öreg hajós rövid ideig szótlanként állott.

- A te légiónid? - kérdezte lassan, méltóságteljesen. Egymásra meredtek. Arcuk most valahogy hasonlított egymáshoz: hideg, gögös, elszánt volt. Lucius bólintott. Fején megrezzent a dionüszoszi koszorú. Kezében lassan, parancsoló mozdulattal emelkedett fel a thyrusbot.

- Jól hallottad: az én légiónim.

Az öreg felvonta szemöldökét.

- Hát ki vagy? - kérdezte szinte megvetően. Újra csend lett. Valaki halkan felsóhajtott. Az arcokra halálos sápadtság borult.

- Anyagyilkos... - szállott az elhaló suttogás.

- A Sátán...

Lucius zavartan elfordította fejét. Lassan megfogta Poppaea kezét, és az asszony érezte, ujjai reszketnek. Megfordultak, és némán siettek tovább. A roppant kert dús, virágos lombjai mögött elmerült az öreg és a földön ülők csoportja.

- Jámbor énekkel tisztítsuk meg lelkünket a Sátán leheletétől! - hallatszott messziről. Aztán egyre halkulva, riadtan akadozva felcsendült az ének.

Poppaea gögje mögé rejtette nyugtalanságát. Maga sem tudta, miért, a kertilak felé tartott.

- Szemtelen barbárok! De hiszen ez minden gondolat, művészet, filozófia halála! S mit adnak helyébe? Egy nyáj jámborságát? Az élet értelme kihuny, ha kihuny a gondolat, s csak az ismétlés marad!

Lucius legyintett.

- A barbároknak nincs művészetük. Tehát könnyen megtagadják azt, amit nem ismernek. Nincs filozófiájuk, csak vallásuk van. Nincsenek gondolkodói, csak isteneik, kik papjaik ajkával adnak megfellebezhetetlen parancsot. Azt mondta: gonoszok és romlottak vagyunk. Ez igaz. De mégis a gondolat, a művészet, a nagy tettek szomjúságát hordozzuk lelkünkben. S ez az

istenek igaz tisztelete, nem pedig a gondolat nélküli alázat... vagy a rettegés... - Komoran lépdelt Poppaea mellett. - Persze, e városban is alig van római, és így a római istenek hite valóban elhalványul. A barbárok pedig minél szerencsétlenebbek és minél műveletlenebbek, annál fogékonyabbak az ilyen szavakra, mint amit az imént hallottunk. Veszély, nagy veszély fenyegeti Rómát. S nincs ellene védekezés. Látod, milyen alázatos, ahogy kisiklik minden kérdés elől. - Felpillantott. A csillagok még fényesen ragyogtak, de az égbolt szélén már feltűnt a hajnal első derengése.

- Milyen kellemes, hűvös a levegő... Mit szólnál egy hajnali sétához? Az oly üdítő... Szóljunk, hogy hozzák a hordszéket?

Poppaea mélyet sóhajtott. Elmosolyodott.

- Jó, vitessük fel magunkat a Capitolium dombjára.

A férfi nevetett.

- Látni akarod a birodalmat? Most valóban a tied.

- Csak a városunkat - helyesbített az asszony, és diadalmas mosolyát rejtve, dörzsölte orcáját a férfi vállához. Lucius sóhajtott.

- Úgy érzem, a birodalom legyőzte Rómát. Vajon meg mernék-e a barbárok ilyen vakmerően támadni isteneinket, ha rabszolgák, bevándorlott idegenek, közömbös vagy dühös szegények helyett az a nép élne itt, amely nem csüggedt Cannae után sem?

Az ünnepség fáradhatatlan, vidám lármája egyre hangosabban csapott fel. A palota előtt tizenkét legszebb hetéra táncolt az aranyos lángokkal lobogó urnák fényében.

A caesar megkönnyebbülten mosolygott.

- Még szerencse, hogy ezek a barbárok rengeteg kisebb vallásra szakadtak. Szinte nevetséges, hogy gyűlölik egymást az alázat és a jámborság nevében.

Poppaea vállat vont.

- Ez hitük erejét bizonyítja... Melyikünk tudná gyűlölni egymást azért, mert Jupitert vagy bármely más istent tisztel? Miért? Mert valójában közönyösek lettünk isteneink iránt... Talán azért, mert nagyobb dicsőséget, nagyobb hatalmat úgysem adhatnak már... Látod... az öreg rettentő veszéllyel fenyegette híveit, és hogy húzódnak hozzá. Ha valami árvíz vagy tűz, vagy vihar, vagy veszélyes háború zúdul a városra... minden közönyös megtalálja az utat az istenek üresedő templomaihoz. Na, ott a hordszékvivők vezetője. Gyerünk a Capitoliumhoz...

*

Anicetus Corfix megállott a cirkusz folyosójában. Láta; hogy Thrax fürkéjének ajtaja nyitva van.

- Hé, vörösszakállú! - rikoltotta, és hangjában a cirkusz fejedelmének gőgje csendült. - Gyere! Az öreg Kritosz tegnap mondta, hét germán szűz érkezett a nyilvánosházba!

Lassan, óvatosan, nehogy alkalmatlan pillanatban lépjen be, settenkedett a bajvívó fürkéjébe. Tapintatosan leskelődve megállapította, hogy közeledése nem sérti egy esetleg éppen jelentkező szerető hiúságát, és megállva a küszöbön, magyarázta: - Olyanok, akár ama trójai Heléne tizenhat éves korában. Hajuk arany, testük alabástrom, ölük, mint zárt virágbimbó... Gyere, öreg gyilkos, tudom, ilyen nagy agyará s mégis a nász művészetét értő kanra várnak, mint te... Azt mondja Kritosz, eddig nem szólt a felhajtóinak, mert neked tartogatja mind a hetet.

Mondták, hogy öregszel már, de ő azt mondja, Heraklész egy éjszaka nyolcvan szüzet tett anyává...

A bajvívó roppant teste betöltötte a fülkét. Oldalt fordította fejét, és mély, mormogó hangja felmorajlott:

- Mit csináljak velük?

Anicetus értelmes rókaarcán mosoly volt.

- Fölvésed nevüket a kardod pengéjére, mint a többi hetvenkettőét...

A gladiátor dörögve dörzsölte rövid, tömör, híres vörös szakállát. - A szüziesség csak a suhancok babonája meg a fafejű képmutatóké... Én a legnagyobb mámor kincsének csillogását láttam. Mit tud arról egy szűz? Ez az igaz papnők, a Legszilajabb, a Legtitkosabb Istennőt idézők tudománya. Heraklész? Nyolcvan szüzet? Anyává? De hánynak adott mámort?!

Anicetus legyintett vékony, inas kezével. Odalépett a bajvívóhoz, és barátságosan oldalba rúgta.

- Te... Vénségedre még filozófus leszel! Mit fecsegsz itt annyit. Ha te nem jössz, akkor nem egy igazi férfi teszi asszonyokká őket kíméletesen és mégis emlékezetes módon, hanem valami otromba kontár, aki mellett már az első éjszakán hidegölű hetérákká lesznek, akik tagadják az igaz mámor létét is, mert egyszerűen nem ismerik. S nem is ismerhetik meg... Persze, a bölcs öreg Kritosz később mint a vörös szakállú Thrax szeretőit mutatja be őket vendégeinek, téged pedig mindenképpen alaposan kifoszt.

Thrax felegyenesedett, és szótlánul indult előre.

Az öreg Kritosz nyilvánosházát Pagusnak, azaz rétnak hívta minden beavatott, mert terem helyett hétről hétre finom, illatos szénával hintette be a kicsi, kerek udvart, és így a lányok ott várták válogatott vendégeiket.

Anicetus nevetve mutogatott a kapu felett felmeredő phalloszrudakon függő koszorúkra, a falakat beborító zöld gallyakra, virágokra, melyek mind arra hívták fel a figyelmet, hogy a nyilvánosházba érintetlen lányok érkeztek. Bent az udvarban egyetlen fáklya égett széles vaslap felett. Körös-körül az udvarra nyíló szomszédos házak ablakában egymás hegyen-hátán kíváncsiak nézelődtek. Néha trágár tréfák hullottak. Az öreg, hajlott Kritosz a megtiszteltetéstől szédelegve forgolódott a cirkuszi király és az egész birodalom elsőnek ismert, mesés erejű bajvívója előtt.

A kicsi, kerek udvaron virágok és száradó füvek kellemes illata lebegett. Az illatos széna mindent elborított. Különös, fészekszerű mélyedéseket alkotott, vagy illatos hullámban torlódott fel. A lányok csípőjük körül könnyű fátyolban úgy heverésztek, mint a mélységből felmerült najádok. A széles vaslap felett égő fáklya átvibrált a szénahalom felett, és hosszúkás árnyakat lebbentett, melyek mint könnyű fátylak ráhullottak a lányok testére. Aztán egyszerre sodródtak vissza, mintha láthatatlan, parázna kéz tépte volna le, lemeztelenítve a néma hívással rezzenő csipőket, a könnyen tároló combokat, a tömör, hibátlan melleket, az öl árnyékban is hirtelen felsötétlő bolyhát.

Anicetus, Thrax és Kritosz az udvaron, a nagy vasalt kapuval elzárt bejárat közelében, a szénahalmok között elvezető, kettős korláttal szegélyezett ösvényen állottak, mely keresztben szelte át az udvart. A hét germán szűz egymáshoz húzódva szorongott egy széles márványpadon. Szőke hajuk összeolvadva, enyhe vöröses árnyalattal csillogott a fáklyafényben. Úgy kapaszkodtak össze, hogy egymás testével fedjék ágyékukat, meztelenségüket. De Anicetus is, Thrax is tudták, ez már nem az első meztelenség riadalma, hanem betanított ravaszkodás, mellyel a

férfit hívó érintetlenségüket jelezték az öreg Kritosz parancsára. Thrax tekintete végigsiklott rajtuk. Kritosz ráncos, vidám arcán most rezzent át a leányait féltő apa nem is egészen mesterként aggodalma. - Mérsékeld férfihevedet, Heraklész fia... - suttogta azon a keverék trák-görög nyelven, melyet a lányok nem értettek, csak a trákiai hegyekből jött bajvívó. A gladiátor bólintott:

- Ne féltsd őket, öreg... a durva nász a gyenge kontárok vigasza. Az én ölelésem nászáldozat a Legszilajabb, a Legtitkosabb Istennőnek. S a Hajnalszűz Asszonyának. Csak a mámor tüzét áldozhatja a férfi. A fájdalom csupán küszöb, melyet átlép az asszonnyá vált szűz...

Kritosz bólintott, aztán Anicetus felé intett, és úgy, hogy a bajvívó is hallotta, kérdezte:

- Szóltál, mi a hét lány érintetlenségének ára? - Aztán választ nem várva sajnálkozott: - És híres vagyok becsületességemről és önzetlenségemről. Ide nem lép be részeg vagy véletlenül betévedt idegen. Az első nász után, ha ily heraklészi erejű férfi töri fel az érintetlenség pecsétjét, bizony hét napig pihenni kell az asszonnyá tett szűznek... S hét napig enyém az ápolás minden költsége. Arról aztán egy szót sem szólok, hogy az ilyen erős szerető után minden férfi gyenge lesz számukra, nem gyúlnak ki mámorra... S a nászban közömbös nő igen hamar megöregszik, sőt tönkremegy, mert folytonos, okatlan bosszúság emésztí. Én mégis neked ajánlottam fel érintetlenségüket, ó, hősök hőse...

Thrax mereven nézte a lányok összehajtó, nyúlánk vagy asszonyosan érett testét. Türelmetlenül legyintett.

- Mit kérsz? Ami ajándékot vetnek nekem a porondra holnap a cirkuszból a nézők, az mind a tiéd... Majd szedd össze...

Anicetus kezét összecsapva - mint a vásárló segítője -, hangosan csodálkozott ennyi bőkezűsége, aztán megrázta a töprengve számológató Kritosz vállát:

- De hiszen egyetlen nap alatt mérhetetlen gazdag leszel, vén lator! - Látta, hogy a lányok nyakukat nyújtogatva, kíváncsian figyelnek feléjük, és a bajvívóra mutatva, hangosan, alattomosan szavalt:

- Gondold csak meg, a vörösszakállú holnap két vad mauretániai bikát fűkez meg pusztá kézzel! A szerencsés nézők olyat Heraklész óta nem láttak... Az egyiket szarvánál fogva teperi le, és birkózás közben töri ki a nyakát és gerincét, a másikat egyetlen ökölcsapással teríti le. A nézők tombolása nem ismer határt. A porondot elborítják a sesterciusok, a csodálatos aranygyűrűk, a nyakláncok, mindazon nők ajándékai, akik vagy nem eléggé szépek, hogy a vörösszakállú ágyába feküdjenek, vagy nem mernek közeledni hozzá, férjük gyászos féltékenysége miatt... S gondold csak, milyen nagyhírű lesz a te tiszteletre méltó nyilvánosházad, ha te magad szeded össze a mérhetetlen ajándékot.

Kritosz vidám, jóságos, ráncos arcán kétség látszott. Két keze nyugtalanul felemelkedett.

- Hisz épp ez az! Ha idetódom a sok idegen, elijeszti a gazdag - és ami a legfontosabb -, ép, egészséges vendégeinket! Verekedőlegényeket kell tartanom, hogy visszakergessék a hívatlan látogatókat. Ebből pedig sok ellenség, sok baj lesz... Úgyis újabb meg újabb rengeteg ajándékot kell kiosztanom a hatalmas tisztviselők között, mert tűzveszélyesnek mondják ezt a szép, illatos szénát.

A gladiátor érezte, hogy a türelmetlenség átsap rajta. Fedetlenül - úgy, amint fekhelyéről felkelt - állott a hét szűz előtt. Látta hamvas, sápadó vagy kigyúlt arcukon a saját fellüktető hevének visszfényét. Félig elfordult. A hét szűz lesütött szemmel húzódott egymáshoz. Néha

lopva tekintett fel valamelyik. Felsőajkuk megduzzadt, az alsó meg-megremegett. Anicetus látta, hogy az öreg Kritosz szándékosan húzza a vitát, hogy a bajvívó mindent ráhagyjon.

- Mondd gyorsan, mit és mennyit akarsz?

Kritosz halkán nevetett.

- Tőle semmit - intett Thrax felé. - Csak te, aki a cirkusz fejedelme vagy, te szólj egyetlen szócskát... s teljesedjék Heraklész éjszakája... - Egyszerre közel hajolt a másikhoz: - Mondd csak, ki győz holnap a kocsiversenyen? A pirosak, a kékek vagy a zöldek?

Anicetus elismerően bólintott.

- Kritosz, legyőztél - körülpillantott. Egészen odahajolt az öreg füléhez: - A piros...

Az öreg szeme felcsillant, aztán újra átrezzent rajta a kételkedés:

- De hát... ez biztos?

Anicetus halkán nevetett.

- Holnap csak a piros kocsi győzhet, mert a kocsihajtó nem más, mint Lucius Domitius Aenobarbus... Ismered?

Kritosz tagadólag csóválta fejét. Arca hűvös lett.

- Minden valamirevaló hajtót ismerek. Ezt a nevet sohasem hallottam.

- De ezt igen: Nero caesar!

Az öreg összerezzent.

- Még ma éjjel mindent eladok... Az utolsó rézpénzig fogadok... - mondta izgatottan. - Megyek... megyek is már... Légy óvatos, hősök hőse! Nézd, milyen gyönyörű hófehér a combja ennek a lánynak. Nézd, milyen selymes ez a csodálatos aranyhaj. Milyen bájosan pirul s remeg. Pedig rettentő jóslatot hordoz a lelkén...

A bajvívó hatalmas karja előrelendült, és egyszerre kisodorta a jobb szélről ülő izmos, nagy hajú leányt a többiek sorából. Látta a nagy, kék szemekben felvillanó rettegést. Mély, mormogó hangon becézve suttopta:

- Ne félj, én nemcsak férfi vagyok, de mágus is... A legnagyobb mámorral ajándékozlak meg, s a fájdalom nem szennyezi be a nász hevét. - Vállára emelte a leányt. Átlépett a keskeny korláton, és úgy gázolt a szénában, mint Heraklész a kimmériak tengerén. A széna illatos hullámai egyre növekedtek. Megingott. Nevetve erőlködött. Egyszerre elvesztette egyensúlyát, és ledőlt az illatos füvek halmazára. A leány halkán sikoltva ugrott le a válláról. Úgy kapaszkodtak mind a ketten, mintha illatos, halkán surrogó hullámok sodornák őket.

A bajvívó hatalmas keze újra magához sodorta a leányt. Látta nagy, kék szemében a várakozás csillogását. A fáklya alatt sötétlő nagy vaslap szegletes árnyéka félig elfedte arcát, de hófehér combjai szinte világítottak. A férfi lassan hajlott feléje. Ravasz, könnyű, birkózó fogással feszítette karját a görcsösen záródó gömbölyű térdre. Karddal vésett, alig mozduló ajkán a nászáldozat zsoltára susogott. - Asztarté Eiréne... Eiréne Asztarté... Te Törvénytörő... Te mindig diadalmas... gyűjtsd az első mámor szent szikráját.

Lassan, feltartóztathatatlan mozdulattal vont a magához a leányt. Látta, hogy elgörbülő ajkáról elhal a felzendülő sikoly, melyre riadtan, forró borzongással rezzentek össze a többiek... Lágyan megcsókolta a lány nyitott, még hűvös száját.

- Hogy hívnak? - suttogta szinte alázatosan, és érezte hatalmas tenyerében, hogy remeg a leány asszonyosan érett, erős, csontos csípője.

- Thusnelda... - hallatszott fojtottan a válasz. Sokáig csend volt. A szénahullámok között - mint fészükben a madarak - halkan nevetve forgolódtak a mómorkeresők.

- Szép neved van... Egyszer egy Thusnelda nevű asszony járt fogolyként Rómában, de aztán az egész város bolondult fehér combjaiért. Még dalt is írtak róla... az ám. Milyen jóslatról beszélt az öreg? - kérdezte a gladiátor csak azért, hogy elterelje a leány figyelmét, aki meg-megremegő ajakkal figyelt a férfi felé. Thusnelda arca egyszerre megváltozott.

- A törzs legnagyobb varázslója mondta: elpusztítom Rómát, és megdöntöm egy caesar hatalmát...

Thrax fejét csóválta.

- Vakmerő jóslat... S a törzsed?

- E jóslatért harcba indult, de a többiek cserbenhagytak minket. A varázsló is megölte magát, amikor a legionáriusok a táborunkba betörték. Az én apámnak - amíg élt - három római rabnője volt. Jól bánt velük. Mind a három egy-egy szép gyermeket szült neki...

A férfi érezte a mozdulatlanságban lüktető erőket. A nász újra felhullámozott... Thrax látta, mint pirul ki szeretője arca. Érezte, hogy ez a váratlan hév átcsap rá is. A leány nagy, kék szeme elhomályosodott. Izmos, nagy csontú, de arányos teste megrázkódott. Térde féktelen mozdulattal érte a vaslap szélét... A csendben olyan pendülés szállott, mintha Asztarté korongja csapna össze a szent orgia táncában keringő najádok kezében. Fent a vaslap felett megbillent a merev, egyenes lánggal lobogó fáklya. Halk koppanás... a fáklyarúd oldalt hullva, hangtalanul merült el a nászban szétsodort szénában.

Egyszerre sötét lett.

Mély, különös csend borított el mindent. Aztán mintha a mélyből sodorná fel egy láthatatlan erőörvény, csapott fel a vékony, izzó vörös tűznyelv. Visszahullott a széna közé, elrejtőzve, mint a támadásra készülő kígyó. Aztán sercegve egyszerre négy-öt lángnyelv kúszott a mélyből.

Elnyújtott sikoly röppent. A szénahalmok mögött rejtőző párok vad futással menekültek a kijárat felé. Thrax szédelegve felegyenesedett. A leány arcát nézte, melyen a beteljesülés utáni nyugalom és valami fojtott ujjongás volt.

- Gyere, Thusnelda. Az ilyen fehér combok fél birodalmat érnek...

Az udvar üres volt. A tárva-nyitva álló kapunál egy tarka, könnyű ruhadarab hevert.

A gladiátor megállott a kijáratnál. Rövid ideig mindketten az udvarra néztek, amelyen kígyózva kavargott a láng. Arcukon csak a beteljesülés utáni nyugalom volt.

- Menj, leány - szólt végül a férfi halkán, érdesen. - Itt a városban sok gazdag germán lakik. Főleg ezen a parton, Suburs felé. Elrejtenelek. Valamelyikük talán feleségül is vesz, mert szép vagy és fiatal. Siess... Mindjárt akkora tömeg vetődik össze, hogy egymást gázolják a nagy kíváncsiságban.

Az udvar olyan volt, mint tűzhányókatlan. A lángok szélesen kúsztak a köréje épült nádfedeles házak oldalán... Az égő tetők sercegésébe most vágott az első rémült ordítás.

*

A szenátorok arcán a nagy történelmi tragédiák komorsága ömlött. - Caesar... - csendült meg az atlétatermetű aggastyán-hadvezér hangja. - Végveszéllyel fenyegeti egész Rómát a tűzvész. Már két kerület teljesen leégett, és a tűz feltartóztathatatlanul továbbhőmpölyög. Kétségbeesett tömegek zsúfolódnak az utcákon! Sokan egyik napról a másikra mindenüket elvesztették. A tűzoltás lehetetlen, mert a keskeny utcákat elzárja a sűrű füst, s a tüzet meg sem közelíthetik a halálra szánt bátrak.

Csend lett. A caesar szótlanul meredt maga elé. Hirtelen eszébe jutott a capitoliumi beszélgetés. Könnyelmű szavakkal ingereltük az olümposziakat... - merült fel bénító komorsággal a gondolat. Félrefordította arcát, és nem nézve a másik szemébe, gyorsan kérdezte:

- Mit tanácsolsz?

Az atlétatermetű aggastyán-hadvezér szónoki mozdulattal nyújtotta oldalt karját úgy, hogy a szenátori tóga szegélye hullámot vetett.

- Romboljunk le néhány épületet, és vonjunk éghetetlen küszöböt a lángok elé.

- De mit és hol romboljunk?

- Míg lerombolják az épületeket, a tűz megkerülheti a romokat. - Vitellius lassan lépett előre.

- Ajánlom, hogy gyűjtsunk fel néhány házat, hogy a kiégett romok küszöbén megtorpanjon a lángtenger. - Hallotta a felzúdulást, és vállat vont. - Én már kiadtam a parancsot libertinusoknak: ha látják, hogy a tűz feltartóztathatatlan, gyűjtsák fel előtte az én hét bérházamat, hogy megmentsek legalább a mögöttünk elterülő városrészt. - Bólintott, és a hadvezért utánozva, mutató mozdulattal tartotta oldalt karját: - Ily veszélyben az önzetlen cselekedet a legfőbb érték. Házaim elpusztulhatnak, de a mögöttük elterülő kerület - úgy tudom - megmenekül.

A helyeslő, a csodálkozó vagy a rémült kiáltások összekeveredtek...

*

Anicetus Corfix a villája erkélyéről figyelte a tűz terjedését, amikor a keskeny, kanyargós utcán hirtelen hét-nyolc futó tűnt fel. Az elől rohanó üszköt lóbált:

- Hé! - rikoltott fel Anicetus felé - azonnal menekülj! A lángok már körülvették ezt a kerületet.

Anicetus elsápadt. A tűz már harmadik napja dühöngött, és a város keleti része innen a villa erkélyéről néha lángtengernek látszott.

- Mit? Én? - kiáltott áthajolva a korláton. - De hiszen itt még minden csendes!

Az üszköt lóbáló öles termetű, fekete ruhás hajósféle intett. A csoport berontott a villa kertjébe. Anicetus érezte, hogy egyszerre négyen-öten ragadják meg.

- Mentsd az életedet! A hatóság parancsa...

Anicetus hátrapillantott. Láta, hogy ketten most hajtják össze a belső terem padlóján heverő szőnyeget. Hárman a sarokban álló díszes láda fedelét feszegetik.

- Hé! Félre onnan! - kiáltott tele torokból. - Hé, szolgák! Hozzám!

Minden csendes volt. Az üszköt lóbáló hajós felemelte öklét. Anicetus oldalt zuhant.

Mikor estefelé magához tért, csend volt körülötte. A villa üresen tátongó szobáiban fekete füst gomolygott... Láng lobbant. Anicetus feltápáskodott. Zúgó fejjel támaszkodott a kert falához. A villája ablakából - mint menekülő tolvajok - nagy, fekete füstgomolyok siklottak arra, ahol morajlott a tűzvész, és a menekülők jajgató tömege áradt. Érezte, hogy a tömegből - mint

fekete hullám - hömpölyög a rettegés. A sokaság egyszerre elborította a csendes utcát. A rémülettől torzult arcokon verejték ömlött. Zavaros láрма kavargott.

- Elénk kerültek a lángok! Vége!

- Halál! Halál!

- Ó, istenek!

Anicetus olyan mozdulatot tett, mintha befutna a villába, melynek felső emeletei már égtek, de a tömeg elsodorta. Egész hosszú életén át a nép akarataról, szenvedéseiről beszélt a sokaságnak, és beszéltette szónokait. Most ez a százszor elharsogtatott szenvedés borította el őt bénító árával. Lelkén ellenállhatatlanul át-átcsapott minden érzés, mely végigviharzott a kétségbeesett, tolongó sokaságon.

Valahányszor a füst rásodródott a tömegre, az emberek szűkülve, rekedten tiltakozva lódultak valahová oldalt. Értelmetlen ordítással kerülgették a háztömböket. Rohantak vissza, összeközték más menekülőkkel. Bénultan torpantak meg. Aztán új hír, új füst hullám, lángok új vagy vélt lobbanása tovább sodorta a tömeget.

Anicetus hirtelen látta, hogy a lángok előtte lobognak. A tűz, amelytől menekült, egyszerre körülvette, s a sokaság - mint bódult nyáj - most dideregve és mégis feltartóztatlanul áradt előre. Oldalt, egy kicsiny téren leperzselt levelű pálmák alatt húsz-harminc ember áldogált. Középen, egy felborult szekéren magas, fekete hajú, lobogó, barbárruhás férfi állott. Hangja élesen vágott a tömeg kétségbeesett lármájába:

- ...Mit siratjátok a hitvány földi javakat? Miért estek kétségbe, ti, kicsinyhitűek? Az Úr kegyelmét keressétek az ítélet rettentő órájában... - Kezével a mögötte égő épületre mutatott, amely körül hajukat tépve sikoltoztak az asszonyok. - Térjete meg! Bűnbánattal tisztítsátok meg lelketeket, mert íme, ítél az Úr a bűnös Babilon felett. Kicsordult az isteni türelem kelyhe. Rettegjete, ti paráznál, rettegjete, ti gonoszok, akik káromoljátok az ő szent nevét bálványok imádásával! Íme, lángba borult a büszke Róma! S hol... hol vannak az ő isteneik?!

A tömeg megtorlódott. A láрма elhalt. A szemekben a rettegés homályán átderengett az ámulat. A magas, fekete hajú, barbárruhás férfi a hosszú, alacsony épület felé mutatott, melynek tetején már kavargtak a lángok:

- Nézzétek! Nézzétek hívő lélekkel a lángokat! S ha megtelt lelketek bűnbánattal, alázattal, ha megtagadjátok a régi isteneteke, akkor látjátok a rettentő igazságot. Mert nem lángok ezek! De az Úr bosszúálló, lángpallost emelő angyalai! Boruljatok le! Könyörögjete, hogy elkerülje lelketeket e lángpallosok iszonyú csapása.

Ökle fenyegetően emelkedett fel. Arcán a hit sugárzott.

- De nem kerülhetitek el, csak ha megtagadjátok a bálványokat! Ha ledöntitek isteneik oltárait, és az egy igaz isten templomába jöttök, hogy megkeresztelkedjete, s alázatos lélekkel megbánjátok bűneiteket! - Kézét széttárta. - Nincs másutt segítség, ó, rómaiak! Hol van most a gögös anyagyilkos, kinek rettentő bűne e vést zúdította városotokra? - csendült hangjában a gúny. - Talán elrejtőzik a palota függőnye mögé, és színészek, gladiátorok, züllött udvaroncok előtt énekl Trója égését?! Vagy talán örül, hogy elpusztítja a tűz a szegények viskóit, és ő palotát emelhet magának a romok helyén!... - Hangja kürtként harsogott a füst gomolygásában; a lángok zizegő, különös morájában, az új meg új menekülő csapatok kétségbeesett zajában.

- Az Úr akarata, hogy pernye és korom legyen a gonoszság! Az Úr akarata! Áldott legyen az Úr neve érette! Tisztuljon meg lelketek a hiúságok tagadása által, s kegyelmet nyertek az égi Bíró előtt!

- Kegyelem! Kegyelem! - szállott a sikoly. Egyszerre százak és százak borultak térdre. A magas, fekete hajú, idegenruhás férfi kezében lassan emelkedett fel a kereszt...

Anicetus lehajtotta fejét. Arcához emelte kezét, és rettegve suttopta:

- Ó, hát valóban elpusztul Róma? Hol a caesar? És hol az isteneink?

A vaskos, fekete füstfellegek előmlöttek a kicsiny téren. Az épületek tetejét csapkodó láng sercegve fel-felkígyózott a támadó erős fuvallatban.

A menekülők új hulláma elborította a teret. Anicetus arcát eltakarva sodródott velük a keskeny utcákon. Néha fekete, fojtó küszöbként úgy megtorlódott a füst, mintha ott elől égne valami, és a tömeg hirtelen félelemmel sodródott vissza. Az emberhullámok összezsaptak. Mindenki megtorpant.

Anicetus érezte, összeszorított ujjal között világosság szűrődik. A forróság hulláma úgy vágódik feléje, hogy a tömeg egyszerre szétvált előtte. Robaj morajlott. Táguló szemmel hátrált. Előtte egy ősrégi, kicsiny templom égett. Baloldali fala beomlott. Bent, az üvöltő, zúgó lángok örvényében féhéren derengett a Legszilajabb, a Legtitkosabb Istennő márványszobra. Talapzatánál rőt virágként halmozódott a parázs. Nászra gyújtó meztelenséget sugárzó alakja körül aranyos, bolygó tüzekként sodródott a perzselő örvényekben a szálló zsarátnok. A lángok szikrát tájtékozó hullámai most mint beteljesülés lobbanásai kavargtak körülötte, és a lezuhant tetőgerendák mohó férfikarokként nyúltak feléje, hogy lesodorják a lángoló romok máglyakerevetére. Az istennő kicsiny, kerek, lányosan bájos arcán a nász előtti türelmetlenség látszott. Alabástromcsipőjét könnyedén feszítette a láthatatlan szerető felé, aki füstlepett ruháját levetve, talán már hajlott felé. Karcsú derekán, tömör, kúp alakú mellein, erős, bársonyos vállán a beteljesülésben összezsikorduló férfifogak vésetének látszottak a ráhulló kicsiny, könnyű paraszak.

A tömegből, a ledőlt oszlopon zömök, bőrkötényes fazekas ugrott ki. Erős karját vádlóan nyújtotta a lángok örvényéből kimagasló szobor felé:

- Íme, lássátok! Így vesznek el parázna isteneitek! Így vész lángokba a bűnös szemérmelenség! Látva láthatjátok: holt követ imádtatok. S van-e nagyobb istenkáromlás, mint ha a világ Ura és Teremtője helyett halott kövek előtt borultok le?! Pusztuljon a bűn! - Megfordult, és öklét rázva kiáltott: - Pusztulj! Láng pusztítson! Tűz emésszen!

A lángörvény mintha engedelmeskedne szavának, magasabban felcsapott. A Legszilajabb, a Legmeztelenebb Istennő karcsú, erős asszonyteste megingott. Mennydörgésszerű moraj csapott fel. Két lángoló gerenda nyúlt feléje, és egy roppant oszlop dőlt rá, mint nászra törő gigászi szerető. Az istennő karcsú, erős asszonyteste lassan dőlt a lángoló romok máglyakerevetére. A leroskadó falak mennydörgésébe halk és mégis minden dörgésen, morajon túlcsapó zengés szállott...

A tömegben itt-ott diadalordítás harsant. Kétségbeesett átkok zuhogtak. A fazekas széttárta karjait:

- Íme, látjátok! Ítélet! Ítélet!

Ezer meg ezer tekintet szegeződött oda, ahol a ledőlt szobor felett - mint összezsapó hullámok - tombolt a láng.

A halk zengés erősödött. Mindenki érezte, hogy mindjárt történik valami. A lánghullámok örvényt vetettek. A szobor - mint a beteljesülésben kihunyt szerető - oldalra dőlt. A tűzörvényből - mint habok között lebegő Venus - merült fel a Legszilajabb, a Legmeztelenebb Istennő márványteste... Egyre emelkedett.

A zengés harsogássá vált. Lágy fuvallat simította le a sokaság arcáról a tűzvész verejtékét. A lángok bíborlepkéként hullottak le. Eiréne karcsú, erős, nászra gyújtó meztelenséggel ékes asszonytete újra ott emelkedett a talapzaton...

- Csoda! Csoda! - zúgott fel ezer ajakról. - Ó, te Legszilajabb, te Legtitkosabb! Eiréne Aphrodité! Venus Eiréne!

- Csoda! Csoda! - zúgott fel ezer ajakról. A kiáltások egyre diadalmasabban harsantak, összevegyülve a távolodó zengéssel.

A ledőlt oszlopon álló fazekas arca elé tartva kezét, hajolt oldalt. Aztán hátat fordított a szobornak, kiáltozott:

- Hunyjátok be szemeteket, ti, kiknek hite erős! Forduljatok el, mert kísért a Gonosz! Paráznaság csodájával csalja kelepcébe lelketeket a Sátán! - Aztán megfordult, és öklét rázva harsogta: - Apage Satanas! Apage Satanas!

Anicetus térdre roskadt, szeméből könnyek csorogtak. Ősz hajára nagy koromszemek szálltak. Széttárta karjait, és fuldokolva lihegte:

- Csoda! Csoda... Ó, mily gyönyörű vagy te, Legszilajabb... Te Mindigdiadalmas! Te Törvénytörő! Nézd kezemen a vért, lelkemen a mérhetetlen gonoszságot. Nézd az életemet! Fertelmes, hazug életemet! A te örök szépséged, örök asszonyiságod, úgy érzem, mégis megtisztított. Mert örökké él a szépség, a szerelem... S míg hiszek bennük, míg vágyakozom utánuk, addig... igen addig ember vagyok... ember vagyok...

A szobor körül, a kicsiny templom falán egyetlen tűznyelv sem lobbant. A tömeg előrezúdult. Mohó karok kapkodták fel a talapzatnál heverő zsaránokokból lett nagy, piros virágokat.

- Íme a csoda!... Igaz csoda... - szállott a suttogó ajkukról újra meg újra.

*

Éjszaka volt.

Ismét azon a helyen állottak a Capitolium szent dombján, mint akkor, a lakodalom utáni első hajnalon. Lucius komor, antiumi nyaralása alatt megbarnult arcán megdöbbenés és rettegés látszott. Lent a Circus Maximus roppant kőkelyhe körül feketén terjengtek a romok, de kelet felé, egészen a Palatinus dombjáig tűztenger hullámozott. A szél, amely három nap óta újra meg újra felkorbácsolta a tüzet, és átsodorta a lerombolt vagy védelemnek felgyújtott épületek küszöbén, most elállt, és a lángok szinte mereven nyúltak a magasba a háztömbök roppant oltárain. A füstoszlopok feketén, tömören emelkedtek, tartva a csillagos ég tiszta boltozatát.

A Tiberis tükörsimának látszó vize sötét bíborba borulva csillogott a láthatártól láthatárig. Lucius nagy, kék szemében a roppant tűzvész démoni szépsége csillogott. Az annyi költöt megihlető gigászi máglya képe betöltötte lelkét. Úgy érezte, a füstoszlopokkal szegélyezett roppant templomban, az ezernyi, irdatlan oltár lobogó áldozati tűztengerében rettentő erejű istenek képe merül fel előtte. A kép dallammá vált. Betöltötte lényét. Gyakorlott, teátrális, de mégis őszinte mozdulattal, lassan felemelte kezét.

- Fenséges! - hallatszott mögötte a szenátorok, az equesek, a néptribunok csoportjában, megelőzve a hangtalanul megmozduló ajkukról talán valóban elröppenő szót. - Ki ítélné el Homéroszt, hogy éppen Trója égése ihlette meg?... E város egyetlen áldozati máglya, melyet azért gyújtottak védő szellemeid, caesar, hogy nagy áldozattal óvjanak meg minden bajtól, s talán örök élettél ajándékozzanak meg. Így a halandó istenek sorából a halhatatlanok közé léphetsz, s a te birodalmadnak sohasem lesz vége.

A caesar arcán tűzvarázs ömlött. A szavak mélyén kábító távlatok nyíltak. Megremegett. A tűzlátás izgalma más, különös izgalommá vált: a pusztulás látása alkotásra hívta. Szótlanul intett. Egy fiatal lány, aki Poppaea mögött haladva vitte a caesar lantját, féltérdre ereszkedve nyújtotta feléje a hangszert. Lucius előrelepett. Táguló szemében a tűz fénye csillogott. Úgy érezte, óriássá válik, lelép a Capitolium dombjáról, és egyedül áll a roppant háztömb-oltárokon lobogó tüzek között, az irdatlan tűzoszlopok mellett.

- Dalod varázsával üzd el a pusztulás rontó szellemeit - hallatszott most újra a szenátorok, az equestesek, a néptribunok, a praetorianus főtisztek, sok népet legyőzött hadvezérek csoportjából.

Lucius felemelte fejét. Egy pillanatra úgy érezte, szédítő mélység nyílik alatta, s irdatlan magasság tágul felette. Lelke fellobbant valami zengő tűzben. Ajkáról furesán, fojtottan és mégis ércesen szállott a dal.

- Ó, Trója... Ó, agg Priamosz büszke városa... - a dal fájdalmas jajongó áhítattal messze szállott a tűztenger felett. Az énekes ujjai olykor végigfutottak a húrokon, és ilyenkor mintha könnyű léptű najádok siklottak volna a roppant füstoszlopokkal tartott égbolt alatt, mint irdatlan máglyák fényében odasuhant, surrogó szárnyú, nagy éji lepkék. Az ének erősebben röppent fel. Az ércesen hullámozó dallamban harcsizerek kerekerei dübörögtek, pendültek az összezsapódó pajzsok, és lángoló házaikat védve hullottak az istenek szülte hősök...

Érezte, hogy valami elpusztult a tűztengerben, hogy a világbíró városa tüzével megkínzott lelke jajong most dalában, és tágra nyitott, nagy, kék szemeit elborította a forró pára. Orcáin könnyek csordultak. Érezte az alkotás olümposzi ízét, és a bánat mélyén megcsillant a tudat. A dal zengő üstökösként szállott a pusztulás titáni szentélyében. Hangja zengő szárnyú madárként csapongott a romok felett. Kürtként harsant. Szakadó hürként pendült. Egyre lejjebb haladt a lantról szakadó dallam lépcsőjén, aztán csillogó, zengő pataként sodródott a tűztenger felett. Csened lett. Aztán leboruló alázattal, halkan, áhítatosan mondta valaki:

- Ó, caesar! Ha e tűzvész ily fenséges alkotásra hevítette lelkedet... én akár hétszer is felgyújtom Rómát! Sokszor támadt tűzvész, de erre évszázadok múlva is emlékeznek majd, mert dalod, mely örökké zeng, e tüzes romokból támadt...

Lucius hallgatott. Lassan oldalt fordította fejét. Tekintete találkozott Poppaea pillantásával. Az asszony kékesfekete szemében aggodalom és szokatlan rettegés látszott. Közelebb lépett. A caesar füléhez hajolt:

- Vigyázz... Én láttam az arcokat, míg daloltál... - Aztán hangosan, dallamosan, alkalmazkodva a másik még mindnyájuk lelkében zengő éneke dallamához, mondta: - Caesar! Ismét hívlak! Építsd fel Rómát! Nagyobbat cselekszel, mint Augustus isten. Hadd hirdesse e rettentő pusztulás helyén emelkedő büszke márványpaloták minden köve, hogy te valóban az új Orpheus, az isteni dalnok vagy, akinek dalára valóban megmozdultak a kövek, és hatalmas, fénylő város támadt a zsarátnok helyén.

A szenátorok csoportjából egyszerre hárman-négyen léptek ki.

- Cselekedj, caesar! A városban újra és újra gyűjtogatnak! Sokan felsőbb parancsra hívatkoznak!

Lucius felvetette fejét.

- Felsőbb parancsra?

Egyszerre csend lett. Aztán bátoritanul, magyarázkodva hallatszott a válasz:

- Minél több ház ég le, és több azok száma, akik egy betevő falat nélkül maradnak az utcán, s minél nagyobb lesz a legnyomorultabbak kétségbeesése, annál könnyebben gyúlnak fel újabb és újabb épületek... A szerencsétlenek gyújtogatnak, hogy fosztogathassanak.

Vitellius, aki eddig a szenátorok csoportjába húzódott, most lépett elő.

- Kíméletlenül kell lesújtani a gyújtogatókra! Csak nagy, látványos kivégzésekkel béníthatjuk meg a fosztogatók üszköt vető kezét!

A szenátorok csoportjából helyeslő mormogás hallatszott.

- A törvény értelmében, a törvény teljes szigorával nyerjük el büntetésüket a gyújtogatók. S mindenki, ki gyújtogatásra biztat, vagy az oltást bármilyen okból akadályozza, aki kétségbeesést kelt, vagy gyűlölettel izgatja a népet az istenei ellen - szólt lassan, hűvösen az atlétatermetű aggastyán-hadvezér. - Persze, a barbárokat a hazájukban szokásos törvények értelmében kell megbüntetni... hogy a jogszolgáltatást sérelem ne érje.

Egy zömök, nagy fejű jogtudós keskeny ajkát összeszorítva, figyelmeztetően emelte fel kezét:

- Mindenesetre figyelembe kell venni a rendkívüli körülményeket, melyek a joggyakorlást módosíthatják. A bűnösök elfogatásuk után nyilvános kihallgatásban részesüljenek, így a nép láthatja, bizonyíthatja bűneiket vagy éppen ártatlanságukat. Legfontosabb, hogy a későbbi nemzedék ne mondhasa: elvesztettük a mértéket, és gyengék vagy igazságtalanok voltunk. A bírák már holnap kezdjék meg igazságos, mértékletes s felette szükséges munkájukat.

Lucius megtörölte homlokát.

- Nyissátok meg a császári kerteket a szerencsétlenek előtt! Adjunk ingyen és nagyon olcsón gabonát az éhezőknek! Osszunk ki pénzt a rászorultaknak! Én magam megyek, és vigyázok, hogy igazságtalanság ne történhessen...

A kísérők csoportjából most tört ki először az üdvkiáltás és a taps.

Anicetus Corfix, aki meghajlottan, őszén, szerényen félrehúzódva állott, most közelebb lépett.

- Akadnak, kik az istenek harcát látják abban, hogy a tűzvész ily rettentő méretet öltött.

Újra csend támadt. Az arcokon átsuhant valami szürke fény. Poppaea kékesfekete szemében még mindig aggodalom sötétlett, de ajkán mosoly rezzent.

- Ha az istenek oly módon támadnak egymás ellen, mint az emberek, akkor oly sokat vesztenének isteni mivoltukból, hogy még emberek sem lehetnének - mondta gyorsan, tettettett vidámsággal.

Anicetus alázatosan hajtotta le fejét. Egy pillanatra Agrippina jutott eszébe, ahogy megbotlik előtte, és hátában meg-megmozdul a testébe mélyedt tör markolata, önkéntelenül szeméhez kapta két tenyerét.

- A tömeg isteni erőket szomjúhoz... S olykor az istenek általa szólnak hozzánk viharban, háborúban, tűzvészben. Én és ezer más polgár látta, amikor felmerült a lángokból a Legtitkosabb, a Legszilajabb Istennőnek a leomlott, oszlopokra ledöntött szobra... Tűzkerevetről kelt a Hajnalcsillag Asszonya, Eiréne Aphrodité... s ismét mindnyájan ott láttuk a szobrát az üres talapzaton. Nagy, illatos virágokká vált a szentélybe hullott zsarátnok; s visszahúzódott

a pusztító láng... Legyünk kíméletesek; mert nem tudjuk, vajon földi tűz emésztette-e el a várost vagy oly láng, mely csupán annak látszik.

A szenátorok mozdulatlan arccal hallgattak. Tekintetük titkot kutatva siklott a tüztenger felett. Poppaea vállat vont:

- Sújtsunk le irgalmatlanul, mert csak úgy fojthatjuk el a százféle sziszegő rágalmat. Nem, Anicetus, az istenek sohasem szólhatnak a tömeg által, mert a tömeg: istenkáromlás. A tömeg: szépség- és asszonyerő-tagadás, mert ugyan mely földi asszony borult nászra egyszerre akár csak két férfival is? Ha pedig ez így van, nem érzi-e magát megcsalottnak a többi? S ha igen, nem fordul-e gyűlölettel a kiválasztott felé? Ezért mondom, a tömeg csak a gyűlöletre fogékony, ahol pedig igazán a gyűlölet lobog; ott hallgatnak az örökké vidám istenek...

*

Komoran, némán haladt a pernyelete utcán. Néha szél csapott fel, és ilyenkor vaskos koromszemek szállottak vörössesszőke hajára. Mögötte szenátorok lépdeltek. Távolabb, még hátrább szekerek zörögtek. Tolongott a sokaság. Sovány karok nyúltak az étel, a pénz, az ital és újra meg újra a gabona után. Az utcák összefolytak a hamu gomolygó fellegében. Kétoldalt furcsa, egyenetlen hullámmal torlódott meg a romokon álló tömeg. Mindenki hallgatott. Csak néha szállott egy-egy üdvkiáltás:

- Ave caesar! Kenyeret és bosszút!

- Sújts le a gyújtogatókra!

- Sújts le, bárkik is legyenek!

A kiáltások után különös, feszült csend támadt.

A kertetek előzőnlőtték a menekülőket. A palota elején állandó láрма hullámozott. A császár megtiltotta, hogy a testőrség figyelmeztesse a jajgatókat, a siránkozó asszonyokat, vagy a szüleiket kereső gyermekeket, és így a szenátorok, az equestesek, akik a császárhoz jöttek, a palota mögött beszélgettek, a kertnek abban az elhagyatott részében, melyet Tiberius oly nagyon szeretett. Poppaea ifjún, vidáman mosolyogva jött le hozzájuk. Ez a túlzott jókedv mindenkinek feltűnt, de mindenki igyekezett, hogy fokozza. Poppaea nem viselt ékszer. Ajkáról eltűnt a festék. De így még fiatalabbnak látszott.

- Mondd csak, Annaeus Seneca - fordult egykori nevelője felé, kissé túlzott szertartásossággal, hogy leplezze a kemény hajcibálások még mindig élő emlékét. - Úgy hallottam, hogy a gyújtogatók között egy új vallás hívei is akadnak, akik rémes jóslatokkal akadályozták az oltást. Úgy emlékszem, sokat beszéltél nekünk róluk gyermekkorunkban, de már bizony nem emlékszem, mit is mondtál... - Az utóbbi szavakban a tanítvány ugrató szemtelenkedése volt.

Seneca, aki a szenátorok körében állott, mosolyogva lehajtotta sűrű, ősz hajú fejét. Szakállt viselt, utánozva a görög filozófusokat. Szakállja nem őszült annyira, és így csak néhány megcáfolhatatlan ránc árulta el, hogy hatvan felé jár. Hófehér, bíborszegélyes szenátori tógájában nagyon előkelőnek látszott.

- Ha tanítványaink mindenre emlékeznének, amire tanítjuk őket, akkor mi, öreg tanítómesterek feleslegessé válnánk, és így én sem részesülnék a sors ama kegyében, hogy most veled beszéljek, úrnőm - mondta szándékosan gúnyos hosszadalmassággal, utánozva az udvaroncok beszédmodorát. Mindenki elértette és mosolygott.

- A csitrik és a filozófusok emberemlékezet óta nagy ellenségei egymásnak - mondta eléggé hangosan Vitellius, aki tudta, hogy huszonhét éves korában már nincs értelmes asszony, aki megsértődne, ha ifjúságát ily zsenének mondják. - A csitrik, akik tudvalevően mindent alaposan tudnak, haragszanak, mert a filozófusok okosabbak, és a filozófusok, hogy ennek ellenére sem vezetik őket szűzi ágyukba. Az emberi gondolat tragédiája ez. Senki sem tör oly vakmerően a gondolat legszédítőbb ormai felé, mint az ötvenedik évükön átlépett férfiak, ha tizenhat éves szeretőik kellő érdeklődéssel figyelik gondolataik röptét... én egyébként nagyon szívesen állottam volna az új vallás híveinek sorába - mert felette becsülöm őket -, de azt kívánták tőlem, hogy tagadjam meg Venust és Dionüszoszt!... Azt mondtam nekik akkor, ez lehetetlen, mert ha én egy istennek hódolok, de kettőtől elfordulok, akkor az olyan, mintha egy barátom miatt két szeretőmet hagynám el. - Vállat vont, és széttárta karjait. Az atlétatermetű aggastyán, aki ebben az évben consulságot viselt, fokozatosan húzódott Poppaeához.

- Kétségtelen, hogy az új vallás felette gyorsan terjed. Ez döntő bizonyítéka, hogy az alapító, egy Paulus nevű római polgár valóban egy isten ivadéka.

Seneca nagy homlokán a rossz feleletet hallott nevelő bosszús ránca rezzent.

- Az új vallás alapítója sem volt római polgár. Paulus csak hirdette ezt az új vallást, főleg Szíriában és Asia Minor partjain. Ha jól tudom, most itt van Rómában.

Egy szálas, ősz hajú szenátor vállat vont:

- Én nem rokonszenvezek az új vallással. Úgy tapasztaltam, hívei ugyan valóban gyakran követésre méltóan szelídek egymás iránt, segítenek egymásnak, sőt együtt étkeznek is néha, de igen sok csoportra oszlanak, melyek hangos gyűlölködéssel fordulnak egymás ellen. Ezt a gyűlöletet egyébként én az erős hit erős hitjelének tartom.

Seneca mosolygott.

- Igen... Ez bizony így van. Ennek oka az alapító személye és a környezet közötti mély ellentét. - Látta, hogy Poppaea várja, mikor lesz alkalma a támadásra, izgatottan emeli fel kicsi kobraféjét, és gyorsan befejezte: - Igen, az alapító egy Jeszosz Kresztosz nevű hellén ifjú. A környezet ellenben egy ázsiai provinciánk igen szigorúan vallásos lakossága.

A consulságot viselt aggastyán felfigyelt.

- Kresztosz hellén ifjú? - kérdezte lassan. - Én most vettem részt egy bírósági tárgyaláson, és ott a vádlottak egybehangzóan vallották, hogy Kresztosz egy isten fia, az anya viszont sem görög, sem római állampolgár.

Seneca feléje fordult. Szürke szemében a vita heve égett.

- Kresztosz valóban isten fia. Ebben semmi vitatható nincs. A hellén vallás, a mi vallásunk számtalan esetet ismer, hogy hellén anya halhatatlantól szült gyermeket. Ha valaki komolyan hisz az istenekben, hisz a tetteikben is. Az anya egy előkelő görög leány volt, aki korán árvaságra jutott, és egy öreg házaspár - mivel gyermekük már nem lehetett - örökbe fogadta. Minthogy a nevelőszülők saját szigorú vallásukat felette tisztelték, sohasem beszéltek neki arról, hogy ő más nép gyermeke, mert ez az ő környezetükben fogyatékosnáknak számított volna. Ebben az országban - valami kicsiny ázsiai provinciánk lehet, azt hiszem, Kommagéne, Atrapaténe vagy Palesztina - minden valamirevaló családot vissza tudnak vezetni évezredekre. Ha ez az előkelő leány - kit az az öreg örökbe fogadott, az ott lakó, felette istenfélő néphez tartozott volna, az örökbe fogadó szülei azt később mindenképpen elmondták volna neki. Vagy másképpen tudta volna meg. Hiszen a régi családja ott lakott volna valahol a közelben... De mivel erről ilyen mélyen hallgattak, sőt valóban semmit sem tudtak, ez döntő bizonyíték: hogy

csakis görög leány lehetett. Ugyanis csak hellének nem törődnek - manapság különösképpen - a családjuk múltjával. A fiú emberi természete teljesen görög... Minden megnyilvánulása hellén szellemű, fellázad az ottani törvények ellen, melyek számára merevek és holtak. Úgy, ahogy ő szólott, csak görög beszélhet. Ezért van tanításban oly sok Szókratész és más bölcselők tételének elemeiből. Persze, Kresztosz hívei az anya születését - szülésre már képtelen, idősebb asszonytól - csodával magyarázzák. Az alapító születését viszont isteni megtermékenyítéssel. Ez nem lehetetlen. Az életerő a legfenségebb isteni teremtető erő...

Poppaea szórakozottan úgy nyúlt nyakához, mintha most is ott viselné a kedvenc nagy rubinékszert. Kicsi, értelmes arcán figyelem volt.

- Mindenesetre az új vallás hívei között alig akad római - mondta hűvösen. Seneca bólintott.

- Ez igaz... Kresztosz mint vérbeli görög, emberszerető filozófus, s elvet minden kényszert, mintha csak az athéni Agorán szólana. Ugyanakkor a környezet is, amelyben ez a vallás keletkezett, érezteti hatását a maga tisztességes, üdvös, indokolt, de mégis gondolatbénító tételeivel, melyek feltétlen meghódolást kívánnak egy felette szigorú, bár felette bölcs és hatalmas isten előtt. Ez a feltétlen meghódolás ugyancsak lázadás minden ma helyesnek vélt törvény ellen. Odáig jutott sok Kresztosz-hívő, hogy képtelenek meggyőzően megmagyarázni üdvös és tiszteletre méltó vallásuk sok tételét. Újra és újra - mint az ázsiaiak általában - a hitre hivatkoznak. Hit nélkül szerintük a lélek halott. Ezért ha az új vallás diadalmaskodik, a Kresztosz-hívők üldözik majd a filozófiát, a gondolat szabadságát és az ésszerű elmélkedést általában.

Vitellius gúnyosan mosolyogva helyeselt.

- Én, midőn majdnem elfogadtam az új vallást, sok oly Kresztosz-hívővel beszéltem, aki máris a legszívesebben elégetett volna minden filozófuskönyvet, sőt a könyveket általában...

Seneca sóhajtott.

- Nem értik meg, hogy az istenek tiszteletének legméltóbb formája: a gondolkodás, s az élet célja: a gondolat. Ha valaki csupán ismétli akár a legtisztéletreméltóbb igazságot is, kikiáltóvá válik, és elméje feleslegessé lesz számára. Márpedig az istenek legnagyobb ajándéka: a gondolat. Rettentő istenkáromlás tehát elvetni ezt a legnagyobb ajándékot, s csak kikiáltónak mondani magunkat dicséretes, de indokolatlan szerénységgel. Ez az új vallás ázsiai jellegét bizonyítja. Viszont az, hogy Kresztosz isten fiának vallja magát, ez döntő bizonyítéka hellén voltának. Abban a kicsiny provinciában a lakosok közül egy sem akad, ki ezt ki merné mondani, mert istenük eddig soha nem szállott le földi asszonyok ágyába, mint ahogy a mi hellén isteneink oly dicséretre méltó gyakorisággal megtették. Ha Kresztosz tehetősebb szülők mellett nő fel, bizonyára jobban elsajátítja a hellén filozófiát, és így ez a környezet feleslegessé vált volna számára. De igen szegény családnál nőtt fel, filozófiai oktatásban állítólag nem részesült, bár sokan állítják, hogy évtizedekig élt Egyiptomban és Indiában. Mindenesetre kétségtelen, hogy isteni elméje, lelke mégis utat talált, hogy utat mutasson...

Poppaea kíváncsian figyelt.

- Most Kresztosz is Rómában van? - kérdezte érdeklődve. - Szeretnék megismerkedni vele. Bizonyára ő is a bíróság elé kerül...

Seneca tagadólag rázta fejét:

- Talán harminc évvel ezelőtt keresztre feszítették, mert állítólag lázított. Meghalt. Feltámadt, és isteni atyjához távozott, mint Dionüszosz Szabasziosz, Heraklész az Ida hegyén vagy Adonisz. - Végignézett a szenátorok komoran figyelő arcán. - Hiszem a feltámadást, mert

feltámadott Dionüszosz és Orpheus is... Mint halhatatlan lény földi asszonytól szült fia, a halál törvényeinek semmiképpen sem alávetett, mint mi. Ez eddig természetes és érthető. Csakhogy a kicsiny tartomány papjai, főleg a tanítványai azt akarták bebizonyítani, hogy ő ezen igen vallásos, sokat szenvedett, de kicsiny nép istenküldötte vezére, aki e népet világuralomhoz vezet. Ebből számtalan heves, de csak ott, a kicsiny tartományban fontosnak vélt vita keletkezett. Itt Rómában az ottani viták elhalványultak, mert Kresztosz istenségének nem egy vagy más vallásos könyv idézete a legfőbb bizonyítéka, hanem az, hogy az általa hirdetett vallás rohamosan terjed, és hívei között sok kivételes, tiszta lélek akad. Minden ily tiszta lélek építőköve Kresztosz isteni fogalmának.

Hallgattak. A császári kertek felől zaj hallatszott. Kiáltások harsantak. Gabonát szállító szekerek zörögtek. A consulságot viselt atlétatermetű aggastyán felemelte kezét:

- Ez az új vallás - ahogy én látom - hitet követel. Minél több hitet. A hit e formája az egészen műveletlen emberek tulajdonsága. Azt hiszem, minél inkább hanyatlik a birodalom műveltsége, az új vallás annál inkább terjed Rómában. - Arca fájdalmasan elkomorodott. - Mert Rómában tizenkét római isten van, de mit tehetnek, ha e városban alig akad római? Rómaiak nélkül a római istenek sem segíthetnek Rómának. Mert isteneink mégiscsak népünk által szóltak a világhoz. Úgy érzem, szigorúan kellene eljárunk, mert emlékezzünk csak: annak idején még a tiszta és erős városunkban ama híres Marcus Portius Cato indítványára majdnem hatezer embert végeztek ki, mert Bacchus isten szent orgiáin erkölcstelenül viselkedtek. Úgy emlékszem, akkor hosszú ideig tilos volt Rómában e kultusz. Én magam is mélységesen tiszteltem a mámor és a bor istenét, de ha rokonszenvezek Kresztosz tanaival is, akkor azt mondanám: szigorúnak kell lenni híveihez anélkül, hogy istenségét megtagadnánk tőle, mint ahogy azt más istennel sem tesszük.

Mindnyájan hallgattak. A komor arcokon őszinte fájdalom volt.

Vitellius odafordult Senecához:

- Te annyit dicséred az új vallást, Lucius Annaeus, pedig én tudom, hogy helyet adtunk istenüknek Rómában, és még csak kétségbe sem vontuk Kresztosz istenségét, de éppen olyannak tekintettük, mint bármelyik más vallást. Ők viszont évtizedek óta gúnyolják isteneinket, erkölcsteleneknek mondják őket. Akad, aki az egész birodalmat démoni alkotásnak mondja. Rómát szinte valamennyien gyűlölik, pedig vendégszeretetünket élvezik. A Capitoliumra ellenséges szemmel tekintenek. És éppen ezért, mert műveletlenek, a barbárok kedvesebbek nekik, mint a rómaiak.

A szenátorok csoportjában gúnyosan nevetett valaki.

- De mivel egy mindenható istenben hisznek, a köztársaság idegen számukra. Szervezetük kitűnő. Egyre növekszik. Ezt igen jól használhatják fel bármelyik tirannus...

Poppaea élesen pillantott a beszélőre. Csend lett.

- Az alapító anyja... az a görög leány még él? - kérdezte halkan. - Vagy férjhez ment?

Seneca, aki komoran hallgatta a szenátor szavát, feltekintett.

- A görög leány egy Pantherosz vagy Panthera nevű, igen vitéz görög zsoldoshoz akart feleségül menni. Itt említem, hogy azon néptől való leány inkább levágja haját kopaszra, de nem hajlik idegenhez. Nevelőszülei előkelő környezetben nevelték, istenük templomában, a fővárosban. Vallási okokból megakadályozták ezt a házasságot. Persze, a leánynak el kellett hagynia előkelő nevelőhelyét. Amint a Kresztosz-hívók vallják: a görög leányt, amikor már három-

hónapos teherben járt, egy ácshez adták nőül, aki a gyermeket mint igazi apja nevelte fel. Kresztosz nagyon szerette nevelőapját, akinek felette sokat köszönhet.

Virellius hirtelen élesen pillantott a filozófusra.

- Nem cselekszel helyesen, Lucius Annaeus, hogy ennyire rokonszenvezel az új vallás híveivel, akik közül nem egyet gyújtogatással vádol a bíróság. Nem gondolod-e, hogy megtagadod az ősi római isteneket, ha ilyen türelemmel vagy azokhoz, akik le akarják dönteni a Capitoliumot?

A filozófus felvonta szemöldökét. Most a császárné közelében teljes biztonságban érezte magát, és hangjában fölény volt.

- Filozófus vagyok... Gondolattal tisztelem az isteneket. Nincs oly istenfogalom, mely ne lenne igazi. Kresztosz hellén természete, tanítása s a Kresztosz-hívők küzdenek egymással. Én úgy látom, ha valaki Kresztoszt követi - személy szerint -, az szembekerül az új vallás máris hatalmas, máris erős hierarchiájával, nagy etikai következetlenséggel felépített szerkezetével, mely egyre hatalmasabb lesz. Mert az új vallás: tan. Kresztosz szava viszont: elmélkedés. Persze az elmélkedés gondolatmagjaiból tan lesz, mint kicsiny hajtásból a hatalmas fa. De a tannak már mások a törvényei, mint az elmélkedésnek. Mégis ki tagadja, hogy a mag és a hatalmas fa egyek, bár különböznek?

Vitellius komoran figyelte szavát.

- Világosan válaszolj, Lucius Annaeus, igazat adsz a Kresztosz-hívőknek vagy nem?

Most már mindnyájan rájuk figyeltek, s néhányan óvatosan elhúzódtak Seneca mellől. Poppaea bosszankodva intett Vitelliusnak.

- Vigyázz a kérdéseidre, Aulus Vitellius, ez nem bíróság - mondta halkan, hűvösen. Seneca felvetette fejét. Nagy, szürke szemében gondolat égett.

- Ismételten mondom: az én utam a filozófia útja. A szabad gondolat szabad útja. Én hiszem az isteneket. De nem helyeslem, ha az istent önmaga fogalmának börtönébe zárják bármely vallás hívei. Ha meghatározzák tulajdonságait, ezzel elvetve az ismeretlent, elvetik talán a lényegét... Nem helyeslem, ha megszemélyesítik, hogy bíró, erkölcs vagy éppen harcra hajtó erő legyen, ha megdermesztik elképzelésekkel vagy dogmával. S végül megölik hétköznapi, szürke, gondolat nélküli rabszolgahódolattal, megvádolva féltetlenséggel és zsarnoksággal. Én szabad polgár vagyok, s az istenektől csak egyet kérek: szabadságot... - Egy pillanatra csend lett. Aztán önkéntelenül egyszerre kitört a taps. Helyeslő, halk kiáltások. Poppaea elmosolyodott. A filozófus elé lépett. Átfonta hófehér, illatos karjával a nyakát, és homlokon csókolt. A szenátorok nevetve, hangos udvariassággal tapsoltak.

Vitellius hátralépett. Mérlegelve valamit, élesen, lopva vizsgálgatta a szenátorok tisztelettel, elismeréssel, bámulattal Seneca felé forduló arcát. Szemében elhatározás csillant. Megvárta, amíg a filozófus körül izgatottan beszélgető szenátorok elhúzódnak, és eléje lépett.

- Azt hiszem, Lucius Annaeus, félreértettél engem. Bocsáss meg. Korunkban a legnagyobb tett: az emberi méltóság megőrzése. Megértettem tettet, s ezzel méltó lettél arra is, hogy nem csupán szemlélője, de irányítója is légy korunknak s mindnyájunknak. Ma sokat tanultam tőled. S egy vágyam van. Méltóbb lenni, mint azok a tanítványok, akikben csalódtál...

Mély, hűvös csend támadt. Az arcokon átsuhant valami. Poppaea halkan sóhajtott.

- Jöjj, Lucius Annaeus. Emlékszel, amikor tanítottál engem, én szerelmes voltam beléd?

A szenátorok arcán mosoly volt. Poppaea újra a filozófus homlokát érte. A körülöttük állók ajkán szélesebb lett a csendes mosoly. Poppaea úgy igazgatta haját hosszú, illatos ujjával, mintha még most is a homloka felett ragyogna a híres, hatalmas gyémántoktól szikrázó fejék.

- Igen. Voltam. Milyen ostoba vagyok, hogy csak voltam... A nem múltó gondolat szellem-birodalmának fejedeleme lettem volna. Jöjjetek, tiszteletre méltó vendégeim! Ma szerény ebéddel jelezzük, hogy a városunkat ért szerencsétlenség mindnyájunk szívében sajog. - Hangja szomorú volt, de a szenátorok vidáman, beszélgetve tódultak utána.

*

Anicetus Corfix egy cirkuszi kocsihajtó és egy súlyemelő között állott a hallgatók sorában, akik a bírói szék két oldalán verődtek össze. A bíró - méltóságteljes öreg, kopasz patrícius -, ha a hallgatóság körében fel-feltört a zaj, szigorúan felpillantott, és olyan mozdulatot tett egyszerre mindkét karjával, mint az úszók. A rettentő erejű súlyemelő ilyenkor meglökte vállával a kocsihajtót, és halkan röhöcsélt. Balról, ahol a romok kormos halma emelkedett, néha szél támadt, és a bíróság csarnokának ritkán álló oszlopai között surrogva szállott a hamu. A bíró összehúzza szemét, törölgette arcát, és folytatva a kihallgatást, hangosan, lassan - hogy mindenki hallja - kérdezte:

- Válaszolj, vádlott, miért nem sirattad te, ki irgalmat s megbocsátást hirdetsz, a rengeteg értéket, mely lángok martaléka lett?

A zömök, vállas, hosszú kezű cserzővarga arcán különös, elmerült kifejezés volt. Amikor megszólalt, szava elárulta a gyakorlott szónokot.

- Miért bánkódjak, hogy földi hiúságokat emészt a láng? Hisz úgyis porrá hull minden! - lassan körülpillantott, és a körös-körül szorongó sokasághoz intézve szavait, hangosabban mondta:

- Vessétek el a földi gazdagságot, s megszerzitek szenvedésekkel az égit!

A bíró arcán hűvös töprengés látszott.

- Mégis! A legcsekélyebb szájalom sem kelt szívedben, amikor láttad, hogy városunkat emészti a láng?

A varga büszkén és mégis alázatosan állott. Anicetus úgy érezte, még sohasem látta a büszkeségnek és az alázatnak ilyen különös kifejezését. Hangja érces volt.

- Sajnálatra méltó, mert bűnös. De a bűn megvetésre méltó. Nem volt fertelmes bűnök kelyhe e város?! S a tűz a büntetése! Szodoma és Gomorra kormos kövei az Úr rettentő kezének nyoma!

A hallgatók sorában újra feltört a zaj és szitok, de a bíró most csak a vádlott barna, komor arcát nézte.

- Te tehát helyesled, hogy a város leégett?

Csend lett. A varga tekintetén látszott, hogy észrevette a kérdés mögött tároló vermet. Fejét felvetette.

- Az Úr akarata nélkül egy hajszál sem hull le a fejünkről... Miért estek kétségbe? Az Úr adta, az Úr el is vette, áldott legyen az Úr neve érette! Dicsőség a mi istenünknek! Halleluja!... Halleluja! - A kiáltás átharsant a téren, aztán a sokaságból - mint visszhang - innen is, onnan is felszállott a kiáltás:

- Halleluja! Halleluja!

A bíró élesen tekintett a vádlott feje felé. Pillantása a kiáltozók arcát kutatta. A súlyemelő hirtelen kigyúlt tekintettel forgatta fejét.

- Eh... ki kiáltott?! Hej, ha elkaphatnám - mormogta izgatottan. A bíró térdére tette mindkét kezét, és félrehajtott fejjel kérdezte:

- Vádlott! Két tiszteletre méltó római polgár azt állítja, hogy te magad gyújtottad fel házadat, s megakadályoztad az oltást.

- Én nem gyújtottam fel a házat - hallatszott röviden. - S az oltást nem akadályoztam meg.

- S miért nem oltottad magad?

- A lángok akkor már mindenfelől közeledtek.

- Vajon csak ezért nem oltottad, vagy mert istened akaratát láttad Róma égésében?

- Én megvetem a földi hiúságokat.

- Tehát e várost is?

- E városban a bűnt.

- S emiatt pusztulást kívántál a városra?!

- Bűnhődést, hogy megtisztuljon.

- Vajon most megtisztult?

A varga habozott.

- Megtisztult néhány lélek, aki az Úr arcát látta a lángokban, de még rengeteg a fertelmes bűn.

A bíró bólintott.

- Tehát helyesnek tartod, hogy a tűzvész - ha esetleg újra fellobban - tovább pusztítson?

- Csak istenünk tudja, mi a helyes. S mi csupán követjük akaratát.

A bíró fejét rázta:

- S ha istened azt kívánná tőled, hogy gyújtsd fel Rómát, megteszed?

Mély, hűvös, csend lett. A varga érezte a részegeződő tekinteteket.

- Leborulok akarata előtt - mondta halkan és elsápadt. A bíró némán nézett maga elé.

- Ha városok, népek harcolnak egymás ellen, az isteneik küzdenek egymás ellen, úgy érzed-e, hogy a te istened Róma ellensége?

A varga arca büszke, fölényes volt.

- Egy az isten! - kiáltotta diadalmasan. - Csak egy isten van! A többi bálvány! S ledőlnek a bálványok, mert közeleg a rettentő ítélet órája!

A sokaság megmozdult:

- Közeleg! Igen, a te számodra!

- Vessétek az oroszlánok elé!

- Feszítsétek keresztre, ha egyszer gyújtogató! Vessétek a tűzbe!

- Barbár! Gyűjtogató!

A bíró éles latin arcán fölény volt:

- Mérsékeljétek haragotokat, polgárok! A harag - még ha oly méltó is - elhomályosítja az igazságot kereső tekintetét. - Kezét figyelmeztetően felemelte: - Ne feledjétek, rómaiak, hogy az istenek lényege az igazság, s ki megtagadja az igazságot, az megtagadja az isteneket. - Végigtekintett a tömegen, megsimogatta homlokát, és úgy nyújtotta előre sasorrú, nagy állú, kopasz fejét, mint a sas, mielőtt belevágná csőrét zsákmányába. - Vádlott! Ha azt mondd, hogy csupán egyetlenegy isten van, és akarata ellenére semmi sem történhet, akkor - úgy vélem - káromlod őt, hiszen a világon rengeteg gonoszság történik, és ha azt állítod, hogy ez mind az ő akarata, akkor szörnyű bűnökkel vádolod őt.

A sokaság kárörvendő haraggal úgy zúgott fel, mint a cirkuszban, ha döfés éri a küzdő bajvívók egyikét. A varga lehajtotta fejét.

- Az én Uram Istenem akarata kiismerhetetlen. Én csak porszem vagyok lábainál. Bűnös vagyok... A legbűnösebb, a legalázatosabb szolgálói között.

A bitó egyszerre csapott előre mindkét kezével, mint az ökölvívó, aki egy döntő csapással sújtja le ellenfelét:

- Kimondtad! Bűnös vagy! Bűnöd a gyűlölet, melyet szeretetnek álcázol, hogy hízelegj önmagadnak! Gyűlölöd a várost! Gyűlölöd isteneinket! Gyűlölöd az egész világot! Ezért keresel mindenütt bűnt, és ezért könnytelen a szemed, bár szeretetről szól ajkad. Mindent elpusztítanál rettentő irigységből, ami nem a tiéd. S hogy mindent elpusztíthass, amit az elme, az idő létrehozott, ezért harsogod az alázatot. Ezért érvelsz megmagyarázhatatlanul, s ujjongsz, ha minél sűrűbb a homály, melyben elrejtéd saját képmutatásodat, kegyetlenségedet, a gondolkodás gyűlöletét!

A sokaságból egyszerre tört fel a helyeslés. Anicetus az öklét rázta:

- Le akarja dönteni isteneink szobrát, hogy elpusztítsa városunkat!

A csinos, magas kocsihajtó úgy hajlott előre, mintha mindjárt ráugrana a vádlottra.

- Tűzbe a gyűjtogatóval!

A varga sápadtan, de nyugodtan nézett körül. Szemében hit csillogott.

- Te igazságról beszélsz, bíró. De mit ér az igazság irgalom nélkül? Istenekről szólasz, de szeretet nélkül eljuthatsz-e az istenhez?

A bíró ajkán a jogtudós mosolya volt.

- Hogyan szólhatsz te irgalomról, aki elhomályosítod az elmét, a gondolkodás nélküli hit sötét-ségével! Hisz kegyetlen vagy az egész emberi nemmel szemben! Hogyan beszélhetsz szeretetről, ha bármi oknál fogva is helyesnek véled, hogy tűz eméssze el sok ezer ember otthonát?

A varga széttárta kezét. Szeme csillogott.

- Én ártatlan vagyok a gyűjtogatás bűnében! Ítéld, akárhogy, bíró, nem remeg az én szívem, mert lelkem Üdvözítőm s Megváltóm felé tör.

A zaj ismét felviharzott.

Este volt. A roppant kertre már homály borult.

A palota teraszán állottak, és úgy hallgatták a kertekben látványosságra váró tömeg moráját, mint a hajósok, kik a szél zúgásából akarják kiolvasni: kitör-e a vihar, vagy szétozlattak a fellegek. Poppaea átfogta Lucius vállát, és kutatva nézett az arcába.

- Hírek járnak, hogy a tűz újra meg újra kitör. Azt mondják, hogy ellenségeid gyújtogatnak. Úgy vélik, így a nép kétségbeesésében ellened fordul.

Lucius szemében fellobbant a rettegés.

- A bíróságok rettentő büntetéssel sújtják a gyújtogatókat. Látványos kivégzésekkel riasztják vissza a gonosztevőket, és szolgáltatnak igazságot azoknak, akiknek otthona elpusztult a tűzvész alatt. Én magam is megjelenek a kivégzéseknél, hogy a nép lássa, helyeslem a gyújtogatók legkegyetlenebb büntetését. A félelem megbénítja az összeesküvőket.

Az asszony felvetette kicsi kobrafejét. Szemében izgalom csillogott.

- Összeesküvés?

Lucius vállat vont.

- Néhány névtelen feljelentés érkezett, de a vádak nem bizonyultak igaznak...

Kint a kertben világosság lobbant. Sziszegve sercegett valami égő anyag. Mély csend támadt. Hirtelen elnyújtott, vad jajgatás sívított fel. A csend újra megtorlódott, aztán iszonyodva, bosszúvágyóan ujjongva vagy ámulva morajlott fel a tömeg. Új láng lobbant. A sercegés, a jajgatás összevegyült. A terasz oszlopain át rőt világosság derengett. Az asszony lehajtotta fejét, és komoran nézte a padlón vibráló hatalmas árnyakat. A kerevet, az asztal mögött mindenütt ott leskelődött a könnyű, vibráló árnyék. Poppaea úgy érezte, minden meginog, és az egész palota mindjárt hangtalanul omlik le reá. A vad, kétségbeesett jajgatás újra felharsant.

Az asszony kitekintett az oszlopok közül. Lent különös tüzek lobogtak. Lángjukban az elítéltek teste vonaglott. A letiport bokrok között, a magas, füves tisztásokon tömeg szorongott. A rőt árnyak elsuhantak ezernyi mereven figyelő arcon.

- Vérszomjas bálvány a tömeg. Zsarnokok zsarnoka! Vad mocsár, melyben elmerül a lélek - suttogta komoran.

Lucius vállat vont.

- Uralkodhatok-e, ha más leszek, mint ők?

Az asszony ajkán gúny volt.

- Anyádnak köszönheted, hogy uralkodsz!

Lucius ajkán mosolyhoz hasonló reszketés látszott.

- ...és Afranius Burrusnak. De már mindketten elnyerték a sorstól a büntetést... vagy a távozás kegyelmét? Olykor azt hiszem, hogy az ember nagyobbat vétkezik, ha önmagát hagyja életben, mint mikor másokat - még a szívéhez legközelebb állókat is - megöl. Az élet olykor nagyobb bűn, mint a halál. S egy elmaradt törzsűrés végzetesebb gonosztett, mint az, amely a szívet éri. Én csupán egyszerű római polgárként állok soraikba.

Poppaea halkan nevetett.

- A tömeg csak egy jelképet ért meg: a korbács, a vessző, a kenyér, a bor, a játék izgalmát... Félek, hogy csupán népszerűséghajászásnak tüntetik fel viselkedésedet a rémhírek és a titkos vádak serény terjesztői. Vigyázz... sokan közülök könnyen a hátadba döfhetik a tört, míg

énekelsz. Mikor a cirkuszban énekeltél, és a tömeg őrvongott elragadtatásában, valaki - aki igen hangosan tapsolt - ezt mondta: „A zsarnoknak engedelmeskedni: indokolt kényszer, de a komédiásnak: indokolatlan gyalázat.”

Lucius töprengve nézett rá.

- Miért nem jegyezted meg a nevét?

Az asszony magán érezte hüvösnek vélt tekintetét, és egész lényében átrezzent a tudat: hibát követett el.

- Én csak azt jegyeztem meg, hogy a tömeg ostoba és kétszínű. Ne kívánd durva hízeltetését, mert lebecsülsz magad, és hasonló leszel hozzá. - Látta, hogy Lucius arcában düh lobbant, és hirtelen kitörő idegességgel szorította ökölbe kezét. - Én az életem féltem! Melletted állok! Veled pusztulok, ha a sors lesújt!

Kint egyre magasabban lobogtak a lángok. A kétségbeesett üvöltés el-elfúlt az olajos fa sziszegő sercegésében. Lucius komoran hallgatott.

- Művész vagyok. Szólanom kell - mondta egyszerűen -, s ki ebben megakadályoz, gyűlöletet kelt bennem, bárki is legyen az. Értsd meg, Poppaea, a művésznak hallgatni pusztítóbb szolgálat minden másnál. S ha a caesari hatalom babonája torkomra forrasztja a dalt, nyomorultabb leszek egy rabszolgánál, mert a szellem megbénítása súlyosabb bármely láncnál, melyet a test hordoz. Mit érne az életem művészet nélkül?

Poppaea lassan térdre ereszkedett. Kezét összetette. A férfi arcán ámulat ömlött. Szinte riadtan lépett hátra. Az asszony kicsi, bájos arca sápadt volt.

- Kérlek... könyörgök, Lucius! Ne énekelj többet a cirkuszban! A praetorianusoknál s mindenütt a legszörnyűbb vádat s a gúny özönét zúdítják reád ellenségeid. Megvetnek, „komédiásnak” neveznek. Ha kitör a lázadás, nem lesz egyetlen légión sem, mely engedelmeskedne neked, ha nem császárnak, de komédiásnak tekintenek. Nézz körül... A nép megingott hűségében, hiszen a tűzvész éppen a legszegényebb negyedeket pusztította el. A szenátus gyűlöl, mert cirkuszi szereplésedben a saját megaláztatását látja. A határmenti seregek vezérei sem mernek katonáikhoz szólni érdekedben. S idegenkednek tőled, mert nem vagy harcos. - Látta, hogy a férfi arcán most először viharzott fel a düh, és rekedten, kétségbeesetten kiáltotta: - Lucius, én... Én anya vagyok!

A férfi arcán hirtelen rettegés rezzent.

- Mi? - hördült fel, és újra hátralépett. Poppaea lehajtotta fejét.

- Anya vagyok... Vagyis... leszek...

Lucius arcán nem látszott öröm.

- A legcsekélyebb jelét sem látom rajtad az anyaságnak - mormogott gyanakodva, hogy az utolsó szavak csak a támadás utáni visszavonulást leplezik, és védelmet jelentenek feltörő haragja ellen. Az asszony oldalához nyúlt kezével, és halkán, bizonykodva mondta:

- Már biztos... Orvosom is ezt mondta és Locusta is.

Kint a vonagló haldoklók torzult arcán kígyóztak a lángok. Bosszút üvöltött a tömeg, és új máglyák gyúltak a ciprusok alatt.

Vitellius ismét kisímította a lábainál összegyűrve heverő papiruszt. Most, amikor hirtelen fellobbanó dühe elmúlt, homlokát táncolva újra elolvasta.

„...Itt, Hispániában az események lassan haladnak. Galba habozik. Úgy véli, lehetetlen pusztán erőszakkal elérni a célt. Múlhatatlanul szükséges, hogy a szenátusnak legalább néhány tagja mellette nyilatkozzon, hogy fellépése számára a jogos eljárás tényét biztosítsa. Még fontosabb a rajnai és a szíriai légiók vezéreinek állásfoglalása, mert ellenkező esetben hosszadalmas polgárháború következhet, melynek kockázatát Servius Sulpicius Galba proconsul akkor sem vállalhatja, ha saját életébe kerül, mivel a birodalmat végveszélybe sodorhatja. Verginius Rufus germániai és Flavius Vespasianus szíriai proconsuloktól - akik igen jelentős haderők felett rendelkeznek - a hozzájuk küldött levelekre egyelőre válasz nem érkezett. Galba arra kér, vedd rá néhány szenátort, hogy hozzá, Tarracóba utazzanak...”

Vitellius vastag, durva ajka eltorzult az újra fellobbanó dühtől. Ez az öreg valóban örült, vagy csak engem akar a halálba küldeni - tört ki. - De hiszen az összeesküvés így is minden pillanatban kiderülhet. Örült! Örült! Ahelyett hogy pénzt... pénzt küldene Hispániából, hogy megfizethesse a praetorianus vezérek jóakarátát, ő jogi babonákkal akarja megnyugtanni lelkiismeretét, s közben elveszti a fejét... velem együtt!

Fogát csikorgatva felugrott. Rövid, vaskos lábával olyat rúgott a papirusztartóba, hogy az zörögve nekirepült a fálnak. Egyetlen törszúrás! Egyetlen törszúrás! - villant agyába újra a gondolat, amely régen, régen lobbant fel, mikor ott állott őrt Caligula hálóterme előtt. - Egyetlen törszúrás. A törpenge a varázskulcs a birodalom roppant kincseskamrájához... De ki?... ki veszi fel a császári bíort? Ki az, akit elfogad a szenátus s a nép? Akit nem kifogásolhat a távoli hadsereg. S nem ölik meg azonnal a praetorianusok - fejéhez kapott. Nagy latin sasorrán sírós ráncok futottak. Ó, ha valaha én... én lehetnék az, aki a császári bíbor után nyúl... - Ajkán ideges, gúnyos mosoly remegett. - De Rómának, a szenátusnak... becsületes, feddhetetlen jellemű, tisztalelkű gyilkos kell, aki undorodva fordítja el a fejét attól, aki az ő nevében sújtotta le Nerót... Olyan gyilkos kell, akire nem sújthat le a bosszú... aki nem lesz az általa hatalomhoz segített új caesar áldozata, mint Nacro vagy Cassius Cherea... Vagy Agrippina Claudia...

Néha arra gondolt, hogy a tét: a világbirodalom, a világ minden kincse, a világ minden hatalma. Mert hiszen csupán kincs, hatalom nélküli törzsek, a tudatlanság és szegénység homályába süppedt barbár népek kóborolnak a sivatagban, a rengetegben, a jeges pusztákban... Ilyenkor érezte, mint rázza a láz, mint homályosodik el a tekintete, és elálló lélegzettel kapkodott a torkához...

*

- Úrnőm, vajon elég gondosan semmisítetted meg Marcius Salvius Otho luzitániai proconsul leveleit?

A kérdés gyorsan zizzent Poppaea fülébe. A császári páholyban ültek. Lent, a cirkusz porondján keresztfák százai állottak. Koppant a kalapács. Elnyújtott jajgatás szállott. A fellendülő keresztteken új és új testek vonaglottak a rettentő kín láthatatlan lángjában. A roppant tömeg némán figyelt. Poppaea oda tekintett, ahol a caesart sejtette, aki a kocsihajtók ruháját öltve magára, vegyült a nép közé. Azután anélkül hogy Vitellius felé fordította volna kicsi kobraféjét, némán bólintott.

- Ez iszonyú kín, a keresztfák ezen szörnyű erdeje oly hatalom démoni jele, melynél nagyobbat nem ismer az emberiség, s én mégis szembeszállok vele, hogy óvjam jövődet, úrnőm... - Vitellius még közelebb hajolt, és halkán, hűvösen kérdezte: - Vajon mikor látom azt a mosolyodat, amely csak az enyém?

Poppaea kicsi arca sápadt volt. Karcsú derekát eltorzította az anyaság életadó érzése. Felfelgyúló féltékenységgel, idegesen kapkodva fejét, kereste Luciust a cirkuszi istállók bejárata előtt. A férfi hízelgése most kétszeresen becézte sértett hiúságát, sajgó lelkét.

- Anya vagyok - mondta önmagát gúnyoló és mégis fölényes mosollyal. Vitellius halkan hűmmögött. Apró, éles szemében figyelem volt. Nagy állát előrefeszítette.

- Mily dicső tett s mily rettentő veszély - sóhajtott hangosan. - Mennyi rejtett kín, rettegés a gyermekért... mikor már születése előtt nyilvánvaló iszonyú sorsa.

Poppaea arcán valóban átrezzent a kín.

- Jós lettél, Aulus? - kérdezte gúnnyal, leleplezve idegességét. Vitellius sokáig hallgatott.

- Szeretnék jós lenni, mert akkor jogom lenne, hogy tévedjek. Hiszen a jós az istenek akarátát nyilatkoztatja ki, s az istenek akarata változik, miként a hullámzó tenger. - Színpadias mozdulattal jelezve levertségét, legyintett.

- De kell-e jóslat ott, ahol a bizonyosság ezt feleslegessé teszi? Emlékszel, mi történt Gaius Caligula kislányával? Vagy Seianus gyermekeivel? Mikor az összeesküvők lesújtottak az apára, Caligula kislányát egy oszlophoz vágták. Seianus leányát, ki érintetlen volt, előbb megbecs-telenítette a hóhér - hiszen tudod, a törvény nem engedi, hogy szűz lányon halálos ítéletet hajtsanak végre, s utána fojtották meg.

Poppaea rövid ideig némán ült, mintha semmit sem hallott volna, aztán halkan felsikoltott, és arcához kapta keskeny tenyerű, illatos kezét.

- Miért... miért emlegeted ezt? - suttogta fulladozva.

Vitellius hátrapillantott vizsgálódva, elég messze állanak-e a testőrök, az a néhány szenátor, akit vendégként hívtak meg a császári páholyba, és két germán fejedelem, aki már két hónapja intrikált egymás ellen arasnyi határterület miatt.

- Mert meg akarlak óvni igaz, jogos férjed számára. - Hangja egyre halkult. - Az anyaság lényege nem a magzathordozás, hanem az áldozat. Tanulj áldott önzést az anyától, akit legyőztél, de ne kövesd el hibáit...

Lent a porondon élesen kiáltozott egy felszegezett. A többiek ajkáról most tört fel hango-sabban a jajszó. A hangok összeolvadtak. Mintha sokhúros hangszeren pengette volna egy láthatatlan kéz az iszonyú kint, a hős halálba hívó dalát.

Poppaea, talán hogy ne lássa a felszegezetek vergődését, a férfi felé fordult.

- Legszívesebben kiáltanék a praetorianusoknak, hogy téged is szegezzenek fel a gyűjtogatók közé...

A férfi vállat vont.

- A sok tetten ért rabló és gyűjtogató között számos tisztességes, sőt ártatlan ember is akad - mosolyodott el gúnyosan. - Egyébként kívánságod könnyen teljesülhet. Nincsen oly titok, melyet örökre meg lehetne őrizni. Egyetlen névtelen levél, és Nero megtudja, mit írtál volt férjednek Luzitániába...

Az asszony felugrott, és nem törődve a feléje szegeződő meglepett tekintetekkel, kiáltotta:

- Ha tudtad ezt, miért kérded?

A férfi elsápadt. Aztán erőt vett magán.

- Mert azt hittem, te is tudod ezt... S egyik tetted követi a másikat. Most választanod kell gyermeked s közötté. - Állával a caesari istállók felé bökött, ahol a caesart sejtette a bejáratnál most feltűnő kocsihajtók csoportjában.

- Tudd meg, egyetlen légió sem engedelmeskedne már neki, ha kitör a lázadás. Galba bármely pillanatban megindulhat. S akkor ugyanazok, akik hétrét borulva hódolnak Nerónak, mint veszett farkasok tépnék szét gyermekét is, hogy kegyelmet nyerjenek az új caesar előtt, amiért Nero barátai voltak. Siess! Cselekedj!

„Egyetlen légió sem?” - Poppaea érezte, saját szavai visszhangját hallja, és szédelgett a hirtelen rátörő babonás rémülettől. - Tanuljak az anyjától? Aki elveszti a hatalmat... istenek ajándékát veszíti el. Halálos bűn ez. Meggyalázza azt, akitől a hatalmat kapta. S a büntetés elkerülhetetlen. - Nyugodtan, egyenletesen akart gondolkozni, hogy megnyugtassa magát, aztán vállat vont, és gúnyosan sziszegte:

- Bármit tennék, sem Galba, sem a szenátus nem irgalmazna Nero gyilkosának.

A férfi csodálkozva felvonta szemöldökét.

- Galba? Miért éppen ő? Ha Nero helyébe oly caesar lép, kinek személye ellen Galba nem emelhet kifogást, talán elmarad a lázadás is, hiszen Galba még most is habozik, s Marcus Salvius tüzeli őt a gyors cselekvésre. Oly császár kell, kinek tiszta, nemes jelleme, bölcsessége mindenkit lefegyverez.

Poppaea sokáig töprengve hallgatott.

- Lucius Annaeus Seneca - mondta halkan, mindentudóan, ünnepélyesen - sohasem veszi fel a császári bíbort. A hatalmat bűnnek tartja. S lelke tisztaságát többre becsüli minden kitüntetésnél.

Vitellius úgy összerendezte a filozófus említésére, mintha leleplezték volna. Hallotta, hogy a kocsihajtók csoportja körül üdvkiáltások harsannak. Taps csattant, s ebből tudta, hogy a caesar közeledik.

- Nemeslelkűsége a biztosíték, hogy meghallgatja a gyermeke sorsáért könyörgő anyát. Beszélj vele. De ne felejtsd, cselekedned kell. A sors kegyes lesz hozzád, ha az anyagyilkos egy másik anyától sújtatik le. Tetted a kristálytisza, mérhetetlen anyai szeretet örökké élő példája lesz, melynek komor fénye soha el nem halványul. Mely megragadó igazság teljesül be, ha Claudius sorsa utoléri Nerót...

Poppaea reszkető ajakkal, mereven nézett rá.

- De... de hát te... éppen te, aki olyan hűségesnek mutattad magad a császár iránt, éppen te mondd ezt - dadogta, mert a meglepetés új hulláma zúdult rá. Vitellius elmosolyodott.

- Rettegek, mert hűséges vagyok hozzá. Emlékezz csak, ő Burrust nevezte a leghűségesebbnek. S mint mindenki mondja, orvosság helyett mérget küldött neki. Ez persze természetes és indokolt. Hiszen iránta a hűség csak gonosztettekben nyilvánulhatna meg, s ki hagyja szívesen élve gonosztette tanút?

Poppaea vékony szemöldökét összevonva figyelte hangsúlyát.

- Igen, Burrus sorsa valóban engem is megrázott - suttogetta, és mély fájdalmat jelezve takarta el arcát. - Sohasem gondoltam, hogy Lucius ezt megteszi...

A cirkusz roppant kőkelyhében moraj hullámozott.

- Ave caesar! Üdv neked, te dicsőséges bosszúálló! Te igazság hétszer áldott lángja! Védője a szerencsétleneknek, akik mindent elvesztettek a tűzben! Köszönet! Köszönet! - kiáltások innen is, onnan is harsantak. Aztán összekeveredtek rendetlen kiáltozássá. Vitellius figyelt.

- Anicetus legényei ugyancsak erőlködnek, de a sokaság megdöbbenően néma.

Lent a porondon feltűnt a caesar alakja. Kocsihajtók, bajvívók, cirkuszi hírességek csoportjában lépkedett a kereszték sorai között. Poppaea hűvösen értékelt mindent. Aggodalma, rettegése elmúlt.

- Igen, Nero nem caesar már... csupán rabszolgája a tömegnek, melynek bosszúvágyát szolgálja. S aki caesarként rabszolga lesz, az meggyalazza az isteneket, akik még életében maguk közé emelik azáltal, hogy caesari hatalommal ajándékozzák meg - foglalta szóba az imént felmerült gondolatát.

Ha halkult a rivalgás, hallani lehetett a felszegezettek jajgatását, kétségbeesett átkot vagy könyörgést. Poppaea töprengve takarta el arcát.

*

- Milyen hamar nyílnak az idén ezek a lila virágok - Seneca szürke szemében emlék csillant. Arcán a filozófus erőt látó áhítata volt. Poppaea elmosolyodott. A gyermekhordozás hónapjai alatt megsápadt kicsi arca, csitrinyaka körül mint hatalmas lepkék lebegtek a nagy, csodás illatú, lila virágok. Seneca sűrű, ős fűtjei között tavaszi szél játszadozott. Az ifjúság parázslott fel benne, mikor játékosan, könnyedén és mégis forrón, mint kihunyt napjaiból röppenő szikra, érte arcát Poppaea csókja. Nem értette, mi történt. Régi csitriugratásra gyanakodott. Sokszor kigúnyolt iskolamesterek gyanakvásával nézte az asszony kicsi arcát, melyen mintha valami más, eddig ismeretlen árnyalat rejtőzött volna. De nem látott mást a nagy, okos, fekete szemekben, mint a kerti iskolaórák vidám emlékét.

Hallgattak. Az asszony közelebb húzódott hozzá az alacsony, széles márványpadon.

- Mondd - szólt halkan. Megvárta, amíg a férfi hatalmas zavarral, öreges gyanakvással felfigyel rá, aztán jelezve, hogy valami mást akar mondani, legyintett, és sóhajtván kérdezte:

- Te voltaképpen Panaitiosz vagy Poszeidoniosz pneumaelméletét fogadod el?

Seneca kemény arcvonásai meglágyultak a suhanó gondolat derengésében. Sokáig hallgatott.

- Ők ketten lényegében ugyanazt mondják - szólt szerényen, mert rettegett a nagy mesterek önkényes, nagyképű vagy éppen szörszálhasogató magyarázatától.

- Hát válaszolj te magad. Mi a jószág? - az asszony hangsúlyában volt valami, mert Seneca meglepetten nézett fel:

- Az anyag és a forma egy fogalomban egyesül, ez a test. A test az, ami hatásra képes, így hát én testnek mondom az istenséget, az emberi lelket s a körülöttünk levő dolgokat. Még a testek tulajdonságai, alakjuk, színük is testek, mert valamennyien termékei annak a levegőhöz hasonló lényeknek, melyet pneumának nevezünk. A pneuma mozgása, dinamikus feszültsége, áramlása hozza létre a dolgokat, tulajdonságokat s a gondolatokat is. Én úgy vélem, a jószág is test, hiszen hatásra képes. A jószág élő része a világegyetemnek, melyben nincsen sem igazi megállás, sem igazi halál...

Az asszony sóhajtott. - Megvigasztalsz, Seneca. Mostanában félek a haláltól, hiszen gyermeket hordozok. - Körülpillantott. - Úgy félek, hogy kész vagyok, ha kell, halállal hárítani el a halált...

A férfi a nagy lila virágok táruló szirmai között zümmögő, aranyos méheket nézte. „Halál?” Volt valami megcáfolt valóság ebben a szóban, ahogy most az életet hordozó anya ajkáról elhangzott a virágok illatában, a méhek zümmögésében, az itáliai tavasz ifjúságot hozó fuvallatában.

- Halál - mondta szelíden, fölényesen és elmosolyodott. - Mindnyájunknak közös vége ez. Sokaknak orvosság. Némelyeknek hő vágyuk. De senkinek sem oly hasznos, mint azoknak, akikhez hívatlanul érkezik.

Poppaea arca merev lett. Hűvösen figyelve tekintett a filozófus arcába.

- Akikhez hívatlanul érkezik? - kérdezte, ismételve a másik utolsó mondatát. - Igen... erre én is gondoltam. A halál megakadályozza a gonosztevőket, hogy új gonoszságokat kövessenek el, ezért valóban... - Nem talált megfelelő szót, habozott, aztán mégis kimondta:

- Valóban, gyakran indokolt.

Seneca bólintott. A tavasz fuvallata magas, sima homlokára sodorta sűrű, ezüsthéjú, merev hajfürtjeit. Félresimította, és halkan, dallamosan, mintha verset mondana, folytatta:

- Helyesen mondtad. Indokolt, mert a legnagyobb kincset, a szabadságot adja azoknak, akik ezt másként nem érhetik el. A halál felszabadítja a rabszolgákat, és gazdája hiába ellenkezik. Letördeli a foglyok bilincseit. Kiszabadítja börtönükből a zsarnoki önkény kegyetlenül őrzött rabjait... Egyenlőséget teremt, ha a közös sorsunk igazságtalanul osztotta szét a földi javakat, s az egyik embert úrnak, a másikat szolgának tette meg, holott egyformán embernek született mindegyik. Halál után még senki sem kényszerült más parancsa alá. A halálban megaláztatást még nem érzett senki. Kapuja kitárul mindenkinek. - Halkan nevetett. Szürke szemében a gondolathordozó ember olümposzi fölénye volt. - Nekem a zsarnokság nem nehéz, hiszen ha a zsarnoksággal torkig vagyok, egyetlen lépéssel átléphetek a szabadságba. - Elhallgatott. Lassan körülnézett a virágba borult bokrokon, a csodás, mélykék égbolton, a mellette ülő, élethordozó asszonyon, és hangosan, vidáman mondta:

- Én szeretem a halált az élet kegyelméért...

Elhallgatott. Tiberis felől újra szél röppent. Néhány tarka tollú madár szállott cserregve a messzi kertészlak felől. Az asszony kicsi, ovális, okos arcán árnyék suhant.

- Ha a halálnak ily sok jó tulajdonsága van, bűnös-e az, aki öl?

Seneca elkomorodott.

- Ha ölsz, nem vagy ember. Én a halál állapotáról beszéltem, melytől félni indokolatlan. A gyilkosság: tett. Minél nagyobbra értékeljük az embert, annál szörnyűbb bűn.

Az asszony rekedten nevetett.

- Ha ez így van, miért jutalmazza a sors az anyagyilkosságot császári bíborral?

A férfi keze lassan siklott végig az asszony haján. Ez a mozdulat egyszerre elmosta a mesterkélt szertartásosságot, melyet oly kínosan ápolt, amióta Poppaea már nem volt az ő tanítványa.

- Kicsi Poppaea - hallatszott halkán, fölényesen -, az utókor remélhetőleg kevés titkot tud majd rólunk, s bizonyára a látszat után ítél. De te... aki olyan jól tudod az igazságot, mint talán senki... te miért hangoztatod e vádat ilyen irgalmatlanul?

Az asszony hirtelen átfogta a férfi nyakát, orcája lassan odahajolt orcájához. A filozófus érezte, a zavaros, különös álm, mely felbukkant agyában, most valóra válik. Egy pillanatra behunyta szemét, s úgy érezte, az idő fogalma szétfoszlik a puha, erős kar ölelésében, a feléje hajoló asszonyi test ismerős virágillatában, melyben ott lebegett az anyaság lehelete.

- Mert az anyagiulkosság vádja oly kitűnő fegyver Nero minden ellensége kezében, hogy ezt a barátainak is figyelembe kell venni, ha nem akarják, hogy a caesar egyszerre veszítse hatalmát és életét is...

A férfi lassan fordította oldalra fejét. Ajka szinte véletlenül érintette az asszony halántékát. Az a tartózkodás, mely mindig elfogta tanítványával szemben, most ismét fellobbant úgy, hogy szinte riadtan mozdult meg, hogy elhúzódjon, aztán minden felolvadt valami csillogó, forró gomolygásban, mely elborította a szemét, előmlött az égbolton, s mint csak a kiválasztottaknak látható varázshullám, aranygályaként sodorta a napot.

- Nem értelek - mormogta egészen halkán. - Hiszen te...

- Védj meg... - Az asszony hangjában forróság lobbant, és félelem remegett. - Védj meg! Hát lehetséges, hogy te, aki tanítóm voltál, akit Róma legnemesebb szívű polgárának mond a hír, te cserbenhagyj egy asszonyt, aki tehetetlen, mert gyermeket hordoz? A jóságról beszéltél. Védj meg, és én jobban megértem, mi a jóság, a tetteidből, mint bármely lángeszű filozófus szavából.

Seneca érezte a szokatlanul megduzzadt, keményen érdes asszonyi mellek remegését. A puha karok görcsös szorítását. Ősz feje lehajlott.

- De... de... mit tegyek? - suttogta. Ajka ott mozdult az asszony virágillatú karján. Csak most lepődött meg önmagán, hogy nem tekintett körül, keresve, leselkednek-e utánuk. Poppaea kiegyenesedett. Mozdulatlanul ült. S a férfi még most is úgy érezte, hogy a puha, illatos karok a nyaka köré fonódnak. Poppaea arcéle élesen rajzolódott ki a csillogó párákból.

- Mentsd meg Luciust, s megmentesz engem. - Hangja halkán, érdesen csendült. - Lucius a hatalom áldozata. Művész, de császárnak kell lennie. Mentsd meg őt, add vissza szabadságát. Menjen Rhodoszba költészetet tanulni. Énekeljen, pengesse lantját. S ne leskelődjenek mögötte tört rejtegető összeesküvők. Ő... már elvesztette a császári bíbort. A nép, mely híve volt, felperzselt otthonának romjai között bolyong. Szenátus? A sereg?

A férfi merev ezüsfürtjei között egy méh zümmögött. Lassú mozdulattal félresimította. Elgondolkozva követte tekintetével röptét.

- Ne légy velem sem tapintatos, sem ügyeskedő, kicsi Poppaea - szólt halkán. - Ismertelek. S tudtam, hogy eljön az idő, amikor úgy érzed majd, hogy Lucius, aki által a caesar neje lettél, már akadály utadban a hatalom felé... Összeesküvők? - büszkén, gögösen elmosolyodott. - Igen... Rómának sok zsarnoka volt, de mindegyiknek akadt Brutusa, ha nem is oly tiszta s nemes szívű, mint az első. Mégis ha törhöz nyúlnék, megtagadnám, hogy filozófus vagyok. Lucius tanítványom volt nyolc évig. S én nem úgy gondolok rá, mint aki nem ismeri a tettek rejtett okát vagy az események láncolatát, mint ösvényt, melyről nem fordulhat vissza a vadász, ha a bűn szakadéka felé vezet...

Az asszony hevesen legyintett egyszerre mindkét kezével.

- A birodalom érdekében cselekedj önzetlenül s halált megvetően. - Erőt vett magán. Szavai lassan, hűvösen hullottak a másik felé. - Ha Nerót lesújtja a merénylők töre, rettentő polgárháború tör ki, mert a hatalomnak egyetlen jogos birtokosa sincsen. Eddig csak praetorianusok választották a császárt, s az áldozat néhány republikánus szenátor volt. Mi lesz, ha kint a határokon a légiónk választanak maguk között uralkodót a birodalomnak? Gondold csak meg!

Rajna mellékén, Hispániában, Illíria, Macedónia földjén álló légiók vagy éppen Szíriában, a most háborúra készülő sereg? Ha nem ketten, mint Caesar és Pompeius vagy Augustus és Antonius, de négyen, öten versengenek a hataloméért. - Felegyenesedett. Görcsös erővel ragadta meg a férfi megrázkódó vállát. - Esetleg nem akad közöttük egy sem, aki az iszonyú vérengzés és pusztítás évei után diadalmaskodik a többiek felett, s a birodalom széthull... A Capitolium dicsősége elhalványul csak azért, mert egyetlen római, kinek személyét mindenki méltónak találta volna a császári bíborra, nem merte kellő időben, kellő módon életét kockáztatni Róma üdvéért.

Seneca most sápadt el először.

- Félelemmel senki sem vádolhat meg - mondta önkéntelenül feltörő büszkeséggel.

Poppaea érezte, hogy a magzat megmozdul. Ez a mozdulat átrezzent egész lényén. Enyhe hányinger fogta el. Ajkához szorította keskeny kezét. Hallgatott. Arcán sárgásfakó árnyalat ömlött.

- Csak te, egyedül te mentheted meg a gyermeket... Csak tebened bízom. Ha te öltöd magadra a császári bíbort, megszűnik a zsarnokság. Egyetlen légió, egyetlen római polgár nem ellenzi személyedet. A szenátus? Örömmel ismer el. Vess koncot a praetorianusoknak, s elhallgatnak. A sereg vezérei? Verginius Rufus? Corbulo vagy Flavius Vespasianus? Tanítványaid voltak, akik örömmel rántanak kardot védelmedre. Galba? Nem tehet semmit, ha a két legnagyobb sereg, a rajnai és a szíriai melletted lesz. De különben is Galba sokkal becsületesebb, önzetlenebb, semhogy ellened vinné hadait. Te, csak te vagy Róma reménye!

Seneca érezte, hogy vágyak, tettek, lehetőségek mint tavaszi vihart rejtő fellegek gyűltek előtte. Akarata fellobbant. Kialudt. Újra fellobbant. - És te? - szakadt önkéntelenül ajkáról. Poppaea sápadt, kicsi arcán fölény és aggodalom vegyült.

- Én? Óvj, s melletted leszek. Te tiszta vagy, nemes, bátor.

Megigazította ruháját. Egész testén újra átrezzent a magzat mozgulata. - A hatalom ára a halál árnyéka, mely ott lebeg a hatalmasok homlokán. Én tudom ezt. S amíg csak a magam élete volt a tét, nem is féltem. Most igen. A gyermekemért még a hatalmat is feláldoznám.

A férfi szürkés szemében elhatározás volt.

- Mit tegyek?

Poppaea illatos, könnyű keze becézve mélyedt a sűrű, ezüstös, merev hajfürtök közé.

- Már mindent megtettél. Hosszú életedben mindennap cselekedtél, alkottál oly dolgokat, melyek százszor is méltóvá tették, hogy egész Róma hódoljon neked, és megtisztuljon tiszta lelked fénye által. - Ajka lágyan simult a férfi szájára. A filozófus érezte az asszony ajkán a magzat mozgulatának idegen rezzenését. „Az anya...” hirtelen a másik anyára gondolt, aki éppen úgy hajolt hozzá a nagy diadal első napjaiban, zsákmányolva a legyőzött vetélytárs szeretőit. Mindaz a gonoszság, melyet anyák fiaikért cselekszenek, fiaik lényének alkotó részévé válik, s visszahullva arra, aki elkövette, magával sodorja azt is, akiért elkövetetett, de vajon valóban csak a fiaikért követik el? Vagy csak díszhüvely az anyai szeretet az önzés, a gyűlölet, a kapzsiság töréneke?... - gondolata elhalványult. Poppaea megfordult, és különös, nehézkes járással, mely oly szokatlan volt, indult a palota felé.

*

Éjszaka volt. Valahányszor a kormos romokon végigsepert a szokatlanul hűvös szél, a félig leégett villa ablakán mint új tűzvész füstje gomolygott be a felkavart hamu. Vitellius újra összehúzta apró, éles szemét, és ismétlődő mozdulattal törülgette nagy, öblös homlokát.

- Miként vélekedsz, lehet-e holnap hatalmas ovációt rendeztetni Nero caesar tiszteletére, ha megjelenik a cirkuszban? - kérdezte közönyösen. Anicetus Corfix összehúzódva ült valami égett foltokkal borított szőnyeggel letakart, meghatározhatatlan bútordarabon, mely egyformán lehetett asztal, szék vagy láda is. Ősz haja kormos volt, szinte feketének látszott. Orcái pirosaknak tűntek a mécses vibráló fényében. Vékony alakja suhancosan fiatalosnak tűnt, de a hangja rekedten, öregesen bizonytalan volt.

- Nem... nem lehetséges. Néhány százan így is tapsolnak majd, ha a caesar megjelenik, de a tömeget már alig érdekli a bosszú, ha tízszer annyi gyújtogatót vetnek az oroslánok elé, akkor sem építhetjük fel leégett házainkat. - Szeméhez emelte kezét, és fogát csikorgatva ismételte: - Nem... sem ők, sem én. Sokan a császár ellen fordulnak elkeseredésükben. Sőt, hitelt adnak a keresztények suttogásának, hogy... - kicsit habozott. Vizsgálódva nézte a másik arcát. - Igazán, nem is merem kimondani, hogy... a várost az isteni császár parancsára gyújtották fel.

Vitellius megdörzsölte hatalmas állat, és beleszaglászott a levegőbe, melyben mintha ismét új tűzvész szaga lebegett volna. Nagy sashorra valóban ragadozó madár árnyékát vetette a falra.

- Talán a szenátus tagjait kellene... kellene felkérni e vádak megcáfolására - mondta szenvtelenül, és vakon nézett maga elé. Anicetus bosszankodva legyintett.

- Ó, uram! Hát sokan beszélnek, hogy éppen a szenátorok terjesztik a hírt szolgálk által.

- Akkor talán a praetorok éberségét kellene felhívni a szolgálkra.

- A praetorok éberségének éppen úgy ára van, mint hűségüknek, s tudnak-e fizetni nekik akár egy sestercius is?

- Anicetus, te félsz - mondta halkan, vádlóan Vitellius. Durva, vastag ajka keményen összezárult. A másik gyorsan vonogatta hegyes vállát.

- Féltlek, uram. Én úgy ismerem a népet, mint a hajós a tengert. Hidd el, nagy vihar előtti csend ez. - Aztán helyesbítve önmagát, gúnyosan nevetett: - csend? Csak hallgasd, uram, a vitákat.

Vitellius lassan nyúlt övéhez. A csendben arany csörrent. A súlyos erszény halkan puffant a kiégett szőnyegen.

- Szeretném, ha ma éjjel újra összeszednéd embereidet, Anicetus... A legnyugtalanabbakat, a leghangosabbakat. A veszély valóban igen nagy. Én rettenetesen aggódom Nero caesar életéért. Ezért először el kellene mondani a népnek az igen rossz híreket, nehogy meglepetésként érje a kétségbeesetteket, és valami zavar támadjon. A váratlan rossz hír kétszeresen rossz. Ha valahol vita támad, vagy más okból veszélyes hangulat, oda kell menni és elmondani, hogy a caesar megvigasztalja énekével a népet. Ha arról vitáznak, lesz-e a télen gabona, őszintén és nyíltan meg kell mondani: a nehézségek igenis növekednek, mert a hajók a nagy viharok miatt késnek. Ne kívánja tehát senki, hogy a meglevő gabonát régi, olcsó áron osszák szét vagy éppen ingyen. A várost fel kell építeni. Ezért természetesen az adókat háromszorosára emelik. A caesar legfőbb gondja, hogy Róma valóban a világ legszebb és leggazdagabb városa legyen. Ezért a lakosság - főleg a szegényebbek - Afrikában kapnak földet, és a várost rövidesen el kell hagyniok... Nero caesar hűséget és türelmet követel tőlünk, mi tehát lángoló szívvel mindent feláldozunk, hogy ezt megvalósíthassuk, s szívesen vállalunk éhséget, szomjúságot, mint őseink, mikor a várost megalapították...

Anicetus felemelkedett, kezében megzörrent a súlyos erszény.

- De uram - kezdte önkéntelenül. Vitellius élesen figyelte arcvonásait. - Akarsz valamit kérdezni?

Anicetus lehajtotta fejét.

- Csak azt, hogy hány embert fogadjak fel? Azt hiszem, helyes, ha a régiek helyett főleg keresztényeket - hangja elakadt. Hirtelen odahajolt a másikhoz. - Uram! Az a hír terjed egyre hangosabban, hogy ez a komédiás a dicső Homérosz verseit énekelte palotája erkélyén állva, míg a város lángolt, és őrjöngve kiáltozta: - Gyönyörű! Gyönyörű!

Vitellius szigorúan összezárt szájjal, heves tagadással rázta fejét.

- Nem Homérosz versét, hanem saját versét, és csupán egyszer mondta, hogy: gyönyörű. A többi gyalázatos rágalom. Ezt mondjátok meg a népnek, így: rágalom! - Keze valóban előrenyúlt. - A bűnösök lakolni fognak. A caesar feloszlatja a szenátust, és a megbüntetendők listája egyre hosszabb lesz. A kivégzettek vagyonából szobrot emelnek Nerónak, mely mint énekest ábrázolja őt. A praetorianusok nem segítettek eléggé az oltásoknál, ezért még ebben a hónapban a germán határra küldetnek háromszoros tizedeltetés után. A büntetés pártatlan lesz, s a legmagasabb rang sem menti meg a bűnöst a felelősségre vonás alól. Caesar elválk hitvesétől, mert arra akarta rávenni, hogy a kivégzendő gazdagok vagyonát a nép között ossza szét, és ne a szoborra fordítsa. Nero rettentő haragra gyúlt. Poppaea Sabina lelkiismeretét még szörnyűbb bűn terheli. Ellopta a kivégzésre ítélt szenátorok és praetorianus tisztek névsorát, akik azt javasolták Nerónak, vegye maga mellé társalkodónak Lucius Annaeus Senecát, mert feddhetetlen becsülete és nemes szíve miatt rendkívül népszerű.

Anicetus bólogatott.

- Mindent megértettem, uram. Még ma elindulok, hogy összeszedjem embereimet. Úgy védjük Nerót, ahogy te akarod... Ő oly szörnyű bűnbe vitt engem, hogy még el gondolni is iszonyú. Méltányos és helyes, ha ügyesen és eredményesen cselekszünk, hogy áthárítsuk a büntetést az igazi vétkesekre.

Vitellius kezében a harmadik erszény zörrent.

- Kezd már holnap el a villa javíttatását. Néhány szenátor és praetorianus tiszt biztos helyem akar tanácskozni. Figyelmeztetlek, légy becsületes azokkal szemben, akiknek pénzét elfogadtad, mert ellenkező esetben fertelmesen megcsonkított tetemed a Tiberis hullámain úszik a tenger felé...

- Ó, uram - Anicetus mosolygott -, mindenki úgy menti életét, ahogy tudja. Nero napjai megszámláltattak. Elővigyázat azonban felette szükséges. Keresztények ezért nagyon megbízhatók. Rettentő vereséget szenvedtek, de bosszúvágyuk mérhetetlen. Megyek, cselekszem... - habozott, aztán felcsillanó szemmel csapott a levegőbe. - Mégis helyes lenne megkísérelni az ünneplést a cirkuszban! Néhány ember túl hangos lármája annál élesebben mutatja a többiek hallgatását.

- Helyes. - Vitellius gondolkozott. - De néhány nap múlva, amikor a nép értesül Poppaea Sabina úrnő kegyvesztettségéről, akkor meg lehet kísérelni, hogy nyílt ünneplés fogadja a császárnőt a cirkuszban.

*

Poppaea úgy érezte, az összeesküvés homályból homályba zúduló hullámként eltűnik a szeme elől. Néha itt-ott, az utcán, a cirkuszban, a palotában csak, neki érthető kicsiny jelekből látta, hogy a mozdulatlan felszín, a megszokott ovációk mögött rejtőzik, forr, erjed valami. „Seneca... Seneca” - zizzent fel újra meg újra a filozófus neve az udvaroncok ajkán, és némult el azonnal, ha Nero vagy valamelyik közismert híve tűnt fel a beszélgetők közelében. Poppaea ebből látta, hogy az összeesküvés sejtelve, a cselekvés várása immár az egész várost eltölti. Vajon ki tudja, hogy én és Seneca valaha is beszélgettünk arról... - Nem gondolta végig. Idegesen elhallgattatta önmagát. Ahogy terhessége előrehaladt, egyre erősebben zúdultak át rajta olykor megmagyarázhatatlan érzéshullámok. Néha sokáig ült hátradőlve furcsa, félig fekvő, félig ülő helyzetben. Szégyellte nehézkes járását. Keveset járt ki. Nem hívatta az udvari borbélyokat, és haja bomlottan hullott a vállára. Kicsi arca egyre sápadtabb, egyre fakóbb lett. Kékesfekete szemében kialudt az értelem. Csak az állandó, tompa várakozás vibrált néha-néha hirtelen nyugtalanná váló tekintetében.

A kis sarokszobában, mely a hálóteremből nyílt, egyetlen kicsi mécses égett. Poppaea ide húzódott a terhesség középső hónapjaiban. A várakozás néha egész testét megremegető feszültséggé vált.

...Őszi éjszaka volt. A bejárat függőnye mögül kellemes, hűvös fuvallat suhant be. Felkelt. Egészen földre akarta húzni a függönyt. Összerezcent. A hálóterem közepén álló hatalmas, pályaszerű kerevet szélén Lucius ült. Szőke fejét teátrálisan és mégis őszinte bánatot jelezve hajtotta le. Tógáját már levetette. Karjai tartásában tehetetlenség rajzolódott. Díszes császári saruja, melyet máskor a szolgák csatoltak le reszkető hódolattal, most félig lecsúszott lábáról, és a drágakövekkel ékes szíjak elnyúlva a padlón halványan meg-megcsillantak.

Poppaea akaratlanul fellobbanó gyanakvással állt meg. Mit hallhatott... Mi történhetett?... Csak beteg? Vagy az összeesküvők... vagy lázadás Hispániában? - a gondolatok fájdalmas élességgel cikáztak agyán. Kínzó kíváncsiság fogta el. Szólni akart, de a férfi mintha megértette volna tekintetét. Lassan felkelt. Aztán szótlánul, szokatlanul nehézkes léptekkel indult a kijárat felé. Poppaea érezte, hogy a türelmetlenség elsöpri még a halálfélelmet is.

- Lucius! - kiáltotta halkan. A férfi megállt. Megfordult. Telt, sima arca sápadt volt.

- Téged kerestelek - szólt lágyan, dallamosan. - De nem voltál itt. Olyan egyedül maradtam...

Poppaea megkönnyebbülten sóhajtott.

- Ó, mit beszélsz, egy apa sohasem lehet egyedül. Te apa vagy... - Érezte, hogy nehezebbé esik az állás, és mindkét kezével átfonta a férfi nyakát. Lucius mozdulatlanul állott. Tekintete egy pillanatra hűvösen szegeződött az asszony arcára. Aztán félig behunyt szemmel dörzsölte orcáját orcájához, s Poppaea nem tudta, csupán az ő becéző mozdulatát ismétli, vagy valóban becézi őt.

- Úgy szerettem volna elrejtőzni valahol... de nincsen egyetlen rejtékhely sem, mely befogadna - suttogta fojtottan a férfi. Poppaea újra megremegett. Kínos feszültség kereste a szemek, a hangsúly, a mozdulatok mögött a csapdát.

- Gyere... gyere... - szólt halkan, alkalmazkodva a férfi beszédmodorához, és maga után vont a kicsi sarokszobába. - Mondj el mindent. Gyermekek anyja vagyok, feleséged vagyok, harcostársad a legnehezebb időben, és mindent, mindent... vállaltam érted. Emlékezz, mikor annyi pletyka zúdult reám miattad. Annyi rágalom. Rágalom. - Hirtelen érezte, hogy az utóbbi szavában már védekezés csendül. Megrettent, hogy hangsúlya elárulja, és ráhajtotta fejét a férfi mellére. Csend volt. Mély, különös csend. Már megtörtént - merült fel az asszony agyában

jeges bizonyossággal... Elfogták az összeesküvőket? De kit... de kit? Vagy mégis Hispániában... kitört a lázadás?...

- Tudod, Lucius, amióta nemcsak férjem, de gyermekem apja is vagy, kétszeresen szeretlek. Úgy rettegek érted. Úgy imádkozom, hogy semmi bajod ne legyen. Olyan kínos aggodalommal nézek mindenkire, aki hozzád közeledik. Még leghűségesebb, legmegbízhatóbb... legnemeslelkűbb híveidet is.

Csend lett. Az ablak alatt felzúgtak a ciprusok. A csend újra álmosan, súlyosan torlódott meg a kicsi szobában.

- Te gyanakodtál egy... - Lucius ajka, mikor megszólalt, hűvösen érte az asszony halántékát. Poppaea dermedten hajlott két karja között a férfi mellére. Szerette volna megkérdezni, kire, de félt, hogy mindjárt a földre veti magát, és őrjöngve tépi haját a tűrhetetlen várakozás tébolyában.

- Seneca... - hallatszott úgy, mintha a férfi tovább akarna beszélni, de a hallgatás újra megtorlódott az ajkukon. Poppaea felsikoltott.

- Mit? Mit? Őt! Igen, én tudtam, hogy... tudtam. De mi történt? - aztán választ nem várva sikoltotta. - Ő! Persze! Hát nem is lehetett másképp. Hiszen mindig úgy beszélt, mint a keresztények, akik szeretetet hirdetnek, de aztán ujjongtak, mikor a várost tűz pusztította. Tudtam... tudtam... de hát mi történt? - egész testében reszketve rázta apró öklét. Szédülés fogta el.

- Seneca... - hallatszott újra a férfi szava. Poppaea érezte, hogy a szédülés köde szétfoszlik. Hűvös, dermesztő rettegés zúdul felé.

- Átkozott! Ő... ő... ugye meg akart gyilkolni téged? Mondd ki! Mondd ki már végre. Iszonyú! Iszonyú! Ne habozz, sújts le reá! Pretorianusok! Katonák! Gyorsan mentsétek meg gyermekem apját... férjemet, a szeretőmet... Luciusom... Lucius...

A férfi följe hajolva simogatta fejét. Az ő arcán is rettegés volt. - Nyugodj meg - még nem is biztos. Névtelen levelek és pletykák csupán. Én alkalmat adok neki, hogy mindent részletesen mondjon el... Hiszen ő... ő olyan...

Poppaea tudta, hogy a másik „nemesszívút” akart mondani, és átkozódva befogta kicsi tenyerével száját.

- Pusztítsd el! Gyorsan! Gyorsan! - sziszegte reszketve. - Én mindig tudtam, ő az egyetlen veszélyes vetélytársad a hatalomban. Mert mindenki... mindenki azt hiszi róla, hogy... - újra „nemesszívút” akart mondani, s újra elhallgatott, aztán lázasan suttogta: - siess, biztos hatalmas szövetségesei vannak. Ha nem sietsz, még ma ellened támadhatnak, hiszen félnek majd a vallomásától. - Érezte, hogy végre kimondta azt, ami ott didergett benne. Kimondta valahára, és lényén megkönnyebbülés ömlött. - De különben is, ha megkínózzák, mindenki ellened fordul. Ha viszont szólni engeded, talán még jobban fellázítja ellenségeidet. Parancsold meg, hogy öngyilkos legyen. Most mindjárt! S akkor fejét veszítve széthull az összeesküvés.

Lucius felvetette fejét. Kék szemében ámulat volt.

- Mi? Összeesküvés? Összees-kü-vés?... Ki? - suttogta akadozva. Az asszony érezte, hogy a rémület dermedése újra átcsap rajta. Zihálva hallgatott.

- Nem tudom - mondta végül -, de úgy féltem gyermekemet a bukott caesarok gyermekeinek sorsától, hogy rettentő álmok kínoznak... és legszívesebben mindenkit - kicsi, keskeny tenyerével úgy csapkodott, mintha halomra kaszabolna valami láthatatlan ellenséget. Lucius furcsán nevetett.

- Mindenkit? Engem is?

Az asszony arcán kétségbeesés remegett. Lassan, nehézkesen térdre ereszkedett.

- Te... te gyermekem apja vagy, te védj meg mindenki ellen! Te vezettél a legnagyobb hatalomhoz. Ezért kérek, parancsold meg neki, hogy ölje meg magát.

Lucius szeme könnyes lett. Lassan felemelte az asszonyt. Halkan duruzsolva leültette a kerevetre. Óvatosan illesztette apró lábára a bíborral ékes, kicsi, bájos papucsot.

- Nem... nem lenne okos dolog. Ilyen hamar megöletni... A népnek látni kell, hogy bűnöst ítéltem el, s neki kell leleplezni a többi bűnöst.

Az asszony úgy rázta apró lábát, hogy a papucs ismét lehullott a padlóra.

- Nem... nem bírom ezt a bizonytalanságot! Úgy aggódom érted, a gyermekemért... míg ő él, addig minden perc halálos veszély. Siess... Siess! Látod, milyen hős egy anya, én a gyermekemért mindent, mindent megtennék.

A férfi ajkán újra felcsendült a különös nevetés.

- Igen, ezt már hallottam anyámtól is. Dicső önfeláldozás, mely megmenti az emberi nemet a kihalástól, s nem torpan meg semmi előtt... Mikor Claudius felé nyújtottam a mérgezett ételt, még nem tudtam, hogy a legszentebb érzés nevében ölöm meg örökbe fogadó apámat. Ma már tudom, minél szentebb, tisztább, erősebb egy érzés, annál irgalmatlanabb, s a lélek gyakran mint nyomorult, vak rabszolga szolgálja tiszta, szent, önzetlen zsarnokát. Rettentő csapás volt nekem, mikor Seneca nevét hallottam. Mily gonosznak hisz majd az utókor, s nem jut eszébe senkinek, hogy én csak szabad akartam lenni, csak művész, csak hasonló az emberekhez, hogy meg ne öljenek. Azért követtem el minden bűnt, hogy maguk közé fogadjanak a bűnösök... S ne legyek egyedül... Ha népem úgy kívánta, serény hóhéra voltam ellenségeinek, ha úgy kívánta, szórakoztattam a tömeget dalommal vagy tetteimmal. Soha senki nem tudja meg: gonoszágom csak szerep volt, csak vers, melyet elszavaltam, s a tett csupán kytharakisérete a versnek... Hát lehet ennyire gonosznak lenni szívvel-lélekkel? Nem! A lélek az érzések helye. S ennyi igazi gonoszág nem férne egyetlen emberi lélekbe sem. Túl színes az én gonoszágom. Nem valódi... Nem valódi... utánoz csupán, mint festett szobor a hús és vér embert. - Fejét rázva hangosan, gyerekesen szipogott. - Iszonyú nap volt a mai... Anyám mérge a testemet pusztította volna el... Seneca tette a lelkemet tépte darabokra. Hát reám még a legjobb, legkiválóbb ember is csak a törét feni? Tudnom kell mindent, mindent! - Felugrott, és kirohant a szobából. Poppaea zihálva, kimeredt szemmel nézett utána.

Fojtó, gondolat nélküli csend zuhant rá. Aztán újra felviharzott a türelmetlenség. Betöltötte lényét. A gondolatok közt, mint a közelgő óriás ragadozómadár szárnya, lebbent a félelem. Hirtelen világosan, pontosan tudta, nem lehet várni. Nem bír várni napokig, hetekig... talán hónapokig eltart a rejtőző összeesküvők elfogatása, vallatása. S mindennap minden percében elröppenhet váratlanul a kintől eltorzult vagy a rémülettől elfehéredő ajkáról az ő neve... De hiszen csak ő... csak Seneca tud rólam... Seneca és Vitellius... - A rettegés elhalványult, de nyugalma helyett különös, kínzó viszketés ömlött el borzongó bőrén. - Talán már egy óra múlva... talán csak kegyetlen játék volt a becézés, és a praetorianusok már elindultak értem... Talán már mindent tud...

Felkelt. A cselekvés tébolyult vágya lobbant fel benne. Szinte könnyedén járt-kelt a kicsiny szobában. Meg kell előzni őt! Senecának a halálról mondott szavai egyszerre felmerültek a fogalmak, képek, lehetőségek pusztító kavargásából. „Nincs rabság... nincs bilincs... nincs kín.” Kitekintett. A nagy hálóterem üres volt. Gondosan elhúzta a függönyt. Odalépett az alacsony, kerek asztalhoz, melyen karcsú aranykehely állott. Kezében kicsiny doboz jelent meg. Valami kattant vagy csörrent. A kehely felett zöld por piciny gomolya lebegett, azután lassan szállott le az ital sötéten csillogó felületére. A menekülés vágya úgy átsapott rajta, hogy nem várva, míg a bor felületén lebegő kicsiny zöld foltok elolvadnak, kapott a kehely után. S szíve alatt érdesen mozdult az új élet... Poppaea kezében megtorpant a kehely. Arca megváltozott. Keze lehanyatlott. A kehely halkán csörrent az asztal fényes, fekete lapján. Egy pillanatig mindenről megfeledkezve figyelte önmagát.

- Milyen izgatott vagyok... - suttogta, és szégyenkezve elpirult. - Az anyaság... Nem... nem bántalak, nem fosztalak meg az élettől, csak azért, mert én magam félek élni. De hát... ha te élni akarsz... ha ennyire élni akarsz... akkor - összeszorította ajkát, és megvastagodott szemöldökei, melyet már rég gondozott a szépségápoló udvari borbély, összevonva, hangosan kérdezte -, akkor? Vagy te, vagy ő. Ha te ennyire élni akarsz, akkor ő... csakis ő. Te csak élhetsz, esetleg uralkodhatsz, ha ő megbűnhődik mindazért, amiért neked kellene elpusztulnod esetleg általa. - Sóhajtott. Idegessége elmúlt. Az elhatározás előmlött lényén. Felkelt. Gyorsan félrevonta a függönyt és kikiáltott:

- Hé! Marcellus! Tullis!!! - hangja rekedt volt. - Öltöztetők! - Megtorpant. Hallotta a szolgák gyors, halk lépteit. Felvetette fejét. Arca megváltozott. - Siessetek a ceasar után. Keressétek meg. Mondjátok meg neki... nagyon rosszul vagyok... és várom.

A szolgák áhítatosan figyelő csoportja szétrebbent.

*

Vitellius úgy érezte, az összeesküvés teljesen kicsúszik a kezéből, de nem közeledett az egyre növekvő számú összeesküvőkhöz, és csak messziről könnyítette meg a találkozásukat, a megbeszéléseket. Elég, ha Poppaea akarata szerint cselekedtetni Senecát - gondolta olykor öntelten, magát vigasztalva. Ezen az estén halászatról jött be a városba. Bent, római házában mindig gyötörte a bizonytalanság: elegendő, ha Poppaea egyetlen vigyázatlan szót szól... - merült fel agyában újra meg újra az aggodalom. Éjjel nem mert megszokott fekhelyén aludni, és titokban, hogy a szolgálai se lássák, lopakodott ki a kertje sarkába. Csak akkor nyugodott meg kissé, mikor otromba csónakon ülve elrejtőzhetett a Tiberius nádasai közé, teljesen egyedül hallgatva a nádlevelek suttogását. Már hosszabb idő óta csupán Anicetus Corfixnek adott megbízásokat nyugtalanító hírek terjesztésére, s csak azért találkozott vele, hogy viszontértésüléseket szerezzen.

Amikor belépett az újjáépített villa vendégszobájába, Anicetus, aki az ablaknál állva figyelte közeledését, már izgatottan integetett. Elébe sietett.

- Uram, az egész város zúg. Több szenátort, köztük Calpurnius Pisót és sok praetorianus főtisztet, így Sullirius Flaviust, Palminus Rufust börtönbe vetették. Úgy mondják, Seneca elfogatására is küldtek katonákat. Unokaöccsét, Lucanus költőt már el is fogták.

Csend volt. Vitellius éles, értelmes szeme úgy rebtent meg, mintha egy láthatatlan ököl csapása zuhant volna homlokára. Rövid ideig hatalmas erővel küzdött, hogy ne árulja el rettegését.

- Seneca? - kérdezte fojtottan.

- Róla semmit sem tudok. Vidéki birtokán él... Itt, a negyedik mérföldkőnél, a városfalon túl.

Vitellius nagy, érdes állán megfeszült a bőr. Éles, fekete szeme eltűnt meg-megrebbenő szemhéjai alatt. Szótlanul megfordult, és kisietett a teremből. Kint a kertben a nappal összeszedett és felhalmozott gyomot szedte össze néhány szolga. Alakjuk hangtalanul imbolygott. Vitellius úgy érezte, hogy feléje sompolygó poroszlókat lát, és olyan hirtelen lobbanó, dermesztő félelem fogta el, hogy a térde rogyadozva beroppant. A két szolga úgy cipelte a gyom földszagú, illatos halmazát, mint hangtalan léptű tolvajok a zsákmányt.

Vitellius mélyet sóhajtott. Csak Poppaea felől fenyeget veszedelem - tört fel a gondolat. - Csak Poppaea... Seneca? Csak Poppaeáról beszélhet. S Poppaea rólam... De vall-e Seneca? Természetesen vall. Hát elképzelhető, hogy ne igyekezne könnyíteni saját sorsán? Áthárítani a felelősséget? A kezdeményezést? Kétségtelen megteszi... Hiszen tulajdonképpen az az asszony sodorta bajba... Lökte bele a siralomházba. S Poppaea? Védekezik. Persze... érthető, menthető. De elképzelhető-e, hogy ők s a többi mind védekezzen, s csupán én egyedül szolgál-tassam ki magam védtelenül a zsarnok bosszújának?... Meg kell előzni őket. Meg kell előzni a vádaskodást. Ha enyém lesz Nero birodalma, akkor sújtom le őt, amikor akarom. Megvédem a birodalom egységét, megakadályozom a polgárháborút s százezrek, városok, tartományok pusztulását...

Nyugalma visszatért. Mélyet sóhajtott. Kint az utcán, itt-ott már épülő házak között fáklya-fénynél is dolgoztak a kőművesek, forgolódtak az ácsok. A palota előtt ércesen csörrent a megkettőzött őrzérek lépte. Tompán csillogtak a praetorianus sisakok. Vitellius érezte, hogy a törpengét villantó, veszélyeket rejtő, csapdaként táruló összeesküvés forró légköre ott örvénylik körülötte. Orrcimpái megremegtek. Gőgösen emelte fel kezét, melynek középső ujján ott csillogott a bizalmasok Nero-gyűrűje, és szótlanul indult az őrzérek új és új láncán át a palota belsejébe.

A folyosók üresek voltak. Az összeesküvés híre villámgyorsan terjedt a városban. A bizonytalanság hűvös fuvallata most elsodorta a máskor mindenütt forgolódo udvaroncok sutto-gó, viháncoló, vidám hadát. A nagy, oszlopos csarnokban egyetlen fáklya sem égett. Vitellius átpillantott a túlsó oldalon nyíló folyosóra, hol régen őrséget állott Caligula szobája előtt. Úgy érezte, most ugyanaz az izgalom vesz rajta erőt.

A csendben hirtelen halk ének zendült. A dal visszhangosan átröppent a hatalmas, sötét csarnokba, kétségbeesett szomorúsággal vergődött a magasban. Néha lehullott. Egészen elnémult. Aztán újra felröppent, mint reménytelenül csapkodó, tört szárnyú madár. Vitellius jobbra-balra tekintett. Szerette volna tudni, merre induljon, de a különös visszhang újra meg újra megtévesztette. Egyszerre összerendezte. A hatalmas csarnok közepén egy díszes oltár állott. Mellette homályosan rajzolódott ki az énekes alakja.

Vitellius lábujjhegyen indult feléje. Az énekes arca halvány derengéssel fokozatosan merült fel. Behunyt szemmel állott. Kezében erőtlenül engedte le az aranyos lantot. Szőke haján alig észrevehetően megcsillant a hálótermek felé nyíló folyosó elején csoportosuló praetoriánus őrzérek most felbukkanó fáklyáinak fénye. Vitellius megvárta, míg a dal elhal. Féltéredre ereszkedett.

- Caesar... a rettegés hozott hozzád - sutto-gta óvatosan, hogy idő előtt fel ne riassza a másik ideges haragját. - Caesar, én, aki egykoron az életedet tartottam kezemben s óvtalak, óvni akarlak most is... - A csend egyszerre megtelt halálos feszültséggel. Vitellius érezte, gyorsan kell beszélnie, mert mindjárt lesújt rá valami a homályból. - Tudom, halálos a veszély, s ezért siettem hozzád, hogy a legnehezebb pillanatban lásd hűségem tiszta csillogását. Ma este egy ismeretlen jelűs ugrott elé. Megragadta karomat: siess - sutto-gta -, óvd a caesart. Az árulás

ott vet neki halálos csapdát, ahol Claudius bukott a sírverembe. Nem az összeesküvők kusza hadából, de hitvese ágyából kél a végső veszély...

Homályosan látta, hogy az oltárra támaszkodó énekes támolyogva, lassan megmozdul. Hirtelen olyan rúgás érte a mellét, hogy hátrazuhan a padlóra. A csarnok túlsó végén megcsörrent a praetorianusok fegyvere. Egy pillanatra minden megfeszült. A fáklya alatt széles, súlyos pengék villantak.

Vitellius lélegzete elakadt. Tekintete egy pillanatra elhomályosodott. Aztán látta, mint hajol föléje a másik. Lucius sárgán villogó szemében őrző düh vibrált. Szőke haja csapzottan hullott hideg verejtékben boruló homlokába, sima arcán különös ráncok kígyóztak. Mély csend volt. Vitellius mozdulatlanul hevert. Mereven, hűvösen nézett a caesar szemébe. Visszatartotta lélegzetét, és halkán, szinte szótagolva mondta:

- Szólj a praetorianusaidnak, caesar. Nincs szebb, mint tiszta, hűséges szívvel meghalni érted s általad...

Lucius lassan eltakarta arcát. Úgy érezte, a rúgással leterített udvaronc ajkán az a gondolat ölt démoni testet, mely hosszú-hosszú idő óta felmerült az öntudat síkján, mint hűvös mélységből a tenger pikkelyes szörnye.

- Őrző... - suttogta fulladozva. - Ő... anya.

Vitellius lassan lélegzett. Alakja beleolvadt a padló homályába, és a hangja mintha a földből szállott volna a másik felé:

- Az anyaság halálos veszély. Mely anya kockáztatja a gyermeke életét melletted, ha látja, hogy ellenségeid erősebbek lehetnek, mint te?

A másik felemelte karját, és a homályban nem lehetett látni, reszket-e a karja, vagy dühében rázza a másik felé.

- Én gyermekének apja vagyok.

- Az apaság számodra Claudius sorsa...

Lucius elfordult. Mély, fojtó csend támadt.

- Jöjj, láss, óvj - suttogta végül és előreindult. De hát miért lenne éppen ő hűséges? Éppen Poppaea? Néha eltakarta kezével arcát, de mindig érezte, ha oszlopok közelednek, és imbolyogva, de mégis biztosan haladt a nagy, sötét termeken, széles, díszes folyosókon. Hirtelen érezte a kerevet könnyű virágillatát. Leengedte kezét. Felemelt fejjel figyelt. A kis sarokszoba függőnye mögött úgy rebtent valami, mintha madár fészkelődne. Odalépett, és félrehúzta a függőnyt.

Poppaea kicsi, sápadt arca az ágyból derengett feléje. Bomlott, fekete haja szétömlött a párnán. Szeme alatt árnyék sötétlett. Összezsapta kezét, és halkán felujjongott.

- Megtaláltak a szolgálaim? Hívtalak... Oly hanyagok lettek ezek a nyomorultak. Elrejtőztek. Elfutnak előlem. Jöjj, veled akarok lenni a veszély órájában.

Megvárta, amíg a férfi leül a kerevetre, és beléje kapaszkodva suttogta: - ne felejtse... irgalmatlannak kell lenned! Villámgyorsan sújts le! Ki tudja, mennyire elterjedt az összeesküvés... Milyen gyakran hálátlanok az emberek. Van-e sötétebb, züllöttebb, kétszínűbb lény, mint az ember? Ha meg akarsz tisztulni minden gonoszságtól, Lucius, vess el magadtól mindent, ami emberi... Légy isten, légy olümpuszi lény.

A férfi érezte az elváltozott asszonytestben a másik élet idegen és mégis vonzó jelenlétét. A gyanú lassan foszlott széjjel. Most már egyformán bánta, hogy hitt az udvaronc vádjának, és azt is, hogy megsértette azt, aki hozzá jött a veszély órájában. Oldalt pillantott. Tudta, hogy Vitellius a függöny mögött várakozik. Egy pillanatra mintha látta volna vaskos alakját. Gondolkozva nézte az asztalon álló mécsest, melynek bronzdísz kígyója egy borral teli, karsú aranykehely fölé hajolt. Úgy érezte, jelképet lát. Lelkén újra átborzongott a kétségbeesett félelem. Poppaea megérezte.

- Oly izgatott vagyok, ha távol vagy - suttogta, és a férfi vállára hajtotta homlokát. - S ilyenkor az egész testem sajog. Soha nem hittem volna, hogy ennyire szeretlek. Kértem Locustát, hogy tegyen valamit a boromba, hogy nyugalmat adjon. Adott is valamit kifejezetten terhes nők részére. - Elmosolyodott, és fenyegetően rázta apró ujját: - Meg ne idd... csináltass magadnak, ha kell.

A férfi mereven nézte a mécses kehely fölé hajló bronzkígyó fejét, melynek kétágú, fullánkös nyelve szinte beleért a borba:

- Jó, majd kérek tőle valami nyugtatót - mondta fojtottan. - Hol van most Locusta?

- Nem tudom.

- Hol a szolgák?

- Elfutottak.

Poppaea összezárta megfakult, formátlaná vált ajkát, és szemöldökét felvonva, azzal a mesterkélt, ártatlan arckifejezéssel, melyen annyit nevettek a többiek csitrikorában, csóválta fejét, Lucius a kehely felé nyúlt.

- Akkor majd később beküldetem a szolgálodat. Hadd igyam meg ezt én. Oly rettenetes hírt hallottam az imént, szinte hihetetlen, hogy nem örültem bele. Majd később... - nem mondta végig. Kezébe vette a kelyhet, és összeszorított ajakkal vizsgálódva nézte a bor felületét. Csend lett. Poppaea előrenyúlt, és erélyes mozdulattal kivette a kezéből. Sápadt, kicsi arcán nem volt félelem.

- Mondtam neked, vess el magadtól mindent, ami emberi, s akkor nem lesznek számodra rettenetes hírek. Olümposzi lény leszel.

Két duzzadt melle közé tartotta a kelyhet, és széléhez szorította kicsi állát.

- Hát megtehetem? - kérdezte halkán a férfi.

- Meg! Hisz művész vagy! Számodra a világ, a hatalom véres cirkuszi játék. Orpheus vagy, a mitikus dalnok, aki az alvilágot járja.

Lucius nevetett.

- De felhozlak téged az alvilágból, a holtak országából, mint Orpheus Eurydikét.

Az asszony is nevetett, aztán az ősi mítosz szavait idézve, dallamosan, lágyan mondta:

- Ha nem fordulsz hátra...

A függöny úgy lebbent meg, mintha valaki türelmetlenül megmozdult volna mögötte. Lucius látta, mint tükröződik a kehely borában Poppaea kicsiny álla.

- S ha hátrafordulok, te visszahullasz az alvilágba, mint Eurydike?

Az asszony bölcselkedve bólogatott kicsiny, lányosan bájos fejével.

- Persze... Orpheus hátrafordult, tehát bebizonyította, hogy nem bízik az istenek ígéretében. Ez a bizalmatlanság új büntetést szült.

A férfi mosolyába torz rezzenés vegyült.

- A bizalmatlanság életet ment. Naponta hétszer vesznék el, ha nem lennék bizalmatlan mindenkihez. - Lassan előrenyúlt. Kivette a kelyhet az asszony kezéből. - Milyen hidegek az ujjaid...

Poppaea látta, mint emeli ajkához a kelyhet. Kicsi, finom arca hűvös, merev lett. Hátratámaszkodott kezével. Szemét lesütötte. Mély csend volt. Mintha minden megállott volna. Hirtelen hallotta, hogy a férfi halkán felnevet.

- Ugye, milyen különös a csend, Poppaea?

Az asszony anyásan duzzadt melle megremegett. Lélegzete elállott. Lucius hirtelen aggodalmassá vált arccal hajolt feléje.

- Ó, hát már ismét rosszul vagy... szegénykém... nesze... igyál, gyorsan igyál. A nyugalom itala... a nyugalomé...

Poppaea látta, hogy a kehely lassan közeledik ajkához. Szeme elhomályosodott. Oldalt lendült.

- Én nem - szakadt lihegve szétnyíló ajkáról -, én anya vagyok...

A kehely megbillent a férfi rövid, vaskos ujjai között Lucius egyik kezével átkapta az asszony vállát, s a másikkal vonagló, színtelen ajkához nyomta a kelyhet. Halk sikoly. Az asszony oldalt siklott. Arca eltorzult a hirtelen feltörő halálfélelemtől.

- Én... én anya vagyok - egyszerre mindkét kezével csapott előre. A kehely zengve hullott a padlóra. Néhány csepp sercegve repült a mécses meglebbenő lángjába. Kiugrott az ágyból, imbolygó léptekkel hátrált. Lucius egy pillanatig dermedten meredt rá, fellobbanó gyilkos dühe sárgás ködbe borított mindent.

Felhördült. Öklét összeszorítva rontott előre. Poppaea fakó arca ott világított előtte.

- Anya vagyok - a sikoly élesen, rekedten röppent fel, aztán elcsuklott.

- Anya... anya... - Lucius ajkán a tébolyultak dühének habja sárgállott. Féktelen, vad erővel rúgott. Az asszony terhességtől eltorzult alakja hátrasodródott. Átbukott az alacsony padon, melyen valami apró tégelyek állottak. Különösen súlyosan rohant hátra. Felugrott. Arcán átcikázott a rettentő fájdalom. Lehanyatlott. A menekülés kényszere, amely furcsán kettős paranccsal vetődött öntudatra, megkettőzött őrijítő rettegést lobbantott lelkében, újra felsodorta. Kikúszott a szobából. A függöny mögött mintha állott volna valaki. Mögötte mintha Lucius lépte dongott volna. Rekedten sikongva rohant előre... Folyosó tárult. Lépcső nyílt. Körülötte mint láthatatlan, tüzes tenger hullámozott a fájdalom, és ő őrzöngve gázolt a hullámokban. Megbotlott. Előrezuhant. Furcsán megduzzadt testét lépcsőfokról lépcsőfokra sodorta a menekülés kettős hívása. A mozdulatok lassultak. Orrából dőlt a vér. A rémület kihuny. Úgy érezte, hűvös hullámmá válik, melyben, mint a csillagnak a magasból hulló fénye, vibrál valami élő tűz. Tágra nyitott szeme előtt lassan halványultak el a vonalak, a formák, a képek.

Miért bántottad őt? - akarta mondani valakinek, talán Luciusnak, talán a sorsnak, az erőnek vagy valamelyik hatalmas istenségnek, ki mind megvédhette volna mindenén áttörő akaratával az életnek ezt a kicsiny, bolygó szikráját, melyet az ő teste mint urna hordozott.

*

Lent, a lépcső aljában heverő holttestem kibomlott hajfürtjei felett két nagy éji lepke cikázott. Selymes szárnyukról virágpór hullott a tágra nyitott, merev szemekbe. Balról fáklyát emelve praetorianus őrjárat futott. Fent elnyújtott ordítás szállott. Ismét, ismét... A katonák megtorpantak. Csend lett.

- A császárné - mormogta az egyik. - Gyerünk odébb, pajtások...

- Hátha még él? - suttogta a másik.

- Éppen azért... húsz lépésre tágulj. Hátha azzal ölöm meg a férjet, ha feltámasztom a feleségét. Nagy titok a házasság, cimbora. Én már kétszer nősültem, mert egyszer sem mertem eltörni a kedves derekát. Pedig hej, de megérdemelte egyik-másik, meg is kopasztottak, mint a gazdasszony a vágott kakast. Bezzeg a mi Nero kománk különb legény, amint látom. Eh, sok olyan férfi kéne, aki így markában tartja a nőt. Nem marná úgy egymást a férfinép azért a könnyen lebbenő pendelyükért...

A többiek hümmögve helyeseltek. Sok holtat látott komor arcukon nem látszott meghatottság. A decurio lopva körül pillantott, aztán kíváncsian mégis a halott fölé tartotta a fáklyát.

- Ó, istenek! - horkantott fel egyszerre ajkáról az iszony. - Ó, istenek! Nézzétek, legények! De hisz ez anya volt!

A fáklya kihullott megreszkető kezéből. Arcát eltakarva húzódott a homályba. A többiek gonosz démonokat űző varázsszavakat mormogva, talizmánjaikat szorongatva, lehajtott fejjel tolongtak utána.

*

Gyermekkora óta szerette ezt a füves kerti utat, mely a bokrok sűrű sora mellett vezetett el. Az alacsony, nemrég ültetett gyümölcsfák felett a campaniai síkság nagy, párás fényű csillagai sziporkáztak. Keleten, majdnem elmerülve az éjszakába, messzi hegyek torlódtak, mint közeledő, roppant, sötét árvíz tömör, merev tetejű hullámai. Seneca megállott, és úgy figyelt a kerteken túl rejtőző Róma felé, mint a jós, aki óceán tükrén várja felvillanni jövődő jeleit. Keveset érintkezett az összeesküvők egyre növekvő, de egymástól s tőle hamar elszakadt csoportjaival. Mégis egész lelkével érezte, mint növekszik a titkos tábor. A napok megteltek fojtott izgalommal. Sokáig ült a kertben. Nézte a fellegeket, ahogy kikeltek a közeli tengerből, aztán lassan lebegtek a hegyek fölé. Campania síkja kitárult előtte. - Csak itt és a tengeren láthatom a teljes fenségében az égboltot - mondogatta, ha be-belátogató barátai írásra unszolták. Úgy érezte, az égbolt fokozatosan tölti be életét. Már gyermekkorában, de később is szenvedélyes vágyakozással, gyermekes áhítattal nézte a fellegeket, melyek mint fénykoszorús, fenséges márványistennők lebegtek a síkság felett.

- A fellegek szemlélése vigasztal minket, akik a szárnyaszegett rabjai vagyunk a rögnek... Nincs szebb, mint a csillag - ismételte később, amikor képzelete, az elme ereje túltört a nappal túlságosan jól látható formáin, de az ifjúsága csak a csillogást szemlélte. - Nincs szebb, mint az égbolt végtelen tárulása... - suttogta egyszer Messalina fülébe, mikor férfiereje teljében lobogott mellette. A titkot kereste, de már tudta, hogy a titkok a lélekben pendülnek, és szavakkal kifejezve elvesztik csodás, éjszínű fényüket. Most a régi dicső, tiszta Rómát kereste az összeesküvés forrongásában, de az emberek, a szavak, a tettek egyre távolodtak tőle, mint a homályba süppedő hangok. Akkor rettent meg, hogy az összeesküvők egyik csoportja, főleg praetorianus tisztek, Nero után az összeesküvés vezérét, Calpurnius Piso szenátort is meg akarják ölni, hogy helyette az ő vállára boruljon a császári bíbor. Megölik Luciust - villant át agyán újra és újra a gondolat. - Ez rettenetes. És iszonyú. Mit tegyek? Ha értesítem őt,

elárulom az összeesküvőket. Ha elutasítom ajánlatukat, talán valóban kitör a polgárháború a légiók vezérei között... Menekülhetnek-e akár saját lelkiismeretem elől is, ha vértől, pusztulástól óvom meg esetleg az egész birodalmat? De Lucius... iszonyú... nyolc évig tanítottam... Lucius rettentő vereségem. De vajon valóban annyira bűnös-e, mint ahogy a város suttozja? Mindabban, amit a végtelen világerő létrehoz, nincsen véletlen, mert minden alakulásnak előző oka van. Szükségszerűség minden... A nagy egésznek egyetlen mozzanata sem vonhatja ki magát ezalól. De éppen ezért, mert ez a végzet célszerű, tehát ésszerű is. A világtörvény a bölcs által felismerhető, és csak balga előtt marad rejtve. Végzetét ennél fogva senki és semmi nem kerülheti el, de míg a dolgok és a balga ember kénytelen-kelletlen követik az eljűk szabott utat, addig a bölcs tudatosan, akarat szerint jár rajta. Az ember ezzel a felismeréssel belelát a sorsába, s isteni magasságokba emelkedhetik. Ha ezt felismeri, az egész mindenség az övé, érette van, s kedve szerint irányítható. Ducunt volentem fata, nolentem trahunt... - ismételtette újra meg újra. Most, a császári hatalom szédítő csúcsa előtt úgy érezte, az Olümposz isteneinek megaronja tárul előtte, a könyvei betűvé vált gondolatai mint diadalmas sereg biztosítja számára az elsőséget a tusakodó névtelenek között, a határokon figyelő hadvezérek előtt. A láthatáron mérhetetlenül kitárultak. Lelke, elméje megtelt a végtelenség tudatával, mind, amit ifjú férfi korában Messalinától hallott, amihez a tudós nászáldozatok által eljutott, most erővé, lehetőséggé lett: van-e vakmerőbb gondolat, mint mikor egy filozófus nyúl a császári bíbor felé? Van-e a földön dolog, mely jobban valóra váltotta volna a végtelenséget, mint a birodalom? S a császár isteni hatalma nem jelenti-e a halhatatlanság valamelyik, talán ismeretlen formáját?

...Az alacsony, fiatal gyümölcsfákon túl felvillant valami bolygó, rőt világosság. Eltűnt a kőkerítés mögött. Újra fellobbant. Most már nem tűnt el, hanem megállapodott. Seneca elfordult, mert a fellobbanó világosság elvonta figyelmét a csillagoktól. Vajon mi rejtőzik az égi fények mögött? A titkoknak, erőknek mely birodalma? Mely fogalom határa? Mely új akarat, törvény vagy út?

Szembe vele, a kerítésen túl ismét fellobbant a fáklya fénye. Ide-oda sodródott a bokrok között, aztán megállapodott egy hatalmas, magányos ciprus tövében. Seneca újra elfordult. Mit járkálnak ilyen későn? - merült fel benne az öreges bosszúság. Körültekintett. A kert körül itt is, ott is felvillantak a fények. Összehúzta szemét. Testén hűvös sejtelem suhant. Betöltötte szívét. Aztán egyszerre érdesen, hidegen, mint a bordák közé merülő kardpenge, tűnt fel a bizonyosság.

A kapu felől egyetlen katona haladt. Kezében magasra emelte a fáklyát. Seneca megismerte azt a centuriót, aki máskor is hozott üzenetet az összeesküvő praetorianus tisztektől. Megkönnyebbülten sóhajtott. Kilépett az ösvény közepére, és mozdulatlanul állott meg.

A centurio zömök, alacsony alakja egyre közeledett. Arca merev volt. Seneca felemelte kezét.

- Jelszó? - kérdezte szertartásosan. A centurio megtorpant.

- Szabadság - suttozta egyszerre elváltozott arccal. Csend lett.

A katona közelebb hajolt.

- Ne árulj el, uram - suttozta, a szemében rettegés volt. - Én semmiről sem tudtam. Félek a haláltól. De három gyermekem van. S ha elkobozzák kis földünket is, családom éhenpusztulhat...

A filozófus szürke szemében szánalom volt.

- Sohasem hittem volna, Mucius, hogy az ilyen bátor férfi annyira szereti családját, hogy még gyáva is mer érte lenni. Az ilyen gyávaság nagyobb bátorság, nagyobb minden ékes tetteknél, mert még gyáva is mersz lenni érte - mondta lágyan, vidáman és elmosolyodott. A centurio lesütötte szemét.

- Ebből látom, mindent tudsz - hangja fojtott volt. - Vigyázz minden szavadra - suttogta, és mindketten tudták, hogy a bokrok, a kerítés mögül hűvös, éles szemek figyelnek rájuk. Seneca habozott, aztán bosszankodva, hogy a kíváncsisága győzött rajta, kérdezte:

- Ki küldött? Calpurnius Piso?

- Fogoly - mozdult meg alig hallhatóan a centurio érdes, vastag ajka.

- Natalis?

- Fogoly.

- Subrius Flavius?

- Fogoly.

- Fannius Rufus?

- Fogoly.

- Savinius?

- Fogoly.

Seneca elhallgatott. Úgy érezte, ha bármely nevet mond azok közül, akik vállára akarták tenni a császári bíbort, a katona komor, ismerős arca egy árnyalattal sápadtabb lesz, és ajkáról egyre halkabban száll a halál hűvös árnyát lehelő válasza. Látta a centurio meg-megmozduló ajkát, és hangosan kérdezte.

- Hát akkor ki küldött?

A centurio kiegyenesedett. Hangja, mintha a homályban rejtőzőknek beszélne, ércesen csattant a csendben.

- Nero caesar.

Seneca arca merev lett.

- Mit kíván a tanítójától e tanítvány? - kérdezte éppen olyan hangon, mint a centurio. A másik ajkáról megkönnyebbülten, érdesen szállott a válasz.

- Kegyelmet hoztam. A caesar megengedi, hogy önmagad ítélj önmagad felett.

Csend lett. Seneca kiegyenesedett. Ősz fűrtjein megcsillant az egyre szélesebb lánggal égő fáklya fénye.

- Köszönöm a kegyelmet - mondta méltóságteljesen. - Mire megvirrad, elfolyik a vérem.

A katona arcán rettegés, megkönnyebbülés és bánat vegyült.

- Siess, uram, a kínpadon mindenki vall. A császár visszavonhatja a kegyelmet.

Seneca megfordult, és egyenletesen kimért léptekkel indult vissza. Alakja eltűnt a homályban. Csak körös-körül lobogtak a fáklyafények, és itt-ott megcsillant a lándzsák hegye, a sisakok taraja.

A villa felől néhány riadt kiáltás röppent.

Lement a kerti ösvényen az udvarra. Könnyű mosollyal nézett a szolgák, a barátok arcába.

- Készítsetek meleg fürdőt - szólt halkán. Aztán egy fiú felé intett - Cenius, élesítsd ki a kis etruszk törömet. De jól ám! - megsimogatta a gyerek fejét, és bement a szobába. Tudta, hogy az eljövendő évezredek figyelnek most minden mozdulatára, szavára, tetteire, arckifejezésére. Megállott a könyvespolc előtt. Arcán a filozófusok fenséges halálának csillogó árnyéka siklott. Milyen áhítattal olvasta egykor Platón írásait Szókratész haláláról... Hogy vágyakozott, hogy filozófushalál sohasem halványuló fensége ékesítse homlokát, ha belép az elmúlás fekete sátrába. Most úgy érezte, övé lett a rettentő s mégis örök hírnevet adó ajándék.

A fürdőterem felől az illatszerek ismerős lehelete áradt. Mit kellene olvasni, míg elfolyik a vérem felvágott ereimből? Olvasni? Nem, az élet célja a gondolat. Gondolkozni kell, míg átsodorja az idő az ismeretlen birodalomba. Könnyű izgalom fogta el. Örömteljes várakozás. Mosolyát rejtve, homlokát előkelően ráncolva figyelte önmagát, vajon nem az élet, a világ birtoklására törő akarat tagadása-e ez a csendes öröm, ez a könnyű kíváncsiság? Nem... nem... csak az új, az ismeretlen, a milliányi találgatás színes fátylával bevont világ titkainak felfedezése keltett örömet. Igen... Aki akaraterős, az vezeti a sorsot, kinek akarata gyenge, az sodródik a sorsa által. Meg kell teremtenie a halált, mint az életet, tettből, érzéseiből, gondolataiból. Remekművet alkotnia. Ki kell csiszolni, mint sötét fényű drágakövet, melynek csillogása ne halványuljon el a hegyeket porlasztó évezredek árnyékában sem. De hát mégis mit? Hogyan? A széles, alacsony asztalon égő mécses fénye megváltozott, megnőtt, megtelt aranyos csillogással.

... - Siess - hallatszott lágyan. Megismerte a hangot. Lelke megremegett a felviharzó szilaj örömtől. Megfordult. A mécs mellett sudár, ifjú asszony állott. Alabástromteste gyújtó meztelességet sugárzott. Koromfekete haja sűrű fellegként gomolygott válla felett. Éjsötét szemében kékes szikra rejtőzött. Duzzadt, piros ajakán mosoly volt. Gyöngyházkagyló alakú mellei között különös ékszernek látszott a halálos döfés könnyű nyoma. Izmos combjain, lányos nyakán a nászjelek vésetei parázslottak.

- Ott messze, messze elveszett a harcunk, és a te szellemi erőd kell. Itt császár lehetnél, de csak rövid ideig. Mint farkasok rontanak rád a durva katonák... s tiszta lelkedet a vér szennye mocskolná be. - Halkan nevetett. - Emlékszel? Jó szeretőd voltam, igaz? Most még jobb leszek. Gyere...

A férfi feléje indult, úgy érezte, csak néhány lépést tett. A fürdőhöz kész márványmedence vize ott hullámozott lábánál.

- Vigyázz... áldozz szilaj, vakmerő gondolatot az eszmének, melyért felvetted volna a császári bíbort. A gondolatok máglyáján tisztítsd meg lelkedet...

Seneca látta, hogy az asszony alakja csak neki látható ezüstlángként imbolyog a medence felett. Oldalt nyúlt. Érezte ujjai között az etruszk tör ismerős, régi markolatát... E törrel faragtam fakardot fiúkoromban, mikor még Macedóniai Alexandrosz dicsőségére szomjúhoztam - gondolta. Látta, hogy néhány barátja már ott áll közelében. Arca ünnepélyes, kissé merev lett. Bal karját előrefeszítette. A törpenge végigsiklott az ereken. Néhányan elfordultak. Az ablaknál leselkedő szolgák hangos jajgatásban törtek ki.

Fejét csóválva feltekintett.

- Ha ennyire félték a haláltól - mondta halkán, világosan -, vagy ki kell nevetnem benneteket, s ezt nem akarom, mivel mindnyájatokat nagyon szeretlek, vagy nekem is félnem kellene... ezt viszont semmiképpen sem tehetem, mert a halál csak a botornak, a gonosznak félelmetes, ki

vagy nem gondolkozott életében, s ezzel káromolta az isteneket, akik ésszel áldották meg, vagy semmi jót nem tett, s így az élete értéktelen volt...

A tör pengéje a térde körül kéken kifeszülő ereket érte. A vér vékony csíkokban siklott a lábfejen. Megingott. Aztán lassan lépett a fürdő medencéjébe. Leült. Hátát a medence falának támasztotta. Gondolkozott. Sokáig nézte, mint nyúlik előre vékony, piros vonalakban, aztán egyre szélesebben a víz mélyén a felvágott erekből a csukló, a térd, a boka felől kiömlő vér. A szalagok minden mozdulatára meglebbentek, átkúsztak mellén.

- Szolgáimat felszabadítom... vagyonom, ha a zsarnok el nem tagadja, az övék... - Lassan felemelte gyengülő kezét, és hintette maga körül barátai, szolgálai felé a vérrel megfestett vizet. - Íme, szabadságáldozatot mutatok be neked. Jupiter Capitolinus... szabadságáldozatot... véres áldozatot Róma szabadságaért. Termékenyüljön meg lelketek lázadó gondolatokkal, melyek túlnőnek a zsarnokság rácsán... - Hangja egyre gyengült, a piros szalagok megnyúltak, összefonódtak, és mint császári bíbor fedték be a filozófus vállát. Sápado arcán a távozók gőgje ömlött el.

- Legyetek bátrak... - szállott a suttogás elfehéredő ajkáról. - Emlékezzetek e jelszóra évezredek alatt is: Libertas... Libertas... Szabadság... Szabadság...

*

Fülében még az olimpiai színház nézőtömegének tapsa dübörgött, amikor először merültek fel előtte a jelentések a három proconsul összeesküvéséről. Keze még a lantot pengette, mikor néha elfogta lelkét a sejtelen, hogy ott messze, nyugaton erők gyülekeznek. Agyában még versek ritmusa zendült, mikor az udvari tanácskozásokon a légiók száma, ereje, a százféle adat szürke tömkelegében újra és újra felmerült valami nyugtalanító bizonytalanság. Menekült a végtelenbe nyúlt tanácskozások, az udvaroncok aggodalmaskodó arca, a különös idegenkedés elől, melyet mindenki rejtegetett, de amely mégis előtűnt a megszokott üdvkiáltás, hódolat, szolgalelkűség mögül.

Kissé oldalt húzódott a széles, alacsony márványpadon, hogy a már forrósodó napsugár ne érje, és ujjai végigfutottak a lant húrjain. Sima, telt arca mozdulatlan volt. Szemében gondolatok ritmusa vetett könnyű, csillogó ködöket. Lelkében dallam zendült. Lehajolt. Lassú mozdulattal kavicsot tett a padra kiterített papiruszra, melyen a születő vers sorai húzódtak. A húrok halk pendülése néha erősödött, néha elhalt az újjászülető lombok suttogásában. Inkább érezte, mint hallotta, hogy valaki megáll mögötte, de ez az érzés olyan volt, mint gyorsan futó árnyék a vers csillogó patakján.

- Lázadás... - hallatszott halkán, fojtottan. Ujjai még egyszer végigsiklottak a húrokon, mintha hangjuk hullámszával söpörné el a meg nem értett szót.

- Lázadás... - hallatszott hangosan. - Caesar... szállj le a költők szárnyas paripájáról. Lázadás...

Keze megtorpant a lanton. A hírekből ismeretlen hűvösség áradt, és megdermesztette ujjait. Úgy érezte, hogy valóban lezuhan a képzelet szárnyas paripájáról. Kesernyész düh lobbant fel benne. Kiegyenesedett.

- Hazugság! - csattant fel ideges kitöréssel. A zömök, kopaszodó udvaronc alázatosan lehajtotta fejét.

- Minden hazugság az örökkévaló, százszor szent művészet mellett - szólt gyorsan, egyenletesen, mintha imát mormogna. - Homérosz dala túlélte Dárius kincseit s Alexandrosz hatalmát.

Lucius megkönnyebbülten sóhajtott. A papiruszon sötétlő verssorokra tekintett. Az udvaronc nagy állú, nagy homlokú, erős latin arca közelebb hajolt.

- A lázadás valóban múltó hazugság versed s dalod mellett, isteni caesar, de nem küzdött-e minden igazi művész a hazugság ellen? - büszkén kiegyenesedett. - Én kaptam az első teljesen megbízható hírt az összeesküvők lázadásáról és terveiről. S a botor tudatlanokat megelőzve futottam hozzád, könyörgök, engedd meg, hogy leghűségesebb híveid eltiporják a lázadást.

Az alázatosan csendülő, a hódolattól el-elhalkuló hang egyszerre elsodorta a rettegést és dühöt, mely fel-fellobbant a dalszárnyú lélek mélyében. Lucius nem nézve rá, bólintott.

- Helyes. Fejtsd ki terveidet, ha tanácskozássra gyűlünk össze. De röviden szólj.

Vitellius kopaszodó, kerek feje még mélyebbre hajolt.

- A tanácsban le nem leplezett árulók rejtőznek, caesar. Sietni kell. Ha a galliai és hispaniai légiók egyesülnek, elvághatják Itáliától a Rajna menti légióinkat, s ezek hűsége is meginghat. Ez esetben a négy proconsul minden hadereje indul Róma ellen, s a játék elveszett... - Lucius ajka hangtalanul megmozdult. Szemében újra fellobbant az alkotásban megzavart művészember ideges, együgyű haragja.

- Hogy mered ezt kimondani?! - tört ki, és ökölbe szorított keze az udvaronc lehajló feje fölé emelkedett.

- Mert hűségem nagyobb, mint félelmem attól, hogy kegyvesztett leszek - hallatszott halkan, nyugodtan. - Csak neked mondom meg az igazat. A tanácsban, a szenátusban az árulók már régóta várják a lázadás hírért, hogy cselekedhessenek. Előzzük meg őket. Zúdítsuk Verginius Rufus Rajna menti légiók a galliai lázadókra, így biztos a diadal.

- A diadal... - ismételte Lucius, és arcán újra előmlött a megkönnyebbülés. - Igen. Ó, milyen vigasztaló a hűséged, a bátorságod. Menj, cselekedj. Valóban istenek kegyelme, hogy mindig a legnehezebb pillanatokban lépsz előm.

Vitellius kiegyenesedett.

- Ha az ég istenei nem védenék meg a földi isteneket, saját hatalmuk lényegét cáfolnák meg. Küldj engem legátusként régi barátom, Verginius Rufus Rajna menti táborába, és légióink érchülláma elsőpri Vindex gallusait, Otho luzitánjait és Galba harcosait egyaránt. Úgy sújt le rájuk, mintha máris kezében tartanád Jupiter villámát.

Lucius érezte, hogy a vers ritmusa újra felzendül lelkében. Az érvek, a tervek, a lehetőségek elhalványultak.

- Menj Rufushoz. Hadd írjak. Cselekedj úgy, amint ezt hűséges szíved tanácsolja. De ne zavarjanak aggodalmaskodással. Nincs kellemetlenebb, mint a hangos aggodalmaskodás...

Leült a padra. Előrehajolt, íróvesszeje lassan botorkált a papiruszon. Oldalt nyúlt, és baljának ujjai néha halk, lágy pendüléssel érték a húrokat.

*

A helvét hegyek felől az olvadó hó hűvös, friss lehelete áradt. Vitellius a láthatár szélén emelkedő furcsa, éles, fehér mészkősziklákat nézte, és úgy érezte, ezek küldenek feléje üzenetet. Verginius Rufus, aki előtte lovagolt, arányos termetű, még nagyon izmos, közel ötvenéves, egykor híres, szép férfi volt. Hajlama, iskolázottsága a jogtudomány felé vonzotta. A katonáskodást kedvelte, mégis nagy tehernek tekintette. Szabad idejében értekezéseket írt a törvények értelmezéséről, az ítéletek gyenge oldalairól, a bírák kötelező tulajdonságairól. Mellette

jobbról-balról két híres, vitéz légióparancsnok lovagolt: Flavius Valens és Caecina Allienus. Csontos, hatalmas alakjuk, hogy menetelés közben is haditanácsot tartottak, imbolygott a széles sügyű, nagy sörényű, északi lovaik hátán. Vitellius közelebb irányította lovát. Egy ideig hallgatta a három legionárius vezér szaggatott, rövid beszédét, melyből vajmi keveset értett, aztán igyekezve, hogy méltóságteljes legyen, közbeszólt.

- Nem hiszem, hogy a lázadó Vindex egyedül elfogadja velünk a csatát. Inkább visszavonul, így egyesülhet Otho luzitánjaival és Galba légióival.

A három katona rövid ideig hallgatott, talán töprengve, érdemes-e válaszolni a Rómából jött legatusnak. Verginius Rufus oldalra fordította fejét.

. - Ha visszavonul, elveszti Gallia nagy részét, s a hozzácsatlakozott törzsek elpártolnak tőle. Így csata nélkül is döntő vereséget szenved.

Flavius Valens csontos arcán ravaszkodó vidámság volt.

- Ha pedig most győzne ellenünk, akkor egyszerre győzne Galba ellen is.

Vitellius fejét csóválta.

- Hogyan?

A légióparancsnok keskeny száján mosoly volt.

- Julius Vindex a szenátus és a nép hatalmát akarja visszaállítani. Galba a császári bíbor után nyúl. Ha Vindex mint vesztes vagy igen gyöngé szövetséges érkezik táborába... talán meg-egyezhetnének.

Vitellius harsogva, gúnyosan nevetett.

- Szegény álmodozó! Ha annyit élt volna a városban, mint én, tudná, hogy Rómának nincs sem szenátusa, sem népe. Egyszer azt mondotta valaki: Rómának tizenkét istene van, de egyetlen római polgára sincsen. S ez igaz is. Én, amint veletek vagyok, most látom csak, itt a Rajna partjain, hogy a katonai táborokban még igazi rómaiak élnek, akik éjjel-nappal vérüket hullatják a városért s a birodalomért. Mily rettentő tudni, látni, hogy ezen igazi rómaiak felett százféle császári udvarban összeverődött barbár uralkodik. - Látta a három légionárius vezér arcán hirtelen átcsapó csodálkozást és sóhajtott. - Nero caesarnak nincsen hűségesebb embere, mint én... de sokszor... - elhallgatott. Fejét csóválva, keserűen félrehúzott szájjal hallgatott.

Balra, ahol Vicensio, Lugdunum, Narbo felé széles, pompás köves út vezetett, egy lovasscsapat tűnt fel. Az elől haladó centurio üdvözlésre emelte kezét.

- Ott túl a dombokon... Úgy láttam, a lázadók csatára készülnek...

Verginius Rufus arcán meglepődés volt.

- Íme, nem tévedtem - fordult Vitellius felé...

Az írnok íróvesszeje gyorsan siklott a viasszal bevont táblákon, Verginius Rufus, aki tisztek csoportja között ült, hangosan diktálta a jelentést. Néha körülpillantott, a többiek arcán kutatva a helyeslés vagy az ellenkező vélemény nyomát. Hangja lassan, egyenletesen csendült.

„S ekkor, bár a lázadók könnyű fegyverekben igen nagy fölényben, lovasságuk számát tekintve pedig fölényben voltak, mégis úgy határoztam, hogy Caecina Allienus tribunus militum vezetése alatt a jobbszárnyon a lovasságot küldöm előre, míg a balszárnyon Flavius Valens - aki ugyancsak a tribunus militum rangját viseli éppen nem méltatlanul - vezeti az oda beosztott kisebb lovasságot, úgyszint a könnyű fegyvereseket...”

Vitellius felemelte kezét. Csend lett. Mindenki feléje fordult. A császári legatus felegyenesedett.

- Nero caesar hűségemért helyezett engem e tisztségre - szólt lassan, hangosan. Lehajtotta fejét. A csendben feszültség rezzent. Vitellius vívódását jelezve úgy nyitotta ki száját, mintha mondani akarna valamit, aztán még mélyebben lehajtotta fejét... - Igen, hűségemért... s most, amikor a dicsőséges győzelemmel véglegesen megszilárdítottuk hatalmát, úgy érzem, szólnom kell hozzátok, ti vakmerő hősök. - Kezét felemelte. Arca elsápadt. Úgy érezte, most veti el a kockát, s valóban reszkető ajakkal mondta: - Óvnom kell téged, Verginius Rufus... s téged is, Caecina Allienus, nemkülönben téged is, Flavius Valens, mert nevetek a jelentésben. Bármily hőstettet vittetek is végbe, ez veszély, rettentő veszély. - Elhallgatott. A diadaltól vidám, érdes katonaarcok elkomorodtak, a tisztek összenéztek. Csend lett. Vitellius sóhajtott. Homlokát ráncolva nézett maga elé.

- Nem küzdöttem karddal a kezemben, míg ti az én diadalomért is kockáztattátok életeteket, mely értékesebb a mi hatalmas és mégis szerencsétlen városunknak, mint az enyém vagy bárkié az udvarnál. Ezért érzem, most követnem kell példátokat. Győzelmetek nagy siker nekem, s talán igen magasra emelne ezért a császári kegy. De én itt tanultam meg, mi a becsület, itt láttam igaz rómaiakat. Választanom kellett a becsület és az érvényesülés között. Én a becsületet választom, hogy méltó lehessen hozzátok.

A csend sűrűsödött. Egyszerre fullasztó lett. A tisztek arcán át-átrezzent a nyugtalanság. Vitellius keményen összeszorította ajkát. Körülpillantott.

- A caesar teljhatalommal ruházott fel, mert az udvar jobban fél a győzöktől, mint a legyőzöttektől. Titkos parancsom van, hogy a veszélyesnek látszó tiszteket s elsősorban a győztes hadvezért, mielőtt személyük feleslegessé válik... nyílt vagy titkos úton rangjuktól és életüktől foszszam meg vagy egyszerre, vagy egymás után... - Kesernyésen elmosolyodott. - Halálos ítéleteteket írtátok alá, ti hősök, amikor diadalra vezettétek a légiók dicsőséges jelvényeit. Szólottam. Ám tegyetek velem, amit jónak láttok. Sátoromba vonulok mint önkéntes foglyotok... Íme, a Nero kardja...

A csend dermesztően torlódott meg a sátorban. Vitellius lecsatolta övéről kardját, és széles mozdulattal vetette a sátor közepére. A hulló fegyver csörrenése átrezzent a katonák szemén. Vitellius maga elé emelte a katonaköpenye szárnyát, és szóttanul indult ki. Mögötte egyetlen kiáltás sem csendült, egyetlen szó sem suttogott. Elöl a győzelem örömeiben kavargott a tábor. Vad, torokhangú dalaikat harsogták az őserdőlakó cheruszkok, svévek, markomann, friz, quadzsoldosok. Hevesen vitatták a csata fordulóit az átpártolt gallok. Gőgösen lármáztak a legionáriusok. Látták, hogy a csata közben bekerített két légió - mely a hősi halált halt Vindex seregének derékhada volt - harcosai összekeveredtek Verginius legionáriusaival. Ha ketten-hárman vitatkozni kezdtek, egyszerre kör támadt körülöttük. Egyre jobban tolakodtak közelebb...

- Itt a császár legatusa! - kiáltott fel egy tizedes, aki láthatóan már nem volt józan, és a zsákmányolt szekértábor felől jött.

- Hallod? - harsant egyszerre százak ajkán a kérdés - az ott! Az a nagyállú... az a kopasz...

A legatus durva, erős ajkán széles mosoly volt. Megállott, és barátságosan bólintott a decurio felé. A tábortüzek mellől egyszerre nyolc-tíz legionárius ugrott fel. Vitellius színpadias elragadtatással széttárta kezét.

- Rómaiak! Ti tiszta, erősszívű harcosok! A legnagyobb jutalmat érdemelnétek, hiszen a ti szolgálatotok a legnehezebb valamennyi légió közül - keserű mosollyal rázta fejét. Körülötte már tömeg tolongott.

- Az a hír járta, hogy ha győzünk, dupla zsoldot kapunk - szólt egy zömök, erős decurio. Egyszerre csend lett. A legionáriusok feszülten figyeltek. Vitellius fejéhez kapott.

- Szívesen mondanék jó hírt, hisz Nero leghűségesebb híve vagyok, de... - reménytelenül legyintett, és továbbindult.

- Hát nem kapnak jutalmat azok sem, akik kitüntették magukat a harcban? - szállott a sokaságból néhány kiáltás. Vitellius újra tagadólag rázta felemelt kezét.

- Ígéretet esetleg kaphattok. De jutalmat? Nero új palotát akar építeni az Esquilinuson, mert az Aranyház már szűk szeretőinek.

- Gyalázat! - harsant a homályból egy magányos hang. Vitellius arra gondolt, hogy Vindex légióinak valamely harcosa kiáltott. Némán vállat vont.

- Ne szidalmazd a császárt! - kiáltott élesen. - Légy gladiátor vagy komédiás! Akkor annyi pénzt kaphatsz, mint egy egész cohors egyévi zsoldja! Azért, hogy életeteket kockáztatjátok Neróért... ezért nem jár jutalom. Kérdezzétek meg tisztjeiteket, milyen jutalomra számíthatnak, s örülhettek, hogy nem tűntetek ki a csatában.

Félretolva az előtte állót, gyors léptekkel belépett a sátrába. Leült a fekhelyére. Figyelt. Kint mintha láthatatlan erőhullámok áradtak volna az elnémult sokaság felett. Itt-ott kiáltás harsant. Csend lett. Mormogás terjengett. Egyre hangosabb lett. Elhalt. Újra felcsapott. Zúgássá erősödött...

*

Vitellius köpenyébe burkolózva feküdt kerevetén. Behunyta szemét. Talán elaludt, de érezte az ezernyi fegyveres sokaság lelkén át-átsuhanó energiahullámokat. A sátor előtt fegyver dörrent. Lépések zörrentek. A függöny félresiklott. A küszöbön Verginius Rufus, Flavius Valens, Caecina Allienus állottak főtisztek csoportjában. Arcuk bizonytalan, zavart volt. Vitellius felült. Félig behunyt szemmel felvetette fejét. Félrelebbentette katonaköpenyét karjain, és előrenyújtotta kezét.

- Ítéltetek? Csak az a kérésem, hogy kard által halhassak meg. Íme a karom. Láncoljátok meg.

Csend lett. A tisztek bizonytalan, zavart arcán a meghatódás rokonszenve és együgyű áhítat volt. Verginius Rufus megdörzsölte homlokát, és nem nézve Vitelliusra, kérdezte:

- Szólj, legatus, nélkülünk még hány légiót küldhet Galba ellen a császár?

Vitellius ajkán gúnyos meglepetés rezzent.

- Nélkületek egyet sem. Nincs egyetlen cohors sem az egész birodalomban, mely Neróért emelne lándzsát. - Hirtelen élesen vizsgálódva körülpillantott és vállat vont. - Csak akkor haltok meg, ha ti magatok nyújtjátok nyakatokat a hóhér kardja alá. - Hosszú hallgatás támadt. Caecina Allienus csontos, inas alakja határozatlanul megmozdult.

- Szólj, legatus... Hisz jártasabb vagy ott az udvarnál, mint mi itt a határszéli őserdőben. Szólj! Adj tanácsot!

Vitellius arca méltóságteljes, komor lett.

- Őriztétek meg életeteket és kardotokat Róma számára - s védjétek meg magatokat az udvaroncok cselszövéseitől. Én veletek vagyok!

Egy pillanatra csend lett. Aztán egyszerre tört fel az örömteljes rivalgás.

...Kint várakozva elnémult a zúgó tábor.

Verginius Rufus zavartan felvonta szemöldökét.

- Mégis mit tegyünk?

A legatus ismét, de most már egész más mozdulattal nyújtotta előre kezét. Apró, éles szemében ravaszság csillant.

- Róma üdve mindenekelőtt! - harsogta érdes, éles hangon - hátatok mögött védtelenül állanak a határok, és a germán törzsek bármely pillanatban betörhetnek a birodalomba. Vessetek véget a szörnyű polgárháborúnak! Csatlakozzatok az erősebbhez, aki csak átlalatok lehet gyenge! Nero nem ad jutalmat, s retteg a győztes vezérek népszerűségétől. Kérdezzük meg Sulpicius Galbát, remélhetjük-e, hogy a legveszélyesebb határon vérző légiók harcosai végre megkapják az őket megillető jutalmat.

Az utolsó szó kiröppent a sátorból.

- Jutalmat! Jutalmat! Több zsoldot!! Földet a veteránoknak! - zúgott fel egyszerre. Aztán világosan, élesen, egyetlen kiáltás röppent a zajból.

- Vessen Nero! Vessen az anyagyilkos és feleséggyilkos!

A tisztek nem mertek egymásra nézni. Zavartan, hallgatagon állottak. Caecina odalépett Vitelliushoz.

- Talán szólj te hozzájuk, hiszen legatus is vagy...

Vitellius bólintott.

- Emeljétek vállatokra!

Rövid ideig mozdulatlanul állt mindenki, aztán karok nyúltak feléje. Alakja felmerült a sátor körül forrongó tömegből. Hangja belevágott a hirtelen támadt csendbe:

- Rómaiak! Harcosok! Páratlan vitézségtek végre méltó jutalmat érdemel...

A vad, harsogó ordítás elnyomta szavait. Ezer kard villant. Ezer pilumrúd csapódott a pajzsra. A tábor megtelt mély, morajló kongással.

- Pusztuljon az anyagyilkos! - zúgott egyszerre ezernyi ajkon - vesszen a komédiás!

Vitelliusnak soha nem érzett hatalom sejtése és valami őszinte, mély, tiszta meghatottság szorította össze torkát, jelezve, hogy szólni akar, felemelte kezét, és érezte, hogyan remeg az őt tartó tisztek válla.

- Engem azért küldtek, hogy ravaszsággal, gonosz csellel elorozzam győzelmetek jutalmát... S hátulról, orgyilkosokkal pusztítsam el a hősöket, kik előtt remegnek a züllött udvaroncok! De én százszor véretem hullajtom értetek, és soha, sohasem leszek ügyetek árulója. Legfontosabb a bátrak méltó jutalma! Menjen küldöttség Sulpicius Galba táborába, és adja hírül... - Egy pillanatra elakadt hangja, aztán rikoltva, remegve az izgalomtól, felcsapott - adja hírül, hogy a rajnai légiók, miután villámként kápráztató diadallal bebizonyították erejüket, fegyverükkel segítik Servius Sulpicius Galba proconsult, harcolva Róma ügyéért!

- Ave! Avel Galba caesar! Galba! Galba! - zúgott fel onnan, ahol Vindex egykori legionáriusai állottak a tömegben kisebb-nagyobb csoportokban. Vitellius tagadó mozdulattal rázta mindkét karját.

- Rómaiak! Ha lesújtott a törvény az anyagyilkosra, a szenátus s a nép döntse el, kit illet meg a császári bíbor, s ti, kik véretekett hullajtottátok Rómáért, méltán hallassátok szavakat.

A tábor felett újra és újra átröppent a rivalgás. Egyszerre tíz-húsz szónok emelkedett a katonák vállán, szavaik mint sok-sok örvény söpört végig a vasba öltözött sokaságon. Vitellius hallgatott. A tisztek sápadtan néztek egymásra. Szemükben izgalom csillogott. Vitellius lecsúszott a katonák válláról.

- Gyertek... tanácskozzunk... De a küldöttség siessen Galba táborába. Hiszen ha a vereség híre megingatja a hitet a proconsul szívében, könnyen egyedül maradunk, míg közös erővel gyorsabb a siker.

*

Minél inkább torlódott felette a veszedelem, annál inkább menekült a költészet, a zene csillogó, zengő kódébe. Itt bent, a palotában az udvaroncok arcán a vereségek aggodalma kiáltott feléje. Mielőtt egy-egy jó hírt hallott volna, már előre látta az esemény tükörképét a feléje áradó hízelgésekben. S a felkelés bármily csekély sikere hűvös fuvallatként siklott a palotán. Ilyenkor egyszerre mintha széles, láthatatlan árok támadt volna körülötte. A termek elnéptelenedtek. A roppant kertben egyetlen lélek sem látszott. A praetorianus őrzőjáratok, melyek kettős, sűrű övként vették körül a palotát, a kijáratok felé húzódtak. Az események árapálya, a forró vagy dermesztően hideg, láthatatlan hullámok váltakozása éppen olyan érzelmi torlódást keltett, mint amikor az anya ellen küzdött, s a sajgó szeretet és a forró, ideges gyűlölködés váltakoztak lelkén. De akkor még messze, lent állott a költészet csillogó hegyének lejtőjén. Most a csúcs körül járt. A versek dallamában, a képzelet sziporkázó kavargásában elhalványult az irgalmatlan valóság. Sokat ült a kertben. Csak ott tudott igazán írni, csak ott szállott ajkáról szabadon az ének. Bent a palotában mindig jött hír, fontoskodó államférfi, hízelgő vagy burkoltan fenyegetőző szenátor, lármás hadvezér vagy csúszó-mászó besúgó. Itt a tavasz zengett. Elrejtőzött a hatalmas virágzó bokrok közé, az ősi ciprusok árnyékában, és érezte, mint merülnek fel lelke taván a versek, mint ezüstpikkelyes testű, vízililiomkoszorús, mesésen finom bőrű, kék hajú leányok. A billegő ágak árnyéka átsiklott a húrokon. Ő maga font koszorút szőke fejére. A magány megtisztította a gondolatot. Megpendítette a lelket. Ivott. Alkotó erőket keltett.

Tavaszi este volt. Tudta, hogy ilyenkor történik az őrsgérváltás. Nem akarta, hogy a katonák hallják hangját. Behunyta szemét. Ajkáról halk dallam szállott. Ujjai végigfutottak a húrokon. A palota felől a csendben zaj hullámozott. Egyre erősödött.

- Caesar! Caesar! - harsant egyszerre. Lábdobogás. Rivalgás. Leeresztette a hangszert. Ajkán elhalt a dal. Olyan izgalom ömlött el rajta, hogy remegő ujjai közül - ahogy a versekkel teleírt papirusztekercshez nyúlt - kihullott az íróvessző.

- Caesar! Caesar! Diadal! Döntő diadal! - harsogott a palota felől. Elsápadt. Ez a kiáltás egyszerre összetörte a harmónia, a versek dallamával zengő kristálypalotáját. Az érzések vereség vagy diadal fogalmává nem alakult, tömör hulláma pusztítva zúdult át lelkén. Különös siketséget, didergést keltett. Lába megroggyant. Felkelt. Olyan mozdulatot tett, mintha a bokrok sűrűjébe vetné magát. „Diadal?...” az aggodalom kirajzolódott öntudatában. Hallotta, hogy a bokrok között őt keresve szolgák futnak, és most már ő is a palota felé sietett.

A harsogó kiáltás viharzó örvénnyel fogta körül, de a homályban alig láthatták arcát. A palota lépcsőjén a nyúlánk, rókaarcú Tigellinus, kit a nép legkedvesebb hívének tartott, az erős, daliás Ninphidius, aki a testőrség parancsnoka volt, a komor, nagy homlokú Mucianus, a császári katonai tanács vezetője állott. Körülöttük bölcs szenátorok, államférfiak, egykori proconsulok, centuriók. Köröskörül fáklyák lobogtak. A kert megnyitott kapuin új és új tömegek áradtak.

- Ave Nero! Ave caesar!!!

Balra, a palota bejáratának hatalmas márványoszlopai között hét kürtös állott. Dobok peregtek. Három kikiáltó, egyszerre emelve szájuk elé a kezüket, egyenletes időközökben harsogta:

- Diadal! Diadal! Diadal! A lázadó Vindex serege megsemmisült! A vezér kardjába dőlt! Légiói megadták magukat Verginius Rufus diadalmas hadainak! Diadal! Diadal! Nagy csata Vesontio mellett! A lázadó Vindex...

Ilyenkor elnémulva, visszafojtott lélegzettel figyelt mindenki, aztán ismét felharsant az ütemes rivalgás:

- Ave Nero!

Ő szótlánul állott a tömegben, de az ajka reszketett. Csak most tudta meg, hogy a halál, melynek biztos tudata ellen harcolt verseivel, a művészet erejével, milyen közel járt hozzá. Csak most, amikor a pusztulás árnyéka visszahúzódott, érezte az árnyék igazi súlyát és a megkönnyebbülés vidámságát.

- Engedjete - szólt az előtte tolongónak. Egy hosszú, sápadt, fiatal aranyműves bosszankodva hátrafordult. Rövid ideig mereven nézett arcába.

- Ez Nero! - harsogta teli torokkal. A tömeg hullámot vetett. Úgy vált ketté, mint a tömör sziklák a hatalmas varázsló parancsára. - Nero! Nero!

Ezernyi kéz nyúlt feléje, hogy megérintse ruháját.

- Nero! Nero! - A rivalgás őrvongó hévvel csapott fel. Lassan haladt fel a lépcsőn. A hadvezérek, a szenátorok, az államférfiak csapata feléje indult. Ezer meg ezer ajkon egyetlen szó harsogott:

- Diadal! Diadal!...

Száz fáklya lobog a palota nagytermében. Lakoma zúg.

- Caesar, új mítosz született! - kiáltja egy testes, kopasz szenátor - a nép arról beszél, hogy nem Verginius Rufus győzte le az átkozott lázadót, hanem a te dalod szavára borultak térdre, és esengtek a meg nem érdemelt kegyelemért a botor lázadók!

Lucius asszonyosan piros ajkán mosoly volt.

- Az igaz művész alkotása előtt ne műveletlen katona, de évszázadok boruljanak térdre.

A taps felcsattant. Egy komoly arcú hadvezér fontoskodva hajolt füléhez.

- Az együgyű nép szavában mély bölcsesség rejtőzik. Óvakodj a gőgös győztesektől, caesar! Az igazi győztes te vagy! S aki részt kér a dicsőségedből, az veszélyesebb lázadó az elbukott-nál! Hát kétséges volt egy pillanatra is, hogy csak te győzhetsz? Aki kételkedett, az a lázadók titkos társa, s méltó a büntetésre.

Lucius újra mosolygott, de ajka néma maradt.

Egy híres gazdag eques, akinek kezén keleti fejedelmek pompájával ragyogtak a gyűrűk drágakövei, figyelmeztetően méltatlankodott.

- Hírek járnak, hogy Verginius katonái meg nem érdemelt jutalmat követelnek! Minő durva istenkáromlás! Hát lehet-e bármelyikünknek nagyobb jutalma annál, ha az isteni caesarért hullatjuk vérünket? Vajon nem sújtana-e le engem a villámszóró Jupiter, ha én kérnék tőle jutalmat, amiért templomba jövök?

Lucius érezte, hogy a diadal mindent betölt ragyogásával. Helyeselt. Nevetett. Halkan dúdolván kedvenc dalát, intett a szolgának, hogy töltsön bort a kelyhébe.

- Caesar! Adj a győztes légióknak olyan jutalmat, melyben nem részesült még diadalmas sereg
- kiáltott egy mozgékony, hangos udvaronc. - Írj verset a Vesontio mellett vívott dicső csatáról, s majd szavalj el nekik, ha diadalmenetet tartanak!

A taps ismét betöltötte dobbanásával a termet.

A karvalyarcú hadvezér tiltakozva ugrott fel.

- Diadalmenetre nem szabad Rómába hívni a rajnai légiókat. Veszély! Veszély! Minden győztes hadvezérben egy császárszellem rejtezik, egy-egy lázadó, kit le kell győzni, mielőtt nyíltan lázadna.

A terem megtelt a vita zajával, a kiáltozással, aztán mindent elborított az egyszerre kitörő üdvözlés.

- Ave Nero! Ave Nero! A diadalmas! A legyőzhetetlen. Az örök, a halhatatlan caesar! A költő caesar! Az új Orpheus!

Lucius felvetette koszorús fejét.

- Verset írtam a diadalról és a gonoszságról - szólt halkan. A teremben sziszegett az ámulat.

- Milyen olümposzi fölény! - harsogta a testes, kopasz szenátor - ily nyugalom döntő bizonyíték, hogy valóban halhatatlan vagy! Nagyobbat győztél, mikor ezt a verset abban a veszélyben megírtad, mint Verginius Rufus ott Vesontiónál.

Lucius maga elé tette a papirusztekercset. Láta, hogy a sorok végén elmosódnak a szavak. Ajkába harapott, és óvatosan dörzsölte kezével a foltokat, melyek olyanok voltak, mint hulló csillagok csóvái. Köhintett. Megnedvesítette nyelvvel piros ajkát. Kellemesen lágy és mégis férfias, érces hangja felzendült.

*A diadal ragyog előttem messzi fényként
s az istenek kegyelmét érzem én...*

A teremben elhaló áhítat figyelmeztető sziszegése zizzent. A vers ritmusa betöltötte a mély csendet. Lucius érezte, a ritmus kifogástalan csengése, a fenségesen felmerülő allegorikus képek varázslata valóban nagyobb diadal minden másnál.

Hirtelen mintha hűvös fuvallat érte volna. Hátán könnyű borzongás futott. Hangja egy pillanatra megrezgett, aztán zengőn hullámozott tovább. Érezte, hogy lelke valóban ott zeng a vers soraiban. A verssorok pendültek, mint az összecsapó pengék, aztán diadalkürtként harsant a befejezés:

*Nagy diadal szent napja, áldott légy sokáig
És csillagként ragyogj a Capitolium felett,
Amíg az örök domb aljában sok-sokezer évig
Új nemzedékek büszke légiója menetel...*

Ajkán átrezzent a diadalmas mosoly. Úgy vetette fel fejét, mintha látná az idők ködtengeréből felmerülő és a messzeségben eltűnő nemzedékek hadát.

Egy pillanatig félig lehunyta szemmel hallgatta lelkében a vers ritmusának visszhangját. Különös hiányérzete támadt. Hirtelen nem tudta, mi hiányzik, aztán fokozatosan értette meg. Mély csend volt. Egyetlen tenyér sem csapódott tapsra. Olyan bénító meglepetés fogta el, hogy szeme előtt piros foltok káprázatába veszett a papirusztekercs. Egy pillanatig azt hitte, hogy siketséggel verte meg valamely irigy halhatatlan, amely elragadta tőle az alkotóművész dicsőségének isteni örömét. A csendben suttogás szállott. Elhalt. Újra felcsapott. Közeledett. Egyszerre elhalt. A testes, kopasz szenátor komoran nézett maga elé, aztán óvatosan mondta:

- Ha egy caesar megfélemezik caesari kötelességéről, akkor olyan, mint egy költő, aki rossz verset ír. - Újra csend lett. Lucius sápadtan hallgatott. Semmit sem értett. A csend nyomta lényét, mint fullasztó koporsófedél. A meglepődés kábította. Hirtelen villámként cikázott át a gondolat: Úgy látszik, nem értettek meg... a csürhe nem értett meg... de hiszen akkor a vers jó!
- Arcán gőgös gúny ömlött el.

- Császári kötelességek? - megvetően vállat vont. - Ki tudja, kik voltak a hatalmasok Orpheus korában? - a karvalyarcú hadvezér zavartan ráncolta homlokát.

- A jó hadvezér hőstette is túléli az időt. Verginius Rufus... diadala méltón állítható Hannibál győzelmei mellé.

A csendben újra csak a suttogás szállott. Lucius látta az összehajló fejeket, az arcokon átátrezzető meglepetést. A rettentően gazdag eques, akinek ujjain keleti drágakövek sziporkáztak, vaskos aranygyűrűit húzogatva, fontolgatva nézett maga elé.

- Helyes lenne, ha te kérnéd és követelnéd Verginius Rufus tanácsát arról, hogyan viselkedj Servius Sulpicius Galba és Marcus Salvius Otho proconsulokkal.

- Galbáról sok igazságtalan hírt terjesztettek mostanában a városban - suttogta vállát vonogatva egy mozgékony, az imént még oly hangos udvaronc. A terem hátsó részében mozgás támadt. Lucius nyugtalanul, bénult ámulattal pillantott fel. Távolabb, a terem hátsó részében, az asztalok körül álló lakomakerevetek üresek voltak. Az oszlopok sora mögött néhány hangtalanul elsikló árny imbolygott.

A beszéd elhalt. Újra suttogás zörrent, amely mint hangtalan hullás sodorta el a kerevetről a vendégeket. Lucius ajkán megvető mosoly rezzent.

Most persze mindenki azt várja, hogy felugrok, és... feldöntöm az asztalt, vagy pedig kishitűen kiáltozom, s remegve kérdezem, mi az oka, ki miért menekül? - gondolta. Lassan, hogy mindenki lássa: nem remeg a keze, nyúlt a kehelyhez. Megnedvesítette ajkát. Érezte, hogy a rászegeződő szemekben a halált látja meg, és a vers fölé hajolva lassan, hangosan mondta.

- Most látom csak, hogy a negyedik verssorban több hiba van. Például... - és íróvesszejével ütögetve a vers értéket, ismételte az egyes szavakat.

Körülötte lopakodó mozdulatok rezzentek. Elhallgatott. Szeme elé szorította kezét. A mozdulatok távolodtak. Hosszú, súlyos, hűvös csend lett, mintha egyszerre az egész terem tenger alá merült volna. Léptek zörrentek. Valaki megállott előtte.

- Caesar... visszatöltsem a bort a tömlőkbe? - hallatszott öreges, reszkető hangon. Elmosolyodott. Mélyet sóhajtott.

- Milyen tiszta, szabad a levegő, hogy elmentek!

A lakomakerevet előtt álló hajlott hátú, ősz hajú öregasszonyt nézte, aki kissé riadtan oldalt húzódott tekintete előtt, és mentegetőzve mondta.

- Azért merészkedtem, hogy tőled kérdezzem ezt, caesar, mert a főkulcsár elment... a helyettese is és annak helyettese is.

Lucius elmosolyodott.

- Töltsd vissza. Ha meggondolom, hogy tizennégy év óta mennyi hitvány fickót hány lakomán itattam jó borokkal, ez az egész uralkodásom legokosabb rendelkezése volt.

Az öregasszony arcán mélységes töprengés volt.

- De vajon azokba a tömlőkbe töltssem vissza, melyeken fehér jel van, vagy azokba, melyeken fekete?

Lucius összevonta szemöldökét.

- A fehérekbe töltsd - ajánlotta nyugodtan.

- A fekete jelek tartósabbak.

- Nyomós érv... a feketébe!

- Milyen bölcs vagy, caesar...

Lucius leszállott a kerevetről. Hóna alá fogta a papirusztekercset, és homlokon csókolta a riadtan hátrahúzódó öregasszonyt.

- Milyen csodálatosan nagylelkű vagy! Egy bukott caesarnak hízelegni valóban olümposzi ajándék.

Az öregasszony hangtalanul mozgatta fakó száját.

- Te bukott caesar vagy?

Lucius vállat vont.

- Egészen biztosan az vagyok. Ha ennyi jól értesült csúszómászó szemem láttára menekülni mer... - habozott, aztán mégis megkérdezte - mondd csak, öreganyó, mi is történt tulajdonképpen?

Az öregasszony fakó ajka üdvözült mosolyra húzódott.

- Nem tudom. Én teljesen... teljesen süket vagyok húsz év óta. Most hallottam meg először emberi szót, a tiedet... - A csodán ámulva bólogatott. Szeméből örömkönnyekek gördültek. - Igen... igen... csodálatos, gyönyörű, felejthetetlen nap ez. Mikor hozzád léptem, reszkettem a félelemtől, fohászkodtam az istenekhez, hogy meghallhassam szavadat. Olyan erősen fohászkodtam, s egyszerre mintha valami tengerből merültem volna fel! Oly csodálatos, gyönyörű, hogy úgy suttog a fák levele...

Lucius figyelt. Bólintott.

- Ha csupán azért uralkodtam, hogy te e napon hozzám lépve, visszanyered hallásodat, akkor nem uralkodtam hiába. Neked ajándékozom a bort, ami a kelyhekben maradt. Siess, mert később a tolvajok mindent kifosztanak. - Elfordult. A roppant üres teremben hangosan, mint vergődő tűzszárnyú lepkék sercegetek a fáklyák. Kezébe vette a papirusztekercset, és lassan indult a kijárat felé. A folyosók üresen tátongtak. Messze-messze futó léptek surrantak... Néha megállott. Az ősrégi olajfák lombjain könnyű, tovasurranó fuvallat röppent. A kíváncsiság elűzte a várakozás fülledtségét. Kilépett a teraszra. A roppant palota ablakai sötéten tátongtak.

Lent, a főbejárat előtt nem állott a praetorianusok őrzárata. Elmosolyodott. Minden hitványság látásában vigasz rejtőzött, mert mindaz, amit elveszített, kevésbé értékesnek tűnt fel előtte. Leült a teraszról a főbejáratához vezető lépcsőn. A palota roppant sivatagként tárult mögötte. A kert tengerként fel-felsúgott. Sőhajtott. Könnyű vágy fogta el, hogy elmerüljön e tengerben. Felült. Lassan lépdelt le. A kert főútja üresen húzódott előtte. Kint, a palota kapujánál egyetlen fáklya hevert a földön. Széles lángja szinte mozdulatlanul emelkedett a rúd egész hosszában. Így égett akkor is... - gondolta, és a rettentő emlék felröppent. Fejét csóválta. Valóban talán a halhatatlanok közé tartozom, hogy ilyen iszonyú bűnöket követtem el, és mégis oly nyugodt vagyok?...

Körös-körül a régi, kormos romok helyén márványcsarnokok fehérlettek. Pompás paloták emelkedtek. Kertek susogtak.

- Tagadja le valaki e márványt! - kiáltotta diadallal, és bizonykodva nyújtotta előre kezét.

Az utca lassan emelkedett a domboldalra. Lent egyre hatalmasabban tárult a roppant város. Az ablakokból kiszűrődő fények halvány derengéssel töltötték be az utcákat, melyek mint a villám halhatatlan, könnyű kezével felrajzolt, sorsot rejtő jelek húzódtak az éjszaka homályában.

- Mily hatalom vagy, Róma! Mennyi ház, mennyi utca... és én?

Megállott egy hatalmas palota bejáratánál és bekopogott. Mély csend volt.

- Ki az? - hallatszott valahonnan messziről, talán az udvar túlsó részén lehetett a kapuőr lakása. Lucius habozott.

- Gyere, nézd meg! - kiáltotta zengő, érces hangon, gúnyosan elnyújtva a szavakat, mintha dalba kezdene. Léptek koppantak. A kémlelőnyílás ablak kinyílt. Kerek, álmos arc bukkant fel.

- Mit akarsz? - hallatszott bosszankodva. Lucius közelebb lépett.

- Nem ismersz a cirkuszból?

Csend lett. Az álmos szemekben hirtelen felismerés lobbant.

- Ó! - Szisszent fel - te vagy az...

Csend lett. Lucius bólintott, aztán halkán mondta:

- Adj szállást éjszakára. A palotaőrség megszökött, és minden üres, védtelen.

A kémlelőnyílásban felmerült arcon átrezzent a rettegés.

- Uram, mi mindnyájan szeretünk téged... hisz hallottuk dalodat, de... de ha téged elrejtelek, magamat és családomat adom ki! Istenek óvjanak... - az ablaka becsukódott. A távolodó futóléptekben rettegés rezzent.

Lucius sokáig állott a csendes utcában. Néha kergetőző macskák futottak a házfal tövében. Egy ablak mögött fojtott hangon beszélgettek. Gyerek sírt. Lucius lassan indult tovább. Tudta, hogy régi kocsmáros ismerőse a közelben vásárolt házat, és nyitott új kocsmát. Megkerülte Diana templomát, a mögötte zsúfolódó apró házakat, és kicsiny, zezugos, keskeny mellék-utcába fordult be. A csapszék bejárata felett phallosz-jelvény meredezett, jelezve, hogy az épület nyilvánosház is. Bentről nem hallatszott a megszökött zaj. Elámult. A kocsmá zsúfolva volt. A tekintetek mereven szegeződtek feléje.

- Vártatok? - szakadt ki önkéntelenül most először elfehéredő ajkán. A kocsmáros magas, vékony alakja ott imbolygott a tömlők mellett.

- Vártunk - szólt kimérten. Lucius érezte, hogy a rettegés most csap fel benne.

- Hát ti tudtátok, hogy ki vagyok?

A kocsmáros nem nézve rá, vállat vont.

- Először nem, de amikor elmentél, Lartia utánad lopózkodt. Most tudtuk, hogy a palotában nem lesz maradásod. Ide még tegnap reggel hozta a hírt két Massiliából jött hajós, hogy a rajnai légiók Galbához pártoltak.

Lucius bólintott. Megkönnyebbülés fogta el.

- Ez történt tehát - mormogta maga elé. Körülpillantott. Most ő is figyelmesen, hűvösen nézte a rámeredő arcokat. Láta, hogy mindnyájan elfordítják tekintetüket. Elmosolyodott.

- Én a nép caesara voltam, s a néphez jöttem - szólt nyugodtan. A kocsmáros hallgatott. Az erős, vaskos pokróckészítő sóhajtott.

- A nép oly sokszor látta a halált a cirkuszban, hogy nem mert a porondra lépni...

- De ha meg is tenné, hogyan állhat szembe a hispániai, galliai és rajnai légiókkal?! - kiáltotta egy kövér chiron, aki tolvaj és jogtudós volt. Lucius lassan legyintett.

- Már parancsot küldtem a moesiai és trákiai légióknak, hogy siessenek Rómába.

A pokróckészítő a kövér chiron elé tolakodva legyintett.

- De Galba serege háromszor közelebb van, és mindenképpen bevonul Rómába.

Csend lett. Lucius elmosolyodott.

- Én a nép védelmét kérem. Álljatok ki a falakra... és...

A pokróckészítő újra legyintett.

- A nép jobban szereti az életét, mint téged...

Lucius belemeredt a pokróckészítő arcába. Szemében először lobbant fel a düh.

- A moesiai légiók elé megyek... visszatérek, és olyan bosszút állok, hogy még a rög is megremeg a rettegéstől!

Csend lett. A kövér chiron félretolta a pokróckészítőt és meghajolt.

- Caesar! Ha elmenekülsz Rómából, beismered vereségedet, s a katonák, akikben bízol, inkább egy ember ellen fordítsák kardjukat, mint három proconsul harcedzett légiói ellen.

Lucius hallgatott, aztán a költő felé fordult.

- Thersites... adj szállást egy éjszakára! - szólt halkan, parancsolón. A költő lehajtotta fejét.

- Hűtlen lennék verseimhez, ha éppen én fogadnálak házamba - mormogta zavartan. Lucius haragja szétfoslott a hűvös nyugalomban. Ismét elmosolyodott.

- Persze, senki sem olyan irgalmatlan egy költővel szemben, mint egy másik költő. - Halkan nevetett. - Karddal és lanttal a kezemben halok meg, mint hallhatatlanokhoz illik.

- Jöjj hozzám! - hallatszott halkan, fojtottan. Lucius megismerte Lartia hangját, s habozva ráncolta homlokát.

- Köszönöm, Lartia... ennyi jószágot csak távollétemmel jutalmazhatok meg kellőképpen.

Megfordult, és kilépett az utcára. Valóban olyan kevés hűséges hívem maradt... Büntethetem-e e ritka erény hordozóit azzal, hogy veszedelembe döntöm őket? - Vállat vont, és lassú, egyenetlen járással ment az egyre csendesülő utcákon.

A Capitolium dombjai mögül fogyó hold merült fel. Az éjszaka elmélyedt. A falakon túl fel-susogtak a kertek fái. Úgy hallgatta a suttogást, mint a jós a jelt, és nem csodálkozott, mikor a palota bejárata újra felmerült szeme előtt. Lépteire néhány árny lebbent vissza a homályba. Fosztogettök? - gondolta, és szeretne volna behívni a sötétben leselkedőket. A palota roppant épülete fenyegetően, sötéten emelkedett a homályban. Lucius végigtekintett a sötét ablakok során, és a rettegés átrezzent rajta. A bokrokban a fogyó hold derengő fényében fel-felzengett a madárdal. Lucius odafordult. Aztán a palotát nézte. - Micsoda tragédia... micsoda színpad... - mormogta saját sorsára gondolva, áthatva a caesarbukás démoni fenségétől, mintha kívülről szemlélné önmagát. A rendkívüli, a hatalmas, az életben csak egyszer feltornyosuló esemény tudata fogta el. Lassan, méltóságteljesen, mint a színház óriási színpadára lépő színész, haladt el a főbejárat lépcsőjén. A felső teraszon el-elömlő halvány holdfényben a császári lakosztály felé vezető bejáraton ott látta a lantját, melyet még az esti énekgyakorlat után tett le a korláthoz. Lelkén öröm cikázott. Most újra kívülről látta önmagát, ahogy ott áll a palota teraszán. Felvetette fejét. Szőke haja különös arany színben csillan. A halvány, alig észrevehető árnyék mint erőtlen szárny meg-meglebbent mögötte a terasz márványán. A dal betöltötte a csendet, és az Aranyház-palota száz terme zengett, mint titáni hárfa száz húrja.

*Sok csillag ragyog majd Nomentana felett
Mikor száműzve én útra kelek...*

A hold lassan erősödő világosságában a halványrőt csillagokat nézte. Tekintete messze szállott a nomentanai kapu felé, melyen át végtelen út kanyarodott a hűvös messzeségbe. A ciprusok során gomolygó kék ködöket nézte. A dalban ámuló felismerés csendült.

*A homályból jövök, homályba megyek,
Gyász és bánat megüli lelkemet...*

Hangjában a művész ereje harsogott, és ámulva figyelte a holdfényre ébredő bokrokat, az óriás ciprusokat, a karcsú pálmákat, melyek oly sokszor hallották énekét, oly hosszú időn át.

*Vándor, szólj, ha eljutsz régi házam elé,
Hol mint gyermek, oly sokat sirattam...*

Hangjában a bánat jajongott, és régi-régi, együgyű keservek fájdalma csendült. Felsőteste erőtlenül imbolygott. Néha előrelépett, sodortatva a kitörés hevétől, néha erőtlenül megingott az érzések, az igaz színjátszók pátoszában...

*Most lesújt rám a sors rettentő pörölye
Lelkem éjben kihunyt hulló csillag...*

Ismét érezte, felidézve az átélés erejével, hogy láthatatlan örvény ragadja ismeretlen mélybe, ahol hulló csillagként huny ki a verseket zengő lélek. Előre borzongott a közeledő verssortól, de a lendület vakmerő heve eltagadta:

*Vérpecsét homlokon, vérpecsét kezemen,
Ártatlanokra sújtott a töröm...*

Szeme előtt felmerült anyja zömök-erős és mégis arányos alakja, Poppaea kicsi, finom arca. A kertek fái között csak az ő szemének láthatóan lángoltak fel a máglyák, s csak az ő fülének hallhatóan szállott a lángokba vetett megkínzottak sikolya.

A bejárat felé vezető út mentén kereszttek sorai merültek fel, és a felszegezettek teste most könnyedén, diadalmasan lebegett rajtuk. Már menekült, hogy a bűnhődés megkönnyebbülést adó mélységébe vesse magát:

*Ezért pusztulok én éltem fényes delén
S bíborléptű halál jár mögöttem...*

Érezte, mögötte valóban felmagaslik egy roppant árny, s lépte nyomán óriási bíborpecsétek izzanak fel a palota márványán, ott, ahol valamikor a holtak heverték. Hűvös fuvallat siklott végig testén. Lehajtotta fejét, és mint szerepét befejezett színész, lépdelt le a széles lépcsőkön. Az ősi olajfák lombjai úgy suttogtak, mintha halkan, tompán verődne össze milliónyi pici tündértenyer. A madárdal ismét felcsattogott.

Mélyet lélegzett. Félelme, látomásai elmúltak a nyáreleji éjszaka kitáruló pompájában. Lassan lépdelt. A ciprusok sötét fala egyre közeledett. Hirtelen felvetette fejét.

A ciprusok tömör, sötétkék árnyékából halk fuvolaszó szállott. Lucius megállott. Egy pillanatra azt hitte, a dallam a hold ovális smaragdijából árad feléje. Óvatosan, szinte lábujjhegyen lépdelt. A fuvola halk, jajongó dallama egyre közeledett. A kicsiny kertészlak tetején ezüstösen párállott a holdfény. Lucius megvárta, amíg a fuvola egy pillanatra elhallgat, és halkan, lágyan mondta:

- Locusta... A könnyű halál italáért jöttem hozzád.

Látta, mint emelkedik fel előtte a varázslónő alakja.

- Nem ez a hely, hol élted kihuny, caesar... A sors kiválasztja az elmúlás helyét.

Lucius arra pillantott, ahol a virágágyak felett opálos párok lebegtek.

- Mit tegyek, Locusta? - kérdezte halkan. - Ha a sors halálunkat kívánja, legyünk előzékenyek, s akkor jutalomként könnyen átlépünk az elmúlás fekete sátrába. Az élet nem oly sokféle, mint az oly gyakran egyformának látszó halál. Van olyan halál, mely fenevadként marcangol, vagy hóhérként kínoz meg, s van oly halál is, mely mint hangtalan léptű szerető lép ágyunkhoz. Csókja soha el nem múló enyhet és olümposzi nyugalmat ad. Válassz ki nekem egyet, mely sötét fényű ékszerként ékesítse felszabadult lelkemet.

Locusta hallgatott. Úgy tekintett a messzeségbe, mintha jeleket keresne a válaszra.

- Menj légióid elé... már közelednek. - Hátrafordult. Odalépett a kertilak ablakához.

- Eaphroditosz! - szólt halkan. A teraszon léptek dobbantak. Aztán egy középtermetű, kócos férfi alakja rajzolódott ki az oszlopok között. - Kísérd el a caesart! Válasszatok ki jó lovakat a császári istállóból. Északra lovagoljatok. Az illyricumi csapatok már közel lehetnek.

Lucius megtörölte homlokát.

- Mégis... adj... adj valamit nekem. Milyen igazságosnak tartja majd az utókor sorsomat, ha én, ki annyiszor másoknak kértem mérget, most magam számára kérek éppen tőled - szólt töprengve, és mosolyogva hozzátette -, a hízélgés a zsarnokok önvédelme és szolgasága. S volt-e valaha oly hatalmas zsarnok, mint a sorsunk?

Locusta hallgatott, aztán lassan előrenyújtotta kezét. Lucius érezte, mint simul tenyerébe az ismerős ovális alakú onyxdoboz. Levett ujjáról egy gyűrűt, és a varázsló kezébe nyomta, aztán szótlanul indult Eaphroditosz után. A császári istállók előtt fáklyák lobogtak. Néhány lovász hangosan vitatkozott.

- A praetorianusok már fel is lázadtak! - kiabált az egyik. - Még ma... de holnap már biztosan! Bolondok lennének, ha Nero mellett maradnának, mikor három nagy provincia összes légiói Róma felé vonulnak...

Lucius oldalt húzódva megvárta, amíg Epaphroditosz elővezeti a lovakat.

- Hé! Hová?! - rikoltott az egyik lovász. Aztán megismerte Epaphroditoszt és elhallgatott.

- Ne bántsuk! Fusson, aki futni akar. Sose lesz Rómának olyan bőkezű császára, mint Nero.

Lucius lassan lendült fel egy hosszú lábú, nagy sörényű paripa hátára. Epaphroditosz némán lovagolt előtte.

A fogyó hold már megkerülte a Capitoliumot. Lucius érezte, hogy a bénult beletörődés szét-foszlik. A vágatás lázas tettvágyat keltett. Végig a csendes utcákon hajnal előtti álmát aludta a város. Epaphroditosz hátrafordult.

- Északra lovagolunk... Porta Nomentanán át. - Beszéde szaggatottan hullámozott a vágatás ütemére. Megvárta, amíg szélesebb utcára értek, és a görög mellé kerülhetett.

- Nem akarok mint menekült jönni hűséges légióim táborába - mondta gyorsan. - Ha az illyricumi légiók a városhoz közelednek, itt bent úgyis mellé áll a nép. Helyesebb, ha valahol a közelben, a város környékén elrejtőzve várjuk meg az illyricumi légiókat...

A nomentanai kapu előtti félkör alakú téren lármázva vitáztak a katonák. Sisakjaik, fegyverük rendetlenül halomba dobálva hevert a hatalmas kapu közelében. Epaphroditosz habozva megrántotta a kantárszíjat. Lucius nem tartotta vissza a lovát, amely a kapu felé vágatott.

A vita elnémult. A katonák hallgatagon bámultak a jövevényekre. Lucius felemelte a kezét.

- Kaput! Gyorsan! Légióim elé megyek!

A légionáriusok között halk mormogás szállott. A kapu lassan kinyílt.

- Ave Nero! - kiáltott egy magányos hang - Visszavárunk!

Lucius érezte, hogy a lelke boldogan úgy rezzen össze a kiáltásra, mint a koldusé, ha irgalmas ajándékozó odavetett aranya csörren mellette a piszkos utca kövén. Lassan lovagolt ki a kapun a nomentanai útra. Epaphroditosz sápadtan az izgalomtól, homlokát törülgetve melléje kormányozta lovát.

Lucius a messzeségbe nézett. Az út nyílegyenesen nyúlt a dombok alatt. Hátrapillantott.

Sok csillag ragyog majd Nomentana felett

Mikor száműzve én útra kelek...

- jutott eszébe a száműzött súlyos bánattól terhes dala. Hát ott lehet hagyni Rómát? A cirkuszt? Mindazokat, akik oly tébolyult hévvel tapsoltak nekem? - Érezte, minél inkább merülnek el a homályban a város hatalmas falai, úgy erősödik a láthatatlan hullám: az út olyan lett, mint a folyó, melynek ellenállhatatlan árja Róma felé sodorta vissza a távozót.

Visszatartotta lovát.

- Rejtőzzünk el itt... Úgyis már hajnalodik.

A görög töprengett.

- Itt balra van a közelben szabadosom, Phaon villája... Talán ott...

Lucius fontolgatva veregette lova nyakát.

- Igen, én is ismerem e helyet, de most nem tudom, merre is van. Vezess talán te.

A görög aggodalmasan pillantott keletre, ahol már derengett a virradat, aztán balra tért le az útról. Hatalmas gyümölcsöskert itt-ott még virágzó fáiról harmat freccsent le, ha a lovasok lebegő köpenye súrolta az ágakat. A virágokba borult mellékút egy piros cserepes villa udvarába vezetett. Lucius érezte, hogy a fáradtság hirtelen elhatalmasodik rajta. Homályosodó szemmel hallotta az eléje siető majoros riadt udvariaskodásait. Midőn leszállott a lováról, megingott. Szeme előtt zavaros kavargásban felmerültek és szétfoszlottak a lakoma, a fogyó hold fényében hallgató palota, a menekülés képei. Bement a villába. Szótlanul lefeküdt a majoros még meleg, szalma- és vizeletszagú fekhelyére. Behunyta szemét, s mély, álom nélküli álom zuhant rá. Arra ébredt, hogy valaki kétségbeesetten kiáltozik mellette. Lassan oldalt fordította fejét.

- Jönnék! - jajdult Epaphroditosz ajkáról a kiáltás - siess! Lóra!

Tántorogva felegyenesedett. Kint lódobogás hallatszott, egyre közeledett. Lucius érezte, amint a fáradtság, a pihenés mérhetetlen vágya egyszerre elsodor mindent. Összeráncolta homlokát, és úgy kereste övében a rejtett mérget, mintha pénztárcája után nyúlna, hogy rézpénzt vessen egy koldusnak.

- Legyünk udvariasak, ha a sors... - kezdte szemét törülgetve. Keze üres maradt. - Elvesztettem volna?... - mormogta és elsápadt. A lódobogás távolodott.

- Várjunk! Tele van őrzáratosokkal a környék. Téged keresnek, uram - suttogta lehajolva a félig nyitott ajtón a fekete szakállas, barna arcú majoros. Szemében csak izgalom csillogott. - A szenátus, alighogy megjött a hír, hogy elhagytad a várost, a haza ellenségének nyilvánított, s úgy határozott: ha elfognak, „modo vetere” kell kivégezni.

Lucius még mindig sápadtan kereste a mérget. Mélyet lélegzett.

- Modo vetere? Régi módon? Hogyan? - kérdezte, és olyan vad elkeseredést érzett, mert elvesztette Locusta ajándékát, mintha bezárult volna előtte a könnyű, vidám halál útja. A majoros fontoskodva tárta szét karját.

- Hát nem tudod, uram? Úgy, mint Marcus Manliust, ama híres néptribunust, akit addig vesszőztek, amíg kiszenvedett... A szenátus ezzel az ítélettel elismerte, hogy a nagy népvezér utódjának tart...

Lucius lassan visszaült a kerevetre. A kínhalál rettentő képe elhomályosította szemét.

- S a nép éppen úgy cserbenhagyott engem, mint egykor tribunját... - suttogta.

Csend lett. Kint újra közeledett a lódobogás. Lucius melléhez nyúlt. Kezében tör villant. Mereven nézte az ablakon benyúló tiszta, erős napsugárban villózó pengét. Most újra kívülről látta önmagát, mint a színházban ülő néző, aki előtt teljes sötét fenségben bontakozik ki a hellén sorstragédia végzetet sodró, titokzatos erőárja. Suttogta: - Ez a tör döfi át szívemet, melyben annyi vers született... némítja el ajkamat, mely annyi dalt zengett... Úgy tapsoltak... úgy őrzöngtek értem... egy törszúrás... Eh, hát nem szörnyű, hogy ilyen jó énekes, zenész, költő, mint én, hull mindjárt vérbe borulva e deszkára? Pedig mennyi dal zeng még lelkemben.

Mély csend támadt. A lódobogás most félkörben kerülgette a villát, a kertet. Elhalt, aztán egyszerre rekedten, élesen harsant a kiáltás:

- Hé, majoros! Úgy mondták, ide menekült az anyagyilkos!

Lucius szeme előtt rőten gomolygott fel a köd. A behulló napfény elmerült benne. Hallotta a csörrenő léptekeket, a kifutó majoros zavart mentegetőzését. Kezében meglendült a tör. A felvillanó penge erőtlen dőfessel érte nyakát. Halkan felkiáltott. Feje hátracsuklott.

- Ments meg a kínhaláltól... Epaphroditosz...

A szolga kitekintett az ablakon.

- Erre jönnek - suttogta. - Add ide a tört, uram...

Megragadta a vértől síkos pengét. Ujjai görcsösen összeszorultak markolatán.

- Húzd félre a fejedet, uram... - suttogta didergő izgalommal. - Vigyázz... most! Recipe ferrum... - siklott ajkáról a gladiátorok figyelmeztetése. A penge megvillanva egészen a keresztmarkolatig fúródott a sebesült vérbe borult, hátraívelő nyakába. Lucius szőke feje tompa dobbanással érte az ágy deszkáit. Szétnyíló ajkáról hörgésbe vesző fájdalomkiáltás tört ki. Teste görcsösen vergődött.

Az ajtó felpattant. Nyúlánk, ovális arcú, fiatal eques lépett be. Mögötte egy centurio és egy katona törtetett. A fiatal eques arcán rettenés rezzent. Hátrahőkölt. Mindnyájan elnémultak. Csak a haldokló torkából szakadó, egyre halkuló hörgés vibrált a csendben.

- Íme, hát a költő halott... - mormogta a fiatal eques. Epaphroditosz, aki reszketve még mindig szorongatta a véres tört, dideregve suttogta:

- ...csak a caesar...

Mindnyájan hallgattak. Kint halkan suttogtak a lombok, és trillázva röppent a madárdal. A haldokló válla görcsösen felhúzódott. Szájából rőt vérhullás ömlött. Táguló szemében megjelent a haldoklók mindent látó tekintete, aztán a halál hűvös fátyla lebbent...

A fiatal eques megtörölte homlokát, aztán Epaphroditosz felé fordult:

- Megmentetted a szenátust attól, hogy ítéljen felette. Nagy tett. Mert vajon melyik caesarját ünnepelte így Róma népe, mint ezt az énekest... Nerót... - és a szövegben született régi verset idézve suttogta: - Neronem juvenem lucentem, Neronem dulce canentem... Nerót, az ifjút, a ragyogót... Nerót, a zengve dalolót!...

A villa kertjében egyre tisztábban trillázott a madárdal. A hangok mint piros virágszirmok hullottak a halott szőke hajára. A torkából kiáradt vér jobbra-balra omló rőt patakja olyan volt vállán, mint megszaggatott császári bíbor...

.oOo.